De Revisor
en ander proza

N. W. GOGOLJ

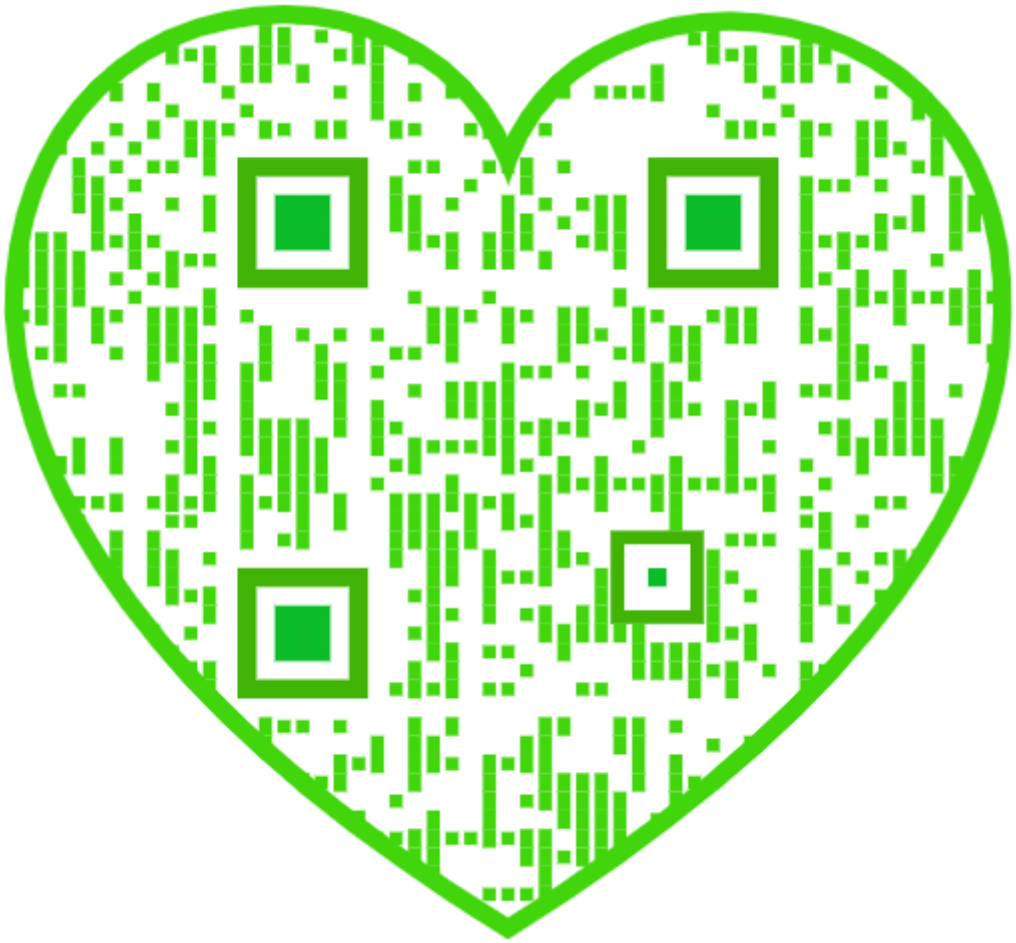

DE REVISOR EN ANDER PROZA

WERELDBIBLIOTHEEK
IN 1905 GESTICHT DOOR DR. L. SIMONS
THANS ONDER LEIDING VAN DR. NICO
VAN SUCHTELEN EN DR. P. ENDT

N. W. GOGOLJ

DE REVISOR

EN ANDER PROZA

1 9 3 4

N.V. WERELDBIBLIOTHEEK - AMSTERDAM

DRUKKERIJ EN BINDERIJ VAN DE WERELDBIBLIOTHEEK

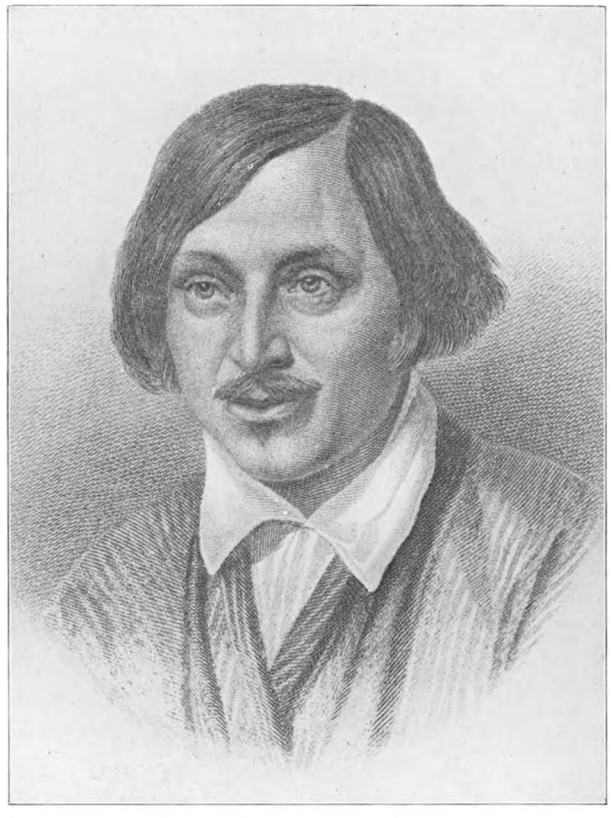

N. W. GOGOLJ.

DE REVISOR

VERTAALD DOOR

JOSINE TERMAET

Je hoeft niet boos te zijn op den spiegel,
als je snuit scheef is.

Volksspreekwoord.

PERSONEN.

ANTON ANTONOWITSJ SKWOZNIEK-DMOECHANOWSKIJ, burgemeester.

ANNA ANDREJEWNA, zijn vrouw.

MARJA ANTONOWNA, zijn dochter.

LOEKA LOEKITSJ CHLOPOW, inspecteur van de scholen.

Zijn vrouw.

AMMOS FJODOROWITSJ LJAPKIEN-TJAPKIEN, rechter.

ARTEMIJ FILIPPOWITSJ ZEMLJANIKA, directeur van de gasthuizen.

IWAN KOEZMITSJ SJPEKIEN, postdirecteur.

PJOTR IWANOWITSJ DOBTSJIENSKIJ, landeigenaar.

PJOTR IWANOWITSJ BOBTSJIENSKIJ, landeigenaar.

IWAN ALEXANDROWITSJ CHLESTAKOW, ambtenaar uit Petersburg.

OSIEP, zijn dienaar.

CHRISTIAN IWANOWITSJ HIEBNER, districtsgeneesheer.

FJODOR ANDREJEWITSJ LJOELJOEKOW, IWAN LAZAREWITSJ RASTAKOWSKIJ, STEPAN IWANWITSJ KOROBKIEN } gep. ambtenaren, pers. van aanzien in de stad.

STEPAN ILJITSJ OECHOWJORTOW, inspecteur van politie.

DERZJIMORDA, SWIESTOENOW, POEGOWIETZIJN } politieagenten.

ABDOELIN, koopman.

FEWRONJA PETROWNA POSJLJOPKINA, vrouw van den smid.

Vrouw van een onderofficier.

MISJKA, bediende van den burgemeester.

Bediende in het logement.

Gasten, kooplui, kleine burgers en rekwestranten.

KARAKTERS EN COSTUMES.

BEMERKINGEN VOOR DAMES EN HEEREN TOONEELISTEN.

DE *burgemeester*, in dienst verouderd en op zijn manier niet dom. Ofschoon hij zich laat omkoopen, gedraagt hij zich toch heel fatsoenlijk; hij is tamelijk ernstig, zelfs eenigszins welbespraakt, maar spreekt luid noch zacht, veel noch weinig. Elk woord klinkt gewichtig. Zijn gelaatstrekken, verhard en ruw als bij lieden die, van meet af met zware diensten zijn opgeklommen, wisselen snel van vrees naar vreugde, van onderdanigheid naar hoogmoed, als bij menschen met ruw-ontwikkelde geestesneigingen. Hij is gewoonlijk in uniform met fouragères gekleed, met sporen aan de hooge laarzen. Kort geknipt, peper- en zoutkleurig haar.

Anna Andrèjewna, zijn vrouw, kleinsteedskoket, nog niet oud, grootgebracht voor de eene helft met romannetjes en gelegenheidsversjes,

voor de andere met het zorgen voor provisiekamer en dienstbodenkamer. Ze is erg nieuwsgierig en doet zich bij elke gelegenheid ijdel voor. Zoo af en toe is ze haar man de baas, maar alleen wanneer hij niet gauw een antwoord bij de hand heeft. Zij verwisselt viermaal van toilet gedurende het stuk.

Chlestaków, een jonge man van drie-en-twintig jaar, sluik en mager; niet snugger, zooals men wel eens zegt: „een, die het buskruit niet heeft uitgevonden"; zoo iemand, die in de kanselarij voor een „nul" wordt versleten. Hij spreekt en handelt naar 't oogenblik, zonder overleg en kan zich niet lang bij een of andere gedachte bepalen. Hij spreekt kortaf, de woorden vallen hem volkomen onverwacht uit den mond. Hoe natuurlijker en eenvoudiger deze rol wordt vervuld, des te meer wint ze. Hij is naar de laatste mode gekleed.

Osiep, zijn dienaar, zooals die gewoonlijk zijn op meer gevorderden leeftijd. Hij spreekt gewichtig, kijkt een beetje onderdanig en mag in zich zelf zijn meester gaarne de les lezen. Zijn stem is eentonig, in gesprek met zijn heer wel eens ruw en brommig, soms even brutaal. Hij is verstandiger dan zijn heer en begrijpt de dingen eerder, maar hij houdt niet veel van praten, zwijgend slim. Hij is gekleed in een grijze of blauwe kale jas.

Bóbtsjienskij en *Dóbtsjienskij,* onaanzienlijke, kleine en heel nieuwsgierige mannetjes; beiden een burgemeestersbuikje en als twee druppels water op elkaar gelijkend; ze spreken rad en gesticuleeren druk met 't heele lijf. Dóbtsjienskij is een beetje grooter en deftiger dan Bóbtsjien-

skij, maar Bóbtsjienskij is ongedwongener en levendiger dan Dóbtsjienskij.

Ljápkien-Tjápkien, de rechter, een man die vijf of zes boeken heeft gelezen en zich nu vrijdenker vindt. Hij houdt er van, achter alles wat te vermoeden en aan elk zijner woorden beteekenis te hechten. Zijn vertolker moet steeds een gewichtig gezicht blijven behouden. Hij spreekt met langgerekte, heesche, krakende basstem, als oude uurwerken, vóór ze slaan.

Zemljanika, directeur van de gasthuizen, een dikke onbeholpen plompe man, die doortrapt sluw is en onbetrouwbaar. Heel beleefd en gedienstig.

De *postdirecteur,* een eenvoudig, bijna naïef man.

De overige rollen eischen geen nadere verklaring; hun origineelen zijn steeds bij de hand.

Tooneelspelers en -speelsters worden verzocht hun bizondere attentie aan de laatste scène te wijden. Het laatst uitgesproken woord moet *oogenblikkelijk,* als een electrische schok op allen tegelijk werken. De heele groep moet in één oogenblik van houding veranderen. De kreet van verbazing moet bij alle vrouwen tegelijk, als uit één borst worden uitgestooten. Wanneer niet ten zeerste op deze bemerkingen wordt gelet, kan het heele effect verloren gaan.

EERSTE BEDRIJF.

Kamer in het huis van den burgemeester.

TOONEEL I.

De burgemeester. De directeur van de gasthuizen. De inspecteur van de scholen. De rechter. De inspecteur van politie. De dokter. Twee politieagenten.

Burgemeester. Ik heb u verzocht hier te komen, mijne heeren, om u mededeeling te doen van een niet heel aangename tijding; er is een revisor op weg hier naar toe.

Rechter. Een revisor?

Directeur van de gasthuizen. Wat! een revisor!

Burgemeester. Een revisor uit Petersburg, incognito. En dat nog wel met geheime orders.

Rechters. Daar heb je 't al!

Directeur van de gasthuizen. Dat mankeerde er nog maar aan!

Inspecteur van de scholen. Groote God! en nog wel met geheime orders!

Burgemeester. 't Is of ik er een voorgevoel van gehad heb: 'k heb van nacht telkens gedroomd van twee ongewoon groote ratten. Waarachtig, 'k had nog nooit zulke groote beesten gezien; zwart en onnatuurlijk groot! Ze kwamen, snuffelden hier en daar rond — en verdwenen weer... Apropos, ik zal u den brief voorlezen, dien ik zooeven van Andrèj Iwánowitsj Tsjmijchow ontving — u kent hem, Artémij Filippowitsj. Hoor, wat hij schrijft: „Geliefde vriend, peetoom en weldoener..." Hm! *(hij mompelt voor zich heen en vliegt met de oogen den brief door)* „je te berichten..." O ja, hier!... „ik haast me je te berichten, dat zooeven een ambtenaar hier is aangekomen met het bevel, het heele gouvernement te inspecteeren, maar voornamelijk, ons district. *(Hij heft gewichtig den vinger op.)* Ik heb dit bericht uit zeer betrouwbare bron vernomen; hij doet zich incognito voor. Aangezien ik weet, dat jij als ieder sterveling kleine tekortkomingen op je geweten hebt, omdat je als verstandig man je niet graag laat ontglippen, wat je in de hand komt zwemmen... hm..." *(hij houdt even op)* nu... en hier... „raad ik je aan je maatregelen te nemen: hij kan elk oogenblik komen, indien hij er al niet is en ergens incognito zijn intrek heeft genomen... Gisteren heb ik..." Nu, hier volgen familieaangelegenheden... „mijn zuster Anna Kirilowna is gisteren met haar man bij ons komen logeeren: Iwan Kirilowitsj is erg dik geworden en doet niets dan vioolspelen..." nu... enz. enz.... Zoo staan de zaken.

Rechter. Een merkwaardige geschiedenis,

een hoogst merkwaardige geschiedenis. Daar steekt wat achter...

Schoolinspecteur. Weet u Anton Antonowitsj, waarom de revisor ons op 't dak wordt gestuurd?

Burgemeester. Waarom... ja! Dat zijn nu eenmaal de beschikkingen van het lot! *(Hij zucht.)* Tot nu toe zijn goddank andere steden daarmee bezocht geworden, nu komen wij aan de beurt.

Rechter. Weet u, wat ik geloof, Anton Antonowitsj, dat 't een leep overlegd geheim is — een politiek geheim. Ik wil er dit mee zeggen... Rusland... ja, ja, Rusland wil oorlog voeren en nu stuurt het ministerie een ambtenaar uit, om te weten te komen, of hier ook verraders zijn.

Burgemeester. Dat hebt u mooi verzonnen! Zoo'n pientere vent! Landverraad in een provinciestadje! Wonen we soms aan de grens, hè? Al galoppeert u van hieruit drie jaar achter elkaar..., u komt aan geen rijk.

Rechter. Nu... maar ik verzeker u... u begrijpt niet... u... Het Rijk heeft subtiele plannen; vèr of niet... de superieuren knoopen het zich wel in het oor.

Burgemeester. Of hij 't zich in het oor heeft geknoopt of niet, u bent gewaarschuwd heeren! Neemt u in acht. Voor mij zelf heb ik al eenige maatregelen genomen. Ik raad u aan datzelfde te doen. Vooral u, Artémij Filippowitsj! Natuurlijk komt de hooge ambtenaar in de eerste plaats de onder uw beheer staande gasthuizen in oogenschouw nemen, zorg dus, dat alles in de puntjes is... de slaapmutsen schoon en de zieken

niet zwart als een schoorsteenveger, zooals gewoonlijk.

Directeur van de gasthuizen. Schoone slaapmutsen — nu, dat is gauw klaar te spelen.

Burgemeester. Ja, en boven elk bed van een zieke moet in 't latijn of in onverschillig welke andere taal ... dat is uw werk, Christian Iwanowitsj, — de ziekte vermeld staan, de naam van den zieke, wanneer hij ziek is geworden, dag en datum ... kortom alles ... En 't is niet goed ook, dat bij u de zieken zulke sterke tabak rooken, dat je er aan één stuk van niezen moet, zoodra je den neus binnen de deur steekt. Nog beter, als er maar weinig zieken waren ... men zou, als er veel zieken zijn, kunnen denken aan onvoldoend toezicht of onkunde van den geneesheer.

Directeur van de gasthuizen. O, wat de behandeling betreft, daar zijn Christian Iwanowitsj en ik 't altijd met elkaar over eens: hoe meer naar de natuur, hoe beter — met dure geneesmiddelen geven we ons niet af. De mensch is een eenvoudig wezen: gaat ie dood, dan gaat ie dood; wordt ie gezond, dan wordt ie gezond. En daarbij kan Christian Iwanowitsch niet met de zieken praten — want hij kent geen woord Russisch!

Christian Iwanowitsj *(dokter)* geeft een geluid dat deels op een „i", deels op een „e" gelijkt.

Burgemeester *(tot den rechter)*. En u Ammos Fjodorowitsj zou ik raden, meer aandacht aan uw gerechtsplaats te schenken. Uw suppoost heeft het lokaal, waar gewoonlijk de rekwestranten verschijnen, tot ganzenfokkerij in-

gericht; de ganzen, met de kleine ganzen incluis, trippelen er vrijmoedig rond. 't Is natuurlijk lofwaardig, als men zijn huishouden goed in orde heeft, waarom zou een suppoost dan ook niet van orde houden?... maar ziet u... op zulk een plaats is 't toch minder betamelijk... Ik heb u dat al eens eerder willen zeggen, maar 't is me weer door 't hoofd gegaan.

Rechter. Dan zal ik ze vandaag nog naar de keuken laten verhuizen. Kom, als u lust hebt, vanmiddag er eentje proeven?

Burgemeester. Daarbij is 't ook verkeerd, dat in het gerechtslokaal zelf allerlei rommel ligt uit te drogen, zelfs op de verbaalkast uw jachtzweep... Ik weet wel, dat u een liefhebber bent van de jacht, maar 't is toch beter, om de zweep een tijdje een andere plaats te geven; als de revisor weer weg is, kunt u ze voor mijn part weer op de kast leggen. En ook over uw klerk moet ik een woordje spreken... ik geef graag toe, dat hij een man van zijn vak is, maar hij verspreidt een dusdanige lucht, of hij zoo juist uit een jeneverstokerij is gekomen... Zoo iets geeft toch geen pas! Ik heb u dit ook al lang willen zeggen en begrijp zelf niet, hoe me die geschiedenis weer door 't hoofd is gegaan. Er bestaan wel middelen tegen zoo'n kwaal, als 't werkelijk, zooals hij zegt, een aangeboren kwalijkriekende lucht is; men zou hem kunnen raden, uien of knoflook of zoo iets te eten... En anders heeft Christian Iwanowitsj nog wel geneesmiddelen die helpen.

Christian Iwanowitsj *(laat 't geluid als te voren hooren).*

Rechter. Neen, die kwaal is ongeneeslijk; hij zegt, dat zijn min hem een stomp heeft gege-

ven en sedert dien de wodkalucht hem aankleeft.

B u r g e m e e s t e r. 't Is maar dat ik u gewaarschuwd heb... Ten opzichte van de inwendige orde weet ik niets te zeggen en wat Andrej Iwanowitsj in zijn brief met „kleine tekortkomingen" bedoelt, begrijp ik niet; er is toch geen mensch zonder zonden... Dat is door God zelf nu eenmaal zoo ingesteld, en de Voltairianen zullen daar vergeefs tegen redeneeren.

R e c h t e r. 't Is maar wat men zonde noemt, Anton Antonowitsj. Zonden en zonden zijn twee. Ik zeg 't aan ieder die hooren wil, dat ik me laat omkoopen! Maar met jachthonden! Dat kan men toch niet als omkooperij beschouwen?

B u r g e m e e s t e r. Kom kom, jachthonden of wat anders — 't zijn toch steekpenningen...

R e c h t e r. Dat ben ik niet met u eens, Anton Antonowitsj! Als iemand zich b.v. een pels van vijfhonderd roebel cadeau laat geven, of voor zijn vrouw een prachtige sjaal...

B u r g e m e e s t e r. Nu goed!... u laat u honden cadeau geven. Maar — u gelooft niet aan God, u gaat nooit naar de kerk; en ik sta rotsvast in 't geloof en ga elken Zondag naar de kerk. O, ik ken u, ik ken u! Als u over de schepping der wereld begint te praten, rijzen de haren me te berge.

R e c h t e r. Nu, ik ben met mijn eigen verstand tot die wetenschap gekomen.

B u r g e m e e s t e r. In sommige gevallen is te veel verstand erger dan geen verstand. Overigens. Ik heb het slechts ter loops aan de districtsrechtbank vermeld. Om u de waarheid te zeggen, ik geloof niet, dat 't iemand in zijn hoofd zal opkomen, daar zijn neus binnen de deur te steken:

dat is een geheiligde plaats, die God zelf onder Zijn bescherming genomen heeft. En u, Loeka Loekitsj, moet als schoolinspecteur beter toezicht op uw leeraren houden. Zeker, ik weet, dat 't door en door geleerde mannen zijn, die hun opleiding aan de hoogescholen genoten; maar intusschen kleven hun wonderlijke eigenaardigheden aan, die zich, — ik moet 't eerlijk toestemmen — niet van het leeraarsambt laten scheiden. Een van hen, met dat dikke gezicht . . . zijn naam schiet me op 't oogenblik niet te binnen — kan niet laten gezichten te trekken, zoodra hij de katheder betreedt . . . zóó! . . . *(hij trekt een gezicht)* en begint dan van onder zijn das uit zijn baard te streelen. Dat hij voor de leerlingen zulke gezichten trekt, kan er nog mee door, kan zelfs bij het onderricht noodzakelijk zijn — ik weet dat niet te beoordeelen; — maar trekt hij zoo'n gezicht voor den hoogen bezoeker, dan kan 't hem duur te staan komen, dat begrijpt u zelf wel: meneer de revisor of iemand anders, mocht eens denken, dat men hem voor den gek hield. De duivel mag weten, wat daaruit kon voortkomen.

Inspecteur van de scholen. Wat moet ik 'r in vredesnaam aan doen? Ik heb hem al dikwijls onder handen genomen. Pas voor een paar dagen nog, juist toen de adelsmaarschalk de klas inkwam, trok hij zoo'n leelijk gezicht tegen hem, als ik van m'n leven nog niet gezien had. Hij doet 't ter goeder trouw, dat weet ik zeker, maar men maakt er mij een verwijt van, dat ik de jeugd te vrijzinnige denkbeelden inprent.

Burgemeester. Zoo b.v. ook uw leeraar in de geschiedenis. Dat is een geleerde kop, — dat kan men hem zoo aanzien. Dat

hij met het licht van zijn kennis de duisternis tracht te doorboren, is loffelijk; maar hij doceert met zulk een vuur, dat hij zich niet meester blijft. Ik heb eens op een keer zijn lessen bijgewoond: nu... zoolang hij sprak over de Babyloniërs en Assyriërs — ging 't nog goed, maar wat er gebeurde, toen hij aan Alexander van Macedonië kwam, kan ik u niet beschrijven. Ik dacht dat er brand was uitgebroken! Hij vloog de katheder af en smeet uit alle macht den stoel tegen den grond! 't Is waar, Alexander van Macedonië was een held, maar daar hoeven toch geen stoelen om gebroken te worden, om den Staat op onkosten te jagen!

Inspecteur van de scholen. Ja, hij heeft vurig bloed! Ik heb hem daar al menigmaal op attent gemaakt... Hij zegt: „Zooals u wilt, maar ik breng aan de wetenschap mijn leven ten offer..."

Burgemeester. Ja, dat zijn nu eenmaal de onverklaarbare beschikkingen van het lot; is een mensch schrander — dan is hij of een zuiper of zoo'n gezichtentrekker, dat alle heiligen er voor op den loop gaan.

Inspecteur van de scholen. God beware een ieder voor het leeraarsambt! Men moet voor alles beducht zijn; iedereen bemoeit zich er mee, ieder wil toonen, dat ook hij een schrander mensch is.

Burgemeester. Dat was nu allemaal niets — als dat vervloekte incognito er maar niet was. Plotseling zal hij om de deur kijken: „Oh zoo, bent u daar, vrienden! En wie — zegt hij — is hier de rechter?" — Ljapkien-Tjapkien. — „Hier, Ljapkien-Tjapkien! En wie is de directeur

van de gasthuizen? —" Zemljanika. — „Hier met Zemljanika!" Dat is om duivels te worden!

TOONEEL 2.

Dezelfden en de postdirecteur.

Postdirecteur. Vertel me toch, heeren, wat er waar is van een bezoek van een revisor!

Burgemeester. Hebt u 't dan nog niet gehoord?

Postdirecteur. Ja, zoo iets van Pjotr Iwanowitsj Bobtsjienskij. Hij kwam zooeven bij mij in het postkantoor.

Burgemeester. Nu, en? wat denkt u van die geschiedenis?

Postdirecteur. Wat ik denk? Dat we oorlog krijgen met de Turken.

Rechter. Precies als ik zeg! precies wat ik heb gezegd.

Burgemeester. Ja, u beiden hebt 't op een papiertje thuis gekregen!

Postdirecteur. Maar zeker komt er een oorlog met de Turken. 't Is de schuld van de Franschen.

Burgemeester. Och wat, oorlog met de Turken! Wij krijgen klop, en niet de Turken. Hier staat 't in den brief.

Postdirecteur. Dan krijgen we geen oorlog met de Turken.

Burgemeester. En... ne.. hoe voelt u zich daarbij, Iwan Koesmitsj?

Postdirecteur. Ik? hm... En u, Anton Antonowitsj?

Burgemeester. Ik?... Bang eigenlijk

niet, alleen maar zoo'n beetje... hm... Op de kooplui en de burgers heb ik 't niet begrepen. Die zeggen, dat ik hun 't vet van den ketel neem. Maar mijn God, al heb ik ze eens schatting laten betalen, dat is toch niet uit haat. Weet u, wat ik geloof *(neemt den postdirecteur onder den arm, zegt hem terzijde)* ik voor mij geloof, dat ze me hebben aangeklaagd. Want ik vraag u, waarom schuift men ons anders een revisor op den hals? Luister eens, Iwan Koesmitsj, kunt u niet voor aller bestwil, de brieven die bij u in het postkantoor komen en gaan... zoo... een beetje losmaken en doorlezen... om te zien of ze een aanklacht of eenvoudig maar een aanmerking bevatten. Zoo niet, dan kan men ze weer dichtplakken; desnoods kan men ze ook open bezorgen.

Postdirecteur. 'k Begrijp, 'k begrijp... U hoeft me dat niet te leeren, dat heb ik al meer gedaan, wel niet uit voorzichtigheid, maar meer uit nieuwsgierigheid; ik mag zoo dolgraag weten, wat er al zoo in de wereld te koop is. Ik kan u verzekeren, dat er geen interessantere lectuur bestaat! Sommige brieven lees je werkelijk met genot — prachtige passages worden er in beschreven... bepaald opbouwend voor den geest... beter lectuur dan de Moskou'sche berichten!

Burgemeester. Goed, goed en... vertelt u eens... hebt u ook iets over een ambtenaar uit Petersburg gelezen?

Postdirecteur. Neen, van een Petersburgsch amtenaar niets, wel wordt er druk geredeneerd over een uit Kostroma en Saratof. Jammer, dat u die brieven niet leest: sommige passages zijn zoo schitterend mooi. Zoo b.v. beschreef onlangs een luitenant aan een zijner vrienden een

bal... ik herhaal 't, heel, heel mooi: „Beste vriend — heette 't — ik leef hier als God in Frankrijk: mooie meisjes te kust en te keur... de muziek ruischt... de officier met den standaard galoppeert..." met groot, groot gevoel beschreef hij dat. Ik heb den brief met opzet bewaard. Zal ik 'm u eens voorlezen?

Burgemeester. Neen liever niet, daar hebben we nu geen tijd voor. Dus u doet me 't genoegen, Iwan Koesmitsj om, als toevallig een of andere klacht in uw handen komt, die zonder omwegen terug te houden.

Postdirecteur. Met het grootste genoegen.

Rechter. Pas maar op... Daar kon u nog wel eens mee in den val loopen.

Postdirecteur. Ach mijn God!

Burgemeester. Nietsjewo, nietsjewo! Goed, als je 't aan de groote klok hing, maar 't blijft immers onder ons.

Rechter. 'k Geloof zeker, dat er wat broeit! Apropros Anton Antonowitsch, 'k was eigenlijk gekomen om u een jongen hond aan te bieden. De lijfelijke zuster van mijn prachtigen hond, dien u wel kent... Weet u al, dat Tsjéptowitsj een proces begint met Warchowinskij, en mag ik als bemiddelaar op hun beider gronden de haasjes verschalken...

Burgemeester. Vadertje, praat me niet van uw hazen: dat vervloekte incognito zit me meer in 't hoofd. Ik heb zoo'n voorgevoel, of op eens de deur opengaat — en...

TOONEEL 3.

Dezelfden, Dóbtsjienskij en Bóbtsjienskij. (Beide laatsten komen buiten adem binnen).

Bobtsjienskij. Een bizondere gebeurtenis!

Dobtsjienskij. Een onverwacht nieuwtje!

Allen. Wat! wat dan toch?

Dobtsjienskij. Een onvoorziene omstandigheid: we komen in 't logement...

Bobtsjienskij. *(hem in de rede vallend).* Pjotr Iwanowitsj en ik komen in 't logement...

Dobtsjienskij. *(in de rede vallend).* Laat mij vertellen, Pjotr Iwanowitsj.

Bobtsjienskij. Och neen, laat mij... laat mij... u hebt geen redenaarstalent...

Dobtsjienskij. En u vergeet de helft...

Dobtsjienskij. Ik weet alles, ik weet werkelijk alles. Val me niet in de rede, laat mij vertellen, val me niet in de rede! Och heeren, weest zoo goed te zorgen, dat Pjotr Iwanowitsj me niet in de rede valt.

Burgemeester. Maar spreek dan toch in 's hemelsnaam, wat is er gebeurd? M'n hart staat bijna stil. Gaat zitten, heeren? Neemt stoelen! Pjotr Iwanowitsj, daar is een stoel voor u. *(Ze vormen een kring om beide Pjotrs Iwanowitsj.)* Nu, wat is er dan toch gebeurd?

Bobtsjienskij. Pardon, pardon, ik zal van 't begin af beginnen. Toen ik het genoegen had van u heen te gaan, en u in groote onrust om den zoo straks ontvangen brief achterliet..., ging

ik . . . val me niet in de rede Pjotr Iwanowitsj! Ik weet alles, alles nog héél goed . . . ging ik zoo gauw als ik kon naar Korobkien. Maar Korobkien niet thuis treffend, ging ik naar Rastakovskij; toen ik Rastakowskij evenmin thuis trof, liep ik bij den postdirecteur aan, om hem het door u ontvangen bericht te vertellen; op den terugweg kwam ik Pjotr Iwanowitsj tegen . . .

Dobtsjienskij. *(in de rede vallend).* Naast het wachthuisje waar taartjes verkocht worden.

Dobtsjienskij. Naast het wachthuisje waar taartjes verkocht worden. . . Daar ontmoette ik Pjotr Iwanowitsj en zeg tegen hem: hebt u 't nieuwtje al gehoord, wat de burgemeester uit een betrouwbaar schrijven vernomen heeft? Maar Pjotr Iwanowitsj wist 't al van uw huishoudster Awdotja, die om ik weet niet welke boodschap, naar Filip Antonowitsch Potsjétsjoejew uitgestuurd was.

Dobtsjienskij. *(hem in de rede vallend).* Om een vaatje fransche brandewijn.

Bobtsjienskij. *(met de hand afwerend).* Om een vaatje fransche brandewijn. We gingen dus, Pjotr Iwanowitsj en ik naar Potsjetsjoejef . . . Och, Pjotr Iwanowitsj val me toch niet telkens in de rede! . . . Wij gingen dus op weg naar Potsjetsjoejew, maar onder 't loopen zegt Pjotr Iwanowitsj tegen mij: „Laten we even het logement binnengaan! . . . Ik hoor 't zoo rammelen in mijn maag . . . ik heb sinds vanmorgen niets gegeten . . ." 'k bedoel in Pjotr Iwanowitsj maag. . . „In het logement — zegt hij — hebben ze versche zalm ontvangen, laten we die eens gaan proeven . . ." Nauwelijks zijn we in 't loge-

ment of plotseling zien we een jongmensch...

Dobtsjienskij. *(hem in de rede vallend).* Niet kwaad van uiterlijk, in civiel...

Bobtsjienskij. ...niet kwaad van uiterlijk, in civiel, de kamer op en neer loopen; . . . gelaatstrekken! . . . physionomie! . . . en hier *(hij wijst met de hand naar 't voorhoofd)* veel, en velerlei. 't Was of ik plotseling een voorgevoel kreeg; ik fluister Pjotr Iwanowitsch in 't oor: „dat is hier niet in den haak"... En Pjotr Iwanowitsch geeft den logementhouder Wlas oogenblikkelijk een wenk, en Wlas — zijn vrouw is voor drie weken van een fermen jongen bevallen, die hem later in het logement zal opvolgen — Pjotr Iwanowitsj wenkt dus Wlas en vraagt hem heel zacht: „Wie is — zegt hij — dat jonge mensch?" en Wlas antwoordt: „Dat is — zegt hij — een jongmensch, een ambtenaar uit Petersburg"... Och, val me nu niet in de rede als 't u belieft, Pjotr Iwanowitsch, u kunt niet vertellen, u stottert en fluit door uw tanden, waardoor u lispelt... „Dat is — zegt hij — een jongmensch, een ambtenaar uit Petersburg en hij heet Iwan Aleksandrowitsj Chlestakow en is — zegt hij — op weg naar het gouvernement Saratow. Maar, — zegt hij, — hij heeft al heel vreemde manieren! Hij is al bijna twee weken hier, neemt alles op rekening en betaalt geen kopeken!" Toen hij me dat vertelde, ging me een licht op. „Hé" — zeg ik tegen Pjotr Iwanowitsj.

Dobtsjienskij. Neen, Pjotr Iwanowitsj! dat zei ik: „Hé!"

Bobtsjienskij. Eerst zei u 't en toen ik. „Hé" — zeiden Pjotr Iwanowitsj en ik. Wat heeft hij hier te zoeken, als zijn weg naar Saratow

voert? — Ja, dat zal die ambtenaar uit Petersburg zijn!...

Burgemeester. Wie, wat voor ambtenaar?

Bobtsjienskij. Wel, die ambtenaar, wiens komst men u in den brief heeft aangekondigd, — de revisor.

Burgemeester *(hevig schrikkend)*. Goeie hemel! Hoe komt dat bij u op! neen, dat kan hij niet zijn...

Dobtsjienskij. Hij is 't zeker! Hij laat alles opschrijven, betaalt niets en blijft hier zitten... Wie zou 't anders zijn? En zijn reispas wijst op Saratof.

Bobtsjienskij. O hij is 't zeker, zeker ... Er ontging hem niets, hij zag alles! en toen hij zag, dat Pjotr Iwanowitsch en ik zalm aten, omdat Pjotr Iwanowitsj zoo'n vreemd gevoel in zijn maag had... keek hij ons de zalm van de borden. En toen kreeg ik zoo'n angst...

Burgemeester. Heer, erbarm u over ons zondaren. Wat... welke kamer heeft hij?

Dobtsjienskij. Nummer vijf ... onder de trap.

Bobtsjienskij. 't Zelfde nummer, waar verleden jaar, die doortrekkende officieren elkaar afgeranseld hebben.

Burgemeester. Is hij allang hier?

Dobtsjienskij. Bijna veertien dagen. Hij is gekomen op St. Wasilij van Egypte.

Burgemeester. Veertien dagen! *(terzijde)* Vadertje, Vadertje, help ons in den nood. In deze twee weken heb ik de vrouw van den onderofficier met de zweep laten afranselen en den veroordeelden hun rantsoen niet gegeven! In de straten ziet het er uit als in een kroeg... Vuil-

heid overal... schande, duizendmaal schande! *(Grijpt naar zijn hoofd).*

Directeur van de gasthuizen. Wat dunkt u, Anton Antonowitsj, zullen we in gala-uniform naar het logement rijden?

Rechter. Neen, neen! In optocht! De burgemeester, de geestelijkheid en de koopmanschap voorop; zoo staat toch in het boek: „Het leven van Johannes de Maçon"!...

Burgemeester. Neen, neen! laat mij alleen handelen. Ik heb al voor zooveel heete vuren in mijn leven gestaan, waar ik me uit heb weten te redden met nog dank op den koop toe, dat ik nu met Gods hulp me er ook wel weer uit zal weten te redden. *(Tot Bobtsjienskij)* U zei dat hij nog jong is?

Bobtsjienskij. Nog heel jong, ongeveer drie of vier en twintig jaar, ouder niet...

Burgemeester. Des te beter: een jongmensch doorziet men gauwer. Met zoo'n ouden duivel valt niet te gekscheren, maar een jongen flapt er alles uit. Houdt u allen in gereedheid, heeren, ik ga onderwijl alleen, of in gezelschap van Pjotr Iwanowitsj, een wandelingetje maken, om zoogenaamd te onderzoeken, of de doortrekkende reizigers geen onaangenaamheden te verduren hebben. Hei, Swiestoenow!

Swiestoenof. Tot uw order.

Burgemeester. Loop gauw naar den inspecteur van politie; of neen ik kan je niet missen, je moet in mijn buurt blijven... Laat dezen of genen hem zoo spoedig mogelijk laten weten, dat hij hier moet komen. *(Politieagent gaat haastig weg.)*

Directeur van de gasthuizen.

Laten we gaan, laten we gaan, Ammos Fjodorowitsj. Er kon werkelijk wel eens een ongeluk gebeuren.

R e c h t e r. Waar hoeft u nu bang voor te zijn? U zet de zieken schoone slaapmutsen op en klaar bent u.

D i r e c t e u r v a n d e g a s t h u i z e n. Schoone slaapmutsen, jawel! dat is het ergste niet. Maar 't is voorschrift om de zieken haversoep te geven, en in plaats daarvan hangt er over de gang zoo'n zuurkoolstank, dat men z'n neus er van dichtknijpt.

R e c h t e r. Ik hoef in geen enkel opzicht bang te wezen. Want wie zal op de gedachte komen zijn neus in het gerechtslokaal te steken? En al zou iemand 't in zijn hoofd krijgen, dan kan hij zijn pret wel op. Ik zit nu al vijftien jaar lang in den rechterstoel, en zwaai maar met de hand als ik af en toe zekere papieren inkijk . . .! Zelfs Salomo zou niet kunnen uitmaken, wat daarin waarheid is of leugen. *(De rechter, de directeur van de gasthuizen, de schoolinspecteur en postdirecteur vertrekken en komen bij de deur in botsing met den terugkeerenden politieagent.)*

TOONEEL 4.

De burgemeester, Bobtsjienskij, Dobtsjienskij en de politieagent.

B u r g e m e e s t e r. Staat 't rijtuig voor?

P o l i t i e a g e n t. Tot uw order.

B u r g e m e e s t e r. Ga buiten op post . . . of neen, blijf hier! . . . Breng me . . . Waar zijn de anderen toch? Waarom ben je maar alleen? Ik

had toch bevolen, dat Prochorow ook hier zou komen. Waar is Prochorow?

P o l i t i e a g e n t. Prochorow is in de politiepost, maar u kunt toch niet van zijn diensten gebruik maken.

B u r g e m e e s e r. Waarom niet?

P o l i t i e a g e n t. Ze hebben hem van morgen stomdronken binnengebracht. Al twee emmers water hebben we over hem leeggegooid, maar tot nu toe is hij nog niet nuchter geworden.

B u r g e m e e s t e r *(met beide handen aan 't hoofd)*. God nog toe! Ga dan maar zoo gauw mogelijk de straat op, of neen . . . wacht . . . haal eerst in mijn kamer m'n nieuwen hoed en m'n degen! Dan gaan we zoo dadelijk, Pjotr Iwanowitsj!

B o b t s j i e n s k i j. En ik dan, en ik dan . . . laat mij ook meegaan, Anton Antonowitsj.

B u r g e m e e s t e r. Neen, neen, Pjotr Iwanowitsj, dat gaat niet, dat gaat niet. Dat zou argwaan wekken en er is ook geen plaats in 't rijtuig voor een derde.

B o b t s j i e n s k i j. Nietsjewo, nietsjewo dan trippel ik wel als een haan, als een haan, achter den wagen aan. Al heb ik 't nog wel een beetje in den maag, ik zou toch graag eventjes door een kier van de deur gluren, hoe hij zich gedraagt.

B u r g e m e e s t e r *(den degen van den agent in ontvangst nemend)*. Roep dadelijk de ondergeschikten op en geef hun . . . God nog toe, wat ziet die degen er uit! Die vervloekte koopman Abdoelin, zoo'n schurk! Hij ziet wat een oude bekraste degen de burgemeester heeft en denkt er niet aan, hem een nieuwen te sturen. Dat sluwe volk! dat schoeljepak! En ik wed, dat ze met hun

rekwesten al kant en klaar zijn. Laat ieder een straat in de hand nemen . . . wat duivel, 'k bedoel, een bezem, om de straten te vegen! en vooral de straat naar het logement. Laat die schoon vegen, schoon vegen . . . versta je? Pas me op, als 't niet gebeurt! Ik ken je, ik ken je met je schijnheilig gezicht: gaat bij Jan en alleman en moffelt zilveren lepeltjes in je cavalerielaarzen, — opgepast, ik hoor alles! . . . Wat heb je weer uitgevoerd bij koopman Tschernjajew, hè? Hij gaf je twee arsjiën stof voor de uniform en jij stal het heele stuk. Pas op, je gapt niet naar je rang! Ingerukt.

TOONEEL 5.

Dezelfden en de inspecteur van politie.

Burgemeester. Maar Stepan Iljitsj! Waar hebt u toch in godsnaam gezeten? Wat zijn dat voor manieren?

Politieinspecteur. Ik stond hier in de buurt aan de poort.

Burgemeester. Nu, luister naar me, Stepan Iljitsj. Een zekere ambtenaar uit Petersburg is aangekomen. Hebt u maatregelen genomen?

Politieinspecteur. Alles zooals u hebt bevolen. Ik heb den agent Poégowietsijn met alle beschikbare manschappen uitgezonden, om de straten te vegen.

Burgemeester. En waar zit Derzjimorda?

Politieinspecteur. Derzjimorda is met de brandspuit uit, om een schoorsteenbrand te blusschen.

B u r g e m e e s t e r. En Prochorow weer dronken?

P o l i t i e i n s p e c t e u r. Stomdronken!

B u r g e m e e s t e r. Hoe hebt u 't kunnen toelaten?

P o l i t i e i n s p e c t e u r. God mag 't weten. Gisteren was er een standje even buiten de stad... Hij ging er heen om de orde te herstellen, maar werd dronken thuisgebracht.

B u r g e m e e s t e r. Luister nu goed, naar wat u te doen hebt: Poegowietzijn... is nog al een opgeschoten kerel, zet dien op de brug op post om orde te houden. En laat onmiddellijk die oude houten schutting daar naast den schoenmaker, opruimen; en zet daar een wegwijzer van stroo neer, dat 't op een bouwplan lijkt; hoe meer afbraak er is, hoe sterker bewijs voor de activiteit van den stadsbestuurder. Goeiehemel, daar bedenk ik, dat ik daar juist vóór die schutting veertig kar vuilnis heb laten neergooien. O, die smerige stad! Nauwelijks zet men ergens een gedenkteeken of een gewone schutting of de duivel mag weten waar al dat vuil vandaan komt, dat daar opeengehoopt wordt! *(Hij zucht).* Als soms de revisor aan een der beambten mocht vragen: of ze tevreden zijn? — laat ze dan zeggen: „Heel tevreden Uw Hoogwelgeboren" — en pas op als ontevredenen 't anders zouden zeggen; dan zal hij zijn plezier op kunnen. *(Terzijde).* Och, och, och... ik heb gezondigd, en veel gezondigd. *(Hij neemt in plaats van den hoed, de doos in de hand).* Geve God, dat ik heelhuids uit zijn handen kom, dan zal ik Hem ter eere, een kaars wijden, als nog nooit door eenig sterveling gewijd is geworden: daar zal iedere koopman, — beesten dat

ze zijn — me honderd pond was voor leveren. O, mijn God, mijn God! Laten we gaan, Pjotr Iwanowitsj! *(Hij zet de doos in plaats van zijn hoed op).*

Politieinspecteur. Anton Antonowitsj, dat is de doos, maar niet de hoed.

Burgemeester *(de papieren doos wegwerpend).* Doos! wat doos! Duivel nog toe! En als hij vraagt: waarom de kerk van het gasthuis nog niet gebouwd is, waar vijf jaar geleden de gelden voor zijn toegezegd, vergeet dan niet te antwoorden, dat die onder 't bouwen weer is afgebrand. Ik heb dat ook in 't rapport gezet. En zeg dan in vredesnaam niet uit onbenulligheid, dat ze er nooit mee begonnen zijn. Zeg ook aan Derzjimorda, dat hij niet te dikwijls zijn vuisten laat spelen: schuldigen en onschuldigen stompt hij wel eens in zijn ambtsijver een lantaarn onder den neus. Maar nu moeten we gaan, Pjotr Iwanowitsj! *(Hij gaat heen en komt weer terug).* En laat geen soldaat zich op straat vertoonen. Dat schooierig garnizoen trekt boven 't hemd nog de uniformjas aan, maar van de onderuniform krijgt men nooit iets te zien . . .
(Allen gaan heen).

TOONEEL 6.

Anna Andréjewna en Marja Antónowa (komen haastig op 't tooneel).

Anna Andréjewna. Waar zijn ze, waar zijn ze? Och mijn hemel! *(Doet de deur open).* Man! Antosja! Anton! *(spreekt haastig).* Waar zit je toch! Allemaal weer jou schuld; altoos dat

gezeur: „hier nog een speld en daar nog een haakje". *(Ze loopt naar 't raam en roept).* Anton! waar ga je heen, waar ga je heen? Is hij gekomen? de revisor? En heeft hij een snor? en hoe een?

Stem van den burgemeester. Straks, straks, moedertje!

Anna Andréjewna. Straks? Voor zoo'n nieuwtje, straks? Ik wil niet straks... Zeg maar één woordje: is hij overste? Wat? *(kwaad).* Hij rijdt warempel weg. Dat zal ik onthouden, hoor! Dat is alweer jou schuld! „Mamenjka, mamenjka, steek nog even die speld vast, ik ben dadelijk klaar." Loop rond met je „dadelijk". Nu komen we niets te weten. Altijd dat eeuwige koketteeren; je hoorde, dat de postdirecteur hier was en toen moest je weer voor den spiegel draaien: dan zus, dan zoo. Je verbeeldt je, dat hij je het hof maakt en hij trekt een langen neus achter je.

Marja Antonowna. Wat kunnen we er nu aan veranderen, mamenjka? Over een paar uur weten we alles.

Anna Andréjewna. Over een paar uur! ik dank je stichtelijk. Ik wil 't dadelijk weten. 't Is jammer, dat je niet zegt, dat we 't wel eens over een paar maanden zullen weten. *(Gaat uit 't raam hangen).* Zeg Awdotja! Heb jij ook gehoord, wie er gekomen is?... Niet gehoord? Domme gans? Wou meneer 't je niet zeggen, wuifde hij met de handen? Had hem maar laten wuiven, en toch gevraagd! Nu ben je 't weer niet te weten gekomen. Je hebt in je hoofd geen hersens, maar vrijers. Wat? Reden ze te hard? had dan het rijtuig achterna geloopen. Gauw, gauw! loop zoo hard je kunt en zie te weten te komen, waar ze

naar toe zijn gereden, en zie vooral goed toe, hoe die vreemdeling er uit ziet, — versta je? Kijk door 't sleutelgat en let goed op de kleur van zijn oogen; of ze donker zijn of niet, en kom dadelijk, dadelijk terug! *(Ze roept zoolang het venster uit, tot het gordijn gezakt is, en beiden kijken het raam uit.)*

Einde van het eerste bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

Een kleine kamer in het logement. Bed, koffer, tafel, leege flesschen, een paar laarzen, kleerborstel enz.

TOONEEL 1.

O s i e p *(ligt op 't bed van zijn heer).* Te duivel nog toe, 'k verga van honger; mijn buik rommelt of er een heel regiment trommelslagers aan 't roeren zijn. We komen nooit thuis! Maar wat kan je er aan doen? 't Is nu al bijna twee maanden geleden dat we uit Petersburg vertrokken! Onderweg heeft die beste jongen er al zijn lieve geldje doorgemaakt en nu zitten we op zwart zaad en laat hij den staart hangen. We hadden toch geld genoeg voor de postpaarden, meer dan genoeg; maar nee, hij wou in elke stad den grooten heer uithangen. *(Doet hem na)* „Zeg 's Osiep, bestel een kamer, de mooiste die je krijgen kunt en een fijn diner, geen eenvoudig kostje, versta je, dat kan ik niet verdragen, maar 't allerbeste

wat er te krijgen is!" Goed, als hij wat in de melk te brokken had, maar zoo'n doodgewoon ambtenaartje. Gaat met de reizigers kennismaken, legt 'r een kaartje mee en wordt ten slotte kaal geplukt. Hè wat is zoo'n leven toch vervelend. Dan is 't buiten bij ons heel wat prettiger; daar wordt niet naar je gekeken en heb je ook geen zorgen; je hebt er je vrouwtje, eet piroks zooveel als je lust en ligt op de brits zoolang als je wil. Maar eerlijk gezegd bestaat er niets heerlijkers dan het leven in Petersburg. Als je 't geld er voor hebt, is 't leven er fijn en hoffelijk: 't kéjater en honden die je 'r ziet dansen en alles wat je maar wilt. Op een heel fijne manier wordt er geconverseerd, alsof je onder den adel verkeert en kom je op de Sjtsjoekienmarkt — roepen de kooplui je aan: „Achtbare". Laat men zich in een bootje de rivier overzetten, zit je zij aan zij met een ambtenaar en wil je gezelliger uit — dan ga je een kraam binnen en laat je door een of ander chevalier van het oorlogsleven vertellen, of de beteekenis van de sterren aan den hemel uitleggen — zóó, dat je ze op je handje voor je ziet. Een oude officiersvrouw komt er binnen of een jong aardig dienstmeisje die je een oogje geeft... fjoe... fjoe... *(hij schudt van 't lachen)* Een galante omgang, waarachtig waar. Onbeschofte woorden hoor je nooit, iedereen spreekt je met „u" aan. Als 't loopen je verveelt, roep je een rijtuig, laat je rondrijden als een meneer, en wil je niet betalen, ook goed: elk huis heeft twee uitgangen; stap je aan den voorkant naar binnen, ga je er aan den achterkant weer uit en geen duivel, die je meer bij de kladden kan krijgen. Maar één ding is beroerd: de eene dag eet je je zat en den

anderen verga je van honger, zooals nu b.v. Dat is allemaal zijn schuld. Wat moet ik met 'm beginnen? Nauwelijks heeft zijn vader geld gestuurd — of — 't is er al weer door: gaat maar rijden en rossen, stuurt me elken dag uit om een biljet voor 't kéjater en na een week moet ik naar den uitdrager, om zijn nieuwe frak te verkoopen. Soms is alles tot zijn laatste overhemd toe verdwenen, dat hij niet anders dan een schunnige jas of mantel over heeft... Zoo waarachtig als ik hier sta... Als ik nog denk aan die prachtige engelsche frak die wel honderdvijftig roebel gekost heeft en voor twintig moest verkwanseld worden, om maar te zwijgen van de broek, die voor een schijntje is gegaan. En waarom? alleen omdat hij z'n hoofd niet bij z'n werk heeft en in plaats van zijn dienst doen liever een kaartje gaat leggen of slenteren langs den boulevard. Och, als de oude heer dat eens wist! Hij zou er niet op letten dat jij een ambtenaar bent, maar 't zoontje-ambtenaar z'n hemmetje oplichten en hem over de knie leggen, dat hij 'r vier dagen krom van lag. Moet je dienen, dien dan ook! Nu heeft de logementhouder gezegd, dat hij ons geen eten meer geeft, zoolang al 't andere niet betaald is. *(Met een zucht).* Och lieve God, 'k wou, dat ik maar wat sjtsjie *(koolsoep)* had! 'k Geloof, dat ik nu de heele wereld wel verslinden kon. Daar komt hij, geloof ik, aan.

(Hij springt haastig van bed.)

TOONEEL 2.

Osiep en Chlestakow.

Chlestakow. Daar! neem aan. *(reikt hem*

hoed en wandelstok.) Heb je weer op mijn bed liggen luieren?

O s i e p. Ik? Waarom zou 'k? heb ik soms mijn eigen bed niet gezien?

C h l e s t a k o w. Je liegt; kijk hoe 't er uitziet, alles door mekaar!

O s i e p. Moet *ik* dat gedaan hebben. Weet ik soms niet wat een bed is? Ik heb beenen en daar sta ik op. Daar heb ik uw bed niet voor noodig.

C h l e s t a k o w *(stapt de kamer op en neer).* Kijk eens, of er nog tabak in den zak is.

O s i e p. Waar zou die tabak van daan moeten komen? Al vier dagen geleden, hebt u de laatste opgerookt.

C h l e s t a k o w *(blijft op en neer loopen, bijt zich op de lippen, zegt eindelijk luid en vastberaden).* Hoor eens, Osiep! . . .

O s i e p. Wat is er van uw dienst?

C h l e s t a k o w *(niet meer zoo vastberaden).* Je gaat er naar toe . . .

O s i e p. Waar naar toe?

C h l e s t a k o w *(meer en meer van zijn stuk, bijna smeekend nu).* Naar beneden, naar 't buffet natuurlijk . . . en vraagt . . . daar . . . of ze me 't middageten brengen.

O s i e p. Ja . . . neen, dat doe ik niet.

C h l e s t a k o w. Hoe durf je . . . lummel . . .

O s i e p. Ja . . . neen . . . 'r komt toch niets van, al ga ik 'r heen. De logementhouder heeft gezegd, dat hij geen eten meer geeft.

C h l e s t a k o w. Hoe durft hij... Onbeschaamde vlegel!

O s i e p. Ja, en hij dreigde 'r bij, naar den burgemeester te zullen gaan, omdat we al ruim twee weken hier zijn en nog geen kopeken betaald heb-

ben... „Jullie met je beiden zijn schelmen" — zei hij — „en je heer — een bedrieger er bij." Zulke klaploopers en tafelschuimers heb ik van m'n leven nog niet gezien."

Chlestakow. En jij bent blij, lamme vent, dat je me dat eens onder den neus kunt wrijven.

Osiep. Hij zei: — „Dat komt maar aanzetten, nestelt zich in een kamer, laat alles opschrijven en denkt niet aan weggaan. Ik — zei hij — laat me niet voor den gek houden, 'k zal jelui aanklagen, dan kan de politie je in de gevangenis den kost geven."

Chlestakow. Nu is 't genoeg, lamme kerel. Ga heen en doe je boodschap. Zoo'n stuk vee!

Osiep. 'k Zal den logementhouder maar liever bij u laten komen.

Chlestakow. Wat moet de logementhouder bij mij doen? Jij kunt 't hem evengoed zeggen.

Osiep. Maar werkelijk meneer...

Chlestakow. Loop naar de maan; roep hem dan maar hier voor mijn part.

(Osiep gaat heen).

TOONEEL 3.

Chlestakow *(alleen).* Ik rammel van honger! 'k Ben al een eindje gaan wandelen; 'k dacht, dat 't dan wel een beetje zou afzakken... maar neen... duivel nog toe, 't gaat niet over. Als ik me niet zoo te buiten was gegaan in Pensa, had ik geld genoeg overgehouden om naar huis te komen. Die infanteriekapitein heeft me danig geplukhaard; prachtige zetten deed de smeerlap. In een kwartier tijds heeft hij me naakt geplunderd. En toch zou ik me nog eens zielsgraag met hem

meten. Maar de gelegenheid zal er nooit voor terugkomen. Wat een verschrikkelijk stadje hier... Ze geven niets op crediet in de winkels; dat is eenvoudig onhebbelijk... *(Begint een deuntje te fluiten; eerst uit de „Robert", dan uit „De roode sarafaan" en eindelijk van alles door elkaar).* Blijven ze nu allemaal weg?

TOONEEL 4.

Chlestakow, Osiep en de bediende van 't logement.

B e d i e n d e. De patroon laat vragen wat er van uw dienst is.

C h l e s t a k o w. Goeien morgen, broedertje. Maak je 't goed?

B e d i e n d e. God zij dank.

C h l e s t a k o w. En... hoe gaat 't hier in 't logement? alles naar wensch?

B e d i e n d e. Ja, God zij dank, alles goed.

C h l e s t a k o w. Veel doortrekkende reizigers?

B e d i e n d e. Ja, tamelijk veel.

C h l e s t a k o w. Zeg 'r eens vriend, je hebt me tot nu toe nog geen middageten gebracht; toe, haast je als je blieft een beetje... want... zie je... ik heb dadelijk na 't eten gewichtige bezigheden...

B e d i e n d e. De patroon heeft gezegd, dat hij niet langer op crediet wil geven. Hij wou, geloof ik, vandaag nog bij den burgemeester gaan klagen.

C h l e s t a k o w. Gaan klagen? En waarom? Oordeel toch zelf, beste vriend... ik moet toch eten? Ik kan toch niet verhongeren? Ik rammel

van honger... 'k zeg dat toch niet voor de grap?...

Bediende. Ik kan er niets aan doen. Hij heeft gezeid: „Ik geef hem niet meer te eten, zoolang hij het andere niet betaalt. Dat was zijn laatste woord.

Chlestakow. Kom, doe je best nog eens, goeie vriend...

Bediende. Wat zou 'k hem moeten zeggen?...

Chlestakow. Breng hem eens ernstig aan 't verstand, dat ik toch eten moet. En wat de betaling betreft, dat komt terecht... Als hij meent dat ik den ganschen dag kan vasten als de eerste de beste moesjiek... dan heeft hij 't mis! Zeg hem dat!

Bediende. Ik zal 't hem zeggen.

TOONEEL 5.

Chlestakow *(alleen)*. 't Zou toch kras zijn, als hij mij weigerde eten te geven. Ik heb zoo'n trek als nooit te voren. Zal ik m'n kleeren naar de lommerd brengen? b.v. die mooie broek? Neen liever honger lijden, dan zonder Petersburgsch toilet thuis komen. Jammer, dat Jochem me geen rijtuig wou verhuren, 't zou anders verduiveld kranig staan, om in een rijtuig met lantaarns naar huis te rijden, met Osiep als palfrenier achterop, en dan onderweg eens aan te leggen bij dezen of genen grondbezitter... Ik zie ze al te hoop loopen de bewoners, elkaar zenuwachtig afvragend: „Wie is dat? wie zou dat zijn?" Maar mijn palfrenier stapt de stoep op en dient mij aan: *(Hij zet de borst vooruit en doet zich voor als palfre-*

nier) „Iwan Aleksandrowitsj Chlestakow uit Petersburg, verzoekt een oogenblik belet!" Maar die lummels begrijpen niet eens wat „belet vragen" beteekent. Als zoo'n grondbezitter bij den een of ander op bezoek gaat, komt hij als een beer regelrecht de ontvangkamer binnen stampen . . . Maar ik treed op het dochterke des huizes toe en zeg: Mejuffrouw mag ik de eer hebben . . . *(hij wrijft zich vergenoegd in de handen en maakt een diepe buiging.)* Tjfoe! . . . *(hij kokhalst)* Ik ben warempel misselijk van honger . . .

TOONEEL 6.

Chlestakow, Osiep, later de bediende.

Chlestakow. Nu en?

Osiep. 't Middageten komt.

Chlestakow *(klapt in de handen en danst op zijn stoel heen en weer).* 't Komt! 't komt! 't komt! . . .

Bediende *(met borden en servet).* De patroon laat zeggen, dat hij 't voor deze keer nog zal geven.

Chlestakow. Je patroon, je patroon! . . . Ik spuug op je patroon . . . Wat heb je daar?

Bediende. Soep en vleesch.

Chlestakow. Wat, maar twee gerechten?

Bediende. Om u te dienen.

Chlestakow. Dat mankeert er nog maar aan, daar bedank ik voor. Vraag aan je patroon wat dat te beteekenen heeft . . . dat is niet de moeite waard.

Bediende. De patroon zegt, dat 't nog te veel is.

C h l e s t a k o w. En waar is de jus?

B e d i e n d e. Die is er niet!

C h l e s t a k o w. Die is er wel. Ik heb zelf gezien, dat ze klaargemaakt werd, toen ik langs de keuken kwam. En ik zag van ochtend in de gelagkamer twee van die kleine heertjes zalm eten, met nog van alles er bij.

B e d i e n d e. Ja, we hebben ze wel... maar ook weer niet...

C h l e s t a k o w. Wat beteekent dat; we hebben ze wel en we hebben ze niet...

B e d i e n d e. Ja... ziet u... ze is er niet...

C h l e s t a k o w. Geen zalm, geen visch en geen coteletten?

B e d i e n d e. Jawel... maar alleen voor menschen die beter betalen...

C h l e s t a k o w. Och ga heen, gekke vent!

B e d i e n d e. 't Is toch waar...

C h l e s t a k o w. Stommerik. Waarom zou ik niet eten wat zij eten? Wat duivel, waarom ik niet evengoed? Zijn die anderen dan geen reizigers evenals ik?

B e d i e n d e. Ja, zeker wel... maar toch niet precies zoo...

C h l e s t a k o w. Hoe dan wel?

B e d i e n d e. Och, anders... ze betalen!...

C h l e s t a k o w. Met zoo'n gek als jij, valt niet te praten. *(Schept soep op en begint te eten.)* Moet dit soep verbeelden? Je hebt eenvoudig gootwater in de terrine gedaan. 't Smaakt naar niets en 't stinkt... Ik lust die soep niet, haal andere.

B e d i e n d e. Dan zullen we ze maar weer meenemen. De patroon zei: „als hij ze niet lust, kan hij ze laten staan."

C h l e s t a k o w *(de hand op de terrine leggend).* Nu, nu, nu... staan laten, als je blieft! Je denkt, dat je onder kornuiten bent: maar daar hoor ik niet thuis, broedertje! Ik raad je aan, beleefder te wezen... *)Hij eet.)* Mijn hemel, wat een kost! *(Hij gaat voort met eten.)* Ik geloof niet, dat ooit een levend wezen zulke soep heeft gegeten; haren zwemmen er in rond, in plaats van vet... *(Hij snijdt de kip aan.)* Au, au, au, die kip is taai! Geef hier het gebraden vleesch! Er is nog een beetje soep over, Osiep, eet jij dat op. *(Snijdt het braadstuk aan.)* Moet dat gebraden vleesch verbeelden? Dat lijkt er geen sikkepit op!

B e d i e n d e. Waar dan op?

C h l e s t a k o w. Dat mag de drommel weten, maar gebraden vleesch is 't niet. 't Is een gebakken schoenzool in plaats van vleesch. *(Hij begint te eten.)* Schurken, schelmen — moet ik dat eten? Mijn kakement doet zeer van één zoo'n stukje. *(Hij purkt met z'n vingers z'n tanden uit.)* Zoo'n schoft! Hard als een stuk hout is 't — niet fijn te krijgen; m'n tanden worden zwart van zulke lekkernijen. Schandelijk! *(Veegt zijn mond aan het servet af.)* Heb je anders niets?

B e d i e n d e. Anders niets.

C h l e s t a k o w. Canailles! Schurken! en zelfs geen jus of nagerecht. Schavuiten die je bent! ze namen de reizigers alleen het geld af.

(Bediende neemt de tafel af en brengt met behulp van Osiep de borden weg).

TOONEEL 7.

Chlestakow, later Osiep.

C h l e s t a k o w. 't Is waarachtig of ik niets heb

gehad; 't heeft m'n eetlust nog meer opgewekt. Had ik maar wat klein geld, dan liet ik op de markt wat brood halen.

O s i e p *(komt binnen).* Daar is zoo juist de burgemeester aangekomen, hij vraagt naar u en wenscht u te spreken.

C h l e s t a k o w *(verschrikt).* Daar heb je 't al. Hoe durft zoo'n kerel van een logementhouder me aanklagen! Verbeeldt je, als hij me werkelijk gevangen kwam nemen! Wat dan? Als hij 't maar fatsoenlijk behandelt, dan zou ik . . . neen, 't is te gek, ik wil niet! In de stad slenteren de officieren rond en andere lui, en ik, die den toon heb aangegeven en gabbeltjes heb gemaakt met dat koopmansdochtertje . . . Neen, ik wil niet . . . Wat verbeeldt hij zich wel . . . hoe durft de vent . . . Denkt hij, dat ik een koopman ben of een landarbeider? *(Hij neemt een trotsche houding aan en zet de borst vooruit).* Ik zal 't hem ronduit zeggen: „Hoe durft u? Hoe . . ."

(De deurknop wordt omgedraaid; Chlestakof verbleekt, neemt een nederige houding aan).

TOONEEL 8.

Chlestakow, de burgemeester, Dobtsjienskij.

(De burgemeester doet een stap naar voren en blijft staan. Beiden kijken elkaar een oogenblik met wijd-open oogen verschrikt aan).

B u r g e m e e s t e r *(zich een beetje vermannend, de hand aan den degen).* Ik ben uw gehoorzame dienaar!

C h l e s t a k o w *(buigend).* Goeden dag!

B u r g e m e e s t e r. Neem me niet kwalijk. . .

Chlestakow. Nietsjewo...

Burgemeester. Als hoofd dezer gemeente is 't mijn plicht te zorgen, dat de doortrekkende reizigers en alle eerbare bezoekers geen moeilijkheden...

Chlestakow *(eerst een beetje stotterend, spreekt hij eindelijk hoe langer hoe luider).* Wat moest ik doen? 't Is mijn schuld niet!... Ik zal werkelijk wel betalen... zoodra ik thuis kom... *(Bobtsjienskij komt om de deur kijken).* 't Is meer zijn schuld; 't vleesch, dat hij me voorzet, is zoo hard als hout; en de soep... de drommel mag weten, wat daarin rondzwemt... ik was verplicht die 't raam uit te gooien. Hij laat me elken dag honger lijden... en de thee is niet te drinken... smaakt naar visch... dat is geen thee. En dan zou ik... Dat moest er waarachtig nog bijkomen...

Burgemeester *(bang).* Neem me niet kwalijk, ik... ben er werkelijk onschuldig aan... Op onze markt wordt altijd uitmuntend vleesch verkocht. Daar komen de kooplui uit Cholmogorij... flinke, hoogst betrouwbare lieden. Ik begrijp niet, waar de logementhouder dat slechte vleesch vandaan haalt... Maar... r... als ik u dienen kan, misschien met mij... naar een andere woning te verhuizen.

Chlestakow. Neen, dat wil ik niet. Ik weet, wat u met die „andere woning" bedoelt... dat is de gevangenis... En met welk recht?... Hoe durft u... Ik... die ambtenaar ben in Petersburg... *(hij neemt een trotsche houding aan).* Ik, ik... ik...

Burgemeester *(terzijde).* O, mijn God, wat maakt hij zich driftig. Hij weet alles. Die

vervloekte kooplui hebben hem natuurlijk al op de hoogte gebracht.

C h l e s t a k o w *(moediger).* En al zou u hier ook met de heele politiemacht komen — ik ga toch niet mee... Ik zal me onmiddellijk bij den minister beklagen! *(Hij slaat met de vuist op tafel).* Wie is u? Wie is u?

B u r g e m e e s t e r *(nog meer in postuur, over zijn heele lichaam bevend).* Genade, genade, maak me niet ongelukkig! Ik heb vrouw en kleine kinderen... maak een arme ambtenaar niet ongelukkig!...

C h l e s t a k o w. Neen, ik wil niet!... Dat mankeerde er nog maar aan. Wat kan 't mij schelen, of u vrouw en kleine kinderen hebt; moet ik daarvoor de gevangenis in? 'n Prachtige uitvinding moet 'k zeggen!... *(Bobtsjienskij kijkt weer om den hoek van de deur, maar trekt zich verschrikt terug):* Neen, ik dank u feestelijk, ik wil niet!...

B u r g e m e e s t e r *(bevend).* 't Is uit onervarenheid! bij God, uit onervarenheid. 'k Heb weinig middelen van bestaan... Wil zelf maar eens oordeelen: het inkomen is niet eens voldoende voor thee en suiker. En als ik al eens geschenken aanneem, zijn 't maar kleinigheden, iets voor de tafel of een paar kleedingstukken... En die onderofficiersvrouw, die handel drijft... 't is laster als ze zeggen, dat ik haar met de zweep heb gestraft. 't Is allemaal schandelijke laster. Dat hebben mijn vijanden uitgestrooid; 't volk is hier zoo slecht, dat ze in staat zijn, me te vermoorden.

C h l e s t a k o w. Wat gaat mij dat alles aan?... *(Na even te hebben nagedacht).* Ik weet eigenlijk niet ,wat ik met al die dingen en die onderoffi-

ciersweduwe te maken heb . . . Als die vrouw met de zweep gestraft is, is dat heel wat anders . . . maar mij zult u dat niet leveren . . . dat zal niet in uw hoofd opkomen. . . 't Zou wat moois zijn!. . . Bedenk dat maar zelf . . . Ik zal 't geld immers wel betalen — maar ik heb 't op 't oogenblik niet. En daarom zit ik hier, ik heb geen kopeken om mijn reis voort te zetten . . .

B u r g e m e e s t e r *(terzijde).* O, glad als een aal! Die dischт maar wat op, om me zand in de oogen te strooien! laat gelooven wie wil! Als ik maar wist, welken kant hij uit wil . . . Nu . . . probeeren maar . . . de brutalen hebben de halve wereld. Komt er wat van, dan komt er wat van. . . *(Luid.)* Als ik u met geld of iets anders terzijde mag staan, kan ik u in een minuutje helpen. 't Is mijn plicht, de doortrekkende reizigers van dienst te zijn.

C h l e s t a k o w. O, als u me wat geld wou leenen! . . . Dan zal ik dadelijk met den logementhouder afrekenen. 'k Heb maar een paar honderd roebel noodig, desnoods nog minder.

B u r g e m e e s t e r *(zijn portefeuille voor den dag halend.)* Hier zijn precies twee honderd roebel! maak u 't niet moeilijk met natellen!

C h l e s t a k o w *(het geld in ontvangt nemend).* Ik dank u allervriendelijkst. Ik zal 't u direct bij mijn thuiskomst terug zenden . . . Nu zie ik, dat u een fatsoenlijk man bent . . . nu is 't een andere zaak.

B u r g e m e e s t e r *(terzijde).* Goddank, hij heeft 't geld aangenomen. 't Loopt nu alles goed van stapel. Ik heb hem in plaats van tweehonderd maar vierhonderd in de hand gestopt.

C h l e s t a k o w. Hei, Osiep! *(Osiep komt bin-*

nen.) Roep de bediende hier! *(Tot den burgemeester en Dobtsjienskij)* Maar wat blijft u daar staan? Wees zoo goed te gaan zitten! *(Tot Dobtsjienskij.)* Neem plaats, als ik u beleefd verzoeken mag.

Burgemeester. Nietsjewo, we kunnen blijven staan.

Chlestakow. Doe me als 't u blieft het genoegen, te gaan zitten. Nu waardeer ik tenvolle de oprechtheid uwer bedoelingen! en ik, die dacht, dat u gekomen waart, om me... *(tot Dobtsjienskij)* Ga toch als 't u blieft zitten! *(De burgemeester en Dobtsjienskij nemen plaats. Bobtsjienskij steekt telkens 't hoofd om de deur en luistert.)*

Burgemeester *(terzijde).* Nu maar alle zeilen bijgezet. Hij wil dat wij zijn incognito respecteeren. Best! we zullen over koetjes en kalfjes praten en doen of we in 't geheel niet begrijpen wie hij is. *(Luid.)* Wij, Pjotr Iwanowitsj — landeigenaar alhier — en ik, waren voor dienstzaken uitgegaan en dit logement binnengetreden, om te zien, of 't de reizigers aan niets ontbreekt — want ik ben niet als andere burgemeesters, die zich om die dingen niet bekommeren. Want afgezien van mijn plicht, wensch ik uit christelijke menschenliefde, dat aan ieder sterveling hier een goede ontvangst wordt bereid... en nu schenkt het toeval mij, als belooning de gelegenheid kennis te maken met zulk een waarde gast...

Chlestakow. Ik heb ook alle redenen om verheugd te zijn. Want, zonder u, ik beken 't eerlijk — had ik nog lang hier kunnen zitten: 'k zou niet geweten hebben, hoe mijn schulden te betalen.

,Burgemeester *(terzijde).* Vertel jij maar sprookjes!... niet weten hoe z'n schulden te betalen! *(Luid.)* Mag ik zoo vrij zijn te vragen, waar uw reis naar toe gaat?

Chlestakow. Ik ben op weg naar mijn geboorteplaats, in het gouvernement Saratow.

Burgemeester *(terzijde met ironisch lachje).* Naar het gouvernement Saratow! Je moet 't maar gelooven! Hij krijgt niet eens een kleur van 't liegen! 't Is oppassen de boodschap met hem! *(Luid.)* Reizen is een welkome afleiding. Al ergert men zich in enkele opzichten aan onaangename vertragingen onderweg; — de geest vindt toch voldoende verstrooiing. Reist u als ik vragen mag voor eigen genoegen?

Chlestakow. Neen, mijn vader eischt mijn thuiskomst. De oude is kwaad, dat ik 't in Petersburg nog niet verder gebracht heb. Hij meent maar, dat zoodra je er bent, je met het Wladimirlintje in 't knoopsgat kunt geuren. Neen, dan moet hij zelf maar eens in de kanselarij in 't gareel komen loopen.

Burgemeester *(terzijde).* 'k Moet zeggen, die schiet met kogels!... een oude vader die kwaad is... *(Luid).* En denkt u langen tijd te reizen?

Chlestakow. Dat weet ik waarlijk nog niet. Mijn vader, de oude knol, is koppig en stom als een paal. Maar ik zal hem ronduit zeggen: „u moet 't weten, maar buiten Petersburg kan ik niet leven". Wat zou ik dáár moeten doen? ik kan toch mijn jonge leven niet onder de moesjieks gaan begraven? Mijn geest dorst naar licht.

Burgemeester *(terzijde).* Die verstaat de kunst om knoopen te leggen... Hij liegt, liegt,

zonder een spier te vertrekken. En zoo klein en onaanzienlijk ziet hij er uit, ik kan hem met m'n nagel wel dooddrukken. Maar wacht maar! ik zal je je mond nog wel voorbij laten praten. *(Luid).* Daar maakte u een zeer juiste opmerking. Wat heeft men er aan om zijn leven in een geestelijke woestenij door te brengen? Om maar bij dit stadje te blijven: men werkt dag en nacht om het vaderland te dienen, men offert zich op, klaagt niet, maar van een belooning voor al zijn ijver, merkt men niets. *(Kijkt rond in de kamer).* Is deze kamer niet wat vochtig?

Chlestakow. O, verschrikkelijk vochtig en zóó vol wandluizen, als ik nog nooit bij elkaar heb gezien; ze bijten als honden!

Burgemeester. Wat u zegt! 't is ongehoord, dat een doorluchtige gast als u, zulke martelingen moet ondergaan!... en nog wel van zulk ellendig ongedierte, dat niet verdient het licht dezer wereld te aanschouwen!... Is deze kamer ook niet donker?

Chlestakow. O verschrikkelijk! De logementhouder laat gewoonlijk geen licht brengen. Ik wil toch af en toe wel eens lezen of mijn fantasie den vrijen loop laten — maar dat kan eenvoudig niet — 't is altijd donker hier.

Burgemeester. Indien ik u zou durven verzoeken... maar neen, zulk een eer ben ik onwaardig.

Chlestakow. Hoe bedoelt u?

Burgemeester. Neen, neen! zulk een eer ben ik onwaardig.

Chlestakow. Maar wat bedoelt u dan toch?

Burgemeester. Als ik zoo brutaal zou

mogen zijn... Ik zou in mijn huis een prachtige kamer voor u hebben, licht en rustig... Maar neen, ik voel zelf, dat 't een groote eer zou wezen... Neem 't me niet kwalijk — bij God, ik deed u dit voorstel uit eenvoudigheid des harten.

Chlestakow. Integendeel, ik wil uw voorstel gaarne aannemen. 't Zal me in een particulier huis vrij wat aangenamer wezen dan in deze kroeg.

Burgemeester. O daar doet u me groot genoegen mee! En wat zal mijn vrouw blij zijn! 'k Ben nu eenmaal gastvrij van aard, al van kindsbeen af en voornamelijk voor ontwikkelde personen. Meen niet dat ik dit zeg uit vleierij; neen! dat euvel is mij vreemd, ik zeg 't zooals ik meen...

Chlestakow. Ik dank u vriendelijk. Ik ben zelf ook — ik houd niet van menschen die met twee monden spreken. Uw rondborstigheid en hartelijkheid mag ik lijden en eerlijk gezegd, verlang ik niet anders dan een beetje toegenegenheid en hoogachting, hoogachting en toegenegenheid.

TOONEEL 9.

Dezelfden en ook de logementbediende, door Osiep gevolgd. (Bobtsjienskij kijkt weer om de deur).

Bediende. Is er wat van uw dienst?

Chlestakow. Ja; breng me de rekening.

Bediende. Ik heb u nog pas een tweede gebracht!

Burgemeester. Denk je, dat ik nog iets

van die domme rekeningen af weet. Zeg, hoeveel 't bij elkaar is!

B e d i e n d e. Den eersten dag hebt u een diner besteld, den tweeden verlangde u alleen zalm en van toen af, hebt u alles op rekening laten zetten.

C h l e s t a k o w. Lomperd! dat gaat me van stukje tot beetje opnoemen... Hoeveel is 't bij elkaar?

B u r g e m e e s t e r. Maak 't u niet moeilijk; hij kan wachten. *(Luid).* Er uit! 't geld zal je wel krijgen.

C h l e s t a k o w. U hebt gelijk, hij kan wachten. *(Steekt het geld weer in zijn zak. Bediende gaat heen. Bobtsjienskij kijkt weer om de deur).*

TOONEEL 10.

Burgemeester, Chlestakow, Dobtsjienskij.

B u r g e m e e s t e r. Zou 't u ook aangenaam zijn, enkele bekende inrichtingen hier ter stede in oogenschouw te nemen — b.v. de gasthuizen of iets anders?

C h l e s t a k o w. Wat moet ik daar doen?

B u r g e m e e s t e r. U overtuigen van den geregelden loop van zaken... van de orde die er heerscht...

C h l e s t a k o w. Met het grootste genoegen; ik ben tot uw dienst. *(Bobtsjienskij steekt het hoofd weer om de deur).*

B u r g e m e e s t e r. En vandaar, indien u 't verlangt naar de scholen, om u te overtuigen van den ernst, waarmee de wetenschap bij ons wordt beoefend.

Chlestakow. Zeker, zeker!...

Burgemeester. En vervolgens, indien u 't verlangt, de wallen en de stadsgevangenis — u kunt er zich dan van overtuigen, hoe bij ons de misdadigers worden behandeld.

Chlestakow. Waarom de gevangenis? Laten we liever de gasthuizen gaan bezoeken!

Burgemeester. Zooals u beveelt. Wenscht u van uw equipage gebruik te maken, of in mijn rijtuig te stappen?

Chlestakow. Liever met u in het rijtuig!

Burgemeester *(tot Dobtsjienskij).* Dan is er voor u geen plaats, Pjotr Iwanowitsch!

Dobtsjienskij. Nietsjewo — ik zal wel volgen.

Burgemeester *(zacht tot Dobtsjienskij)* Bezorg zoo gauw als u kunt twee briefjes: een bij den directeur van de gasthuizen Zemljanika en een bij mijn vrouw. *(Tot Chlestakow.)* Is 't geoorloofd, in uw tegenwoordigheid een briefje aan mijn vrouw te schrijven, om haar de komst van een zoo waarden gast te verwittigen?

Chlestakow. Och, waarom?... maak u 't niet lastig... overigens, hier is pen en inkt, maar papier .. ik weet werkelijk niet... Of kan deze rekening dienen?

Burgemeester. O zeker... *(Begint te schrijven en praat onderwijl in zich zelf).* We zullen eens zien, hoe de zaken staan na den lunch en 't genot van een extra glaasje wijn. En we hebben ook overheerlijke madeira hier uit 't gouvernement, dat uiterlijk wel niet veel toont, maar zelfs een olifant onder de tafel kan brengen. Ik moet weten uit te vorschen, wat hij in zijn schild voert en van welken kant de wind kan waaien.

(Hij geeft beide briefjes aan Dobtsjienskij, die de deur wil uitgaan. Maar op 't zelfde oogenblik valt de deur uit haar hengsels en valt Bobtsjienskij, die aan den achterkant stond te luisteren, met de deur op 't tooneel. Allen uiten een kreet van schrik. Bobtsjienskij staat op).

Chlestakow. Wat is dat? Hebt u zich bezeerd?

Bobtsjienskij. 't Heeft niets te beduiden... 't heeft niets te beduiden... alleen op mijn neus een kleine schram. Ik zal even naar Christian Iwanowitsj loopen... die zal 't met een pleister wel gauw genezen.

Burgemeester *(met een afkeurende beweging naar Bobtsjienkij tot Chlestakow).* 't Heeft niets te beteekenen. Mag ik u beleefd verzoeken? Ik zal uw bediende zeggen, dat hij uw koffer even naar mijn huis overbrengt. *(Tot Osiep.)* Beste vriend, breng alles naar mijn huis, naar het huis van den burgemeester — men zal u den weg wel wijzen. Mag ik verzoeken... *(Hij laat Chlestakow vóórgaan en volgt hem, draait zich evenwel om en zegt op verwijtenden toon tot Bobtsjienskij.)* O, dat u... dat u... kon u geen andere plek vinden om te vallen? U viel daar in al uw lengte neer, als... als de duivel weet wie. *(Ze gaan heen; Bobtsjienskij volgt hen. Het gordijn valt.)*

Einde van het tweede bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

Kamer als in 't eerste bedrijf.

TOONEEL 1.

(Anna Andrejewna, Marja Antónowna staan 't venster uit te kijken, als aan 't einde van 't eerste bedrijf).

Anna Andrejewna. Nu staan we al een uur lang te wachten, allemaal door jou dom gedraai voor den spiegel; je waart kant en klaar, maar neen: hier nog een lintje, daar nog een strikje... Ik had niet naar je moeten luisteren. 't Is om je dood te ergeren! Geen sterveling is te zien, geen levend wezen in de buurt! alsof de stad is uitgestorven.

Marja Antonowna. Werkelijk mamenjka, over een paar minuten zullen we alles wel hooren. Awdotja zal wel gauw terugkomen. *(Zij kijkt weer 't venster uit en slaakt even een kreet.)*

Och, mamenjka, mamenjka! daar komt iemand aan, dáár aan 't eind van de straat.

Anna Andrejewna. Waar? Waar komt iemand aan? Je hebt altijd van die fantasieën... Nu ja, daar komt iemand aan. Wie zou dat zijn? Een kleine man... in een frak... Wie is dat? Hè, wat vervelend! Wie zou dat kunnen zijn?

Marja Antonowna. 't Is Dobtsjienskij, mamenjka!

Anna Andrejewna. Dobtsjienskij! Je hebt altijd van die plotselinge invallen... 't Is Dobtsjienskij heelemaal niet. *(Wuift met haar zakdoek.)* Hei, zeg, kom hier! gauw, gauwer!

Marja Antonowna. Ziet u wel mamenjka, dat 't Dobtsjienskij is?

Anna Andrejewna. Je spreekt ook altijd tegen. Ik zeg je, — dat 't Dobtsjienskij niet is!

Marja Antonowna. Wel waar, wel waar, mamenjka! Kijk maar, 't is Dobtsjienskij.

Anna Andrejewna. Nu ja, 't is Dobtsjienskij, nu zie ik hem ook — waarom moet je alweer tegenspreken? *(Roept het venster uit.)* Gauw, gauwer! u loopt zoo langzaam. Nu en... waar zijn ze? Wat? Ja, vertel maar vast, ik hoor alles. Wat? Héél streng? Ja? En m'n man, m'n man? *(Zich een weinig van 't venster terugtrekkend, spijtig.)* Domme vent: hij wil niets vertellen, vóór hij binnen is.

TOONEEL 2.

Dezelfden en Dobtsjienskij.

Anna Andrejewna. Zeg, schaamt u zich dan heelemaal niet? Ik dacht ten minste dat u

een fatsoenlijk man was: ze gaan allemaal op een gegeven oogenblik er van door en u op een drafje er achter aan. Ik weet tot nu toe nog van niets, van niets. U moest u schamen! Ik heb uw Wanitsjka en Lisanjka nog wel ten doop gehouden, en dan behandelt u me zóó!

Dobtsjienskij. Och, lieve bloedverwante ,ik heb me al zoo gehaast u mijn hoogachting te komen betuigen, dat ik er nog buiten adem van ben. Uw dienaar, Marja Antonowna!

Marja Antonowna. Goeden dag, Pjotr Iwanowitsj!

Anna Andrejewna. Nu en? Vertel me nu eindelijk eens, wat er alzoo gebeurt!

Dobtsjienskij. Ik heb hier een briefje voor u van Anton Antonowitsj.

Anna Andrejewna. En wat is hij nu? generaal?

Dobtsjienskij. Neen, generaal is hij niet maar hij doet voor een generaal niet onder; zoo welopgevoed en ernstig in zijn manier van doen is hij.

Anna Andrejewna. Zoo! is hij de man, over wien men mijn echtgenoot geschreven heeft?

Dobtsjienskij. Dezelfde. Ik en Pjotr Iwanowitsj zijn de eersten geweest, die tot die ontdekking gekomen zijn.

Anna Andrejewna. Nu vertel gauw, hoe 't alles gegaan is.

Dobtsjienskij. O, Goddank, alles zeer naar wensch. In 't begin stond hij Anton Antonowitsj wel een beetje kortaf te woord . . . ja . . . hij maakte zich zelfs een oogenblik driftig en zei, dat het logement niet deugde en dat hij niet bij hem wou komen en ook niet naar de gevangenis

wou; maar later toen hij van Anton Antonowitsj onschuld overtuigd was, praatte hij gezellig met hem en vergat hij die onaangenaamheden; toen ging 't Goddank allemaal goed. Ze zijn nu uitgereden om de gasthuizen te bezichtigen. Ik ben ook wel bang, evenals Anton Antonowitsj, dat er een geheime aanklacht achter steekt; ik maak me er wezenlijk ongerust over.

Anna Andrejewna. Waar hoeft u nu bang voor te wezen? u bent toch geen ambtenaar.

Dobtsjienskij. Nu ja . . . ziet u . . . als zulk een waardigheidsbekleeder aan 't woord is, word ik altijd zoo bang.

Anna Andrejewna. Nu. . . dat is toch bespottelijk . . . Vertel eens, hoe ziet hij er uit? oud of jong?

Dobtsjienskij. Jong, heel jong, zoo ongeveer drie en twintig jaar; maar hij praat als een oude man. „Indien u 't wenscht, — zegt hij — ga ik met u hierheen of daarheen . . ." *(met beide handen gesticuleerend)* hij weet 't zoo heerlijk in woorden uit te drukken. „Ik — zegt hij — houd van lezen en schrijven; maar 't is hier in de kamer — zegt hij — nog al donker."

Anna Andrejewna. Maar hoe ziet hij er uit; bruin of blond?

Dobtsjienskij. Neen, meer kastanjebruin, en zijn oogen zijn bewegelijk als van een wild dier, zoodat men er zenuwachtig van wordt.

Anna Andrejewna. Wat heeft mijn man me te schrijven? *(Ze leest.)* „Ik haast me je te vertellen, mijn hartje, dat mijn positie vèr van gemakkelijk is; maar op Gods goedertierendheid vertrouwend, voor twee ingemaakte augurken en een halve portie kaviaar, één roebel, vijf-en-twin-

tig kopeken . . ." *(ze houdt op.)* Ik begrijp er niets van: wat hebben hier ingemaakte augurken en kaviaar mee te maken?

Dobtsjienskij. O, Anton Antonowitsj heeft dit in de haast op een rekening geschreven; er lag toevallig een rekening.

Anna Andrejewna. O, nu begrijp ik. *(Gaat voort met lezen.)* „Maar op God's goedertierendheid vertrouwend, hoop ik 't tot een goed einde te brengen. Maak zoo gauw mogelijk de kamer met het gele behang voor den hoogen gast in orde; voor een lunch hoef je niet te zorgen. we gaan dat in het gasthuis bij Artémij Filippowitsj gebruiken; maar er moet meer wijn zijn; laat aan Abdoelin zeggen, dat hij van de beste soort laat brengen; doet hij dat niet, dan zal ik zijn kelders eens anders overhoop komen halen. Ik kus m'n hartje, je handje en blijf je Anton Skwozniek-Dmoechanovskij . . ." O, mijn hemel! Dan moet ik me reppen! Is daar iemand? Mischka!

Dobtsjienskij. *(snelt gedienstig naar de deur.)* Misjka! Misjka! Misjka! Misjka! *(Misjka komt binnen.)*

Anna Andrejewna. Luister: loop zoo hard als je kunt naar koopman Abdoelin . . . wacht, ik zal je een briefje meegeven *(gaat aan tafel zitten, schrijft een briefje en zegt onderwijl:)* geeft dit briefje aan den koetsier Sidor en zeg hem, dat hij er dadelijk mee naar koopman Abdoelin gaat en wijn mee terugbrengen moet. En begin jij dadelijk deze kamer in orde te brengen voor den gast. Dáár kan het bed, de waschtafel en al 't overige neergezet worden.

Dobtsjienskij. Nu, dan ga ik gauw eens

kijken, hoe hij daar inspecteert, Anna Andrejewna.

Anna Andrejewna. Ga uw gang, ga uw gang! ik zal u niet tegenhouden . . .

TOONEEL 3.

Anna Andrejewna en Marja Antonowna.

Anna Andrejewna. Nu moeten we toch eerst over onze toiletten beraadslagen, Masjenjka. Hij komt uit de residentie: God verhoede, dat we er in zijn oogen belachelijk uitzien. Jou staat 't beste de licht blauwe japon met de fijne oprijgjes.

Marja Antonowna. Ajakkes mamenjka, die blauwe! Die staat me heelemaal niet, en die Ljapkien-Tjapkiens loopen ook in 't blauw en de dochter van Zemljanika ook. Neen, ik doe liever die bonte — aan.

Anna Andrejewna. Met de bloemetjes!... Werkelijk . . . je moet altijd tegenspreken . . . Die blauwe zou je veel beter staan, omdat ik de paille japon wou aantrekken; ik ben dol op paille.

Marja Antonowna. Och mamenjka, geel staat u heelemaal niet.

Anna Andrejewna. Wat! geel mij niet staan?

Marja Antonowna. Neen heusch niet; ik blijf er bij, dat geel u niet staat: daar moet men héél donkere oogen voor hebben.

Anna Andrejewna. Nu nog mooier! Heb ik dan niet héél donkere oogen? héél donkere zelfs. Wat praat je toch voor onzin! Ik, geen donkere oogen hebben . . . ben 'k dan niet altijd klavervrouw, als 'k de kaart leg?

Marja Antonowna. Och mamenjka! eerder hartenvrouw.

Anna Andrejewna. Bespottelijk, belachelijk! Ik ben nooit hartenvrouw geweest... *(Ze verlaten beiden haastig het tooneel; daarachter hoort men zeggen.)* Hoe kom je er bij! hartenvrouw! de hemel mag weten, hoe je daar nu weer aan komt!

(Na haar vertrek wordt de deur geopend en komt Misjka met een stoffer het tooneel op. Uit de andere deur, Osiep met de koffer op het hoofd.)

TOONEEL 4.

Mischka en Osiep.

Osiep. Waar moet die naar toe?

Misjka. Hier naar toe, oompje, hier naar toe!

Osiep. Laat me eerst eens uitblazen! Is dat een beroerd leven! Voor een leege maag is elke last te zwaar.

Misjka. Zeg eens oompje: komt de generaal al gauw?

Osiep. Welke generaal?

Misjka. Nu . . . uw heer.

Osiep. Mijn heer? is die dan generaal?

Misjka. Is hij dan geen generaal?

Osiep. Generaal, jawel maar van achteren.

Misjka. Is dat hooger of lager dan een echte generaal!

Osiep. Hooger.

Misjka. O zoo! dus daarom al die drukte in huis.

Osiep. Hoor eens, beste vriend: ik zie wel,

dat je een pientere kerel bent; heb je ook wat eten voor me klaar?

M i s j k a. Niet voor u, oompje. Eenvoudige kost zal u niet smaken! maar als uw heer aan tafel zit, zal men u ook wel van dat lekkers voorzetten.

O s i e p. Nu . . . en wat noem je een eenvoudig kostje?

M i s j k a. Sjtsjie, grutten en pirok.

O s i e p. Geef hier maar je sjtsjie, je grutten en je pirok. 'k Zal alles wel opeten. Maar help me eerst den koffer op zijn plaats zetten. Is daar nog een uitgang?

M i s j k a. Jawel.

(Ze dragen den koffer naar de zijkamer.)

TOONEEL 5.

(Agenten werpen de vleugeldeur wijd open. Chlestakow treedt binnen, gevolgd door den burgemeester, den directeur van de gasthuizen, den inspecteur van de scholen. Dobtsjienskij en Bobtsjienskij, laatste met een pleister op zijn neus. De burgemeester wijst den agenten op een papiertje dat op den grond ligt — zij haasten zich 't op te rapen en trappen elkaar op de teenen.)

C h l e s t a k o w. Een uitmuntende inrichting! 'k Moet zeggen, dat 't zeer in mijn smaak valt, dat men de doortrekkende reizigers, de bezienswaardigheden van de stad laat zien. In andere steden is me dat niet overkomen.

B u r g e m e e s t e r. In andere steden — vergun me de opmerking — houden de burgemees-

ters en ambtenaren zich te veel met zich zelf bezig . . . d.w.z. zijn ze op eigen voordeel bedacht; maar hier, durf ik zeggen, koestert men geen ander verlangen, dan door ijver en waakzaamheid de achting der regeering te verdienen.

Chlestakow. De lunch was voortreffelijk; 'k heb bepaald te veel genoten. Eet u dagelijks zoo overvloedig?

Burgemeester. O neen, alleen ter eere van zulk een aangenamen gast.

Chlestakow. Ik houd veel van lekker eten. Men leeft toch immers om bloemen van vreugde te plukken. Hoe heette die visch?

Directeur van de gasthuizen. *(haastig).* Labberdaan.

Chlestakow. Heel smakelijk moet ik zeggen. Waar hebben we ook weer geluncht? Was 't niet in 't gasthuis?

Directeur van de gasthuizen. Zooals u zegt: in het gasthuis.

Chlestakow. O, ja, ik herinner me: ik zag daar bedden staan. Waren de zieken hersteld? ik heb dunkt me niet veel zieken gezien.

Directeur van de gasthuizen. Niet meer dan ongeveer tien; de overigen zijn allemaal gezond. Dat is te danken aan de voorbeeldige orde. Van 't oogenblik af, dat ik het opzicht op mij genomen heb — 't mag u misschien ongeloofelijk toeschijnen — zijn ze allen, als vliegen gezond geworden. Een zieke komt nauwelijks de ziekezaal binnen, of hij is alweer gezond; en dat niet zoozeer door de geneesmiddelen, dan wel door nauwgezetheid en orde.

Burgemeester. Als ik ook even uw aandacht zou mogen vestigen op den hoofdbrekenden

arbeid, dien het ambt van burgemeester met zich brengt. Wat een werk alleen al, waar 't de reinheid, de instandhouding en het onderhoud der gebouwen en wegen betreft... de verstandigste mensch zou er gek van kunnen worden... maar Goddank, 't gaat hier alles van een leien dakje! Een ander burgemeester zou al die moeite tot eigen voordeel aanwenden; maar wilt u wel gelooven, dat ik onze lieve Heer bid vóór ik ga slapen: „Goede God, wil 't zóó maken, dat de Regeering mijn ijver ziet en tevreden over mij is. Of zij mij beloont of niet, geschiedde naar haar wil; ik leg mij met een gerust geweten neer!" Wanneer overal in de stad orde heerscht, de straten schoon geveegd, de arrestanten goed verzorgd zijn en weinig dronkaards zich op straat vertoonen — wat zou ik meer kunnen wenschen! Och neen, een onderscheiding verlang ik niet. Al is een onderscheiding nog zoo verleidelijk, voor de deugd is ze slechts ijdelheid der ijdelheden.

Directeur van de gasthuizen. *(terzijde).* Die schalk weet er een mooien draai aan te geven! Dat is ook een gave van Gods genade!

Chlestakow. U hebt gelijk. 'k Moet eerlijk bekennen, 'k mag ook zoo graag filosofeeren!... soms in proza, een andermaal in verzen.

Bobtsjienskij. *(tot Dobtsjienskij).* Heerlijk, heerlijk zooals hij dat zegt, hè Pjotr Iwanowitsj. Om zich zoo te kunnen uiten, . . . moet men de wetenschap wel grondig bestudeerd hebben!

Chlestakow. Vertelt u me eens, zijn hier ook gezellige kringen, een club b.v., waar men een kaartje kan leggen?

B u r g e m e e s t e r *(terzijde)*. Ei, ei, vriendje, wou je een spiering uitgooien, om een kabeljauw te vangen! *(Luid)*. God behoede me! dergelijke gelegenheden bestaan hier gelukkig niet. Ik ken geen enkel spel! Ik kan ze zelfs in koelen bloede niet aan kijken; en zie ik bij ongeluk een ruitenheer of iets anders, dan wordt ik zóó draaierig dat 'k er — met verlof — van moet spugen. 't Is eens gebeurd, dat ik voor m'n kinderen een kaartenhuis bouwde . . ., maar ik heb dien ganschen nacht van die vervloekte poppen gedroomd! . . . God met hen! Hoe kan men toch zijn kostbaren tijd met zulke dingen verknoeien?

I n s p e c t e u r v a n d e s c h o l e n *(terzijde)*. En hij heeft mij gisteren nog honderd roebel uit den zak geklopt, de schelm.

B u r g e m e e s t e r. 'k Benut liever den tijd in den dienst van het vaderland.

C h l e s t a k o w. Neen, weet u . . . 't Hangt er maar van af . . . van welk standpunt men de zaak beschouwt. Als men b.v. past . . . wanneer men van drie kanten een zet kan doen . . . nu ja . . . dan . . . Neen, neen, dan moet u niet zeggen; zoo'n spelletje is soms héél verleidelijk.

TOONEEL 6.

Dezelfde, Anna Andrejewna en Marja Antonowna.

B u r g e m e e s t e r. Mag ik zoo vrij zijn, u mijn huisgezin voor te stellen: mijn vrouw en mijn dochter.

C h l e s t a k o w *(buigend)*. Hoe gelukkig acht

ik mij, mevrouw, het bizondere genoegen te hebben, met u kennis te maken.

Anna Andrejewna. 't Is mij hoogst aangenaam, zulk een gast bij ons te zien.

Chlestakow *(hoffelijk)*. Pardon mevrouw; 't is mij nog aangenamer; 't genoegen is geheel aan mijn kant.

Anna Andrejewna. Dat zegt u maar zoo, om een complimentje te maken. Ik verzoek u beleefd plaats te willen nemen.

Chlestakow. Naast u te mogen staan, is mij reeds een groot genoegen; overigens, indien u 't bepaald wenscht, wil ik ook gaarne gaan zitten . . . Hoe gelukkig acht ik mij, eindelijk naast u plaats te mogen nemen!

Anna Andrejewna. O, ik durf dat vriendelijk zeggen niet voor mij bestemd te aanvaarden . . . Ik kan me voorstellen, hoe zulk voyageeren onaangenaam voor u moet wezen, u, die gewoon zijt in de residentie te vertoeven.

Chlestakow. Ontzettend onaangenaam. Als men gewend is, comprenez-vous, in de groote wereld te leven en zich dan plotseliing als reiziger verplaatst ziet: onzindelijke logementen, duisternis der onwetendheid . . . 'k Moet eerlijk bekennen,als niet het toeval tusschenbeide was getreden en mij zoo . . . (fixeert Anna Andrejevna en poseert voor haar) ruimschoots schadeloos stelde . . .

Anna Andrejewna. Inderdaad, dat moet al heel onaangenaam voor u zijn.

Chlestakow. Maar ik verzeker u, mevrouw, dat 't mij op dit oogenblik zeer aangenaam is . . .

Anna Andrejewna. Dat meent u niet! U bewijst me te veel eer. Die verdien ik niet.

Chlestakow. Waarom niet mevrouw? Integendeel mevrouw, u kunt er de grootste aanspraak op maken.

Anna Andrejewna. Ik woon maar in de provincie.

Chlestakow. Dat is waar! maar de provincie heeft haar heuvels en beekjes... 't Is natuurlijk niet met Petersburg te vergelijken!... O, Petersburg! Dat heerlijke leven in Petersburg!... U denkt misschien, dat ik maar een eenvoudig schrijvertje ben; neen, ik sta met mijn sectiechef op vriendschappelijken voet... Hij klopt me af en toe op den schouder en zegt: — „Ga mee dineeren, broedertje!" — Ik kom dan ook maar een paar minuten daags in 't departement, alleen om te bevelen: doe dit, doe dat... Ik heb daar een ambtenaar alleen voor de correspondentie zitten... zoo'n inktrat, die niet anders doet dan krassen met z'n pen... tr... tr... Ze wilden me onlangs college-assesor maken, maar 'k dacht: waarom zal ik 't doen? Nu loopt de bureauknecht me al na met den schoenborstel in de hand: „Mag ik de eer hebben, Iwan Aleksandrowitsj — zegt hij — uw laarzen te poetsen..." — *(Tot den burgemeester).* Maar waarom blijft u daar staan, heeren? Gaat als 't u blieft zitten!

Tegelijk

Burgemeester. Onze rang gebiedt ons te staan.

Artemij Filippowitsj. Wij zullen blijven staan.

Loeka Loekitsj. Maak 't u niet moeilijk!

Chlestakow. Geen formaliteiten, ik verzoek u plaats te nemen. *(De burgemeester en de overigen gaan zitten).* Ik houd niet van ceremonies. Integendeel, ik tracht altijd onopgemerkt mijn gang te gaan. Maar 't lukt me nooit, eenvoudig nooit! Vertoon ik me hier of daar, wordt er al gezegd: „Kijk, daar gaat Iwan Aleksandrowitsj!" Ze hebben me zelfs op een keer voor den gouverneur aangezien: de soldaten vlogen de hoofdwacht uit en presenteerden het geweer. Later zei een officier, dien ik spciaal ken, me: „nu, we hebben je warempel voor den gouverneur gehouden, broedertje!"

Anna Andrejewna. Wat u zegt!

Chlestakow. 'k Ken ook alle mooie actrices. En vaudevilles maken is m'n fort. 'k Ga in en uit bij de beroemde schrijvers. Met Poeschkin sta ik op vriendschappelijken voet. Onlangs nog sprak ik hem en ik zeg: „zoo broeder Poeschkin, hoe gaat 't?" — „Een gangetje, broeder," — was zijn antwoord. O, 't is zoo'n origineel.

Anna Andrejewna. Wat moet 't heerlijk zijn om verzen te maken . . . En plaatst u uw werken ook in de tijdschriften?

Chlestakow. O zeker! 'k Heb al een groot aantal werken geschreven. De bruiloft van Figaro, Robert de duivel, Norma. Ik kan de titels zelf niet allemaal onthouden. En ik heb ze maar zoo uit den mouw geschud: ik dacht niet aan schrijven, maar op een goeden keer zegt een tooneeldirecteur tegen me: „Och, schrijf als 't u blieft eens iets, broeder!" Toen denk ik bij me zelf: „Vooruit dan maar, broedertje!" En in één avond was 't stuk tot ieders verbazing kant en klaar. Ik heb, moet u weten, een ongewone gemakkelijk-

heid van denken. Alles wat uitkomt onder den naam van baron Brambeus, Fregat de Hoop en Moskou'sche Telegraaf... is van mijn hand...

Anna Andrejewna. Wat zegt u, dus u bent Brambeus?

Chlestakow. Zeker! En ik corrigeer de artikels van alle anderen. Smirdien betaalt me daar alleen veertig duizend roebel voor.

Anna Andrejewna. Dan bent u ook de schrijver van den roman: Joerij Misloslavskij?

Chlestakow. Ook van mijn hand...

Anna Andrejewna. Ik heb 't dadelijk gedacht!....

Marja Antonowna. Och, mamenjka, en in dat boek staat, dat de schrijver Zagoskien heet!

Anna Andrejewna. O zoo... dacht 'k 't niet, dat je hier zelfs zou tegenspreken!...

Chlestakow. 't Is waar ook: dat werk is van Zagoskien; maar er is nog een andere roman Joerij Miloslavskij, en die is van mij.

Anna Andrejewna. Dan heb ik stellig dien van u gelezen. Prachtig geschreven!

Chlestakow. Ik leef voor de literatuur, moet u weten... Mijn huis is het voornaamste in Petersburg. Elk kind kan u het huis van Iwan Aleksandrowitsj aanwijzen. *(Zich tot allen wendend).* Doet me het genoegen, heeren, mij vooral een bezoek te brengen, wanneer u in Petersburg mocht komen. Ik geef ook bals.

Anna Andrejewna. Ik kan me voorstellen met welk een smaak en pracht de bals daar zullen gegeven worden.

Chlestakow. Eenvoudig niet te beschrijven! Op tafel, bijvoorbeeld een meloen — een meloen van zevenhonderd roebel. De soep in de

terrine komt regelrecht per stoomboot uit Parijs; ik kan u niet zeggen, welk een geur daaruit opstijgt, zoodra het deksel wordt afgenomen; heerlijker dan allen bloemengeur te zamen. Ik bezoek ook elken dag de bals. En met den minister van buitenlandsche zaken, de Fransche, Engelsche en Duitsche gezanten heb ik een whistpartijtje. O, ik ben na zoo 'n speelavond meestal doodaf. Als ik me eindelijk naar de vierde verdieping heb gesleept, kan ik nauwelijks de keukenmeid nog toeroepen: Mawroesjka, mijn jas!... Hm, ik vergis me — ik was vergeten, dat ik de bel-étage bewoon... De trap er naar toe kost me alleen... Maar u moest eens een kijkje kunnen nemen in mijn vestibule, 's morgens wanneer ik nog slaap; graven en vorsten verdringen zich daar en gonzen als hommels; ik hoor niet anders dan... sj... sj... sj... soms verschijnt er ook een minister... *(De burgemeester en de overigen staan eerbiedig op van hun stoelen).* Men hoeft alleen maar op mijn brieven te schrijven: „Zijne Excellentie". Eens heb ik zelfs de leiding van al de departementen op me moeten nemen. Dat was een heel eigenaardig geval: de directeur was op reis gegaan, niemand wist waarheen... Natuurlijk werd 't druk besproken, wie wel de opvolger zou zijn. Vele generaals dongen naar dat baantje en namen 't op zich, maar lieten 't gauw weer varen. — 't is niet ieders werk... 't Lijkt zoo makkelijk op 't eerste gezicht, maar van naderbij beschouwd, is 't waarachtig zoo eenvoudig niet!... Toen ze zagen dat niemand 't kon — kwamen ze bij mij. Geen minuut later wemelde 't van koeriers, van koeriers, van koeriers in de straten... stelt u voor... wel vijf en dertig duizend koe-

riers. Wat een toestand, vraag ik u! „Iwan Aleksandrowitsj, wilt u de leiding van ons departeop u nemen?" Ik werd er om u waarheid te zeggen, wel een beetje verlegen onder, want ik stond daar in mijn kamerjapon voor al die heeren; ik wou dus maar een weigerend antwoord geven, toen ik bedacht, dat 't den keizer misschien ter oore kon komen, en ook op mijn dienstlijst vermeld worden... „Goed, goed, heeren, ik zal die plicht op me nemen, ik zal die plicht op me nemen! — zeg ik — dat moet dan maar zoo zijn, — zeg ik; maar 't heet bij mij: opgepast! ik..." Nu hoef ik maar door het departement te loopen — of ze staan al te trillen, alsof er een aardbeving plaats had. *(De burgemeester en de anderen staan te beven van angst. Chlestakow windt zich meer en meer op).* O, ik houd niet van gekscheren; ik geef hun allemaal de laag. Zelfs de Rijksraad is bang voor me. Ik ben nu eenmaal zoo! ik maak geen onderscheid... ik zeg aan ieder die 't hooren wil: „Ik ken me zelf, ik ken mezelf". Ik kom overal, overal. Ik rijd dagelijks naar het paleis. Morgen word ik tot opperveldmaarschalk benoemd... *(Hij begint te stotteren, blijft steken en zou gevallen zijn, als niet de ambtenaren hem eerbiedig ondersteund hadden).*

Burgemeester *(naderbij tredend, over zijn heele lichaam bevend, wil spreken maar kan niet).* Uwe... we-wa-wa...

Chlestakow *(rad en barsch).* Wat moet u?

Burgemeester. U... we... wa... wa...

Chlestakow *(als te voren).* Ik versta niets — onzin...

Burgemeester. Wa-wa-wa... Excellentie! Zoudt u niet gaan rusten?... hiernaast is een

kamer . . . die voor u in gereedheid gebracht is en waar u alles vinden zult, wat u noodig hebt . . .

Chlestakow. Slapen — onzin. Maar indien u 't wenscht, wil ik ook wel gaan slapen . . . De lunch was voortreffelijk heeren . . . ik ben tevreden . . . ik ben tevreden *(declameerend)*. Labberdaan! O labberdaan! *(Hij gaat naar de aangrenzende kamer, door den burgemeester gevolgd)*.

TOONEEL 7.

Dezelfden, behalve Chlestakow en de burgemeester.

Bobtsjienskij *(tot Dobtsjienskij)*. Dat is nu eens een man, Pjotr Iwanowitsch! Dat is nu nog eens een man die wat beteekent! Ik heb van m'n leven nog niet tegenover zoo'n eerbiedwaardige persoonlijkheid gestaan! 'k ben bijna gestorven van angst. Wat dunkt u, Pjotr Iwanowitsch, welke rang zou hij bekleeden?

Dobtsjienskij. Ik denk, zeker wel generaal!

Bobtsjienskij. En ik geloof dat een generaal niet in zijn schaduw kan staan; maar als hij generaal is, dan toch zeker generalissimus! Hoorde u wel, hoe hij met den Rijksraad omspringt. Kom, laten we 't gauw aan Ammos Fjodorowitsj en Korobkien vertellen. Dag, Anna Andrejewna!

Dobtsjienskij. Dag, lieve bloedverwante! *(Beiden gaan heen)*.

Directeur van de gasthuizen. *(tot Loeka Loekitsj)* Ik ben bang, maar ik weet niet waarom! wisten we maar uit welken hoek de wind zal waaien! . . . En we zijn zelfs nog niet in

uniform. Wat zal er met ons gebeuren, als hij wakker wordt en ons in Petersburg aanklaagt? *(Ze gaan in nadenken verzonken gezamenlijk weg, zeggen onder 't heengaan):* Tot genoegen dames!

TOONEEL 8.

Anna Andrejewna en Marja Antonowna.

Anna Andrejewna. Och, wat een aangenaam mensch!

Marja Antonowna. Och, wat een lieveling!

Anna Andrejewna. Wat een gedistingeerde manieren! Je kunt dadelijk de heer uit de residentie aan hem zien! Zijn manier van buigen en zoo meer . . . Prachtig, prachtig! Ik houd dol van zulke jonge mannen. Ik ben eenvoudig doodelijk! . . . En ik ben ook zeer in zijn smaak gevallen! ik merkte dit, omdat hij me voortdurend aankeek . . .

Marja Antonowna. Och mamenjka, hij keek mij aanhoudend aan!

Anna Andrejewna. Wat verbeeldt jij je wel! Dat gaat alle betamelijkheid te buiten.

Marja Antonowna. Maar mamenjka, 't is toch werkelijk waar!

Anna Andrejewna. Nu, goed goed! natuurlijk moet je weer tegenspreken! dat kan je niet laten! Wat zou hij aan jou te zien hebben? Waarom zou hij jou aankijken?

Marja Antonowna. Heusch mamenjka, hij heeft me aldoor aangekeken. Eerst toen hij over de literatuur sprak — keek hij me aan, en

later toen hij vertelde, dat hij met de gezanten whistspeelde, keek hij me weer aan.

Anna Andrejewna. Nu, misschien dan één keertje, zoo maar uit beleefdheid. „Och, — zei hij bij zich zelf. — Je moet van dat kind ook maar even notitie nemen".

TOONEEL 9.

Dezelfden en de burgemeester.

Burgemeester *(komt op de teenen binnen).* Sj . . . Sj . . .

Anna Andrejewna. Wat zeg je er van?

Burgemeester. 't Spijt me, dat hij te veel gedronken heeft. Als maar de helft, van 't geen hij verteld heeft waarheid is? . . . *(Na een oogenblik).* Waarom zou 't ook niet waar wezen? Een mensch die te veel gedronken heeft, flapt er alles uit: wat hij op 't hart heeft, neemt hij op de tong. Hij mag er een beetje bij borduren . . . nu ja . . . geen gesprek vlot zonder leugentje. Hij speelt met ministers en rijdt dagelijks naar het paleis. . . Ja, hoe meer ik erover denk. . . te duvel nog toe, ik weet niet wat er in mijn hoofd gebeurt . . . m'n hoofd is een molenrad gelijk . . . alsof ik op een hoogen toren sta, of op 't punt ben, gehangen te worden.

Anna Andrejewna. En ik ben volkomen kalm, ik zie in hem eenvoudig een man uit de groote wereld, een hoogst beschaafd mensch . . ., maar zijn rang laat me totaal koud . . .

Burgemeester. Nu ja, jullie zijn — vrouwen! Daar is alles mee gezegd! Jullie praten maar wat, allemaal — firlefansjes! Jullie ratelen

maar door... En zeg je wat te veel... nu ja... een beetje met de karwats... maar wij mannen — krijgen er anders van langs. Jij praatte zoo vrijuit met hem, m'n duifje, alsof je Dobtsjienskij voor je hadt.

Anna Andrejewna. Maak je maar niet ongerust over mij. Wij weten ons wel te redden... *(kijkt haar dochter aan).*

Burgemeester *(voor zich).* Er valt niet met jullie te redeneeren!... 't Is hier een heel bizonder geval. Ik kan maar niet bekomen van angst. *(Doet de deur open en fluistert om den hoek)* Misjka! roep de agenten Swiestoenow en Derzjimorda hier; zij moeten hier vlak in de buurt zijn. *(Na een kort stilzwijgen)* 't Gaat tegenwoordig wonderlijk in de wereld toe: als hij er maar aanzienlijk uitzag, maar hij is mager en schraal — als ik weet niet wie. Hoe kun je nu weten, wie zoo'n man is? Was hij nog maar in uniform — maar in zoo'n eenvoudig frakje — lijkt hij precies op een vlieg met lam geslagen vleugels en lang heeft hij zich daar in dien kroeg wel schuil gehouden, en verhalen en nog eens verhalen opgedischt, om me zand in de oogen te gooien. Om gek van te worden. Maar nu heeft hij genoeg zijn neus voorbij gepraat. Daaraan kun je zien, dat hij jong is.

TOONEEL 10.

Dezelfden en Osiep. Ze haasten zich allen hem tegemoet en wenken hem met de vingers.

Anna Andrejewna. Kom eens hier, beste vriend!

B u r g e m e e s t e r. Sj . . .! Vertel me eens? slaapt hij?

O s i e p. Nog niet, hij rekt zich een beetje uit.

A n n a A n d r e j e w n a. Hoe heet je?

O s i e p. Osiep, mevrouw!

B u r g e m e e s t e r *(tot vrouw en dochter).* Zwijgt toch een oogenblik. *(Tot Osiep)* En vriendje, hebben ze je goed wat te eten gegeven?

O s i e p. O, dank u, héél, héél goed; het eten was heerlijk!

A n n a A n d r e j e w n a. En vertel me eens; is uw heer dikwijls . . . ik meen, gaat je heer veel met graven en vorsten om?

O s i e p *(terzijde).* Wat moet ik daarop zeggen? Ze geven me nu al zoo lekker te eten, misschien krijg ik 't nog beter. *(Luid).* O ja, ook met graven . . .

M a r j a A n t o n o w n a. Beste Osiep, wat ziet je heer er allerliefst uit!

A n n a A n d r e j e w n a. En vertel me toch eens, Osiep, hoe hij . . .

B u r g e m e e s t e r. Och, houd toch een oogenblik je mond. Je hindert me met die malle praat. . . Beste vriend . . .

A n n a A n d r e j e w n a. Welke rang bekleedt je heer?

O s i e p. Een gewone rang.

B u r g e m e e s t e r. Mijn hemel, jullie met je domme vragen! Je laat me geen oogenblik tijd om over zaken te spreken. Nu beste vriend, hoe is over 't geheel uw heer? . . . streng? mag hij iemand graag zijn tanden laten zien?

O s i e p. Ja! hij is nog al precies. 't Moet alles bij hem in de puntjes zijn.

B u r g e m e e s t e r. Je gezicht bevalt me

goed, beste vriend. Je bent zeker een brave vent. En...

Anna Andrejewna. Hoor eens Osiep, is uw heer dáár gewoonlijk in uniform gekleed?...

Burgemeester. Houd dan toch in godsnaam eens op met dat gesnater! Ik heb gewichtiger dingen te bespreken: 't gaat hier over het leven van een mensch... *(Tot Osiep).* Waarachtig beste vriend, je bevalt me bizonder. Een extra glaasje thee onderweg zal je je zeker wel laten smaken; — 't is nog al koud weer, — hier heb je er een paar roebeltjes voor.

Osiep *(het geld aannemend).* Eerbiedigen dank, meneer! God geve u allen goede gezondheid; u hebt een arme man uit den nood geholpen.

Burgemeester. Goed, goed, dat doet me plezier. Maar vertel me eens, goede vriend...

Anna Andrejewna. Wat voor oogen vindt uw heer het mooist, Osiep?...

Marja Antonowna. Och lieve Osiep — wat heeft uw heer een schattig neusje!

Burgemeester. Duivel nog toe, laat mij aan 't woord!... *(Tot Osiep).* Vertel mij eens beste vriend: waar let je heer 't meest op, d.w.z. wat is hem het aangenaamst als hij op reis is.

Osiep. Dat hangt er al zoo van af... nu eens dit, dan eens dat. Maar hij houdt het meeste van een goede ontvangst en een fijn onthaal.

Burgemeester. Een fijn onthaal?

Osiep. Ja, een fijn onthaal... Ik ben maar een lijfeigene, maar hij wil toch ook, dat ik 't goed heb... O, 't gebeurt wel eens, dat we ergens zijn en hij zegt: „Zeg Osiep, hebben ze goed voor jou gezorgd?" — „Slecht, uwe hoogwelgeboren!" — „O, — zegt hij — dat is dan een slechte waard,

Osiep. Help 't me herinneren, — zegt hij — als ik thuis kom". — „Och, denk ik bij me zelf, *(hij wuift met de hand)* God met hem, ik ben maar een eenvoudig man."

Burgemeester. Dat is verstandig van je geoordeeld, Osiep Dáár, ik gaf je zooeven iets voor thee, koop er wat krakelingen bij.

Osiep. Hoe zal ik u danken, uwe hoogwelgeboren? *(neemt het geld in ontvangst).* Ik zal op uw gezondheid drinken.

Anna Andrejewna. Je krijgt van mij ook wat, Osiep!

Marja Antonowna. Lieve, lieve Osiep, geef je heer een kusje van mij! *(Men hoort Chlestakow in de aangrenzende kamer kuchen).*

Burgemeester. Sj!... *(loopt op de teenen heen en weer; allen spreken fluisterend).* Past op als je lawaai maakt! Gaat naar je kamer! 't is nu welletjes geweest...

Anna Andrejewna. Kom Masjenjka! ik moet je nog iets vertellen, wat ik aan onzen gast gemerkt heb, maar als we alleen zijn.

Burgemeester. O, dan zal 't wel wat moois zijn! Ik denk als we 't eens afluisterden — dat we ons de ooren zouden dichtstoppen. *(Zich wederom tot Osiep wendend).* Nu... beste vriend...

TOONEEL 11.

Dezelfden, Derzjimorda en Swiestoenow.

Sj... sj... Jullie stampt met je laarzen als een beer op kromme pooten. Dat komt naar binnen vallen of er een kar met steenen wordt afge-

laden. Waar hebt jullie voor den duivel al dien tijd gezeten?

Derzjimorda. Zooals u bevolen hebt . . .

Burgemeester. Sj!... *(legt hen 't zwijgen op).* Of er een raaf aan 't krassen is! *(Doet hem na)* „Zooals u bevolen hebt"! Je schreeuwt, als een varken, dat in de ton zit! *(Tot Osiep)* Je kunt gaan beste vriend! Maak 't je heer gemakkelijk, je kunt over alles hier in huis beschikken. *(Osiep gaat heen).* En jullie — vat post op de stoep — en wijkt niet van de plaats! En je laat geen vreemde 't huis binnen, een koopman in geen geval. Als je ook maar 't hart hebt, er één binnen te laten, nu... je kent me... Zie je soms iemand met een klaagschrift, of zonder papier in de hand... Of je vermoedt maar dat hij er uit ziet, of hij er een bij zich kan hebben, dan geef je 'm maar flink, zonder praatjes!... een goede... *Hij maakt een beweging alsof hij iemand een schop geeft).* Hebt jullie verstaan? Sj... sj... *(Hij volgt de agenten op zijn teenen).*

Einde van het derde bedrijf.

VIERDE BEDRIJF.

Dezelfde kamer in het huis van den burgemeester.

TOONEEL 1.

Ze komen zacht op hun teenen loopend, binnen: Ammos Fjodorowitsj, Artemij Filippowitsj, de postdirecteur, Loeka Loekitsj, Bobtsjienskij en Dobtsjienskij, allen in galapak of groot uniform. Het heele tooneel door, wordt op fluistertoon gesproken.

Rechter *(formeert van de aanwezigen een halven cirkel).* Om Godswil, gauw in een cirkel, heeren, vóór alle dingen orde! God met hem: hij rijdt dagelijks naar het paleis en leest den Rijksraad zelfs de les! Laten we ons in slagorde opstellen, bepaald in slagorde! U aan dezen kant, Pjotr Iwanowitsj, en u, Pjotr Iwanowitsj kom hier staan. *(Beide Pjotr Iwanowitsj snellen op hun teenen naar de hun aangewezen plaatsen).*

Directeur van de gasthuizen. Met uw verlof, Ammos Fjodorowitsj, maar we moeten 't wagen . . .

Rechter. Wat wagen?

Directeur van de gasthuizen. Nu, u begrijpt wel, wat ik bedoel.

Rechter. Hem... de hand stoppen?

Directeur van de gasthuizen. Nu ja... hem de hand stoppen?

Rechter. Verduiveld, dat is gevaarlijk! als hij eens losbarstte: hij is rijksambtenaar. Of er moest hem door de adellijken iets worden aangeboden voor een of ander standbeeld.

Postdirecteur. Of, — we bieden het hem aan met de woorden: „Deze som geld is per post aangekomen, 't is onbekend aan wien ze behoort."

Directeur van de gasthuizen. Pas op maar, dat hij u per post niet een heel eindje verder verzendt. Luistert naar mij heeren. Zulke dingen worden in welgeordende Staten heel anders geregeld. Waarom vormen we hier een heel escadron. We moesten ons ieder afzonderlijk aan hem voorstellen en onder vier oogen 't zaakje afhandelen... dat er geen haan naar kraait. Zoo doet men in de voorname kringen! Me dunkt, Ammos Fjodorowitsj, u moest de rij openen.

Rechter. 't Lijkt me beter, dat u dat doet: de hooge bezoeker heeft in uw gasthuis de lunch gebruikt.

Directeur van de gasthuizen. Loeka Loekitsj lijkt me de aangewezen persoon, als voorlichter van de jeugd.

Inspecteur van de scholen. 't Is mij niet mogelijk heeren, 't is mij niet mogelijk! 't Is met mij nu eenmaal zoo, dat mijn tong aan mijn verhemelte blijft kleven en mijn gedachten op hol slaan, zoodra ik met iemand van hoogen

rang moet spreken. Neen heeren, verschoont mij daarvan, verschoont mij daar werkelijk van!

Directeur van de gasthuizen. Dan zit er niet anders op, dan dat u begint, Ammos Fjodorowitsj. U bent een meester in het spreken, u praat als Cicero.

Rechter. Loop heen! Als Cicero! Hoe komt u er bij! Ik laat me wel eens meesleepen, als ik over mijn jachthonden begin...

Allen *(aandringend)*. Neen, neen, niet alleen als u over jachthonden praat, maar ook, wanneer u den torenbouw van Babel bij den kop hebt... Neen, Ammos Fjodorowitsj, laat ons niet in den steek, weest ons een vader!... Toe, Ammos Fjodorowitsj, toe maar...

Rechter. Laat me met rust, heeren!

(Op dit oogenblik hoort men in Chlestakow's kamer voetstappen en gekuch. Ze loopen allen om 't hardst naar de deur, om er zoo gauw mogelijk uit te komen, 't geen met stompen gepaard gaat. Men hoort onderdrukte kreten):

Stem van Bobtsjienskij. Auw... Pjotr Iwanowitsj, auw... u trapt me op m'n eksteroogen!

Stem van den directeur van de gasthuizen. Laat me los, heeren, u drukt me dood... ik stik bijna! *Men hoort nog „au... au..." roepen; eindelijk zijn ze allen van 't tooneel verdwenen).*

TOONEEL 2.

Chlestakow *(alleen, komt op met loddерige oogen)*. 'k Geloof, dat 'k een ordentelijk tukje gedaan heb. Waar halen ze die matrassen

en kussens vandaan, 'k heb er van moeten zweeten. 'k Geloof dat ze me gisteren aan de lunch stilletjes een wijntje geschonken hebben, waarvan mijn hoofd nu nog tolt. Men kan zich hier anders den tijd heel aangenaam dooden. Ik houd van gastvrije menschen en ik vind 't vrijwat prettiger, dat ze me niet uit eigenbelang maar uit hartelijkheid, gastvrijheid bewijzen. Dat burgemeestersdochtertje ziet er werkelijk niet kwaad uit en ook de moeder is nog wel zoo... dat... Neen, 'k weet niet hoe 't komt, maar dat leventje hier bevalt me best.

TOONEEL 3.

Chlestakow en de rechter.

R e c h t e r *(treedt binnen, blijft op 't zelfde oogenblik staan en zegt bij zich zelf):* God, o God! geleid me weer veilig van hier; mijn knieën knikken. *(Luid, hij stelt zich in postuur, de hand aan den degen).* Ik heb de eer mij voor te stellen: college-assessor Ljapkien-Tjapkien, rechter in het kanton alhier.

C h l e s t a k o w. Ik verzoek u plaats te nemen. Dus u bent hier de rechter?

R e c h t e r. Volgens besluit van den adeldom werd ik in 1816 voor den tijd van drie jaar tot rechter alhier verkozen en bekleed dat ambt tot heden...

C h l e s t a k o w. Is het rechtersambt nog al een voordeelig baantje?

Re c h te r. Na driemaal drie jaren ontving ik op aanbeveling mijner superieuren de Wladimirorde 4de klasse. *(Terzijde).* O dat geld, 't is of mijn vuist in brand staat...

C h l e s t a k o w. Ik mag de Wladimirorde wel. De Annaorde 3de klasse is al niet meer *dat.*

R e c h t e r *(de vuist een beetje strekkend, terzijde).* O, God! Ik weet me geen hemelsche raad, 't is of ik op gloeiende kolen zit!

C h l e s t a k o w. Wat hebt u daar in de hand?

R e c h t e r *(laat van schrik de banknoten vallen.)* O, nietsjewo . . .

C h l e s t a k o w. Wat nietsjewo . . . Ik zie toch, dat u geld heb laten vallen.

R e c h t e r *(over 't heele lichaam bevend).* Neen . . . ! 't is niets! . . . *(erzijde)* O God! nu ben ik erbij! Ik zie me al op weg naar Siberië.

C h l e s t a k o w *(het geld oprapend).* 't Is toch geld!

R e c h t e r *(terzijde).* Nu is 't met me gedaan! — ik ben verloren!

C h l e s t a k o w. Weet u wat? geef 't mij te leen?

R e c h t e r *(haastig).* O zeker . . . O zeker . . . met het grootste genoegen. *(Terzijde)* houd je maar taai! Sta me bij, Heilige Moeder Gods!

C h l e s t a k o w. U moet weten, dat ik onderweg al mijn geld heb verteerd, door dit en door dat . . . Maar ik zal 't u dadelijk als ik thuis kom, weer terugzenden.

R e c h t e r. Maak u 't niet moeilijk! 't is mij een groote eer . . . Ik tracht, naar de mate van mijn zwakke krachten, . . . met nauwgezetheid en met ijver . . . de tevredenheid der regeering te verdienen . . . *(Hij staat op van zijn stoel, stelt zich in postuur, brengt de hand aan den degen).* Ik durf u niet langer met mijn tegenwoordigheid lastig vallen. Hebt u ook iets te bevelen.

C h l e s t a k o w. Hoe bedoelt u?

Rechter. Ik bedoel of u ook iets te bevelen hebt ten opzichte van het kantongerecht alhier.

Chlestakow. Wat zou ik te bevelen hebben? Ik heb daar nu niets meer mee te maken, neen, niets... Welbedankt.

Rechter *(gaat buigend heen, terzijde).* De stad is ons!

Chlestakow *(na zijn vertrek).* De rechter is een braaf man.

TOONEEL 4.

Chlestakow en de postdirecteur.

(Laatste treedt in uniform gekleed binnen, stelt zich in postuur, de hand aan den degen).

Postdirecteur. Ik heb de eer mij voor te stellen, hofraad Sjpekien, postdirecteur.

Chlestakow. Welkom, welkom! Ik houd van prettig gezelschap. Neemt u plaats. Woont u hier al lang.

Postdirecteur. Om u te dienen.

Chlestakow. Ik vind het stadje hier heel aardig. 't Is wel niet talrijk bevolkt — maar wat komt dat er op aan, niet waar? 't Is de residentie ook niet. 't Hoeft de residentie ook niet te zijn, niet waar?

Postdirecteur. Volkomen juist.

Chlestakow. Alleen in de residentie heerscht de bon-ton, daar vindt men geen eenden van 't platte land... Dat bent u zeker wel met me eens, nietwaar?

Postdirecteur. Volkomen juist *terzijde)*

Hij is volstrekt niet trotsch, hij praat over alles.

Chlestakow. En u zult me ook wel toegeven, dat men in een kleine stad ook gelukkig kan leven.

Postdirecteur. Volkomen juist.

Chlestakow. Wat is er voor noodig? Als men elkaar maar hoogacht en oprecht liefheeft, nietwaar?

Postdirecteur. Volkomen waar!

Chlestakow. Ik ben blij, dat u 't in alle opzichten met me eens bent. Men noemt mij wel eens een zonderling, maar 't is nu eenmaal zoo mijn manier van doen. *(Hij kijkt hem aan en zegt bij zich zelf)* Ik zal dien postman ook wat geld te leen vragen. *(Luid)* 'k Bevind mij in een zonderling geval; ik heb onderweg al mijn geld verteerd. Kunt u me misschien ook driehonderd roebel leenen?

Postdirecteur. Waarom niet! 't Zal me een waar genoegen zijn. Mag ik u dit aanbieden? Van ganscher harte ben ik bereid...

Chlestakow. Ik ben u zeer dankbaar. Ik moet bekennen, dat ik er om den dood niet van houd, me onderweg te moeten bekrimpen. En waarom zou ik 't doen? Heb ik geen gelijk?

Postdirecteur. Zeker, zeker... *(Hij staat op, stelt zich in postuur, de hand aan den degen.)* Ik durf u niet langer met mijn tegenwoordigheid lastig vallen... Hebt u ook iets aan te merken ten opzichte van den postdienst?

Chlestakow. O neen, volstrekt niet.

(Postdirecteur buigt en vertrekt.)

Chlestakow *(een sigaar opstekend)*. De postdirecteur lijkt me ook een heel goed mensch; zeer gedienstig. Ik houd van zulke lieden.

TOONEEL 5.

Chlestakow en Loeka Loekitsj, die bijna de deur wordt ingestooten. Achter hem hoort men bijna hardop zeggen: „Houd moed!"

De inspecteur van de scholen *(over zijn heele lichaam bevend, zet zich in posituur, de hand aan den degen).* Ik heb de eer mij voor te stellen: titulair-raad Chlopow, inspecteur van de scholen.

Chlestakow. O, ik heet u welkom! Ga zitten, ga zitten... Wilt u een sigaar opsteken? *(Presenteert hem een sigaar.)*

Inspecteur van de scholen *(voor zich, zenuwachtig).* Daar heb je 't al. Zoo iets heb ik heelemaal niet verwacht. Moet ik nemen of niet?

Chlestakow. Steek eens op, steek eens op... 't is een ordentelijk sigaartje. Wel niet als in Petersburg — maar... Daar rook ik sigaren van vijf-en-twintig roebel de honderd, vadertje, eenvoudig om voor te knielen... als je die rookt dan... Hier is vuur, steekt u op!
(Reikt hem den kandelaar.)

Inspecteur van de scholen *(probeert vuur te krijgen, beeft vreeselijk.)*

Chlestakow. Omkeeren, 't andere eind!

Inspecteur van de scholen *(laat van schrik de sigaar vallen, spuwt op den grond en zegt terzijde, met de hand wuivend).* Verduiveld nog toe! die vervloekte verlegenheid zal me in 't verderf storten!

Chlestakow. U bent, zooals ik merk geen liefhebber van rooken. 't Is een zwak punt van

mij, moet ik bekennen, en mijn tweede zwakke punt is; de vrouwtjes; die zijn me lang niet onverschillig. Wat vindt u mooier: de brunettes of de blondines?

Inspecteur van de scholen *(kan van schrik geen woord uitbrengen).*

Chlestakow. Zeg 't maar vrijuit, de brunettes of de blondines?

Inspecteur van de scholen. Dat veroorloof ik me niet uit te maken.

Chlestakow. Neen, neen, geen verontschuldigingen! 'k Sta er op uw smaak te leeren kennen.

Inspecteur van de scholen. Ik veroorloof me te onderstellen . . . *(terzijde)* 'k Weet zelf niet wat ik zeg.

Chlestakow. O! o! u wilt er niet mee voor den dag komen. Dan heeft zeker een of andere brunette een nageltje naar u uitgestoken. Nietwaar, heb ik 't bij 't rechte eind?

Inspecteur van de scholen *(zwijgt).*

Chlestakow. Ja, ja! u krijgt er een kleur van! Zie je wel, zie je wel! . . . Waarom vertelt u me dat niet eens?

Inspecteur van de scholen. Ik ben zoo confuus, uw . . . uw . . . welgebo . . . hoogedel . . . doorluchtige . . . *(terzijde)* O, die vervloekte tong! . . .

Chlestakow. Confuus? In mijn oogen is iets wat confuus maakt. Ik weet tenminste wel, dat geen vrouw die weerstaan kan, gelooft u niet?

Inspecteur van de scholen. Zeer juist.

Chlestakow. Ik bevind me op 't oogenblik in een schrikkelijke ongelegenheid: ik heb onder-

weg al mijn geld verteerd. Kunt u me ook driehonderd roebel leenen?

Inspecteur van de scholen *(in zijn zak tastend; terzijde).* Als ik ze eens niet heb!... Goddank, ik heb ze!
(Geeft bevend de banknoten.)

Chlestakow. Mijn allerhartelijksten dank.

Inspecteur van de scholen *(in postuur, de hand aan den degen).* Ik durf u niet langer met mijn tegenwoordigheid lastig vallen.

Chlestakow. Tot genoegen.

Inspecteur van de scholen *(loopt bijna op een drafje de deur uit, terwijl hij terzijde zegt).* Goddank! Nu zal hij de school wel niet komen inspecteeren!

TOONEEL 6.

Chlestakof en Artemij Filippowitsj (in postuur, de hand aan den degen).

Directeur van de gasthuizen. Ik heb de eer mij voor te stellen: hofraad Zemljanika, directeur van de gasthuizen.

Chlestakow. Goeden dag, ik verzoek u beleefd plaats te nemen.

Directeur van de gasthuizen. Ik had de eer u te ontvangen en rond te leiden, in de aan mijn zorg toevertrouwde gasthuizen.

Chlestakow. O ja, nu herinner ik me! U hebt me een voortreffelijk dejeuner aangeboden.

Directeur van de gasthuizen. 't Is mij altijd een groote vreugde, het vaderland van dienst te kunnen zijn.

Chlestakow. Lekker eten is mijn zwakke zijde, moet ik bekennen. Neem me niet kwalijk, maar 't lijkt me toe of u gisteren een beetje... kleiner waart... kan dat zijn?

Directeur van de gasthuizen. 't Kan heel goed zijn. *(Na een kort stilzwijgen).* Ik durf gerust zeggen, dat ik mijn krachten niet spaar en mijn dienst met nauwgezetheid vervul. *(Hij schuift zijn stoel een beetje naderbij en zegt fluisterend).* Daar hebt u b.v. den postdirecteur hier... die voert niets uit: de boel loopt daar in 't honderd... de pakketten worden niet bezorgd... Wil 't zelf maar eens onderzoeken. Ook de rechter die zooeven bij u was, doet niets als hazen schieten en laat zijn honden in de gerechtszaal huizen; en zijn gedrag, ik moet 't u bekennen tot heil van 't vaderland — ofschoon hij mijn bloedverwant en vriend is — zijn gedrag geeft reden tot aanstoot. Er woont hier een zekere landeigenaar Dobtsjienskij — u hebt hem al leeren kennen — zoodra deze Dobtsjienskij nu de hielen gelicht heeft, zit de rechter bij zijn vrouw, ik ben bereid er op te zweren... Men heeft er de kinderen maar op aan te kijken... geen een lijkt op Dobtsjienskij, maar allen, tot het kleinste meisje toe, als twee druppels water op den rechter.

Chlestakow. Wat u zegt: dat had ik nooit gedacht!

Directeur van de gasthuizen. En dan de inspecteur van de scholen hier!... Ik begrijp niet, hoe de overheid hem zulk een verantwoordelijken post kan opdragen; hij is slechter dan een Jacobijn en prent de jeugd zulke gevaarlijke grondbeginselen in, dat ik ze niet kan

navertellen. Wil ik ze voor u op papier zetten?

Chlestakow. Goed, schrijf ze voor me op. Dat zal me heel aangenaam zijn. U moet weten, dat ik dolgraag iets grappigs mag lezen, wanneer ik me verveel... Hoe heet u ook weer? Ik vergeet uw naam altijd!

Directeur van de gasthuizen. Zemljanika.

Chlestakow. O ja, Zemljanika. En vertelt u me eens, hebt u kinderen?

Directeur van de gasthuizen. O zeker! vijf... twee zijn al volwassen!

Chlestakow. Och kom, al twee volwassen. En wat...

Directeur van de gasthuizen. Bedoelt u, hoe ze heeten?

Chlestakow. Ja, hoe heeten ze?

Directeur van de gasthuizen. Nikolaj, Iwan, Elisaweta, Marja en Perepetoeja.

Chlestakow. Mooie namen!...

Directeur van de gasthuizen. Ik durf u niet langer met mijn tegenwoordigheid lastig vallen, en u berooven van de uren, die gewijd zijn aan heilige plichten... *(Hij buigt om weg te gaan).*

Chlestakow *(hem geleidend).* Nietsjwo! U hebt me allerlei grappige dingen verteld... Ik houd me op een anderen tijd aanbevolen... Ik houd dolveel van zoo iets... *(Roept hem na, haastig de deur weer openend).* Hei, zeg! hoe heet u ook weer? ik vergeet altijd weer uw naam en vadersnaam.

Directeur van de gasthuizen. Artemij Filippowitsj!

Chlestakow. Wilt u me een genoegen doen, Artemij Filippowitsj. . . ik bevind me op 't oogenblik in een schrikklijke ongelegenheid: ik heb onderweg al mijn geld verteerd. Kunt u me ook vierhonderd roebel leenen?

Directeur van de gasthuizen. Dat kan.

Chlestakow. Heerlijk, dat 't u gelegen komt. Mijn allerhartelijksten dank.

TOONEEL 7.

Chlestakow, Bobtsjienskij en Dobtsjienskij.

Bobtsjienskij. Ik heb de eer mij voor te stellen, Pjotr Iwanszoon Bobtsjienskij, burger van deze stad.

Dobtsjienskij. Pjotr Iwanszoon Dobtsjienskij, landeigenaar . . .

Chlestakow. O, u heb ik ook al eens gezien. U bent toen immers door de deur gevallen. Hoe gaat 't met uw neus?

Bobtsjienskij. Maak u niet ongerust! Wil u niet ongerust maken . . . hij is nu al mooi aan 't opdrogen.

Chlestakow. Al mooi aan 't opdrogen? Komaan, daar ben ik blij om . . . *(Plotseling kortaf.)* Hebt u geld bij u?

Dobtsjienskij. Geld? hoe bedoelt u?

Chlestakow. Duizend roebel bijvoorbeeld . . . te leen?

Bobtsjienskij. Zoo'n som, o neen! Hebt u 't soms Pjotr Iwanowitsj?

Dobtsjienskij. Ik heb nooit zooveel bij

me. U moet weten, ik geef mijn geld altijd aan de algemeene voorschotkas in bewaring.

Chlestakow. Nu, 't komt er ook niet op aan, hoeveel 't is ... dan honderd!

Bobtsjienskij *(in zijn zak tastend).* Hebt u ook honderd roebel, Pjotr Iwanowitsj? Ik heb niet meer dan „veertig" in banknoten.

Dobtsjienskij *(in zijn portefeuille zoekend).* Vijf-en-twintig! alles bij elkaar ...

Bobtsjienskij. Zoek nog eens goed, Pjotr Iwanowitsch. Ik weet dat u onlangs in uw rechterzak een torn had; 't geld kan er misschien doorgevallen zijn.

Dobtsjienskij. Neen, daar is ook niets.

Chlestakow. Nu, 't doet er ook niet toe. Laat 't dan maar zoo ... geef me die vijf en zestig roebel maar ... dat is ook goed. *(Neemt het geld aan).*

Dobtsjienskij. Vergun mij dat ik uw voorlichting vraag in een zeer delicate aangelegenheid.

Chlestakow. En dat is?

Dobtsjienskij. 't Is een zeer delicate zaak ... mijn oudste zoon is, als ik 't zoo maar noemen mag, vóór de bruiloft geboren.

Chlestakow. Zoo?

Dobtsjienskij. Dat wil zeggen, men noemt dat zoo, maar voor mij is 't zoo goed, alsof hij in het huwelijk geboren is, ik heb dat natuurlijk later door een wettig huwelijk weer in orde gemaakt. Nu ik hem, zoo als ik u zei, als mijn wettigen zoon erkend heb, wilde ik hem ook mijn naam geven: Dobtsjienskij.

Chlestakow. Goed, noem hem zoo, dat kan.

Bobtsjienskij. Ik zou u niet hebben las-

tiggevallen, als hij niet zoo'n talentvolle jongen was . . . we hebben . . . groote verwachtingen van hem; hij kent alle verzen uit zijn hoofd en geef je hem een mes, dan snijdt hij van een stukje hout in een oogenblik een wagentje, zoo handig als een goochelaar. Pjotr Iwanowitsj kan 't getuigen.

Bobtsjienskij. Ja, hij heeft veel talent.

Chlestakow. Goed, goed! ik zal mijn best voor hem doen en over hem spreken . . . ik hoop dan . . . dat 't alles in orde komt, zeker, zeker . . . *(Hij wendt zich tot Bobtsjienskij).* Hebt u me iets te vragen?

Dobtsjienskij. Ik heb u een zeer nederig verzoek te doen.

Chlestakow. En dat is?

Bobtsjienskij. Ik verzoek u allereerbiedigst, om wanneer u in Petersburg terug komt, daar aan alle grootwaardigheidsbekleeders — senatoren en admiraals — mee te deelen: Uwe Excellentie of Uwe Doorluchtigheid, in een zekere stad woont Pjotr Iwanowitsj Bobtsjienskij. Niets anders dan: — woont Pjotr Iwanowitsj Bobtsjienskij.

Chlestakow. Heel goed.

Bobtsjienskij. En als u den keizer mocht ontmoeten, wil dan ook aan den keizer zeggen: Uwe keizerlijke Majesteit, in een zekere stad woont Pjotr Iwanowitsj Bobtsjienskij.

Chlestakow. Heel goed.

Dobtsjienskij. Wil ons verontschuldigen, dat wij u met onze tegenwoordigheid zijn lastig gevallen.

Bobtsjienskij. Wil ons verontschuldigen, dat wij u met onze tegenwoordigheid zijn lastig gevallen!

Chlestakow. Nietsjewo, nietsjewo! 't Is mij heel aangenaam geweest. *(Hij doet hen uitgeleide).*

TOONEEL 8.

Chlestakow *(alleen).* Er zijn hier veel ambtenaren. Ik geloof zeker dat ze me voor een grootwaardigheidsbekleeder aanzien. Daar heb ik ze door mijn verhalen van gisteren bepaald mee in den waan gebracht. Die domkoppen! Dat moest ik eigenlijk eens even aan Trjapitsjkin schrijven; dat geeft hem stof voor een vroolijk artikel. Hei Osiep, breng papier en inkt. *(Osiep roept om de deur: dadelijk).* Wie in Trjapitsjkin's handen valt, — is geleverd: zijn eigen vader spaart hij niet voor een woordje en van geld houdt hij veel. Eigenlijk zijn die ambtenaren hier goede lieden: 't is toch goedhartig van ze, om mij dadelijk geld te willen leenen. Ik zal eens tellen, hoeveel ik bij mekaar heb. Van den rechter, drie honderd; van den postdirecteur, driehonderd dat is zeshonderd, zevenhonderd, achthonderd... Wat een vette papiertjes... Achthonderd, negenhonderd... Oho! al over de duizend... Nu kapiteintje, kon ik je nu maar in m'n vingers krijgen! dan zouden we nog eens zien, wie de baas was!

TOONEEL 9.

Chlestakow en Osiep (met inktkoker en papier).

Chlestakow. Nu, zeg er eens ouwe jongen, hoe vindt je dat ze me hier ontvangen en onthalen? *(Hij begint te schrijven).*

O s i e p. Goddank goed! Maar weet u wat, Iwan Aleksandrowitsj?

C h l e s t a k o w. Wat dan?

O s i e p. Laten we maken, dat we wegkomen! 't Is meer dan tijd!

C h l e s t a k o w *(schrijft)*. Bespottelijk! Waarom?

O s i e p. Daarom... God met hen, met hen allen! We hebben 't hier nu twee daagjes goed gehad, — dat is genoeg. Laat u niet langer met hen in. Laat ze naar de maan loopen. Geen geluk is bestendig: de een of andere kan komen... God weet wie, Iwan Aleksandrowitsj! En ze hebben hier prachtige paarden — die vliegen over den weg!...

C h l e s t a k o w *(schrijft)*. Neen, 'k wou hier nog wat blijven. Tot morgen.

O s i e p. Waarom tot morgen! Laten we vandaag nog weggaan, Iwan Aleksandrowitsj! Een ieder bewijst u groote eer, zeker... maar 't is beter om hier zoo gauw mogelijk vandaan te komen, men houdt u bepaald voor iemand anders... En uw vader zal kwaad worden, als we zoo lang onderweg blijven. Werkelijk, ze hebben hier prachtige paarden! En men zal u stellig de beste geven.

C h l e s t a k o w *(onder 't schrijven)*. Nu goed dan! Maar breng eerst dezen brief naar de post en bestel dan voor mijn part de postpaarden. Maar zorg, dat ze je werkelijk goede geven! Zeg aan de voerlui, dat ik ze een roebel fooi zal geven, als ze zoo hard als ze kunnen, rijden en allerlei deuntjes blazen!... *(Gaat met schrijven voort.)* Ik denk, dat Trjapitsjkin zich dood zal lachen...

O s i e p. Ik zal 'm door den knecht hier laten

bezorgen, meneer, dan ga ik vast pakken, om geen tijd te verliezen . . .

C h l e s t a k o w *(schrijvend).* Goed, maar breng me eerst een kandelaar.

O s i e p *(gaat heen en zegt achter de schermen).* Luister 's broedertje. Breng dezen brief naar de post en zeg aan den postdirecteur, dat hij hem ongefrankeerd moet aannemen. Bestel dan meteen voor mijnheer, het beste driespan dat er te krijgen is, koerierspaarden hoor! maar zeg er bij, dat mijnheer niet betaalt: 't is alles op kosten van den Staat. En vlug hoor, anders wordt mijnheer kwaad. Wacht, de brief is nog niet klaar.

C h l e s t a k o w *(gaat voort met schrijven).* Ik wou wel eens weten, waar hij nu weer uithangt — in de Potsjtamtskajastraat of Gorochwajastraat! Hij houdt nog al van verhuizen en van niet betalen . . . Ik zal hem maar op goed geluk af naar de Potsjtamtskajastraat adresseeren. *(Doet hem dicht en schrijft het adres.)*

O s i e p *(brengt een kandelaar. Chlestakow verzegelt den brief. Op dit oogenblik klinkt Derzjimorda's stem):* Waar wou je naar toe, oude boksbaard. Ik zeg je immers dat er niemand mag toegelaten worden.

C h l e s t a k o w *(geeft Osiep den brief).* Daar! laat 'm wegbrengen.

S t e m m e n v a n k o o p l i e d e n. Laat ons binnen, vadertje! laat ons binnen! wij komen om onze belangen . . .

S t e m v a n D e r z j i m o r d a. Terug, terug! Hij ontvangt niet, hij slaapt. *(Lawaai neemt toe.)*

C h l e s t a k o w. Wat is dat, Osiep? Kijk eens wat daar te doen is?

Osiep *(uit 't raam kijkend).* Een paar kooplieden willen toegelaten worden, maar de agenten houden hen tegen. Ze wuiven met papieren; ze willen u blijkbaar spreken.

Chlestakow *(aan 't raam).* Wat wou je, goede vrienden?

Stemmen van de kooplieden. Wij wenden ons tot u om barmhartigheid. Beveel heer, dat onze verzoekschriften worden aangenomen.

Chlestakow. Laat ze binnen komen! laat ze binnen! Osiep, zeg maar, dat ze binnen mogen komen.

(Osiep gaat heen.)

Chlestakow *(neemt door 't venster de verzoekschriften aan en begint te lezen):* „Zijn hoogwelgeboren, doorluchtige heer van financiën van koopman Abdoelien . . ." De duivel mag weten, wat dat beteekent . . . maar zoo'n titel bestaat er niet . . .

TOONEEL 10.

Chlestakow en de kooplieden (met een mand met wijn en suikerbrooden).

Chlestakow. Wat woudt ge, beste vrienden?

Kooplieden. We smeeken u allerondergdanigst . . .

Chlestakow. Wat is er van uw dienst?

Kooplieden. Stort ons niet in 't verderf, heer! Onschuldig staan we bloot aan beleedigingen.

Chlestakow. Van wien?

Een der kooplieden. Van den bur-

gemeester alhier. Zulk een burgemeester heeft nog nooit bestaan, heer! Zooals hij ons behandelt, laat zich niet beschrijven. Hij kwelt ons zoo met inkwartieringen dat men zich het leven zou willen benemen. Hij handelt niet zooals het behoort. Onverwacht grijpt hij ons aan den baard en zegt: „O, jullie tartarengebroed!" En als wij hem niet dienden en onze verplichtingen niet na kwamen . . . maar de kleederen van zijn vrouw en dochter schenken wij zonder morren . . . en 't is hem nog altijd te weinig! Wanneer hij in den winkel komt, neemt hij, wat hem in handen valt. Ziet hij een nieuw stuk kostbare stof, zegt hij . . . „Ei, beste vriend, dat ziet er mooi uit! breng 't me thuis . . ." Nu, dan moet men 't hem thuis brengen . . . een heel stuk van wel vijftig arschien . . .

Chlestakow. Waarachtig! Maar dan is hij een schurk!

Kooplieden. Niemand heeft nog ooit van zulk een burgemeester gehoord. Als we hem naar den winkel zien toekomen, leggen we nog zoo gauw mogelijk van allerlei artikelen op zij; alles is van zijn gading. Gedroogde pruimen die al zes jaar in de ton liggen en mijn winkeljongen niet zou lusten, haalt hij met handenvol er uit. Op zijn naamdag op St. Anton, moeten wij hem alles brengen wat hij verlangt en 't is nog nooit genoeg: hij zegt, dat zijn naamdag ook op St. Onoefrij valt. Wat moet men doen? Dan moeten we hem ook op St. Onoefrij brengen wat hij verlangt.

Chlestakow. Maar hij is eenvoudig een roover!

Kooplieden. Och, och! En wagen we hem tegen te spreken, dan stuurt hij een heel regi-

ment inkwartiering bij je thuis. Of hij laat je deur sluiten . . . „Ik zal — zegt hij — je niet — zegt hij — lichamelijk laten afstraffen of folteren, — dat is — zegt hij — bij de wet verboden, maar je zult voor mijn plezier op haring tering, beste menschen!"

Chlestakow. O, wat een schurk. Hij moet eenvoudig naar Siberië.

Kooplieden. Waarheen uw genade hem ook moge zenden, is ons 't zelfde; als hij maar van ons weg is, zal alles weer terecht komen. Versmaad vadertje, ons brood en zout niet; en wij begroeten u met deze suikerbrooden en dit mandje wijn.

Chlestakow. Neen, wat denkt u wel; ik neem nooit steekpenningen aan. Maar als u b.v. voorstelde, me driehonderd roebel te leenen, zou ik daar niet op tegen hebben — dat is heel wat anders.

Kooplieden. Zooals u verlangt, vadertje! *(Ze halen geld voor den dag).* Driehonderd roebel beteekent niets, laten we u vijfhonderd mogen aanbieden.

Chlestakow. Goed! 't is te leen . . . daar heb ik niet op tegen, dat neem ik aan.

Kooplieden *(presenteeren hem het geld op een zilveren blad).* Wil tevens dit blad ook behouden!

Chlestakow. Nu, zoo'n blad, dat kan!

Kooplieden *(buigend).* Neem ook meteen de suikerbrooden aan.

Chlestakow. O neen, ik neem nooit geschenken aan . . .

Osiep. Uw hoogwelgeboren . . . waarom niet? Onderweg komt alles te pas. Geeft hier maar de

brooden en de wijn! Geeft alles maar hier. We kunnen 't allemaal gebruiken! Wat heb je daar? een touw? Goed; geeft hier dat touw — komt altijd te pas: als er wat breekt, maken we 't met een touwtje weer vast . . .

Kooplieden. Bewijs ons genade, uwe Doorluchtigheid! Indien u onze smeekbeden niet verhoort, weten we ons geen raad; dan is de strop 't eenige dat ons overblijft.

Chlestakow. Zeker, zeker! Ik zal mijn best doen. *(De kooplieden vertrekken; vrouwenstemmen worden vernomen):* „Nee, je zult me toelaten! Ik zal me over je beklagen. Schop niet zoo!"

Chlestakow. „Wie is daar?" *(Gaat naar 't raam).* „Wat wou je, moedertje?

Stemmen van twee vrouwen. Genade vader, genade! Beveel heer, dat ze ons toelaten.

Chlestakow *(aan 't venster).* Laat ze binnen.

TOONEEL 11.

Chlestakow, de smidsvrouw en onderofficiersvrouw.

Smidsvrouw *(maakt een kniebuiging).* Genade smeek ik . . .

Onderofficiersvrouw. Barmhartigheid smeek ik . . .

Chlestakow. Wie zijt gij?

Onderofficiersvrouw. De vrouw van den onderofficier Iwanow.

Smidsvrouw. De vrouw van den smid alhier; de burgeres Fevronja Petrovna Posljepkina, vadertje.

C h l e s t a k o w. Spreek elk op je beurt. Wat kom je doen?

S m i d s v r o u w. Ik kom me over den burgemeester beklagen. Dat God hem straffe met alle kwaad . . . en ook zijn kinderen, zijn ooms en zijn tantes . . . z'n heele familie . . .

C h l e s t a k o w. En waarom dat?

S m i d s v r o u w. Hij heeft mijn man z'n kruin laten scheren, om hem onder de soldaten te stoppen. De beurt was niet eens aan ons, de smeerlap, en 't mag niet eens bij de wet, m'n man is getrouwd!

C h l e s t a k o w. Hoe heeft hij zoo iets kunnen doen?

S m i d s v r o u w. Hij heeft 't toch gedaan, de schelm, hij heeft 't toch gedaan. God straffe hem hier en in de andere wereld. Ook zijn tante, als hij die heeft, en als zijn vader nog leeft, laat die verrekken of zich voor altijd verslikken, de schooier! 't Was de beurt van den kleermakerszoon, die daarbij nog drinkt ook — maar zijn ouders kochten hem met een rijk geschenk vrij — zoodat hij toen den zoon van de koopmansvrouw Pantelejewoj bepraten ging; maar die zond aan de burgemeestersvrouw, drie volle stukken linnen — en toen kwam hij bij mij. „Wat kan — zei hij — je man je schelen? hij deugt toch voor niets!" Of hij deugt of niet deugt — is mijn zaak; de schobbejak! „Hij is — zegt hij — toch een dief. Al heeft hij nog niet gestolen, doet niets ter zake — zegt hij — hij zal nog wel eens stelen en moet toch het volgende jaar onder de recruten". Wat begin ik nu zonder man, zoo'n gemeene kerel! Ik ben maar een zwakke vrouw, zoo'n lammeling! Dat zijn geheele nageslacht met blindheid geslagen

worde! En als hij een schoonmoeder heeft ook zijn schoonmoeder . . .

Chlestakow. Goed, goed. En jij? *(laat de vrouw weggaan).*

Smidsvrouw *(terwijl ze vertrekt).* Vergeet 't niet, vadertje! wees mij genadig!

Onderofficiersvrouw. Om den burgemeester kom ik, vadertje . . .

Chlestakow. Wat is er? Zeg 't in korte woorden.

Onderofficiersvrouw. Hij heeft me laten afranselen, vadertje!

Chlestakow. Waarom?

Onderofficiersvrouw. Uit vergissing, vader! Wij kregen op de markt ruzie onder ons vrouwen, de politie kwam te laat! En toen grepen ze mij en takelden me zóó toe, dat ik in geen twee dagen heb kunnen zitten.

Chlestakow. Wat kan ik daar nu aan veranderen?

Onderofficiersvrouw. Natuurlijk niets. Maar laat hem voor die vergissing strafgeld betalen. Dan heb ik ook een buitenkansje 't geld zou me goed te pas komen.

Chlestakow. Goed, goed! Je kunt gaan! Ik zal er voor zorgen. *(Aan 't venster worden handen met verzoekschriften omhoog gestoken).* Zijn daar nog anderen? *(Gaat naar 't venster).* Ik wil niet meer, ik heb er genoeg van! Ik heb er genoeg van! *(Zich van 't venster terugtrekkend).* Dat verveelt me verduiveld! Stuur ze weg, Osiep.

Osiep *(roept 't raam uit).* Weg! weg! Hij heeft geen tijd meer; komt morgen terug! *(De deur wordt opengedrongen; een gestalte in langen friesmantel, met ongeschoren gezicht, gezwol-*

len lippen en verbonden wangen, wordt zichtbaar. Op den achtergrond nog andere gestalten).

Osiep. Weg, weg! hoe durven jullie? *(Hij duwt den voorste met de handen tegen zijn buik terug en sluit de deur achter zich en de rekwestranten.)*

TOONEEL 12.

Chlestakow en Marja Antonowna.

Marja Antonowna. O!

Chlestakow. Waar schrikt u zoo van, mejuffrouw?

Marja Antonowna. Ik schrik volstrekt niet!

Chlestakow. *(poseert).* Geloof me mejuffrouw, 't is mij heel aangenaam dat u me houdt voor een man... Mag ik u vragen: waar u op weg naar toe was?

Marja Antonowna. Ik... ik... was heusch niet van plan...

Chlestakow. Wat waren uw plannen dan niet?

Marja Antonowna. Ik dacht, dat mamenjka hier was?

Chlestakow. Neen, ik ben er op gesteld te weten, wat uw plannen niet waren!

Marja Antonowna. Ik heb u gestoord... U waart in ernstige bezigheden verdiept...

Chlestakow *(poseert).* Uw oogen zijn schooner dan alle ernstige bezigheden... U kunt me nooit storen, nooit in welk opzicht ook; integendeel, u brengt het geluk met u mee.

Marja Antonowna. U spreekt als een heer uit de residentie...

Chlestakow. Ik spreek alleen tot een heerlijk wezen als u. Mag ik me zoo gelukkig achten, u een stoel aan te bieden? Maar neen, geen stoel, een troon moest u tot zetel dienen!

Marja Antonowna. 'k Weet werkelijk niet . . . 'k had eigenlijk moeten weggaan . . . *(Gaat zitten).*

Chlestakow. Wat een beeldig doekje hebt u om!

Marja Antonowna. U spot met zoo'n kleinsteedsch meisje als ik . . .

Chlestakow. Hoe gaarne zou ik uw doekje willen zijn, om uw lelieblank halsje te omhelzen, mejuffrouw!

Marja Antonowna. Ik begrijp niet, wat u meent met zoo'n doekje . . . 't Is wonderlijk weer vandaag!

Chlestakow. Uw lipjes mejuffrouw, zijn heerlijker dan alle weer!

Marja Antonowna. Wat praat u toch . . . Ik had u willen vragen als gedachtenis een versje in mijn album te schrijven. U kent natuurlijk heel veel verzen! . . .

Chlestakow. Voor u, mejuffrouw, alles wat u wenscht. Welke verzen eischt u?

Marja Antonowna. Een paar mooie en nieuwe . . .

Chlestakow. O, ik ken er zoo veel!

Marja Antonowna. Wilt u ze eerst voor me op zeggen?

Chlestakow. Waarom? ik ken ze ook wel zonder dat!

Marja Antonowna. Ik houd zoo veel van verzen . . .

Chlestakow. O, ik ken ze bijna allemaal.

B.v. dit; „O mensch, die in vertwijfeling mort tegen God . . ." of een ander . . . de titel schiet me op 't oogenblik niet te binnen . . . 't doet er ook niet toe! In plaats daarvan wil ik u liever mijn liefde schilderen, die van uw blikken . . . *(schuift zijn stoel naderbij).*

Marja Antonowna. Liefde! Ik weet niet wat liefde is . . . ik heb nooit van liefde gehoord . . . *(schuift haar stoel af).*

Chlestakow. Waarom schuift u uw stoel van mij weg? Laten we liever een beetje dichter bij elkaar komen zitten . . .

Marja Antonowna *(weer wegschuivend).* Waarom zoo dicht bij elkaar? . . . 't kan evengoed verderaf.

Chlestakow *(naderbijschuivend).* Waarom zoo ver van elkaar? 'k Kan evengoed dichterbij . . .

Marja Antonowna *(wegschuivend).* Waarom zoo dichtbij?

Chlestakow *(naderbijschuivend).* 't Lijkt maar of u dichterbij me zit. U moet zich maar voorstellen, dat u heel ver van me af zit. Wat zou ik gelukkig zijn, mejuffrouw, indien ik u omhelzen mocht.

Marja Antonowna *(kijkt 't raam uit).* Wat vloog daar in de lucht? Een ekster of een andere vogel?

Chlestakow *(kust haar op den schouders en kijkt 't venster uit).* Een ekster!

Marja Antonowna *(staat verontwaardigd op).* Neen dat is te . . . zulk een vrijmoedigheid!

Chlestakow *(haar tegenhoudend).* Vergeef me, mejuffrouw: ik deed 't uit liefde, alleen uit liefde.

Marja Antonowna. U denkt maar: zoo'n kind van 't platteland... *(tracht weg te komen).*

Chlestakow *(blijft haar vasthouden).* Uit liefde, alleen uit liefde. 't Was maar een grapje, Marja Antonowna wees niet boos op me! Ik ben bereid u op mijn knieën vergiffenis te vragen. *(Valt op de knieën)* Vergeef me, vergeef me! Zie, ik lig op mijn knieën voor u!

TOONEEL 13.

Dezelfde en Anna Andrejewna.

Anna Andrejewna *(Chlestakow op de knieën ziende).* O, welk een passage!

Chlestakow *(opstaande, voor zich).* De duivel hale ze!

Anna Andrejewna *(tot haar dochter).* Wat beteekent dat, mejuffrouw. Wat zijn dat voor manieren.

Marja Antonowna. Mamenjka, ik heb...

Anna Andrejewna. Ga dadelijk de kamer uit, hoor je! dadelijk! En waag 't niet me onder de oogen te komen. *(Marja Antonowna gaat heen, barst in tranen uit).* Vergeef me, maar ik moet bekennen, dat ik zeer onder den indruk ben...

Chlestakow *(terzijde).* Die ziet er ook wel smakelijk uit, lang niet kwaad! *(Valt op de knieën).* Mevrouw, u ziet, ik verteer van liefde.

Anna Andrejewna. Wat, u, op uw knieën? Sta op... sta op... wat ik u bidden mag... de grond is hier niet heel schoon.

Chlestakow. Neen, op mijn knieën, op mijn

knieën wil ik weten, wat mijn lot zal zijn, het leven of de dood.

Anna Andrejewna. Vergeef me, maar ik begrijp de beteekenis uwer woorden niet. Als ik me niet vergis, doet u mijn dochter een declaratie.

Chlestakow. Neen, mijn liefde behoort u. Mijn leven hangt aan een haartje... Indien u mijn trouwe liefde niet beantwoordt, ben ik het aardsche leven moe. Met vlammend hart smeek ik om uw hand.

Anna Andrejewna. Maar vergun mij u op te merken: ik ben een beetje gebonden... ik ben om zoo te zeggen getrouwd.

Chlestakow. Dat is niets! De liefde kent geen onderscheid; en Karamsien heeft immers al gezegd: „Wetten veroordeelen". Op de golven der liefde, laten we ons gaan... Uw hand, ik smeek om uw hand!...

TOONEEL 14.

Dezelfden en Marja Antonowna (komt plotseling naar binnen stormen).

Marja Antonowna. Mamenjka, papenjka zei, dat... *(Ze ziet Chlestakow op de knieën en roept uit):* O welk een passage!

Anna Andrejewna. Wat wil je? wat moet je? wat heb je hier te maken? Wat is dat nu weer voor een lichtzinnigheid... Komt plotseling naar binnen stormen als een dolle kat. Wat sta je daar verbaasd te kijken? Waar denk je aan? Je gedraagt je als een kind van drie jaar en niet als een meisje van achttien. Wanneer zul

je toch eens verstandig worden en je gedragen als een wel opgevoede jonge dame! Wanneer zul je eens leeren, ingetogener in je manieren te zijn?

Marja Antonowna *(in tranen).* Ik wist heusch niet mamenjka . . .

Anna Andrejewna. Je hebt altijd storm in je hoofd, je kijkt altijd naar de dochters van Ljapkien-Tjapkien! Spiegel je aan je moeder . . . je moest je moeder tot voorbeeld nemen.

Chlestakow *(de hand der dochter vattend).* Anna Andrejevna, sta ons geluk niet in den weg, zegen onze trouwe liefde!

Anna Andrejewna *(met verbazing).* Meent u dan haar? . . .

Chlestakow. Spreek 't uit: het leven of de dood?

Anna Andrejewna. Nu zie je 't eens, malle meid, nu zie je 't eens: om jou, mispunt, is onze gast op de knieën gevallen; maar jij liep plotsling als bezeten binnen. Voor je straf moest ik weigeren, je bent zoo'n geluk niet waard.

Marja Antonowna. 'k Zal 't nooit weer doen . . .

TOONEEL 15.

Dezelfden en de burgemeester.

Burgemeester. Excellentie! maak me niet ongelukkig! maak me niet ongelukkig!

Chlestakow. Wat scheelt u!

Burgemeester. De kooplieden zijn u met klachten lastig gevallen. Ik vezeker u op mijn eerewoord, dat de helft van 't geen ze zeggen, niet waar is . . . Zelf bedriegen ze en zuigen het

volk aan alle kanten uit! De vrouw van den onderofficier heeft u voorgelogen, dat ik haar heb laten afranselen; zij liegt, bij God, zij liegt. Ze heeft zich zelf geranseld.

Chlestakow. Wat heb ik met die onderofficiersvrouw te maken!

Burgemeester. Geloof ze niet, geloof ze niet! 't Zijn zulke leugenaars hier . . . een kind zal ze nog niet gelooven. Ze staan in de heele stad als leugenaars bekend. Een schurkentroep is 't . . . zooals de wereld nog niet heeft aanschouwd.

Anna Andrejewna. Weet je al, welk een groote eer Iwan Aleksandrowitsj ons waardig keurt? Hij vraagt om de hand onzer dochter.

Burgemeester. Kom! kom!... Je maakt grapjes, moedertje! Wil 't haar niet kwalijk nemen, Excellentie: ze doet soms een beetje wonderlijk... dat heeft ze van haar moeder geerfd!...

Chlestakow. Neen, zij spreekt de waarheid, ik verzoek haar hand. Ik heb haar lief.

Burgemeester. Ik kan 't niet gelooven, Excellentie!

Anna Andrejewna. Als hij 't je nu toch zelf zegt!

Chlestakow. Ik meen 't in ernst. . . Ik zou van liefde waanzinnig kunnen worden.

Burgemeester. Ik durf 't niet gelooven, zulk een eer ben ik onwaardig.

Chlestakow. Als u mij de hand van Marja Antonowna weigert, sta ik niet voor de gevolgen in...

Burgemeester. Ik kan 't niet gelooven: 't behaagt Uwe Excellentie te schertsen!

Anna Andrejewna. Wat ben je toch een lummel!... Ho dikwijls moeten we 't je nog herhalen?

Burgemeester. Ik kan 't niet gelooven.

Chlestakow. Geef haar mij! Geef haar mij! Ik ben de wanhoop nabij, ik ben tot alles in staat; wanneer ik me voor den kop schiet, wordt u aan 't gerecht overgeleverd.

Burgemeester. Om Gods wil, ik... ik... ik... ben onschuldig naar lichaam en geest! Wil niet toornen! Wil handelen, zooals uw hart het u ingeeft! 't Is mij waarachtig in 't hoofd geslagen... ik weet zelf niet meer wat ik doe... Zoo'n dwaas als nu, ben ik nog nooit geweest.

Anna Andrejewna. Nu, geef hun je zegen.

Chlestakow *(neemt Marja Antonowna aan de hand, ze treden voor den burgemeester)*.

Burgemeester. Dat God u zegene!... maar ik ben onschuldig!... *(Chlestakow en Marja Antonowna kussen elkaar. De burgemeester ziet 't).* Waarachtig, 't is waar! *(Zet de oogen wijd open).* Ze kussen mekaar. Och hemel, ze kussen mekaar, als bruigom en bruid. *(Geeft een kreet van verrukking).* Och Anton, och Anton! Och, burgemeestertje!

TOONEEL 16.

Dezelfden en Osiep.

Osiep. De paarden staan voor!

Chlestakow. Goed, — ik kom dadelijk.

Burgemeester. Wat? Gaat u vertrekken?

Chlestakow. Ja, ik vertrek . . .

Burgemeester. En wanneer zal . . . U geliefde zelf op een bruiloft te zinspelen, niet waar?

Chlestakow. Zeker, zeker! Ik ga maar voor een dag op bezoek naar een oom, naar een rijken ouden heer; morgen kom ik weer terug.

Burgemeester. Dan mogen we u niet tegenhouden. Laten we hopen op een gezegend wederzien.

Chlestakow. Zeker, zeker . . . ik ben een man van 't oogenblik. Vaarwel mijn geliefde . . . neen, ik kan 't niet in woorden uitdrukken! . . . Vaarwel mijn schat! *(Kust haar de hand).*

Burgemeester. Kan 't u onderweg aan niets ontbreken? U waart, als ik me niet vergis, in geldelijke ongelegenheid!

Chlestakow. O neen, dank u . . . *(Na een oogenblik).* Ofschoon, toch wel gaarne! . . .

Burgemeester. Zooveel als u verlangt.

Chlestakow. U gaf me gisteren tweehonderd, of liever vierhonderd — ik wil van uw vergissing geen misbruik maken — geef me er nog evenveel bij, dan is 't den ronde som van achthonderd roebel.

Burgemeester. Ik heb 't bij de hand. *(Haalt ze uit de portefeuille).* Dat treft al heel toevallig: 't zijn nieuwe papiertjes!

Chlestakow. Och kom. . . *(neemt de bankbiljetten aan en bekijkt ze).* Dat treft. Ze zeggen immers, dat nieuwe bankbiljetten, nieuw geluk brengen?

Burgemeester. Zoo is 't.

Chlestakow. Vaarwel Anton Antonowitsj! Ik ben u zeer verplicht voor uw gastvrijheid. Ik erken van ganscher harte: nog nergens

is mij zulk een ontvangst ten deel gevallen. Vaarwel, Anna Andrejewna! Vaarwel mijn duifje, Marja Antonowna! *(Ze vertrekken).*

(Achter de schermen.)

Stem van Chlestakow. Vaarwel, mijn engel, m'n Marja Antonowna.

Stem van den burgemeester. Wat is dat? hebt u een postwagen laten inspannen?

Stem van Chlestakow. Ja! . . . Dat ben ik zoo gewoon. Ik kan niet tegen rijtuigveeren! . . .

Stem van den voerman. Tpr . . .

Stem van den burgemeester. Laten we er dan een deken neerleggen. Zal ik u een plaid geven?

Stem van Chlestakow. Neen. . . waarom? . . . dat is niet noodig, ofschoon, als u er een bij de hand hebt . . .

Stem van den burgemeester. Awdotja, haal gauw de mooiste uit de kist, dat perzische met het blauwe fond . . . gauw!

Stem van den voerman. Tpr . . .

Stem van den burgemeester. Wanneer zullen we u terug kunnen verwachten?

Stem van Chlestakow. Morgen of overmorgen.

Stem van Osiep. O, daar is de plaid! geef maar hier! leg 'm hier neer! Nu nog wat hooi om aan te vullen . . .

Stem van den voerman. Tpr . . .

Stem van Osiep. Hier ook nog wat! . . . goed zoo! prachtig! Zoo zal 't heerlijk wezen! *(Slaat met de hand op de plaid).* Ga nu maar zitten, uw edelheid!

Stem van Chlestakow. Vaarwel Anton Antonowitsj.

Stem van den burgemeester. Vaarwel Excellentie!

Vrouwestemmen. Vaarwel Iwan Aleksandrowitsj!

Stem van Chlestakow. Vaarwel mamenjka!

Stem van den voerman. Vooruit! *(De bellen klinken; het scherm valt).*

Einde van het vierde bedrijf.

VIJFDE BEDRIJF.

TOONEEL 1.

Dezelfde kamer.

De burgemeester, Anna Andrejewna en Marja Antonowna.

Burgemeester. Nu, wat zeg je er van, Anna Andrejewna? Hadt je ooit zoo iets verwacht? Sakkerloot, daar hebben we een rijke vangst gedaan... Beken maar eerlijk: dat je 't zelfs niet hebt kunnen droomen... gisteren nog een eenvoudige burgemeestersvrouw... vandaag ...jou klein nest... schoonmoeder van zoo'n kraan!

Anna Andrejewna. 't Verwondert mij heelemaal niet; ik heb 't net zoo zien aankomen... Dat jij daar zoo'n groot wonder in ziet, verbaast me niet, daar ben je te simpel voor... je hebt nooit van je leven fatsoenlijke menschen gezien...

Burgemeester. Ik ben toch, hoop ik, zelf een fatsoenlijk mensch, moedertje? Maar is 't wel goed tot je doorgedrongen, wat vogels we nu geworden zijn?... Hoogvliegers! weet je dat wel?... Nu zal ik 't ze inpeperen, die schrijflustigen en klaagliederzangers... Binnen! wie is daar? *(Agent treedt binnen).* O, ben jij 't Iwan Karpowitsj! Laat ze dadelijk bij me komen, die broeders kooplieden... Zulke canailles!... Zich over mij beklagen!... wacht jou Judastuig!... Ik zal je, m'n lieverdjes. Tot nu toe heb ik je nog met zachtheid behandeld, voortaan zal ik je mores leeren. Teeken hun namen op, ook van de pennelikkers die zoo knap zijn in 't rekwesten schrijven... En vertel aan ieder die 't hooren wil, hoe God de Heer den burgemeester heeft uitverkoren, door zijn dochter uit te huwelijken niet aan den eersten den besten — maar aan een man, die alles vermag, alles, alles! Doe het een ieder kond!... Bazuin 't uit over de gansche stad, laat de klokken beieren! Aan mij de victorie! Aan mij de victorie... *(De agent gaat heen).* Waar zullen we voortaan gaan wonen, Anna Andrejewna? Hier of in Petersburg?

Anna Andrejewna. In Petersburg natuurlijk. Hoe kunnen menschen als wij nu hier blijven wonen?...

Burgemeester. Dan maar in Petersburg, dan maar in Petersburg; 't kan mij anders niet schelen om hier te blijven. Ik zal het burgemeestersbaantje wel aan den kapstok dienen te hangen, hè Anna Andrejewna?

Anna Andrejewna. Natuurlijk hoe kan er nu sprake zijn van een burgemeestersbaantje.

Burgemeester. En denk je ook niet, Anna

Andrejewna, dat hij me nu in een hooge betrekking zal schuiven, omdat hij dikke maatjes is met de ministers en dagelijks naar het paleis rijdt! . . . en dan van tijd tot tijd een promotietje, tot ik generaal word. Denk je, dat ik 't nog wel eens tot generaal zal brengen, Anna Andrejewna?

Anna Andrejewna. Natuurlijk! . . .

Burgemeester. Alle duivels, heerlijk om generaal te wezen! Om den schouder het ordelint! . . . Wat vindt je mooier, Anna Andrejewna, een roode of een blauwe?

Anna Andrejewna. Een blauwe is veel mooier!

Burgemeester. Wat jij al niet in je hoofdje hebt! een roode is mij anders al mooi genoeg . . . Weet je waarom ik zoo graag generaal wou wezen? Omdat de voorrijders en adjudanten die je op reis vergezellen, voor je rijtuig uitspringend slechts te bevelen hebben: „Paarden, versche paarden!" . . . Als niemand ze aan de stations kan krijgen, als ieder moet wachten, alle kleine ambtenaren, kapiteins, burgemeesters . . . zit Zijne Excellentie de generaal voor zich uit te kijken en vertrekt er geen spier om . . . Dan ga je het middagmaal bij een of ander gouverneur gebruiken. . . en wie zie je daar eerbiedig aan de deur staan? — de burgemeester! Ha, ha, ha! *(hij schatert 't uit en kromt zich van 't lachen)*. Sakkerloot, dat zou een leventje zijn! . . .

Anna Andrejewna. Wat doe je toch altijd onbeschaafd. Je mag wel eens goed begrijpen, dat je je levenswijze totaal veranderen moet! Want met zulke menschen, als b.v. die hondenrechter hier, met wien je altijd achter de hazen zit, of die Zemljanika, kun je natuurlijk niet meer

omgaan. Integendeel, je dient nu voortaan je kennissen uit de voornaamste kringen te kiezen: alleen graven en hooggeplaatste ambtenaren. Ik ben eerlijk gezegd voor jou wel eens bang, dat je af en toe een woordje ontsnappen zal, dat men in deftige kringen nooit te hooren krijgt.

Burgemeester. Och kom!... van zoo'n woordje zullen ze niet doodgaan!

Anna Andrejewna. 't Kon er nog mee door, toen je burgemeester was! maar daar in Petersburg is 't een heel ander leventje.

Burgemeester. Ja! daar zijn naar 't heet, twee soorten van visch: kabeljauw en spiering, waar je van watertandt!

Anna Andrejewna. Jij droomt altijd over visch. Maar ik wensch dat ons huis het voornaamste in de residentie zal wezen en mijn appartementen van een ambergeur bezwangerd zullen zijn, waar men de oogen voor sluiten moet, zoodra men er binnentreedt. *(Ze knijpt de oogen dicht en snuift op).* Zalig, och hoe zalig!...

TOONEEL 2.

Dezelfde en de kooplieden.

Burgemeester. Ha zoo! Welkom beste vrienden!

Kooplieden *(buigend).* Wij wenschen u gezondheid, vadertje!

Burgemeester. Wel m'n duifjes hoe gaat 't? Gaan de zaken goed? Wat! ketellappers en ellemeters zich beklagen? Wat! schavuiten, aartsbedriegers, schobbejakken, zich beklagen?

En... heb je er veel mee bereikt?... Dacht je me zoo gauw achter slot en grendel te krijgen?... Weet je dan niet... dat zeven duivels en ééne heks je...

Anna Andrejewna. Mijn hemel, wat zijn dat nu weer voor woorden, Antosja!

Burgemeester *(geërgerd)*. 't Kan me niet schelen! Weet je, dat dezelfde ambtenaar wien je je beklag hebt gedaan, nu de bruigom is van mijn dochter? Zeg? wat heb je daarop te antwoorden? Wacht, ik zal je krijgen!... Oplichters, volksbedriegers... Contracten kun je maken met den Staat, dien je voor honderdduizend roebel besteelt, terwijl je er nog minderwaardige goederen voor levert, en dan nog klagen, als je er een arsjien of twintig voor moet opofferen. Als ze eens wisten hoe jullie bestaat. Dat zet den buik vooruit; ik ben koopman, raak me niet aan. „Wij" — zeggen ze — „doen niet voor den edelman onder"! Och wat! edelman!... caricaturen die je bent!... De edelman bestudeert de wetenschappen, en krijgt hij op school met de zweep, dan is dat alleen, opdat hij wat nuttigs zal leeren? Maar jullie? — Je begint met schelmenstreken en je meester ranselt je, om je in 't bedriegen nog knapper te maken. — kwajongens ben je, die het Onze Vader nog niet kennen, maar wel met twee maten weten te meten; en als je je buik hebt volgegeten en je geldzak gespekt, ga je den heer uithangen en doet of je me nooit hadt gezien! Voel je je voornaam, omdat je zestien samowars per dag leeg zuipt? Ik spuug op jullie en op je voornaamheid.

Kooplieden *(zich nederig buigend)*. Vergeving, Anton Antonowitsj.

Burgemeester. Je beklagen? Wie heeft je aan het schelmenstuk geholpen, toen je bij het bouwen van de brug voor twintigduizend roebel aan hout in rekening bracht en voor geen honderd gebruikte? Ik heb je geholpen, boksbaard! Ben je 't soms vergeten? O, als ik wou, kon ik je naar Siberië laten verdrijven. — Nu... wat heb je daar op te antwoorden, hè?

Een van de kooplieden. Wij zijn voor God schuldig, Anton Antonowitsj! De duivel heeft 't ons ingeblazen. Doch wij beloven niet weer te klagen. Eisch voldoening... wees niet langer vertoornd!

Burgemeester. Wees niet langer vertoornd!... Nu lig je aan mijn voeten. Waarom? omdat ik je in m'n macht heb! Maar wee als 't omgekeerd was!... Dan zou je me in den modder trappen en nog een balk boven op me gooien...

Kooplieden *(tot den grond buigend)*. Stort ons niet in 't verderf, Anton Antonowitsj!

Burgemeester. „Stort ons niet in 't verderf!" Nu heet 't „stort ons niet in 't verderf, maar straks? O, 'k zou jullie... *(wuift met de hand)*. Nu, dat God je vergeve! Genoeg! Ik ben niet haatdragend, maar ik waarschuw je voor 't vervolg... Weet, dat ik mijn dochter maar niet aan den eersten den besten edelman uithuwelijk... Past me op, dat je gelukwenschen van dien aard zijn... enfin... je begrijpt me... Meen 't niet, met gerookten steur of een suikerbrood klaar te kunnen spelen... Nu... gaat met God! *(De kooplieden vertrekken)*.

TOONEEL 3.

Dezelfden, Ammos Fjodorowitsj, Artemij Filippowitsj, later Rastakowskij.

Rechter *(nog in de deur).* Mag ik de geruchten gelooven, Anton Antonowitsj? dat u een groot geluk ten deel is gevallen?

Directeur van de gasthuizen. Ik heb de eer u met deze ongewone gebeurtenis geluk te wenschen. Ik heb me bij 't vernemen van die tijding, daar hartelijk in verheugd. *(Treedt op Anna Andrejewna toe en kust haar de hand).* Anna Andrejewna! *(Kust Marja Antonowna de hand)* Marja Antonowna!...

Rastakowsky *(komt binnen).* Ik wensch u geluk, Anton Antonowitsj. Dat God u en het nieuwe paar een lang leven schenke met een talrijk nakomelingschap van kleinkinderen en achterkleinkinderen. Anna Andrejewna! *(Kust haar de hand)* Marja Antonowna. *(Kust haar de hand).*

TOONEEL 4.

Dezelfden, Korobkien en vrouw, Ljoeljoekow.

Korobien. Ik heb de eer u te feliciteeren, Anton Antonowitsj! Anna Andrejewna! *(Kust Anna Andrejewna's hand).*

Vrouw van Korobkien. Ik feliciteer u met deze gelukkige gebeurtenis, Anna Andrejewna.

Ljoeljoekow. Ik heb de eer u geluk te wenschen, Anna Andrejewna! *(Treedt op haar*

toe, om haar den handkus te geven, keert zich om naar 't publiek, maakt een klakkende beweging met de tong, 't geen een aardigheid moet beduiden). Marja, Antonowna, ik heb de eer u geluk te wenschen! *(Kust haar de hand en keert zich weer tot het publiek met dezelfde beweging.)*

TOONEEL 5.

Vele gasten in gekleede jas of rok volgen elkaar op, gaan eerst naar Anna Andrejewna om haar de hand te kussen, zeggende: „Anna Andrejewna!", dan naar Marja Antonowna, zeggende: „Marja Antonowna!" Bobtsjienskij en Dobtsjienskij dringen de gasten op zij, om zich een weg te banen.

Bobtsjienskij. Ik heb de eer u geluk te wenschen . . .

Dobtsjienskij. Anton Antonowitsj, ik heb de eer u geluk te wenschen . . .

Bobtsjienskij. Met zulk een gezegende gebeurtenis!

Dobtsjienskij. Anna Andrejewna!

Bobtsjienskij. Anna Andrejewna!

(Beiden bukken zich tegelijk om den handkus te geven en bonzen met de hoofden tegen elkaar).

Dobtsjienskij. Marja Antonowna! *(Geeft haar den handkus).* Ik heb de eer u geluk te wenschen. Welk een groot, groot geluk is u ten deel gevallen; in gouden kleederen zult u gaan, allerlei heerlijke soepen eten en op de aangenaamste wijze uw leven doorbrengen.

Bobtsjienskij. *(hem in de rede valland).* Marja Antonowna, ik heb de eer u geluk te

wenschen. Geve God u allen rijkdom, een zak met dukaten en zoo'n klein zoontje, zoo groot . . . *(hij wijst met de hand)* dat men op zijn hand kan zetten en zoo grappig — jaj — jaj, hoort schreeuwen!

TOONEEL 6.

Nog eenige gasten komen den handkus geven, Loeka Loekitsj en vrouw.

Inspecteur van de scholen. Ik heb de eer . . .

Vrouw van Loeka Loekitsj *(haastig naar voren tredend)*. Ik feliciteer u Anna Andrejewna. *(Ze kussen elkaar)*. Ik was toch zoo blij, toen ze me vertelden: Anna Andrejewna heeft haar dochter uitgehuwelijkt. Groote goedheid denk ik bij me zelf, en 'k verheugde me er toch zoo oprecht in, dat ik tegen m'n man zeg: Heb je gehoord Loekantsjiek, wat een geluk Anna Andrejewna is overkomen! Ik denk bij me zelf „God zij gedankt!" En toen zei ik weer tegen hem: ik ben er zoo verrukt over, dat ik van ongeduld verteer om Anna Andrejewna persoonlijk te gaan feliciteeren. Och, mijn hemel, denk ik bij me zelf, Anna Andrejewna heeft altijd zoo op een goede partij voor haar dochter gehoopt en nu is het lot haar goedgunstig geweest. 't Is precies zoo gebeurd als ze wenschte en daar ben ik nu toch zóó blij om, dat ik 't niet in woorden kan zeggen . . . De tranen sprongen me er van in de oogen, ik heb er om moeten snikken . . . zoodat Loeka Loekitsj zei: „Waar huil je toch om Nastenjka?" — Loekantsjiek, — zeg ik — ik weet

't zelf niet . . . maar de tranen stroomen me langs de wangen! . . .

B u r g e m e e s t e r. Wilt u zoo goed zijn, allen plaats te nemen, dames en heeren! Breng nog wat stoelen, Misjka! *(De gasten gaan zitten).*

TOONEEL 7.

Dezelfden, de inspecteur van politie en agenten.

D e i n s p e c t e u r v a n p o l i t i e. Ik heb de eer u te felicieeeren, uw hoogwelgeboren, en u nog vele gelukkige jaren toe te wenschen.

B u r g e m e e s t e r. Dank u! Dank u! Ik verzoek u plaats te nemen, heeren! *(De gasten gaan zitten).*

R e c h t e r. Maar vertel ons eens, Anton Antonowitsj, hoe 't zich alles van 't begin al heeft toegedragen.

B u r g e m e e s t e r. De zaak heeft zich al heel bizonder toegedragen: het heeft hem behaagd persoonlijk het aanzoek te doen.

A n n a A n d r e j e w n a. Op de meest delicate en tactvolle wijze. Hij sprak in zulke roerende bewoordingen. Hij zei: „Ik doe het alleen uit hoogachting voor uwe goede hoedanigheden, Anna Andrejewna." . . . 't Is zoo'n knap, welopgevoed jongmensch, vervuld van de edelmoedigste principes! — „Geloof me, Anna Andrejewna, het leven is me geen kopeke waard; maar alleen uit hoogachting voor uw zeldzame eigenschappen." . . .

M a r j a A n t o n o w n a. Och mamenjka, dat zei hij tegen mij!

A n n a A n d r e j e w n a. Stil, jij weet er niets

van en bemoei je niet met dingen die je niet aangaan! — „U brengt me in verrukking, Anna Andrejewna". In zulke vleiende bewoordingen als hij dat toch zei... En juist toen ik wilde zeggen: „We hebben nooit op zulk een eer durven hopen" viel hij plotseling op zijn knieën en smeekte op hartverscheurende wijze: „Och, Anna Andrejewna, maak me niet tot den ongelukkigste aller stervelingen! wil toch mijn gevoelens beantwoorden — of ik ben genoodzaakt een eind aan mijn leven te maken..."

Marja Antonowna. Heusch mamenjka, dat heeft hij tegen mij gezegd.

Anna Andrejewna. Ja natuurlijk, hij sprak ook over jou, dat ontken ik immers niet...

Burgemeester. Hij liet me toch zoo schrikken: hij zei, dat hij zich dood zou schieten. „Ik schiet me dood, ik schiet me dood! — riep hij.

Vele gasten. Wat u toch zegt!

Rechter. 't Is ontzettend!

Inspecteur van de scholen. Dat heeft het noodlot zoo gewild.

Directeur van de gasthuizen. Niet het noodlot vadertje, het noodlot — is een kip zonder kop, maar hier wordt naar verdienste beloond. *(terzijde)* Zoo'n geluksvarken!

Rechter. 'k Wil u den jongen hond, waarover we onderhandeld hebben, nog wel verkoopen, Anton Antonowitsj!

Burgemeester. Neen, nu wil ik niets meer van jonge honden weten.

Rechter. Doe dan een bod op een andere...

Vrouw van Korobkien. Och Anna Andrejewna, ik verheug me toch zóó in uw geluk! ik kan 't u niet zeggen!

Korobkien. En als ik vragen mag, waar bevindt zich op 't oogenblik de hooge bezoeker? Ik hoorde zoo even, dat hij uitgereden is.

Burgemeester. Ja, voor één dag! Om zeer gewichtige aangelegenheden.

Anna Andrejewna. Naar zijn oom! om hem den zegen te vragen!

Burgemeester. Ja, om zijn oom den zegen te vragen; maar morgen al... *(Hij niest; gezondheidsbetuigingen van alle kanten.)* Welbedankt! Maar morgen komt hij al terug!... *(Niest weer; dezelfde gezondheidsbetuigingen; daartusschen verstaanbaar de volgende woorden)*:

Inspecteur van politie. Gezondheid, uw hoogwelgeboren!

Bobtsjienskij. Honderd jaar en een zak met goudstukken!

Dobtsjienskij. Dat God u zegene in kinderen en kindskinderen!

Directeur van de gasthuizen. Verrek!

Vrouw van Korobkien. Dat de duivel je hale!

Burgemeester. Dank u! Dank u! Ik wensch u allen van 't zelfde!

Anna Andrejewna. We zijn besloten voortaan in Petersburg te gaan wonen. Want, met permissie, die lucht hier... die dorpslucht is *te!*... onaangenaam... En daarbij mijn man ... mijn man zal daar den generaalsrang krijgen.

Burgemeester. Ja, eerlijk gezegd heeren, zou ik drommels graag generaal willen worden.

Inspecteur van de scholen. Dat God uw wensch verhoore!

Rastakowski. Wat den mensch niet vermag, is bij God mogelijk.

Rechter. Een groot schip moet een diep vaarwater hebben.

Directeur van de gasthuizen. Eere wien eere toekomt.

Rechter *(terzijde)*. Dat zal mooi worden, als hij werkelijk generaal wordt! De generaalsrang past bij hem als het zadel bij de koe! Nu, dat liedje zal nog wel niet gezongen worden! Dan zijn hier wel anderen die 't eerder toekomt en tot nog toe geen generaal zijn geworden.

Directeur van de gasthuizen *(ter zijde)*. Wel ja, die moet generaal worden! En 't zal hem lukken ook! Want hij verstaat de kunst, om zelfs den duivel op den kop te zitten *(Zich tot hem wendend.)* Dan hoop ik, Anton Antonowitsj, dat u ons niet vergeten zult.

Rechter. En als er wat gebeuren mocht, b.v. een kleinigheid in dienstzaken, laat ons dan op uw bescherming mogen rekenen.

Korobkien. 't Volgend jaar breng ik mijn zoontje naar de hoofdstad, ten dienste van het vaderland; och wil dan zoo goed zijn hem in protectie te nemen, wees een vader voor het weesje.

Burgemeester. Aan mij zal 't niet liggen; ik zal mijn best voor hem doen.

Anna Andrejewna. Jij bent ook maar altijd klaar met beloven, Antosja. Eerstens zul je geen tijd hebben om je daarmee op te houden, en ten tweede: hoe kun je je nu zulke lastposten op den hals halen?

Burgemeester. Waarom niet, m'n hartje? Men kan mekaar toch helpen!...

Anna Andrejewna. Men kan, natuur-

lijk! . . . maar wat hoef je je te bemoeien met Jan en alleman!

Vrouw van Korobkien. Hoor je, hoe ze ons tracteert?

Gasten. Ja, zoo doet ze nu altoos! . . . ik ken 'r: zet je een varken aan tafel, legt 't zijn pooten er op . . .

TOONEEL 8.

Dezelfden en de postdirecteur (die haastig met een opengebroken brief in de hand, binnentreedt).

Postdirecteur. Dat is me een wonderlijke geschiedenis, heeren! De ambtenaar, dien we voor den revisor hebben aangezien, is heelemaal geen revisor!

Allen. Wat! Geen revisor?

Postdirecteur. Heelemaal geen revisor! . . . ik ben dat uit een brief te weten gekomen.

Burgemeester. Wat weet u! wat weet u! uit wat voor brief?

Postdirecteur. Uit een brief van hem zelf! Er werd een brief bij me op de post bezorgd. Ik keek naar 't adres en las; „Potsjtamtskajastraat". Ik dacht dat 'k flauw zou vallen. „Daar heb je 't — denk ik bij me zelf, — hij heeft den postdienst niet in orde bevonden en meldt dat aan de postoverheid." Toen heb ik den brief opengebroken.

Burgemeester. Hoe durfde u 't te doen?

Postdirecteur. 'k Weet zelf niet hoe 't kwam: een bovennatuurlijke macht zette me er toe aan. Ik had den koerier al laten roepen voor de verzending; maar ik werd zoo vreeselijk

SLOTSCÈNE LAATSTEA CTE VAN „DE REVISOR"
(Naar een schetsontwerp van den schrijver zelf.)

nieuwsgierig, als ik nog nooit ben geweest. Ik kon 't, ik kon 't, moet u weten, niet laten! . . . 'k werd bepaald getrokken! In 't eene oor hoorde ik fluisteren . . .; „Zeg, doe 't niet, of je wordt den nek omgedraaid als een weerlooze haan"; maar in 't andere . . . fluisterde een duiveltje me toe . . .: „Maak 'm open, maak 'm open, maak 'm open!" En terwijl ik het zegel verbrak, begon m'n bloed door m'n aderen te jagen — en toen het verbroken was . . . begon ik te rillen, o God, te rillen . . . o, ik rilde zoo . . . En mijn handen beefden . . . ik stond te beven als een riet.

B u r g e m e e s t e r. Hoe durfde u den brief van zulk een gevolmachtigde persoonlijkheid te openen?

P o s t d i r e c t e u r. Ja, maar 't mooist van de grap is, dat hij geen gevolmachtigde, en geen persoonlijkheid is!

B u r g e m e e s t e r. Wat is hij dan naar uw meening?

P o s t d i r e c t e u r. Het een noch het ander; de duivel mag weten, wat hij wèl is!

B u r g e m e e s t e r *(driftig)*. Wat! niet het een noch het ander? Hoe durft u wagen te zeggen: „'t een noch 't ander en de duivel mag weten, wat hij wèl is?" Ik neem u in arrest . . .

P o s t d i r e c t e u r. Wie? U?

B u r g e m e e s t e r. Ja, ik!

P o s t d i r e c t e u r. Daar reiken uw handen niet vèr genoeg voor!

B u r g e m e e s t e r. Weet u wel, dat hij met m'n dochter gaat trouwen, dat ik zelf een hooggeplaatst ambtenaar word en u naar believen naar Siberië kan laten verhuizen?

P o s t d i r e c t e u r. Kom, kom, Anton Anto-

nowitsj! Naar Siberië laten verhuizen? Siberië is zoo vèr weg! Laat ik u liever den brief voorlezen... Dames en Heeren, zal ik u den brief voorlezen?

Allen. Ja, voorlezen! voorlezen!

Postdirecteur *(leest).* „Ik haast me je te vertellen, beste Trjapitsjkien, dat er met mij wonderen gebeuren. Op weg naar huis heeft een infanteriekaptein me kaal geplukt, zoo zelfs, dat de logementhouder me reeds in de gevangenis wou laten brommen; tot plotseling de heele stad me, om mijn Petersburgsch' voorkomen en kleeding, voor een inspecteur-generaal aanziet. En nu logeer ik bij den burgemeester, neemt 't er lekkertjes van, en maak zijn vrouw en dochter op leven en dood het hof; ik ben echter nog niet besloten, met wie ik beginnen zal — 'k geloof met de moeder, die schijnt me tot alle diensten bereid... Herinner je je nog wel, hoe we op een keer, arm als de mieren, op den pof gingen eten en dat een bakker me eens bij den kraag pakte, omdat we op kosten van den koning van Engeland ons aan zijn verrukkelijke taartjes te goed hadden gedaan? Nu is 't precies andersom. Nu willen ze me allemaal geld leenen, zooveel ik maar wil... Origineelen als er onder zijn; je zou je dood lachen! Ik weet, dat je nog wel eens artikelen schrijft; geef ze een plaats in je literatuur. Ik zal je ze beschrijven; om te beginnen: de burgemeester — dom, als een ouwe knol...

Burgemeester. 't Kan niet waar zijn! Dat staat er niet!

Postdirecteur *(toont hem den brief).* Lees 't dan zelf.

Burgemeester *(leest)* . . . „Als een ouwe

knol." 't Kan niet waar zijn! . . . dat hebt u zelf geschreven.

Postdirecteur. Hoe zou ik dat nu kunnen schrijven?

Directeur van de gasthuizen. Verder lezen!

Inspecteur van de scholen. Verder lezen!

Postdirecteur *(gaat voort).* „De burgemeester — dom als een ouwe knol . . .

Burgemeester. Wat donder hoef je dat nu weer te herhalen, alsof 't er toch al niet staat!

Postdirecteur *(gaat voort).* Hm. . . hm. . . hm. . . hm. . . hm. . . „als een ouwe knol. De postdirecteur is ook een brave man . . . *(Houdt op).* Nu, hier schijnt iets ongepasts aan mijn adres te volgen.

Burgemeester. Neen, oplezen!

Postdirecteur. Hm . . . och waarom?

Burgemeester. Waarachtig niet, nu er eenmaal met lezen begonnen is, zal alles gelezen worden . . .

Directeur van de gasthuizen. Laat mij 't maar lezen! *(Hij zet den bril op en leest).* „De postdirecteur lijkt precies op de departementssuppoost Michejew . . . de kerel schijnt ook graag een bittertje te drinken.

Postdirecteur *(tot het publiek).* Lamme jongen . . . moest eenvoudig met de zweep hebben . . .

Directeur van de gasthuizen *(gaat voort met lezen).* De directeur van de ga. . . gast. . . *(begint te stotteren).*

Korobkien. Wat staat u daar te stotteren?

Directeur van de gasthuizen.

't Schrift is hier onleesbaar... maar dat 't een deugniet is, staat vast...

Korobkien. Laat mij lezen! 'k heb goede oogen. *(Wil den brief nemen).*

Directeur van de gasthuizen *(wil den brief niet afgeven).* Neen... we zullen dat eindje maar overslaan... 't schrift is verderop duidelijker...

Korobien. Geef maar hier, ik kan 't wel lezen.

Directeur van de gasthuizen. Als 't op lezen aankomt, kan ik 't als de beste... verderop is 't werkelijk beter...

Postdirecteur. Neen, alles voorlezen! 't vorige is ook hardop voorgelezen...

Allen. Laat hem lezen, Artemij Fillippowitsj... *(Tot Korobkien).* Lees verder!

Directeur van de gasthuizen. Dadelijk! *(Geeft hem den brief).* Hier als 't u blieft... *(houdt den vinger op een zeker eindje in den brief).* Begin hier maar! *(Ze verdringen zich allen om hem).*

Postdirecteur. Voorlezen, Voorlezen! onzin, alles voorlezen!

Korobkien *(leest).* „De directeur van de gasthuizen Zemljanika — is je reinste zwijn met een calotje op zijn kop".

Directeur van de gasthuizen *(tot het publiek).* En dat moet geestig heeten! Een zwijn met een calotje op zijn kop! waar heb je nu ooit een zwijn met een calotje op gezien?

Korobkien *(gaat voort met lezen).* „De inspecteur van de scholen muft door en door naar knoflook".

De inspecteur van de scholen

(tot het publiek). Groote genade: ik heb van m'n leven nog geen knoflook geproefd!

Rechter *(terzijde).* Goddank! hij laat mij tenminste met rust!

Korobkien *(leest).* „De rechter . . .

Rechter *(voor zich).* Daar zal je 't hebben . . . *(Luid).* Heeren, ik geloof, dat er geen eind komt aan dien brief. Zullen we 'm maar niet liever naar de maan gooien: wat hebben we 'r aan, die vuiligheid te lezen! . . .

Inspecteur van de scholen. Neen!

Postdirecteur. Neen! verder lezen!

Directeur van de gasthuizen. Neen, alles voorlezen!

Korobkien *(gaat voort).* „De rechter Ljapkien-Tjapkien is in hooge mate mauvaiston . . . *(Hij houdt op).* Dat is zeker een fransch woord!...

Rechter. De duivel mag weten wat dat beteekent. Je mag al blij zijn als 't een schurk beduidt, maar misschien is 't nog veel erger.

Korobkien *(gaat voort met lezen).* Overigens is 't volkje hier, gastvrij en goedhartig. Vaarwel, beste Trjapitsjkien. Ik zal me naar jou voorbeeld, ook aan de literatuur gaan wijden. Zoo'n leven als nu begint me toch te vervelen . . . de geest verlangt naar voedsel. Ik zie, dat men zich met wat hoogers moet bezig houden. Schrijf mij eens naar 't gouvernement Saratof, dorp Podkatilowka. *(Hij keert den brief om en leest het adres).* Aan den WelEdelgeboren Heer Iwan Wasiljewitsj Trapitsjkien, Potstamtskajastraat, nummer 97, derde etage rechts, St. Petersburg.

Een van de dames. Wat een onverwachte reprimande!

Burgemeester. Dat is zoo goed als of ik gehangen ben, gehangen ben! Vermoord hebben ze me, vermoord; totaal den nek omgedraaid!... Ik zie niets meer: ik zie alleen maar varkenssnuiten in plaats van gezichten en anders niet... Haalt hem in, pakt hem! *(Hij zwaait met de armen).*

De postdirecteur. Gemakkelijk gezegd: haalt 'm in! Maar ik heb den postmeester natuurlijk uitdrukkelijk bevolen, hem mijn beste driespan te geven; de duivel zelf moet 't me ingeblazen hebben, om hem op den koop toe nog schriftelijke bevelen mee te geven.

Vrouw van Korobkien. Ik moet zeggen, dat 't een confusie zonder weerga is!

Rechter. En wat er nog bij komt, heeren! dat hij me driehonderd roebel heeft afgezet, zoogenaamd te leen.

Directeur van de gasthuizen. Van mij vierhonderd!...

Postdirecteur *(met een zucht).* Och! van mij driehonderd roebel.

Bobtsjienskij. Van Pjotr Iwanowitsj en mij vijf-en-zestig in banknoten...

Rechter *(verbaasd de armen uitstrekkend).* Maar hoe is 't toch mogelijk, heeren, dat we ons zoo hebben laten bedotten?

Burgemeester *(slaat zich tegen 't voorhoofd).* Hoe ben ik — neen, hoe is 't mogelijk, dat ik zoo'n schaapskop ben geweest?... zoo'n ouwe gek!... 'k Heb nu al dertig jaar dienst achter den rug en nooit heeft een koopman of leverancier me beet gehad; schurken en schobbejakken, die in staat waren de heele wereld te bedriegen, heb ik op den kop getikt... Drie gouver-

neurs-generaal ben ik te glad af geweest! . . . Wat zeg ik — gouverneurs-generaal . . . *(wuift met de hand)* . . . Daar draai ik m'n hand niet voor om . . .

Anna Andrejewna. Maar 't is niet mogelijk, Antoscha; hij heeft zich immers met onze Maschenjka verloofd . . .

Burgemeester. *(woedend).* Verloofd! Loop naar de maan! . . . verloofd! Blijf me van 't lijf met je verloving! . . . *(Buiten zich zelf.)* Luistert allen, die 't hooren wilt, de heele wereld, 't heele christendom! hoort, hoe een burgemeester bedot is geworden! . . . Een gek is hij, een groote gek, een ouwe gek! . . . *(Dreigt zich zelf met de vuist.)* Stommerd die ik ben! . . . Een snotneus, een melkbaard heb ik voor een hoogen ambtenaar aangezien! Nu laat hij den heelen weg over de bellen klinken! Hij zal 't aan de heele wereld uitbazuinen! . . . En of dat al niet genoeg ware, laat hij zoo'n pennelikker, zoo'n inktverknoeier er nog een comedie van in mekaar flansen om mij op de planken te brengen. 't Is om je dood te schamen! M'n rang en m'n stand zullen ze niet sparen, maar grinniken zullen ze van pleizier en in de handen klappen. Waar lach jullie om? je lacht om jezelf. . . O jullie! . . . *(Stampt van kwaadheid met beide voeten op den grond.)* Kon ik je maar in handen krijgen, al die papierverknoeiers en schrijflustigen, dat vervloekte moderne gespuis! Tot gruis zou ik je malen, je met je allen in een zak stoppen en je voor den duivel z'n pooten smijten! in den zak met jullie! . . . *(Hij dreigt met de vuisten en stampt woedend op den grond.) (Na een kort stil zwijgen.)* Ik kan maar niet tot me zelf komen. 't Is waar: wien God wil straffen, ontneemt Hij tevoren het verstand. Wat was er

aan dien snotneus, dat hem op een revisor deed lijken? Niets, hoegenaamd niets! Zelfs niet een stukje van zijn pink! — maar plotseling begint de heele wereld te schreeuwen: de revisor, de revisor! Wie heeft voor 't eerst uitgebazuind, dat hij de revisor was? Antwoordt!

Directeur van de gasthuizen *(de armen uitstrekkend).* Al moest ik er voor hangen, ik zou 't niet weten. 't Heeft zich als een nevel over ons heen gespreid... de duivel heeft 't ons ingeblazen.

Rechter. Wie 't heeft rondgebazuind, wie 't heeft rondgebazuind: die brave jongens dáár! *(Hij wijst op Dobtsjienskij en Bobtsjienskij.)*

Bobtsjienskij. Och nee, ik niet!... ik heb niet geweten...

Dobtsjienskij. Ik ook niet, ik heelemaal niet...

Directeur van de gasthuizen. 't Is wel waar, jullie!

Inspecteur van de scholen. Natuurlijk! Jullie zijn als gekken het logement uit komen stormen: ... „Hij is gekomen, hij is gekomen en betaalt zijn schulden niet ..." Een mooie vogel heb je ons in de hand laten vliegen!

Burgemeester. Natuurlijk, jullie! stadskletsers, vervloekte leugenaars!

Directeur van de gasthuizen. De duivel hale jullie met je revisor en je verzinsels.

Burgemeester. Je kunt alleen maar door de stad rennen, de menschen in opstand brengen door je kletspraatjes, vervloekte kletskousen! Gekortwiekte eksters!

Rechter. Lamme kerels!

Inspecteur van de scholen. Slaapkoppen!

Directeur van de gasthuizen Verwaande dikbuiken! *(Allen stormen op hen af).*

Bobtsjienskij. Och hemel, ik heb 't niet gedaan, 't was Pjotr Iwanowitsj.

Dobtsjienskij. Och, neen, Pjotr Iwanowitsj, u bent toch de eerste geweest, die . . .

Bobtsjienskij. Niet waar! u was de eerste die . . .

LAATSTE TOONEEL.

Dezelfden en een gendarme.

Gendarme. De op keizerlijk bevel uit Petersburg naar hier gezonden ambtenaar, verlangt u onmiddellijk bij zich te zien. Hij is in het logement afgestapt.

(Deze woorden treffen allen als een donderslag. Een kreet van verbazing stijgt op uit den mond der dames de gansche groep verandert plotseling van houding en blijft zóó, als versteend staan).

STOMME SCÈNE.

In het midden de burgemeester, onbewegelijk als een beeld, de armen voor zich uitgestrekt, het hoofd achterover. Rechts van hem zijn vrouw en dochter, die met een beweging van heel het lichaam hem zijn toegewend; achter haar de postdirecteur als een levend vraagteeken, naar het publiek gekeerd. Achter hem Loeka Loekitsj

met het onschuldigste gezicht ter wereld; daarachter aan den uitersten rand van het tooneel, drie dames (gasten), die tegen elkaar geleund staan, met een spotachtigen trek op 't gelaat, aan het adres van de burgemeestersfamilie. Links van den burgemeester: de directeur van de gasthuizen, Zemljanika, die het hoofd op zij buigt, als stond hij naar iets te luisteren; achter hem de rechter met uitgespreide armen, in bijna hurkende houding, de lippen bewegend, alsof hij fluiten of uitroepen wou; „Daar hebben wij 't gevalletje. 't Is St. Jorisdag!" *Daarachter, met het gezicht naar het publiek, Korobkien, die één oog dicht knijpt met een blik vol bijtende spot naar den burgemeester; zijwaarts achter hem Dobtsjienskij en Bobtsjienskij, die de armen naar elkaar uitstrekken, met open monden en uitpuilende oogen. De overige gasten staan er als wassen beelden bij. Bijna anderhalve minuut moet de groep in dezelfde houding blijven staan. Het scherm valt.*

EINDE.

DE MANTEL

[SJIENELJ]

VERTAALD DOOR

Z. STOKVIS

TWEEDE DRUK

OP het departement .... Maar het is beter het departement niet te noemen. Niets is lichtgeraakter dan departementen, regimenten, kanselarijen, in één woord, dan ambtenaarskringen van allerlei soort. Ieder particulier meent thans dat in zijn persoon de gansche maatschappij beleedigd wordt. Men vertelt, dat nog heel kort geleden een kantonrechter van ik weet niet meer welke stad een klacht heeft ingediend, waarin hij duidelijk aantoont, dat het prestige van den staat zal ten ondergaan en dat zijn gewijde naam beslist ijdellijk wordt uitgesproken; en als bewijs daarvoor voegde hij bij zijn klacht een geweldig dik deel van een romantisch werk, waarin minstens op elke 10 bladzijden een kantonrechter voorkwam, soms zelfs heelemaal dronken. Om aldus dergelijke onaangenaamheden te vermijden, zullen wij liever het departement, waarover 't gaat, een z e k e r departement noemen.

Op een z e k e r d e p a r t e m e n t dan werkte een z e k e r e a m b t e n a a r. Men kan niet zeg-

gen, dat genoemde ambtenaar erg merkwaardig was: hij had een kleine gestalte, was een beetje pokdalig, een beetje rossig, keek een beetje kippig, begon boven op zijn hoofd kaal te worden, had rimpels over zijn heele gezicht en een gelaatskleur, die men haemorrhoïdisch noemt . . . Wat kan men daartegen doen? Het Petersburgsche klimaat heeft er schuld aan.

Wat zijn rang betreft (want daarop komt het bij ons vooral aan!): hij was wat men noemt, eeuwig Titulairraad, een rang, welken verschillende schrijvers, die de loffelijke gewoonte hebben hen te plagen die zich niet verweren kunnen, tot onderwerp voor hun geestigheden gekozen hebben. De familienaam van den ambtenaar was Basjmatskien.

Men ziet al dadelijk, dat die naam eens is afgeleid van b a s j m a k [1]).

Maar wanneer en op welke wijze dit geschiedde — dat is niet bekend. Vader zoowel als grootvader en zelfs zwager, in 't kort alle Basjmatskienen droegen sapogie [2]), die ze alleen een keer of drie in 't jaar lieten halvezolen. Zijn voornaam was Akakiej Akakiejewietsj. Misschien vindt de lezer dien naam een beetje vreemd en gezocht, maar ik kan hem verzekeren, dat men volstrekt niet naar dien naam gezocht heeft, maar dat er zich omstandigheden voordeden, die het onmogelijk maakten, hem een anderen naam te geven. En dit gebeurde zóó.

Akakiej Akakiejewietsj werd geboren tegen

[1]) Basjmak = schoen.
[2]) Sapóg (spreek uit sapok) = laars.
In 't bizonder: de hooge laarzen, behoorende bij de Russische kleederdracht.

den nacht, als mijn geheugen mij niet bedriegt, op den 23sten Maart. Wijlen zijn moeder, een ambtenaarsche en een heel goeie vrouw, maakte aanstalten, om zooals 't behoort, het kind te doopen. Moedertje lag nog te bed, tegenover de deur, en rechts van haar stond de doopvader, een uitmuntend man: Iwan Iewanowietsj Jerosjkien, gewezen afdeelings-voorzitter in den senaat en de doopmoeder, de vrouw van een luitenant-kwartiermeester, een dame van zeldzame deugden, Ariena Sjemenovona Bjelobujoejkowa. Men gaf de kraamvrouw te kiezen uit drie namen: Mokiej, Sossiej en den naam van den martelaar Chozdazaat. „Nee, had ze toen gedacht, niet allemaal zulke namen". Om haar ter wille te zijn, had men toen den kalender op een andere plaats opgeslagen — en toen deden zich de volgende namen voor: Trefiliej, Doela en Warachasiej.

„God betere 't!"zei de oude vrouw, „wat een namen allemaal; ik heb heusch nog nooit dergelijke namen gehoord, als 't nog Waradat of Waroech was! Maar Trefiliej en Warachasiej". Men sloeg nog een bladzij om. Toen vond men Pavsiekachiej en Bachhesièj.

„Nu zie ik 't", zei de moeder toen. „Het lot wil het zoo. Dan vind ik 't maar beter hem naar zijn vader te noemen. Die heet Akakiej, dan hij ook maar Akakiej". Zoo kwam de naam Akakiej Akakiejewietsj.

Men doopte het kindje, waarbij het begon te huilen en zulke grimassen maakte, alsof het voorvoelde, dat het titulairraad zou worden.

Zoo is dit dus allemaal gebeurd.

Wij hebben dit meegedeeld, opdat de lezer zou kunnen zien, dat dit volkomen natuurlijkerwijze

gebeurd is en dat het onmogelijk was, het kind een anderen naam te geven. Wanneer hij op het departement is gekomen en wie hem daar heeft gebracht, dit kon niemand zich herinneren. Hoeveel directeuren en afdeelingschefs elkaar daar opvolgden, hèm zag men steeds op één en dezelfde plaats, in denzelfden toestand, met dezelfde bezigheden, als denzelfden ambtenaar voor de brieven, zoodat men later geloofde dat hij blijkbaar zoo op de wereld gekomen was: kant en klaar in zijn uniform en met zijn kaal hoofd. Op het departement betoonde men hem volstrekt geen eerbied. De boden bleven niet alleen zitten als hij voorbij kwam, maar letten niet meer op hem dan alsof er een gewone vlieg door de vestibule vloog. De chefs behandelden hem koud-despotisch. De een of andere hoofdcommies schoof hem eenvoudig een papier onder den neus zonder zelfs te zeggen: „Wilt U dit overschrijven?" of „Hier is een aardig, interessant zaakje!" of een ander vriendelijk woordje, zooals gebruikelijk is in wèl-opgevoede ambtenaarskringen. En hij nam het aan, alleen naar het papier kijkende en niet naar dengene die het hem voorlei, of die er recht toe had; hij nam het aan en zette zich er voor om het over te schrijven. Jonge ambtenaren maakten grapjes op hem en waren geestig ten zijnen koste, zoover als ten minste de kanselarij-geestigheid gaat; of ze vertelden in zijn aanwezigheid verschillende over hem verzonnen historietjes, over zijn hospita, een 70-jarige vrouw; ze zeiden dat zij hem sloeg, vroegen wanneer ze zouden trouwen en strooiden papiersnippers over zijn hoofd en noemden dat sneeuw. Maar Akakiej gaf op dit alles geen woord terug, alsof het hem niet

aanging; het had zelfs geen invloed op zijn werkzaamheden: ondanks al die hindernissen werkte hij door zonder een enkel foutje te maken. Alleen als de grappen te ondragelijk werden, als ze hem tegen den arm stieten en hem verhinderden zich met zijn werk bezig te houden, dan zei hij: „Laat me toch met rust! Waarom plagen jullie mij zoo!" En er lag iets vreemds in die woorden en in die stem, waarmee hij ze uitbracht. Er klonk iets in, dat naar beklag leek; en een jonge man, nog pas benoemd, die op voorbeeld der anderen ook al begonnen was, hem voor den gek te houden, hield opeens daarmee op, alsof ineens alles voor hem veranderd was en in een ander licht verscheen. Een stille afkeer deed hem verre blijven van zijn collega's met wie hij kennis had gemaakt, hen voor nette, opgevoede menschen houdende.

En nog lang daarna, op oogenblikken van uitgelaten pret, zag hij voor zich het armelijk ambtenaartje met zijn kale kruin en hoorde hij zijn ziel-doordringende woorden: „Laat mij toch met rust! Waarom plagen jullie mij toch?" En in deze woorden klonken ook andere: „ik ben jullie broeder!" En dan hield hij zijn hand voor het gezicht en nog vele malen daarna in zijn leven beving hem een siddering als hij zag, hoeveel onmenschelijks er in den mensch is, hoeveel gruwzame grofheid er in de verfijnde, beschaafde man-van-de-wereld verscholen ligt en o God, zelfs in dien mensch, dien de wereld voor rechtschapen en eerlijk houdt.

Het zou moeilijk zijn iemand te vinden, die zich zoo in zijn werk ingeleefd had als Akakiej Akakiejewietsj. Men kon niet slechts zeggen, dat

hij ijverig werkte; hij werkte met liefde. In dit copieeren verscheen voor hem een blijde wereld, rijk aan afwisseling. Het genot stond hem op zijn gelaat als hij bezig was; enkele letters waren zijn lievelingetjes; als hij daaraan bezig was, was hij zich zelf niet meer: dan glimlachte hij en knipoogde en zijn lippen werkten mee, zoodat men van zijn gezicht zou kunnen aflezen, welke letter uit zijn pen vloeide.

Als men hem in overeenstemming met zijn ijver beloond had, zou hij het tot eigen verbazing misschien wel tot staatsraad gebracht hebben, maar nu verwierf hij zich door zijn arbeid, zooals zijn geestige collega's opmerkten, een gesp in zijn knoopsgat en het spit in zijn rug [1]). Maar toch kan men niet zeggen, dat zijn ijver geheel onopgemerkt bleef. Eens gaf hem een directeur, een goedhartig man, die hem voor zijn vele dienstjaren wilde beloonen, een gewichtiger werkje dan het gewone copieeren: hij moest van een op zijn afdeeling behandelde zaak een afschrift maken voor een ander departement; hij mocht alleen maar den aanhef veranderen en verschillende werkwoorden van den eersten in den derden persoon overbrengen. Dat gaf hem zoo'n moeite, dat het zweet hem aan alle kanten uitbrak en hij zijn voorhoofd afwisschende ten slotte zeide: „Nee, geef mij maar liever iets om over te schrijven."

Van dien tijd af lieten ze hem maar altijd copieeren. Buiten dit copieeren bestond voor hem blijkbaar niets.

Over zijn kleeding dacht hij heelemaal niet.

[1]) Het Russisch heeft hier een rijmpje, waarvan de grap onvertaalbaar is.

Zijn uniform kon men niet groen noemen; die had een rossig-meelachtige kleur. Zijn boord was smal en laag, zoodat zijn hals, die in werkelijkheid niet lang was, ongewoon lang scheen, zooals bij die gipsen katjes met knikkende kopjes, die Russische Italianen bij tientallen op hun hoofd dragen. En altijd kleefde er wat aan zijn uniform: hetzij een stroohalmpje of een draadje; bovendien had hij de bizondere gave om op zijn wandeling juist onder de ramen der huizen te loopen, als men er een of andere viezigheid uitwierp en zoo lagen er altijd in den rand van zijn hoed meloen- of citroenschillen of dergelijke zaken.

Nooit in zijn leven lette hij op wat er iederen dag op straat voorvalt, op dat, waarop, zooals bekend is, zijn ambtsgenooten, de jonge ambtenaren, zoo aandachtig acht geven, die zoo'n snelheid van blik ontwikkeld hebben, dat ze zelfs opletten hoe er een bandje sliert uit de broek van den wandelaar op het andere trottoir, wat dan steeds een klein lachje op hun gezicht te voorschijn roept.

Als Akakiej Akakiejewietsj al naar iets keek, dan zag hij in alles zijn nette, met regelmatige hand geschreven regels en eerst als hij op een onverwachte wijze de kop van een paard op zijn schouders voelde, dat hem uit de neusvleugels een stormwind tegen zijn wang blies — eerst dan bemerkte hij, dat hij niet midden in een regel maar eerder midden op de straat was. Thuis gekomen ging hij dadelijk aan tafel, slurpte gauw zijn sjtsjie [1]) op en at een stukje rundvleesch met

[1]) Koolsoep.

uien, er niet op lettende hoe het smaakte; at het op met vliegen en al wat God er op dit oogenblik in deed zijn. Als hij bemerkte dat zijn maag begon uit te zetten stond hij van tafel op, nam een fleschje met inkt en begon naar huis meegebrachte stukken over te schrijven. Als er niets te doen was, nam hij, uit eigen liefhebberij, een copie voor zich zelf, vooral als het stuk merkwaardig was, niet door schoonheid van stijl maar omdat het gericht was aan een of ander onbekend en gewichtig personage.

Zelfs op uren, als de grauwe Petersburgsche hemel geheel verduistert en het geheele ambtenaarsvolkje zich zat gegeten en gedineerd heeft, iedereen naar vermogen, overeenkomstig zijn salaris, als alles uitgerust is van het piepen der pennen, van het heen en weer loopen, van eigen en anderer onvermijdelijke bezigheden en van alles wat de rustelooze mensch zich vrijwillig meer nog dan omdat het moet, tot taak stelt, als de ambtenaren zich haasten om hun hart op te halen aan hun vrijen tijd — de een spoedt zich naar den schouwburg; de ander gaat de straat op en bepaalt zich tot het inspecteeren van mooie hoedjes; weer een ander gaat naar een „avondje" en brengt dit door met complimentjes te maken aan een of ander glad meisjesgezichtje, de ster van een kleinen ambtenaarskring; sommigen (en dit gebeurt het meest) gaan eenvoudig naar een collega op de derde of vierde verdieping, die in twee kleine kamertjes plus een vestibule of keukentje woont en met een paar modevoorwerpjes: een lamp of een ander dingetje, dat hem veel opofferingen van maaltijden en pretjes kostte — in één woord: als alle ambtenaren zich verspreiden

over de kleine woningen van hun vrienden om whist te spelen, thee uit glazen te slurpen en cents-beschuitjes te knabbelen, om rook uit lange pijpen te zuigen, om elkaar bij het kaartgeven een of ander lasterpraatje uit de hoogste kringen te vertellen, waarvan zich de Rus nooit of te nimmer kan onthouden; of zelfs, wanneer niets te vertellen is, elkaar de eeuwige anekdote te vertellen van den kommandant, wien men kwam zeggen, dat ze de staart van het beeld van Falconet [1]) hadden afgehouwen; — in één woord: zelfs dan als allen zich vermaakten, gaf Akakiej Akakiejewietsj zich aan geen enkel vermaak over. Als hij zich zat geschreven had, legde hij zich te slapen, al bij voorbaat glimlachende over den dag van morgen: wat zou God hem morgen geven om te copieeren? Zoo verliep het vreedzame leven van den man die met 400 roebels salaris tevreden wist te zijn met zijn lot, en zoo zou het verloopen zijn tot in diepen ouderdom, als er niet verschillende rampen waren voorgevallen, die gestrooid liggen op het levenspad niet alleen van titulairraden, maar zelfs van geheim-, werkelijke, hof- en allerlei andere soorten van raden en zelfs van hen, die nooit iemand raadgeven of aan iemand anders raad vragen.

Er bestaat in Petersburg een verbitterde vijand van ieder die 400 roebel (of omstreeks die som) per jaar salaris ontvangt. Deze vijand is niemand anders dan onze Noorsche vorst, hoewel men zegt dat die erg gezond is. Om een uur of negen 's ochtends, juist in 't uur als de straten zich vullen

[1]) De beeldhouwer van een beroemd ruiterstandbeeld van Peter den Groote in Leningrad.

met ambtenaren, die naar hun departement gaan, geeft die Noordewind zulke krachtige en vinnige snippers tegen alle neuzen zonder onderscheid, dat de arme ambtenaren bepaald niet weten waar zich te bergen. Als dan zelfs zij, die de hoogste ambten bekleeden, pijn hebben van de kou en de tranen hun in de oogen komen, zijn de titulairraden bijna weerloos. Hun gansche redding bestaat hierin, dat zij in hun afgesleten mantel zoo gauw mogelijk vijf, zes straten doorvliegen en daarna in de vestibule flink met hun voeten trappelen, totdat op deze wijze al hun onderweg bevroren begaafdheden en talenten voor den ambtenaarswerkkring ontdooid zijn.

Akakiej Akakiejewietsj begon op zekeren tijd te gevoelen, dat zijn rug en schouders hem bijzonder pijn begonnen te doen, niettegenstaande hij zoo gauw mogelijk den wettelijken weg aflegde. Ten slotte dacht hij er aan, of er niet iets aan zijn mantel [1]) zou mankeeren. Hij keek hem thuis eens duchtig na en ontdekte dat de stof op twee, drie plaatsen, juist bij rug en schouders niets dan dun gaas meer was: het laken was zóó versleten, dat op die plaatsen de voering er door kwam. Men moet weten, dat de mantel van Akakiej Akakiejewietsj ook een voorwerp van spot voor de ambtenaren was; men ontnam het kleedingstuk den fatsoenlijken naam van s j i e n e l j [1]) en noemde het k a p o t j a s.

En inderdaad, de mantel was van wel wat vreemde makelij.

De pélérine werd elk jaar kleiner en kleiner,

[1]) De ambtenaar (ook wel particulieren) in Rusland droegen lange mantels met pélérines sjienelj).

want ze diende om de andere deelen op te lappen.

En dit oplappen gaf geen grooten dunk van de vaardigheid des kleermakers; het was onbeholpen en leelijk gedaan. Ziende hoe de zaak stond, begreep Akakiej Akakiejewietsj, dat hij den mantel noodzakelijk naar Pjetrówietsj, den kleermaker moest brengen.

Deze Pjetrowietsj woonde ergens op een vierde verdieping met den ingang langs den zwarten trap [1]) en geneerde zich vrijwel (ofschoon hij maar één oog had en over zijn geheele gezicht van de pokken geschonden was) met het herstellen van broeken en frakken van ambtenaars en particulieren, natuurlijk alleen als hij nuchter was en geen andere voornemens in zijn hoofd koesterde. Over dien kleermaker zou ik eigenlijk niet veel behoeven te zeggen, maar het nu eenmaal gebruikelijk is, in een verhaal het karakter van elk persoon in zijn geheel te beschrijven, kan ik er niets aan doen en moet ik ook Pjetrówietsj op het podium doen verschijnen. Vroeger heette hij eenvoudig Griegoriej en was de lijfeigene van een zekeren heer Pjetrówietsj begon hij eerst te heeten, toen zijn heer hem vrijgemaakt had en hij vrij sterk aan den drank was geraakt; eerst dronk hij alleen bij gelegenheid van hooge feestdagen en daarna zonder onderscheid op alle kerkelijke feestdagen, waarbij in den kalender een kruisje staat.

In dit opzicht bleef hij trouw aan de gewoonten

---

[1]) De groote huizen in Leningrad, die door meerdere gezinnen bewoond werden, hadden twee soorten van ingang: de parade-ingang voor de rijkeren, de zwarte ingang voor de armeren en de dienstboden.

van zijn grootvader en als hij met zijn vrouw twistte noemde hij haar een wereldsch wijf en een moffin. [1])

Nu ik die vrouw toch genoemd heb moet ik ook een paar woorden over haar zeggen, maar tot mijn spijt is er niet veel bekend van haar, alleen dat Pjetrowietsj een vrouw heeft, die een mutsje draagt en geen hoofddoek [2]), en zij kon naar het schijnt niet op schoonheid bogen. Ten minste, alleen de gardesoldaten keken haar bij een ontmoeting onder de muts, waarbij zij dan hun snor optrokken en een of ander bizonder geluid maakten.

Den trap opklauterend, die naar de woning van Pjetrowietsj voerde — een trap die, om de waarheid te zeggen, doordrenkt was van water en zeep en die sterke spiritusreuk had die je in de oogen bijt, wat zooals bekend is, de eigenaardigheid uitmaakt van de zwarte trappen van alle Petersburgsche huizen — onder het opklauteren van de trap dacht Akakiej Akakiejewietsj er al over, hoeveel Pjetrowietsj wel zou vragen en nam zich in gedachte voor, niet meer dan twee roebel te geven. De deur stond open, want de huisvrouw, die bezig was visch te bakken, had zóóveel rook in de keuken gemaakt, dat men zelfs de kakkerlakken niet kon zien. Akakiej Akakiejewietsj liep de keuken door, niet opgemerkt door de huis-

[1]) De Duitschers waren erg gehaat in Rusland en „Duitscher" was een grof scheldwoord. Er bestaat een Russisch spreekwoord: wat voor den Rus gezond is, is voor den Duitscher de dood.

[2]) Gewone dracht der vrouwen uit het volk: een doek in een driehoek gevouwen en met twee slippen onder den kin vastgemaakt.

vrouw, en kwam zoo in een kamer, waar hij Pjetrówietsj zag zitten op een breede ongeverfde houten tafel met de beenen onder het lijf gekruist als een Turksche Pacha. Zijn beenen waren, volgens gewoonte van kleermakers-aan-'t-werk, bloot, en direct viel in het oog de groote teen, dien Akakiej Akakiejewietsj zoo wel kende, met een misvormde nagel, dik en hard als het schild van een schildpad. Om zijn hals hingen strengen zij en garen en op zijn knieën lag een voddig kleedingstuk. Hij was al drie minuten bezig om een draad door het oog van de naald te krijgen, maar het lukte niet en daarom was hij erg boos op de duisternis en de draad zelve en mompelde halfluid: „hij vertikt 't, de lammeling! je vreet me op, schurk die je bent!"

Akakiej Akakiejewietsj vond het minder aangenaam, dat hij kwam juist op 't moment dat Pjetrówietsj kwaad was; hij hield er van Pjetrowietsj iets te bestellen, als deze iets boven zijn theewater was, of, zooals zijn vrouw het uitdrukte: „hij is weer door den brandewijn bezeten, die verdomde éénoog"! Als hij in dezen toestand verkeerde, liet Pjetrowietsj zich gemakkelijk afdingen en stemde in alles toe, boog zelfs herhaaldelijk en was dankbaar op den koop toe. Daarna kwam weliswaar zijn vrouw huilende bij je aan: haar man was dronken geweest, en daarom had hij het karreweitje zoo goedkoop aangenomen; maar dan deed je er een kwartje bij en de zaak was gezond.

Nu was Pjetrowietsj blijkbaar nuchter en daarom kortaf, niet spraakzaam en in staat om de duivel weet welke prijzen te eischen. Akakiej Akakiejewietsj snapte dit en zou graag, zooals men

dit zegt, er van tusschen zijn gegaan, maar de zaak was nu eenmaal begonnen. Pjetrowietsj richtte strak zijn knippend oog op hem en Akakiej Akakiejewietsj zei zijns ondanks:

„Goeien dag, Pjetrowietsj!"

„Ik wensch u goeden dag mijnheer!" zei Pjetrowietsj en richtte zijn oog op de handen van Akakiej Akakiejewiets, wenschende te zien, wat voor buit deze meebracht.

„Ik ben bij je gekomen, Pjetrowietsj, om me..."

Men moet weten, dat Akakiej Akakiejewiets zich het vaakst uitdrukte door middel van voorzetsels, bijwoorden en ten slotte met partikels, die heelemaal geen beteekenis hadden.

Als de zaak, waarover het ging, erg lastig was, had hij zelfs de gewoonte zijn zinnen in 't geheel niet te eindigen, zoodat hij heel dikwijls begon met: „dat is heelemaal juist maarre . . ." en daarna kwam er niets meer; de rest vergat hij, denkende, dat alles al gezegd was.

„Wat is er?" zei Pjetrowietsj en monsterde met een oogopslag den heelen uniform, beginnende met de kraag en zoo verder: mouwen, rug, taille en knoopsgaten, wat hem alles goed bekend was, want het was zijn eigen werk.

Dat is nu eenmaal de gewoonte van kleermakers: het is het eerste wat zij zullen doen bij een ontmoeting.

„Kijk, zie je, Pjetrowietsj . . . die mantel . . . en het laken . . . Zie je, overal op de andere plaatsen is die nog heel goed . . . hij ziet er een beetje oud en stoffig uit maar hij is nog vrij nieuw . . . Maar zie je . . . op een plaats is die een beetje . . . Op den rug . . . en op den schouder ook . . . Zie je . . .

Kijk, zie je . . . daar een beetje . . . e . . . Dat is alles. 't Is maar weinig werk."

Pjetrowietsj nam het kleedingstuk, spreidde het eerst op de tafel uit, beschouwde het lang, schudde het hoofd en reikte met zijn hand naar het kozijn, waar een ronde snuifdoos stond met het portret van een generaal er op — van welken generaal is onbekend, want de plaats, waar zich het gezicht bevond, was door herhaald gebruik doorgesleten en daarna was er een vierkant stukje papier opgeplakt. Een snuifje genomen hebbende, hield Pjetrowietsj het uitgespreide kleedingsstuk tegen het licht en schudde weer het hoofd.

Daarna keerde hij het om met de voering naar boven en weer schudde hij het hoofd. Opnieuw nam hij het deksel met den beplakten generaal van de doos, stopte zijn neus vol met snuif, deed de doos dicht, stak hem weg en zei ten slotte:

„Nee, kan niet gerepareerd worden!"

Bij deze woorden voelde Akakiej Akakiejewietsj het hart in de keel kloppen . . .

„Waarom kan 't niet, Pjetrowietsj?" zei hij, bijna met de roerende stem van een kind. „Alleen bij de schouders is dit een beetje versleten. Misschien heb je nog wel een paar van zulke lapjes."

„Ja lapjes zijn er wel, lapjes kan ik wel vinden!" zei Pjetrowietsj. „Als ik maar wat had om ze er op vast te naaien; de mantel is heelemaal op; als je hem met de naald aanraakt ligt de heeleboel uit elkaar".

„Dan leg je er weer een lapje op!"

„Ja, maar ik heb niets om het er op te leggen, je kan het niet stevig maken: ik heb geen

houvast. Je mag blij zijn, dat het laken is; anders: laat de wind waaien en de boel vliegt uit elkaar."

„Nu, voorzie 't dan een beetje. Want anders enne . . .".

„Nee!" zei Pjetrowietsj beslist. „Er is niets aan te doen. Het ding deugt niet meer. U deedt beter, nu 't tegen den winter loopt, er voetlappen van te maken, omdat sokken niet genoeg verwarmen. Dat hebben de Duitschers bedacht, om meer geld bijeen te schrapen; (Pjetrowietsj hield er van, bij gelegenheid den Duitschers een hak te geven). Maar zooveel is duidelijk, dat U een nieuwen mantel moet hebben."

Bij het woord „nieuw" werd het Akakiej Akakiejewietsj nevelig voor de oogen, en alles wat maar in de kamer was, begon voor hem ineen te vloeien. D u i d e l ij k zag hij alleen nog maar den beplakten generaal van Pjetrowietsj' snuifdoos.

„Een nieuwe?!" zei hij, steeds nog als in een droom. „Maar daarvoor heb ik geen geld!"

„Ja, een nieuwe", zei Pjetrowietsj met barbaarsche kalmte.

„En als ik in een nieuwe zou vervallen hoe zou danne . . .?"

„U bedoelt hoeveel die kosten zou?"

„Ja."

„Nou, dat moet je op drie halfhonderdjes begrooten", zei Pjetrowietsj en drukte daarbij beteekenisvol de lippen op elkaar. Hij hield van krachtige effekten, hij hield er van iemand plotseling te overbluffen en daarna steelsgewijze te kijken wat voor gezicht de overblufte trok na dergelijke woorden.

„150 Roebels voor een mantel!" riep de arme Akakiejewietsj uit — misschien wel voor den eersten keer in zijn leven, want hij onderscheidde zich door zachtheid van stem.

„Ja", zei Pjetrowietsj, „en daar heb je nog geen eens iets bizonders voor. Als ik voor den kraag marterbont gebruik en de pélerine met zij voer, dan komt die op 200 roebel."

„Ach Pjetrowietsj!" zei Akakiej Akakiejewietsj met smeekende stem, niet luisterende en niet trachtende te luisteren naar de woorden van Pjetrowietsj en al zijn effekten. „Breng hem nog een beetje in orde, al zou die nog maar een klein tijdje mee kunnen."

„Nee, nee, het zou op niets anders uitloopen, dan op tijd vermorsen en geld in 't water smijten", zei Pjetrowietsj, en Akakiej Akakiejewietsj ging na deze woorden geheel vernietigd heen.

En Pjetrowietsj bleef na zijn vertrek nog lang staan, beteekenisvol zijn lippen op elkaar drukkende en niet aan het werk gaande, tevreden als hij was dat hij zich niet weggegooid had en de kleermakerskunst hoog gehouden.

Op straat gekomen, was Akakiej Akakiejewietsj nog als in een droom. „Dat is me toch wat!" sprak hij in zich zelf. „Ik dacht heusch niet dat, zoo . . . e . . ."

En na een oogenblik stilzwijgens voegde hij er aan toe: „Daar heb je 't, daar heb je 't nou; ik kon me waarachtig niet voorstellen, dat het zoo erg zou zijn." Daarop volgde weer een lang stilzwijgen en toen weer: „'t Is, . . . 't Is me toch wat . . . heelemaal niet verwacht . . . 't Is me een toestand . . . 't Is te . . .

Dit gezegd hebbende ging hij in plaats van naar

huis een geheel andere richting op, zonder er iets van te vermoeden. Onderweg bonsde een ongewasschen, vuile schoorsteenveger tegen hem aan, die zijn heelen schouder zwart maakte; een heele puts droge kalk werd van het dak van een in aanbouw zijnd huis over hem uitgestrooid.

Hij merkte er niets van en eerst toen hij tegen een diender aanliep, die zijn hellebaard tegen zijn been had gezet om uit een peperhuisje een beetje tabak in zijn vereelte vuist te schudden, toen eerst kwam hij een weinig tot zichzelven en ook omdat die diender zei: „waarom kom je bij den duvel te biecht? Is er soms geen trottoir?"

Dit deed hem omkijken en naar huis terugkeeren. Daar eerst begon hij zijn gedachten te verzamelen, zag klaar en duidelijk zijn toestand in en begon met zich zelf te redeneeren, niet afgebroken en hortend, maar logisch en open als met een redelijken vriend met wien men hartsgeheimen en intieme zaken kan bespreken.

„Nee — zei hij — nu is er met Pjetrowietsj niet te redeneeren; hij is nu . . . e . . . Zijn vrouw had hem zeker op zijn kop gegeven. Ik moest maar liever op een zondagochtend naar hem toegaan. Na zoo'n voorafgaanden zaterdagavond zal hij scheel kijken en na zijn roes zal hij weer een hartversterkinkje willen en dan zal zijn vrouw hem geen geld geven en dan stop ik hem een kwartje in de hand enne . . . dan zal hij wel wat handelbaarder worden en de mantel zal dan wel . . . hoe dan ook . . ."

Zoo redeneerde Akakiej Akakiejewietsj met zich zelven, sprak zich moed in en wachtte den eerstkomenden zondag af en uit de verte gezien hebbende, dat de vrouw van Pjetrowietsj om 't een

of ander de deur was uitgegaan — hij recht naar hem toe.

En werkelijk, Pjetrowietsj keek na den zaterdagavond geweldig scheel. Zijn hoofd hing hem op de borst en hij was erg katterig. Maar ondanks alles, toen hij hoorde wat er was, was 't alsof de duivel hem bezeten had.

„Het kan niet, zei hij; bestelt u maar een nieuwe."

Op dit oogenblik stopte Akakiej Akakiewietsj hem zijn kwartje in de hand.

„Ik dank u wel, meneer, ik zal een hartversterking gebruiken op uw gezondheid!" zei Pjetrowietsj. „Maar over dien mantel zou ik maar niet meer denken: die deugt nergens meer voor. Ik zal je een nieuwen mantel maken, waar je trotsch op kunt zijn, daar sta ik u voor in."

Akakiej Akakiejewietsj dacht nog altijd maar aan repareeren, maar Pjetrowietsj liet hem niet uitspreken en zei;

„Ik zal u een prachtigen nieuwen naaien, vertrouw daar maar op; ik zal er bizonderen zorg aan besteden, zelfs volgens de laatste mode: de kraag vastgemaakt met zilveren gespjes."

Toen zag Akakiej Akakiejewietsj in, dat hij er niet meer buiten kon een nieuwen mantel te koopen en het werd hem zwaar te moede. Want waarlijk, waarvan, van welk geld moest hij dit doen?

Natuurlijk hij kon voor een deel rekenen op de gratificatie met nieuwjaar maar hij had reeds lang van te voren bepaald en berekend wat hij voor dit geld zou doen. Hij moest zich een nieuwen broek aanschaffen, den schoenmaker een oude schuld voldoen voor een paar nieuwe kap-

pen aan zijn oude laarzen en hij moest de naaister drie nieuwe hemden bestellen en twee stuks van dit ondergoed, welks naam men met goed fatsoen niet mag laten drukken; in één woord: al dat geld moest schoon uitgegeven worden en als de directeur zoo vriendelijk zou zijn om zijn gratificatie in plaats van op 40, op 45 of 50 roebel te bepalen, dan zou het overschot toch heelemaal niets zijn — een druppeltje in de zee van het mantelkapitaal. Ofschoon hij weliswaar wist, dat Pjetrowietsj eigenzinnig genoeg was om zijn prijzen opeens de duivel weet hoe onmatig hoog te stellen, zoodat zijn vrouw zelf zich niet kon weerhouden uit te roepen: „Ben je gek geworden, jou uilskuiken! Soms neemt hij voor niks werk aan en nou vraagt hij goddosie meer dan hij zelf kost!" — ofschoon hij weliswaar wist dat Pjetrowietsj het ook voor 80 roebel zou doen, dan toch: waar moest hij die 80 roebel vandaan halen? De helft zou nog te vinden zijn: de helft zou nog gaan, misschien zelfs iets meer, maar vanwaar de andere helft te krijgen? . . . Doch de lezer moet eerst weten, waar de eerste helft vandaan komt. Akakiej Akakiejewietsj had de gewoonte om van elke uit te geven roebel een 2-kopekenstuk af te zonderen in een klein doosje met een slot er op en in welks deksel een gleufje gesneden was om het geld er in te werpen. Aan het einde van elk half jaar inspecteerde hij het opgespaarde kopergeld en wisselde het in voor klein zilver. Zoo had hij al sinds lang gedaan en na verloop van eenige jaren bleek het, dat de opgespaarde som meer dan 40 roebel bedroeg. De helft wàs er dus. Maar de andere 40 roebel??

Akakiej Akakiejewietsj dàcht, dàcht en be-

sloot, dat het noodig zou zijn zijn gewone uitgaven te beperken althans gedurende één jaar: af te schaffen de gewoonte 's avonds thee te drinken; 's avonds geen kaarsen te branden en als hij 's avonds wat te doen had in de kamer van zijn hospita te gaan zitten en bij haar kaars te werken; op straat lichter te loopen en beter op te passen op steenen en keien, bijna op zijn teenen, om niet te gauw zijn zolen te slijten; zoo weinig mogelijk ondergoed laten wasschen, en om het niet te gauw te laten slijten zou hij, zoodra hij thuis was, zijn ondergoed uittrekken en een oude halfkatoenen chalat [1]) aantrekken, die zelfs door den tijd gespaard was. —

Erkend moet worden, dat het hem in den eersten tijd een beetje moeilijk viel te gewennen aan al die bezuinigingen, maar langzamerhand wende hij er aan en ging 't vanzelf; zelfs raakte hij er geheel aan gewoon 's avonds honger te lijden; maar daarentegen voedde hij zich geestelijk, in zijn gedachten koesterend het eeuwige denkbeeld van zijn toekomstigen mantel. Van dezen tijd af werd zijn bestaan als 't ware voller, alsof hij getrouwd was, alsof een ander mensch mèt hem leefde, alsof hij niet meer alleen was, maar als had een vriendelijke levensgezellin er in toegestemd samen met hem den levensweg te gaan — en die vriendin was niemand anders dan diezelfde mantel, dik gewatteerd, met een sterke, onverslijtbare voering.

Hij werd levendiger, zelfs vaster van karakter, als een man, die zich een bepaald doel voor oogen heeft gesteld. Van zijn gelaat en uit zijn hande-

[1]) Slaapjas.

lingen verdween vanzelf de twijfel, de onbeslistheid — in één woord: al het schroomvallige en vage. Soms kwam er gloed in zijn oogen. Door zijn hoofd bliksemden de meest stoute en drieste gedachten: zou hij geen marterbont voor de kraag nemen. Het peinzen over dit alles maakte hem zelfs verstrooid. Eens, toen hij bezig was een stuk te copieeren, had hij zelfs bijna een fout gemaakt zoodat hij bijna luid uitriep: „Oech"! en een kruis sloeg.

Althans één keer in de maand bezocht hij Pjetrowietsj om met hem over den mantel te spreken: waar men het best het laken kon koopen, en van welke kleur het zou zijn en hoe duur. En hoewel eenigszins bezorgd, keerde hij toch altijd tevreden naar huis, bedenkende, dat ten slotte toch de dag zou komen, waarop dit alles gekocht en de mantel gemaakt zou worden.

Die tijd kwam zelfs gauwer, dan hij vermoed had. Boven alle verwachting had de directeur zijn gratificatie niet op 40 of 45 maar op rond 60 roebels bepaald. Hetzij hij voorvoeld had, dat Akakiej Akakiejewietsj een nieuwen mantel noodig had, of dat het zoo van zelf gebeurde — maar Akakiej Akakiejewietsj was op eens 20 roebel rijker. Deze omstandigheid verhaaste den gang van zaken; nog een twee, drie maanden van een beetje hongeren en Akakiej Akakiejewietsj had omstreeks 80 roebel bij elkaar.

Zijn hart, over 't algemeen bizonder kalm, begon sneller te kloppen.

Eerst ging hij samen met Pjetrowietsj naar den winkel. Zij kochten een heel goed soort laken — en geen wonder want ze hadden er een half jaar van te voren al over gedacht en geen maand was

er voorbij gegaan, dat zij in den winkel niet naar den prijs geïnformeerd hadden bovendien zei Pjetrowietsj zelf, dat er geen beter laken bestond.

Voor de voering kozen ze calicot maar van goede en degelijke kwaliteit en volgens Pjetrowietsj op 't oog nog fijner en glanzender dan zijde; marterbont kochten ze niet, daar het inderdaad duur was maar in plaats daarvan kozen ze een kattenvel van de beste soort die in dezen winkel te vinden was — een kattenvel, dat men van verre altijd voor marterbont kon houden.

Pjetrowietsj zweette in 't geheel twee weken over den mantel, want alles moest ijzersterk genaaid worden; anders was hij vroeger klaar geweest. Pjetrowietsj vroeg 12 roebel voor arbeidsloon — minder kon het volstrekt niet; alles was beslist met zijde genaaid, met een dubbele, fijne naad en in elke naad had Pjetrowietsj met zijn eigen tanden verschillende figuurjes gebeten. Het was ... 't is moeilijk te zeggen op welken dag, maar zeker op den feestelijksten dag in Akakiej Akakiejewietsj' leven, toen Pjetrowietsj eindelijk den mantel thuis bracht. Hij bracht 'm 's ochtends vóór het bureau-uur. Nooit zou de mantel meer te pas zijn gekomen, want het was vrij sterk begonnen te vriezen en de vorst dreigde nog vinniger te worden. Pjetrowietsj verscheen met den mantel, zooals het een goeden kleermaker past. Op zijn gelaat was een uitdrukking van gewichtigheid te lezen, die Akakiej Akakiejewietsj er nog nooit op waargenomen had. Hij voelde blijkbaar ten volle dat hij iets niet gerings had vervaardigd en dat hij opeens in zijn persoon de grens toonde, welke kleermakers, die slechts voeren of repareeren scheidt van dusdanige, die iets heele-

maal nieuws maken. Hij nam den mantel uit den grooten zakdoek, waarin hij hem meegebracht had. (De zakdoek had hij zoo pas van de waschvrouw ontvangen. Hij rolde 'm op en stak hem in zijn zak voor eigen gebruik). Hij nam dan den mantel op en hem bij de mouwen nemende wierp hij hem bizonder elegant over de schouders van Akakiej Akakiejewietsj; toen trok hij den mantel van achteren langs den rug glad; daarna drapeerde hij er Akakiej Akakiejewietsj losjes mee. Akakiej Akakiejewietsj, als een man op jaren, wilde de mouwen eens probeeren [1]). Pjetrowietsj hielp hem de mouwen in en ook toen bleek het, dat hij prachtig zat. In één woord, het was duidelijk, dat de mantel keurig paste. Pjetrowietsj liet niet na bij deze gelegenheid te verklaren, dat hij alleen omdat hij zonder uithangbord in een kleine straat woonde en bovendien Akakiej Akakiejewietsj al lang kende, dat hij alleen daarom zoo goedkoop gerekend had.

Op het Nefskiej Prospekt [2]) zouden ze hem alleen voor arbeidsloon 75 roebel gerekend hebben. Akakiej Akakiejewietsj wilde daarover met Pjetrowietsj niet redetwisten want hij was bang voor al die geweldige sommen, waarmee Pjetrowietsj graag opsneed. Hij rekende met hem af, bedankte hem en ging toen in zijn nieuwen mantel naar het departement. Pjetrowietsj achter hem aan, en op de straat staan blijvende, keek hij nog lang uit de verte naar den mantel; daarop sloeg hij snel een kromme steeg in en kwam weer op de hoofdstraat uit en beschouwde nu nog eens

[1]) De ambtenaren en militairen dragen meestal hun mantel los over de schouders, zonder de mouwen te gebruiken.
[2]) De voornaamste straat in Leningrad (Petersburg.)

den mantel van een anderen kant, d.w.z. vlak van voren. Ondertusschen liep Akakiej Akakiejewietsj voort in de denkbaarst feestelijke stemming. Ieder deeltje van een minuut voelde hij den nieuwen mantel over zijn schouders en hij glimlachte zelfs eenige malen van innerlijke voldoening. Inderdaad, twee deugden had de mantel: hij was warm en hij was mooi. Hij lette niet op den weg, dien hij ging en onverwacht bevond hij zich op zijn departement.

In de vestibule trok hij zijn mantel uit, bekeek hem van alle kanten en beval hem in den bizonderen zorg van den concierge aan. Men weet niet, wie het verteld heeft, maar plotseling wisten allen op het departement, dat Akakiej Akakiejewietsj een nieuwen mantel had en dat de „kapotjas" niet meer bestond. Zij begonnen hem geluk te wenschen, te complimenteeren, zoodat hij, in den beginne glimlachende, er ten slotte verlegen van werd. En toen allen op hem toetraden en zeiden dat er gedronken moest worden op den nieuwen mantel en dat hij ten minste allen een gezellig avondje moest geven, raakte Akakiej Akakiejewietsj geheel en al in de war en wist niet, hoe hij het had, wat hij moest antwoorden en hoe hij zich er uit zou redden.

Na eenige minuten verklaarde hij met een kleur tot achter zijn ooren vrij onnoozel, dat de mantel heelemaal niet nieuw was en dat hij hem allang had. Ten slotte zei een der ambtenaren, een hoofdcommies zelfs (waarschijnlijk om te toonen dat hij volstrekt niet grootsch was en zelfs met de nederigsten wist om te gaan):

„Ik weet wat: ik zal in plaats van Akakiej Akakiejewietsj een avondje geven en noodig u

allen vanavond bij mij op de thee; het toeval wil dat ik vandaag mijn naamdag [1]) vier."

De ambtenaren feliciteerden toen natuurlijk den hoofdcommies en namen met genoegen de uitnoodiging aan. Akakiej Akakiejewietsj wilde zich al verontschuldigen maar allen zeiden, dat dit onbeleefd was en dat hij zich moest schamen en zoo kon hij er niet meer van af. Ten slotte vond hij 't zelfs prettig toen hij bedacht, dat hij op die manier in de gelegenheid zou zijn ook in den avond zijn nieuwen mantel te dragen. Die gansche dag was voor Akakiej Akakiejewietsj als het ware een hooge feestdag. Hij keerde in de gelukkigste stemming naar huis terug, deed zijn mantel uit en hing hem aan den muur, nog weer eens bekoord door laken en voering en daarna haalde hij opzettelijk zijn ouden, afgedragen mantel voor den dag, ter vergelijking. Hij keek er even naar en glimlachte zelf: wàt een verschil! En lang nog daarna aan tafel glimlachte hij steeds, als hij bedacht hoe die oude „kapotjas" er uit zag. Vroolijk gestemd verorberde hij zijn maal en na het eten copieerde hij niets, geen enkel stuk, en ging in dolce far niente een beetje op zijn bed liggen, totdat het donker werd. Toen kleedde hij zich onverwijld, trok zijn mantel aan en ging de straat op.

Waar eigenlijk de ambtenaar, die de uitnoodiging gedaan had, woonde kunnen wij tot onzen spijt niet zeggen; ons geheugen begint ons te begeven en alles, wat er in Petersburg is, alle straten en huizen vormen zoo'n warboel in mijn hoofd, dat het me zeer moeilijk valt een juiste

[1]) De dag van den heilige naar wien men genoemd is. Die dag is gewichtiger dan de verjaardag.

aanwijzing te geven. Maar hoe dit ook zij: zeker is, dat de ambtenaar in het deftigste deel van de stad woonde en waarschijnlijk heel ver van Akakiej Akakiejewietsj. Eerst moest Akakiej Akakiejewietsj een paar verlaten, spaarzaam verlichte straten door, maar hoe meer hij de woning van den ambtenaar naderde, des te levendiger en bevolkter en beter verlicht werden de straten. De voetgangers liepen elkaar haastig voorbij; er wandelden nu ook sjiek gekleede dames en beverbonten pelskragen verschenen. Je ontmoette nu minder boerensleeën met hun van hekjes voorziene bovenstellen, versierd met koperen spijkertjes; maar daarvoor in de plaats kwamen deftige koetsiers met karmozijn-roode fluweelen mutsen en verlakte sleeën en berenhuiden en snelden equipages met versierde bokken door de straat, knerpend over de sneeuw. Voor Akakiej Akakiejewietsj was dit alles als 't ware nieuw. Al sinds jaren ging hij 's avonds niet meer uit. Nieuwsgierig bleef hij voor een verlicht winkelraam staan. Hij keek naar een gravure, waarop een schoone vrouw was afgebeeld, die haar schoen uittrok, op deze wijze haar mooie voet ontblootende; en achter haar, uit de deur van een andere kamer, verscheen het hoofd van een man met bakkebaarden en een mooien Spaanschen knevel.

Akakiej Akakiejewietsj schudde even het hoofd en glimlachte en ging zijns weegs. Waarom had hij geglimlacht? Omdat hij iets gevoeld had wat hem geheel onbekend was, maar waarvoor ieder toch wel het instinct in zich heeft? Of dacht hij, zooals vele andere ambtenaren: „Die Franschen toch! 't Is toch wat te zeggen! Als ze iets willen danne . . .". En misschien zelfs dacht

hij heelemaal niets: men kan immers niet in de menschelijke ziel binnendringen en te weten komen wat daar wel omgaat.

Eindelijk bereikte hij het huis, waar de hoofdcommies woonde. De hoofdcommies leefde op grooten voet — op een tweede étage en op de trap brandde een lantaarn. In de vestibule gekomen zag Akakiej Akakiejewietsj een heele rij overschoenen staan. Daar tusschen stond een borrelende en stoomende samowaar. Langs den heelen muur hingen mantels en capes, waaronder er waren met beverbonten kragen en fluweelen opslagen. Achter de deur was luidruchtig gepraat hoorbaar, dat opeens duidelijk en klankvoller was, toen de deur geopend werd en een knecht er uit kwam met een presenteerblad, waarop leeggedronken glazen, een melkkannetje en een schoteltje met beschuitjes stonden. Blijkbaar waren de heeren ambtenaren al sinds eenigen tijd bij elkaar en hadden ze hun eerste glas thee al gebruikt. Akakiej Akakiejewietsj hing zijn mantel op en trad de kamer binnen en in een en hetzelfde oogenblik schemerden voor zijn oogen de kaarsen, de ambtenaren, de pijpen, de speeltafeltjes en vaag hoorde hij vluchtige, van alle kanten gevoerde, gesprekken en het gedruisch van stoelgeschuifel.

Hij bleef heel plomp midden in de kamer staan, trachtende te bedenken, wat hij doen moest. Maar men had hem reeds opgemerkt en ontving hem met luid geroep en onmiddellijk gingen allen naar de vestibule om den mantel opnieuw te bekijken. Hoewel Akakiej Akakiejewietsj eigenlijk een beetje verlegen werd, was hij te eenvoudig van ziel om zich niet te verheugen, dat allen zijn

mantel prezen. Daarna, natuurlijk, lieten ze hem en zijn mantel aan hun lot over en gingen aan de whisttafels zitten om hun partijtje te spelen. Al dat gedruisch, dat gepraat, en die menigte menschen, — dat alles kwam Akakiejewietsj wonderlijk voor. Hij wist eenvoudig niet, hoe hij zich moest houden, waar hij met zijn handen, zijn voeten, zijn heele figuur heen moest. Ten slotte ging hij bij de spelers zitten en keek in de kaarten, keek nu eens den een, dan weer den ander in het gezicht en begon na eenigen tijd gaperig te worden en zich te vervelen, te meer, omdat reeds lang de tijd was gekomen, waarop hij gewoonlijk te bed ging. Hij wilde afscheid nemen van den gastheer, maar ze lieten hem niet gaan en zeiden dat er bepaald een glas champagne moest gedronken worden op zijn nieuwen mantel. Na een uur diende men het souper op, bestaande uit vinaigrette, koud kalfsvleesch, pastei, taartjes en champagne. Men dwong hem twee glazen champagne te drinken, waarna hij meende te merken, dat het in de kamer vroolijker werd, maar ook zag hij dat het al 12 uur was en allang tijd om naar huis te gaan. Opdat de gastheer het niet in zijn hoofd zou krijgen hem te weerhouden, ging hij stilletjes de kamer uit, zocht in de vestibule naar zijn mantel, welken hij niet zonder smart op den grond vond liggen; hij streek hem glad, plukte er elk pluisje af, trok hem aan en ging de trap af op straat. Op straat was alles nog licht. Enkele kruidenierswinkeltjes, die eeuwige sociteiten van dworbedienden [1]) en dergelijke lui

[1]) De dwor is de binnenplaats van een Russisch huis; de dworniek = de concierge, die meestal nog een of meer bedienden heeft.

waren nog open; andere, die al gesloten waren, vertoonden nog een lange streep licht langs de heele deurkier, die bewees, dat nog niet alle bezoekers weg waren; waarschijnlijk waren dienstmeisjes en andere bedienden nog bezig hun gesprekken te beëindigen, terwijl hun mevrouwen in volkomen onwetendheid van hun verblijfplaats leefden.

Akakiej Akakiejewietsj liep blij te moede door en liep zelfs opeens op een drafje achter een dame aan (hij wist zelf niet waarom!) die als de bliksem zoo snel voorbijliep en van wier lichaam elk deel in beweging was. Maar een oogenblik daarna bleef hij weer stilstaan en ging zijn vroeger kalm gangetje en verwonderde er zichzelf over, dat hij zoo aan 't rennen was geweest. Al gauw strekten zich voor hem uit de verlaten straten, die overdag al niet vroolijk zijn en des te minder des avonds. Nu waren ze nog holler en eenzamer. De lantarens, waarvan de olie blijkbaar begon op te raken, flikkerden nog maar hier en daar. Hier begonnen de houten huizen en de heiningen. Nergens een levend wezen. Alleen de sneeuw glinsterde op de straten; en droevig zwartten de ingeslapen lage krotjes met hun gesloten luiken. Hij naderde de plaats, waar de straat onderbroken werd door een onmetelijk plein, zoodat de huizen aan den anderen kant nauwelijks zichtbaar waren. Het was als een vreeselijke woestijn.

In de verte flikkerde, God weet waar, het lichtje in een wachthuisje, dat op de grens der wereld scheen te staan. De opgewektheid van Akakiej Akakiejewiestj verminderde hier aanmerkelijk. Hij ging 't plein op, niet zonder een

onwillekeurige vrees, alsof zijn hart iets onheilspellends voorvoelde. Hij keek eens om en op zij — 't was als een zee rondom hem. „Neen, ik zal maar liever niet kijken", dacht hij, en liep voort met gesloten oogen, en toen hij ze opende, zag hij opeens, dat pal voor hem eenige gebaarde mannen stonden, — wàt voor mannen, dat kon hij zelfs niet onderscheiden. Er kwam een nevel voor zijn oogen, en zijn hart klopte hem in de keel.

„Maar die mantel is van mij!" zei een van hen met donderende stem, terwijl hij hem bij den kraag greep.

Akakiej Akakiejewietsj wilde al „hulp"! roepen, toen een andere hem een vuist tegen den mond hield, zoo groot als een ambtenaarshoofd, hem toevoegende: „schreeuw nou maar!"

Akakiej Akakiejewietsj voelde alleen, dat men hem zijn mantel afnam en een kniestoot gaf. Toen viel hij achterover in de sneeuw en voelde niets meer. Na eenige minuten kwam hij weer tot zichzelf en stond met moeite op, maar er was niemand meer. Hij voelde dat de grond erg koud was en dat hij geen mantel meer had en daarop begon hij te schreeuwen. Maar het was er verre van, dat zijn stem tot het einde van het plein reikte. Wanhopig, zonder ophouden schreeuwende, zette hij 't op een loopen over het plein recht op het wachthuisje aan, naast hetwelk een diender stond, die leunende op zijn hellebaard, met belangstelling scheen uit te kijken wat drommel daar voor een schreeuwleelijk kwam aanloopen.

Akakiej Akakiejewietsj, bij hem gekomen zijnde, schreeuwde hem hijgend toe, dat het een

schandaal was, dat hij stond te slapen, en of hij niet gezien had, hoe ze een mensch plunderden. De diender antwoordde, dat hij niemand gezien had, dat hij wel opgemerkt had, hoe twee mannen hem midden op het plein hadden staande gehouden, maar dat hij gedacht had, dat het vrienden van hem waren; in plaats van hem (den diender) zonder reden te staan uitschelden, moest hij liever morgen naar den inspecteur toegaan; die kon dan opspeuren, wie den mantel gestolen had.

Akakiej Akakiejewietsj kwam heelemaal ontdaan thuis: zijn haren, schaarsch in aantal, alleen bij de slapen en in den nek, zaten heelemaal in de war, op zij, van voren en van onderen zat hij vol met sneeuw. Zijn oude hospita, een vreeselijken klop op den deur hoorende, sprong haar bed uit, trok in der haast één pantoffel aan en snelde toe om de deur te openen, uit kuischheid haar hemd tegen de borst drukkende; maar de deur openende, deed ze een paar pas achteruit toen ze Akakiej Akakiejewietsj in zijn jammerlijken toestand zag. Toen hij verteld had, wat er gebeurd was, sloeg ze haar handen in elkaar en zei, dat hij rechtstreeks naar den commissaris moest gaan en dat de inspecteur een opgeblazen kerel was, die veel beloofde, maar de zaken op de lange baan schoof; hij moest heusch maar liever rechtstreeks naar den commissaris gaan, dien kende zij wel, want Anna, die slons, die vroeger bij haar gediend had, was nu kindermeid bij den commissaris en zij zag hem dikwijls, als hij langs hun huis kwam. En elken Zondag placht hij in de kerk te komen om te bidden, en dan keek hij heel vriendelijk naar iedereen. 't Was

aan alles te merken dat hij een goed mensch moest zijn.

Akakiej Akakiejewietsj hoorde dien raad aan, strompelde droevig naar zijn kamertje, en hoe hij den nacht doorbracht, — daar kan hij over oordeelen, die zich eenigszins in den toestand van een ander kan verplaatsen.

Vroeg in den ochtend ging hij naar den commissaris, maar men zei hem dat die nog sliep; hij kwam om tien uur, — men zei hem weer: „hij slaapt". Hij kwam om elf uur, — men zei hem; „de commissaris is niet thuis"; hij kwam tegen etenstijd, maar de klerken op 't bureau wilden hem volstrekt niet toelaten; zij wilden beslist weten waarvoor en waarom hij kwam, en wat er gebeurd was; zoodat ten slotte Akakiej Akakiejewietsj voor den eersten keer in zijn leven karakter wilde toonen, en kortaf zei, dat hij den commissaris-zelf persoonlijk moest spreken, en dat zij het niet moesten wagen hem niet toe te laten, want dat hij van 't departement kwam voor een regeeringszaak, en dat hij een klacht over hen zou indienen, en dan zouden zij eens zien wat er gebeuren zou. Daartegen durfden de klerken niets zeggen, en een van hen ging den commissaris halen. De commissaris nam het verhaal over den mantelroof bijzonder vreemd op. In plaats van zijn aandacht te wijden aan 't voornaamste punt van de kwestie, begon hij Akakiejewietsj te vragen, waarom hij dan wel zoo laat naar huis terugkeerde; of hij niet een slokje op had gehad, zoodat Akakiej Akakiejewietsj heelemaal verlegen werd en van hem wegging, zelf niet wetende of zijn gang de zaak bevorderd had of niet. Den heelen dag kwam hij niet op kantoor

(den eenigsten keer van zijn leven); den anderen dag verscheen hij heel bleek, in zijn oude „kapotjas", die er nog armelijker was gaan uitzien.

Het nieuws van den mantelroof had, niettegenstaande er zelfs toen ambtenaren waren, die den spot met Akakiej Akakiejewietsj dreven, toch velen getroffen. Zij besloten een collecte voor hem te houden, maar er kwam een bagatel in; de ambtenaren hadden al zooveel uitgegeven, want zij hadden ingeteekend op een portret van den directeur en op een boek dat de afdeelingschef, die een vriend van den schrijver was, hun aangeraden had. En zoo was het sommetje erg gering.

Eén, bewogen door medelijden, wilde Akakiej Akakiejewietsj althans met goeden raad helpen. Hij zei, dat hij niet naar den inspecteur moest gaan, want al zou de inspecteur, om een pluimpje van zijn chef te verdienen, op een of andere wijze den mantel opsporen, dan zou die toch bij de politie moeten blijven, als hij geen wettige bewijzen kon aanbrengen, dat hij hem behoorde; het beste zou zijn, als hij zich tot een invloedrijk persoon zou wenden; die invloedrijke persoon zou in briefwisseling treden met wien dat noodig was, en op die manier zou de zaak sneller gaan. Er was niets aan te doen. Akakiej Akakiejewietsj besloot zich tot een invloedrijk persoon te wenden. Wat en wie die invloedrijke persoon was, is tot nog onbekend gebleven. Men moet weten, dat de invloedrijke persoon eerst pas een invloedrijk persoon geworden was, en tot op dien tijd een niet-invloedrijk persoon was. Overigens,

zijn betrekking kon ook nu niet invloedrijk genoemd worden in vergelijk met andere, nog invloedrijkere. Maar altijd kan men een kring van lieden vinden, voor wie het ongewichtige in de oogen van anderen, toch gewichtig is.

Hij trachtte zijn invloedrijkheid door vele andere middelen te versterken, bijv.: hij had ingevoerd dat de lagere ambtenaren hem nog op de trap tegemoet moesten komen, als hij naar zijn kamer ging; dat er niemand rechtstreeks bij hem mocht komen, maar dat alles volgens de strengste orde moest gaan: de college-registrator [1]) diende den bezoeker bij den gouvernementssecretaris aan; de gouvernementssecretaris bij den titulairraad of wie er anders was, totdat de bezoeker eindelijk hèm bereikte. Zoo is in 't heilige Rusland alles besmet met de zucht tot naäpen: ieder bootst zijn chef na, en allen plagen elkaar.

Men vertelt zelfs dat, toen een titulairraad chef was geworden van een kleine afzonderlijke kanselarij, hij zich direkt een eigen kamer heeft laten geven, die hij „audiëntiekamer" noemde; dat hij bij de deur kamerdienaren had geplaatst, met roode kragen en gegalloneerd, die de knop van de deur vasthielden, om ze voor iederen bezoeker te openen, hoewel in de audiëntiekamer ternauwernood een gewone schrijftafel kon staan.

De manieren en gewoonten van den invloedrijken persoon waren deftig en statig, maar niet bizonder gecompliceerd. Het grondbeginsel van zijn stelsel was strengheid. „Strengheid,

[1]) De ambtenaarsstand in Rusland was in veertien rangen verdeeld, overeenkomende met de rangen in het leger; de college registrator was de laagste rang.

strengheid en nog eens strengheid!" zei hij gewoonlijk en bij dit laatste keek hij den persoon, met wien hij sprak, gewoonlijk zeer beteekenisvol aan — hoewel daar eigenlijk volstrekt geen reden voor was; want het tiental ambtenaren, uit welke het gansche kanselarij-mechanisme bestond, toonde tòch al het noodige ontzag: zoodra ze hem maar in de verte zagen aankomen, hielden ze op met hun werk en wachtten in „de houding" staande af, tot hij de kamer door was gegaan. Zijn wijze van spreken met zijn ondergeschikten muntte uit door strengheid; hij gebruikte gewoonlijk maar drie zinnetjes: „Hoe durft u? Weet u wel, met wien u spreekt? Begrijpt u wel, wie voor u staat?" Toch was hij in zijn ziel een goed mensch, vriendelijk en dienstvaardig tegenover zijn kennissen; maar de generaalsrang was hem in 't hoofd geslagen. Die generaalsrang had hem in de war gebracht, had zijne gewone wijze van doen veranderd. Als hij bij zijn gelijken was, dan bleef hij nog gewoon: een net man en in vele opzichten zelfs intelligent. Maar als hij in een gezelschap mocht komen, waar menschen waren, maar een graad minder dan hij, dan was er geen land met hem te bezeilen: hij werd zwijgzaam en zijn toestand wekte des te meer medelijden, omdat hij zelf wel voelde, hoe véel beter hij zich had kunnen amuseeren. Soms scheen hij groot verlangen te toonen deel te nemen aan een belangwekkend gesprek, maar hem weerhield de gedachte, of dit niet te veel zou zijn van zijn kant, of 't niet te familiaar zou zijn en zijn ontzagwekkendheid verminderen. En tengevolge van dergelijke overwegingen bleef hij den heelen avond even zwijgzaam, alleen nu en dan een

paar eenlettergrepige woordjes zeggende, en op die wijze kreeg hij den naam van een allervervelendst mensch te zijn.

Tot een dergelijk i n v l o e d r ij k p e r s o o n wendde zich onze Akakiej Akakiejewietsj en dat wel op een zeer ongelukkig oogenblik; ongelukkig voor hem, maar heel gelukkig voor den „invloedrijken persoon". Deze bevond zich in zijn werkkamer in een vroolijk gesprek gewikkeld met een pas uit het buitenland gekomen oude bekende, een vriend uit zijn kinderjaren, dien hij sinds eenige jaren niet weer ontmoet had.

Op dit oogenblik kwam men hem zeggen, dat er een zeker Basjmatsjkien was. Hij vroeg kortaf:

„Wat voor iemand?"

„Een ambtenaar," antwoorde men hem.

„Zoo, hij moet maar even wachten, ik heb nu geen tijd."

Hier moet opgemerkt worden, dat de invloedrijke persoon volstrekt loog: hij had wèl tijd; hij had met zijn vriend al over alles gesproken en het gesprek leed aan steeds langer wordende tusschenpoozen; zoo nu en dan voegden zij elkaar nog maar toe: „En zoo is 't dan maar Iewan Abramowietsj." „Zeg dat wel, Stjepan Warlamowietsj." Maar desondanks liet hij den ambtenaar wachten, om zijn vriend, die allang geen ambtenaar meer was en op zijn goed woonde, te laten zien, hoe lang de ambtenaren moesten wachten. Ten slotte had hij genoeg gepraat en nog langer gezwegen; hij had zijn sigaartje opgerookt, in een luien stoel met schuinen rug gezeten; toen herinnerde hij zich als 't ware opeens, dat er iemand wachtte en hij zei tot den secretaris, die bij de

deur stond om hem eenige stukken te overhandigen:

„Daar staat, geloof ik, nog een ambtenaar te wachten. Zeg hem, dat hij kan binnen komen!"

Toen hij den bedeesden Akakiej Akakiejewiets zag in zijn ouden uniform, wendde hij zich plotseling naar hem toe en zeide: „Wat wilt u?" met een barsche, harde stem, waarop hij zich alleen in zijn kamer voor den spiegel geoefend had, nog een week, voordat hij zijn tegenwoordige betrekking en den generaalsrang gekregen had. Akakiej Akakiejewietsj had al van te voren de noodige bedeesdheid gevoeld; nu raakte hij een beetje van streek en voorzoover zijn tong het hem toeliet vertelde hij, nog vaker dan gewoonlijk het woordje „enne" invoegende, dat hij een nieuwen mantel had gekocht, en dat die hem schandelijk ontroofd was en dat hij zich nu tot hem wendde of hij hem zijn voorspraak wou geven, enne... of hij zou willen schrijven aan den hoofdcommissaris van politie of aan een ander, die den mantel zou kunnen opsporen... enne...

De generaal vond, het is onverklaarbaar waarom, een dergelijk gedrag te familiaar.

„Mijn waarde heer!" begon hij barsch; „Kent u de gewone orde niet? Weet ge niet, hoe die zaken behandeld worden? U hadt eerst een verzoekschrift bij de kanselarij moeten indienen; dit had dan in handen van den hoofdcommies gekomen, dan bij den referendaris, die het aan den secretaris had gegeven en die aan mij..."

„Maar, Excellentie", zei Akakiej Akakiejewietsj, trachtende zijn handjevol tegenwoordigheid van geest te verzamelen en tegelijkertijd

voelende, dat hij verschrikkelijk begon te zweeten. „Ik heb het gewaagd Uwe Excellentie lastig te vallen omdatte, . . . secretarissen onbetrouwbare lui zijn . . ."

„Wat zegt ge daar, wat, wat?!" riep de invloedrijke persoon uit. „Waar haalt u den moed vandaan? Hoe komt u aan dergelijke gedachten? Wat een onbeschaamdheid bestaat er tegenwoordig onder jonge ambtenaren tegenover hun chefs en superieuren!"

De invloedrijke persoon scheen niet te bemerken, dat Akakiej Akakiejewietsj al over de vijftig was. Als Akakiej Akakiejewietsj jong was te noemen, dan was dit toch alleen maar betrekkelijk, bijvoorbeeld vergeleken bij een zeventiger.

„Weet u wel, aan wien u dit zegt; Begrijpt ge wel wie voor u staat? Begrijpt ge dit wel, vraag ik u?"

Toen stampte hij met den voet op den grond en verhief zijn stem zóózeer, dat zelfs een ander dan Akakiej Akakiejewietsj geschrikt zou zijn. Akakiej Akakiejewietsj bestierf 't van schrik; hij wankelde en beefde over zijn geheele lichaam en zou neergestort zijn, als de boden niet waren toegesneld om hem te ondersteunen. Men voerde hem weg, bijna in onmacht. En de invloedrijke persoon, tevreden dat de uitwerking zijner woorden zijn verwachting zelfs te boven was gegaan en gestreeld door de gedachte dat hij met zijn woord iemand zelfs het bewustzijn kon doen verliezen, keek tersluiks naar zijn vriend om te zien, wat deze er van dacht; hij bemerkte niet zonder voldoening, dat zijn vriend niet wist hoe hij zich houden moest en op 't punt was zelf bang te worden.

Hoe hij den trap afkwam en op straat — dit herinnerde Akakiej Akakiejewietsj zich niet meer. Hij was zich van niets meer bewust. Nooit in zijn leven had hij zoo'n uitbrander gehad van een generaal [1]), en dat nog wel van een ander departement. Hij liep door den sneeuwstorm, die langs de straten gierde, met open mond; telkens gleed hij van het trottoir af; de wind blies hem op Petersburgsche wijze van alle vier kanten in 't gezicht, uit alle zijstraten. Op eens voelde hij zijn keel opzwellen en hij kwam eindelijk thuis, niet in staat een woord te zeggen; en met een dikke, gezwollen keel legde hij zich te bed. Zoo krachtig kan soms een behoorlijke uitbrander werken.

Den dag daarop brak er een hevige koorts bij hem uit. Dank zij de grootmoedige hulp van het Petersburgsche klimaat, was het verloop van zijn ziekte sneller dan men kon verwachten en toen de dokter kwam en hem den pols had gevoeld, kon hij hem alleen warme omslagen voorschrijven, al was 't maar om hem niet geheel verstoken te houden van de weldadige kracht der geneeskunde. Maar tegelijkertijd verklaarde hij, dat Akakiej Akakiejewietsj er binnen anderhalven dag „geweest" zou zijn, waarna hij, zich tot de hospita wendende, zei:

„En jij moedertje, je moet geen tijd verloren laten gaan: ga maar gauw een dennenhouten doodkist bestellen; een eiken zal wel te duur zijn!"

Of Akakiej Akakiejewietsj deze voor hem noodlottige woorden verstaan heeft en zoo ja, of

[1]) Elke hooge burgerlijke ambtenaar in Rusland had den rang van generaal.

zij hem ontroerd hebben en hem deden treuren over zijn armzalig leventje — daarvan is niets bekend, want hij lag voortdurend in ijlende koorts. Telkens zag hij verschijningen, de een al vreemder dan de andere. Nu eens stond Pjetrowietsj voor hem en bestelde hij dezen een nieuwen mantel voorzien van geheime klemmen tegen dieven, die hij voortdurend onder zijn bed verborgen waande; en elk oogenblik riep hij zijn hospita, dat die een dief van onder zijn dekens zou weghalen; dan weer vroeg hij, waarom zij zijn oude jas voor hem hadden gehangen, dat hij toch een nieuwen mantel had — dan weer stond hij voor den generaal den uitbrander aan te hooren en zei: „Neem me niet kwalijk, Excellentie!" En ten slotte begon hij ontuchtige en godlasterende woorden te zeggen zoodat zijn oude hospita zelfs een kruis sloeg, want nooit had ze iets dergelijks van hem gehoord en ze schrikte des te meer, doordat die woorden steeds volgden op „Uwe Excellentie!"

Later sprak hij volkomen onzin, waarvan niets te begrijpen viel, alleen was te merken, dat al die zinlooze woorden altijd en altijd op zijn mantel betrekking hadden.

Eindelijk gaf de arme Akakiej Akakiejewietsj den geest.

Noch zijn kamer, noch zijn zaken werden verzegeld, want ten eerste waren er geen erfgenamen, en ten tweede bleef er weinig te erven over: een bosje ganzepennen, een pak wit departementspapier, drie paar sokken, twee — drie knoopen, van een broek afgescheurd en de onzen lezers reeds bekende „kapotjas". Wien dit weinige toekwam — God weet 't, en ik moet

erkennen, dat zelfs de schrijver van dit verhaal er geen belang in stelt.

Men reed Akakiej Akakiejewietsj naar het kerkhof en begroef hem. En Petersburg bleef zonder Akakiej Akakiejewietsj, alsof hij er nooit gewoond had.

Een schepsel was verdwenen en opgeborgen, door niemand beschermd, aan niemand dierbaar, voor niemand belangwekkend; een schepsel, dat zelfs de belangstelling van den natuurbeschouwer niet gewekt had, die toch niet nalaat een gewone vlieg op een speld te steken en onder het microscoop te leggen: een schepsel dat duldzaam de kanselarijgrapjes verdragen had en dat heel gewoontjes dit leven verliet. Eén keer, kort vóór het einde van zijn bestaan, had hij het geluk gezien, dat even, in de gedaante van een nieuwen mantel, zijn armelijk leventje bescheen... maar dat zoo jammerlijk vernietigd werd, zooals ook wel het geluk van de machtigen dezer wereld wordt vernietigd...!

Eenige dagen na zijn dood kwam een bode van het departement, met het bevel, dat hij onmiddellijk op bureau moest komen: de chef had hem noodig. Maar de bode kon onverrichterzake terugkeeren met de boodschap, dat hij niet meer zou komen en op de vraag: „waarom niet?" antwoordde hij: „Daarom niet; hij is gestorven; drie dagen geleden hebben ze hem begraven." Op deze wijze vernam men op het departement den dood van Akakiej Akakiejewietsj. En den volgenden dag zat een nieuwe ambtenaar op zijn plaats, veel grooter dan hij. Deze schreef niet zoo'n rechte hand, maar veel loopender.

— — — — — — — — — — — — — —

Maar wie zou zich hebben kunnen voorstellen, dat hiermee nog niet alles over Akakiej Akakiejewietsj gezegd is, dat het hem beschoren was nog eenige dagen na zijn dood luidruchtig voort te leven, als een belooning, als 't ware, voor zijn door niemand opgemerkt leventje? Maar zoo gebeurde het toch, en ons armzalig geschiedenisje neemt onverwachts een fantastisch einde.

In Petersburg begonnen zich opeens geruchten te verspreiden, dat bij de Kalienkienbrug en nog veel verder 's nachts een lijk rondzwierf, in ambtenaarsuniform, dat een gestolen mantel zocht, en dat ieder dien hij tegenkwam, zonder onderscheid van rang of stand den mantel van de schouders scheurde onder voorwendsel, dat dit de gestolene was; het waren katten-, bever-, gewatteerde, vossen-, beeren- .... in één woord allerlei soorten van pelzen, waarmee de menschen uitgedacht hebben zich te bedekken. Een van de departementsambtenaren zag het lijk met eigen oogen en herkende er direct Akakiej Akakiejewietsj in, maar dit deed hem zoo schrikken, dat hij zich gauw uit de voeten maakte en daardoor niet alles goed heeft kunnen onderscheiden; alleen had hij gezien, dat het lijk hem uit de verte met den vinger gedreigd had. Van alle kanten kwamen herhaaldelijk klachten, dat ruggen en schouders, niet alleen van titulair — maar zelfs van hofraden koude vatten, door plaatselijke scheuren in de mantels. De politie beraamde middelen om de geest te pakken, hetzij levend of dood en hem ten voorbeeld voor anderen wreedelijk te straffen. Het scheelde weinig of zij was daarin geslaagd. Een agent in de Kierjoesjkienstraat had het lijk reeds bij den kraag

gegrepen, op de plaats zelve der misdaad, toen het bezig was een gepensioneerd muzikant, die indertijd op de fluit speelde, van zijn lakenschen mantel te berooven. Toen de diender het eenmaal bij den kraag had, floot hij twee van zijn makkers, wien hij het lijk voor een oogenblik toevertrouwde en stak zelf even zijn hand in zijn laars om er zijn snuifdoos uit te halen en voor een tijdje zijn zesmaal in zijn leven bevroren neus te verfrisschen. Maar de snuif scheen van een soort te zijn, die zelfs de neus van een lijk niet verdragen kon; want pas had de diender, zijn rechter neusvleugel met zijn vinger dicht houdend, met den linker een halve handvol snuif opgehaald, of het lijk niesde zoo geweldig, dat het hun alle drie in de oogen spette. En terwijl zij met hun vuisten hun oogen uitwreven, verdween het lijk spoorloos, zoodat ze zelfs niet meer wisten, of het wel werkelijk in hun handen was geweest. Van dien tijd af kregen de dienders zoo'n schrik voor lijken, dat zij zelfs bang werden levenden te grijpen en hun uit de verte al toeschreeuwden: „Hé jij, maak dat je wegkomt."

En het ambtenaarslijk begon zich nu zelfs te vertoonen aan gene zijde van de Kalienkienbrug, tot niet geringe ontzetting van alle vreesachtige menschen.

Maar we hebben onzen invloedrijken persoon heelemaal in den steek gelaten, die in werkelijkheid bijna de eenige oorzaak is van het fantastische verloop onzer toch zoo waarachtige geschiedenis. Vóór alles eischt de rechtvaardigheid te zeggen, dat onze invloedrijke persoon spoedig nadat de arme afgeblafte

Akakiej Akakiejewietsj was weggegaan, een zekere spijt was gaan voelen. Medelijden was hem niet vreemd; zijn hart was ontvankelijk voor vele nobele ontroeringen, ofschoon zijn rang hem vaak verhinderde die te toonen. Zoodra zijn vriend was weggegaan, raakte hij zelfs in gepeins over den armen Akakiej Akakiejewietsj, en van dezen tijd af zag hij bijna iederen dag den bleeken Akakiej Akakiejewietsj voor zich, die den ambtelijken uitbrander zoo slecht verdragen had. De gedachte aan hem hield hem zelfs zóó bezig, dat hij na een week iemand zond om te weten te komen, wie hij was en wat hij noodig had en of hij hem inderdaad met iets kon helpen; en toen men hem brichtte, dat Akakiej Akakiejewietsj binnen twee dagen aan koorts gestorven was, bleek hij diep getroffen, voelde gewetenswroeging en was den heelen dag uit zijn humeur. Om zich wat te verstrooien en den onaangenamen indruk te vergeten, ging hij den avond bij een van zijn vrienden doorbrengen, bij wien hij een chic gezelschap vond en het prettigst was, dat allen zoowat van een en denzelfden rang waren, zoodat hij zich door niets gebonden behoefde te voelen.

Dit had een verwonderlijke uitwerking op zijn gemoedstoestand. Hij raakte uit de plooi, werd aangenaam in het gesprek, minzaam — in één woord, hij bracht den avond heel gezellig door. Aan het souper dronk hij twee glazen champagne, — zooals bekend, een middel dat niet slecht werkt op de opgewektheid. De champagne bracht hem in een stemming voor allerlei buitenissigheden: hij besloot, nog niet naar huis te gaan, maar naar een hem bekende dame te rijden, Karolina Iewanovna — een dame blijk-

baar van Duitsche afkomst, voor wie hij zeer vriendschappelijke gevoelens koesterde. Ik moet hier bijvoegen, dat de invloedrijke persoon een al eenigszins bejaard man was, een goed echtgenoot en geëerd huisvader.

Hij had twee zonen, waarvan één reeds ambtenaar op de kanselarij was en een lieve zestienjarige dochter, met een beetje gebogen, maar mooi neusje; alle drie kusten zij hem elken morgen de hand, zeggende: „Bonjour, papa!" Zijn echtgenoote, een nog frissche vrouw en zelfs heelemaal niet leelijk, reikte hem altijd eerst de hand voor een handkus, draaide die dan om en kuste de zijne. Maar hoewel de invloedrijke persoon tevreden was met al die huiselijke teederheden, vond hij het toch noodig voor zijn fatsoen, om in hartelijke verhouding te staan met een vriendin aan het andere eind van de stad. Deze vriendin was volstrekt niet mooier of jonger dan zijn eigen vrouw. Maar zulke raadsels zijn er nu eenmaal op de wereld en niet onze taak is het daarover te oordeelen.

Zoo ging dus de invloedrijke persoon de trap af, zette zich in zijn slee en riep den koetsier toe: „Naar Karolina Iewanovna!" en wikkelde zich lekker in zijn warmen mantel en bevond zich in den aangenaamsten gemoedstoestand, dien men voor een Rus kan bedenken; d.w.z. als je zelf over niets denkt, maar de gedachten onderwijl zoo maar in je hoofd komen, de een al prettiger dan de andere, zonder dat je je moeite geeft, ze na te jagen en te onderzoeken. Volkomen in zijn schik, bracht hij zich zoo nu en dan de aangename oogenblikken van den gepasseerden avond te binnen, alle woorden, die het kleine gezel-

schap hadden doen schateren; eenige van die moppen herhaalde hij halfluid en vond ze nog weer aardiger dan te voren en daarom is 't geen wonder, dat hij er nu nog hartelijk om lachte. Soms hinderde hem echter een plotselinge windvlaag, God weet vanwaar komend en met welk doel, die snerpend langs zijn gezicht ging en de sneeuw in zijn slee joeg en de pélérine van zijn mantel als een zeil opwoei, of hem die plotseling over zijn hoofd sloeg, waarna hij de grootste moeite had er onder vandaan te komen.

Opeens voelde de invloedrijke persoon, dat iemand hem heel stevig bij den kraag greep. Omkijkende, bemerkte hij een kleinen man in een ouden versleten uniform en herkende niet zonder ontzetting in hem — Akakiej Akakiejewietsj. Het gelaat van den ambtenaar was wit als de sneeuw en hij zag er uit als een echt lijk. Maar de ontzetting van den invloedrijken persoon ging alle grenzen te buiten, toen hij zag dat de mond van het lijk een mummelende beweging maakte, en dat het, vreeselijk naar het graf riekende, deze woorden sprak: „Ha, eindelijk, heb ik je eindelijk, nu zal ik je . . . enne . . . , ik heb je bij den kraag gegrepen . . . ik moet je mantel hebben . . . U hebt geen moeite voor de mijne gedaan en mij nog afgeblaft op den koop toe; geef me nou de jouwe!"

De arme invloedrijke persoon bestierf het bijna. Hoe dapper hij ook was op de kanselarij en vooral tegenover zijn ondergeschikten en hoewel ieder, alleen naar zijn gezicht en houding oordeelende van hem zei: „Een kranige vent!" — voelde hij nu toch, evenals vele anderen, die uiterlijk heel wat schijnen, een hevige angst,

zoodat hij niet zonder reden vreesde, dat hij wel eens flauw kon vallen. Zelf wierp hij gauw den mantel van zijn schouders en riep den koetsier met een vreeselijke stem toe: „Als de bliksem naar huis!" Toen de koetsier die stem hoorde, die zijn heer gewoonlijk alleen in beslissende oogenblikken gebruikte en die dan meestal vergezeld ging met iets zeer voelbaars, verborg hij voor alle zekerheid zijn hoofd tusschen zijn schouders, hief de zweep op en ging er als een pijl uit de boog van door. Na een minuut of zes was de invloedrijke persoon al voor den ingang van zijn huis. Bleek, in groote ontroering en zonder mantel kwam hij nu in plaats van bij Karoliena Iewanovna, thuis; hij strompelde zoowat naar zijn kamer en bracht den nacht zeer onrustig door, zoodat den volgenden ochtend bij het ontbijt zijn dochter ronduit tegen hem zei: „U bent vandaag erg bleek, papa!" Maar papa zweeg en zei niemand een woord, van wat er met hem gebeurd was, waar hij geweest was en waarheen hij had willen gaan.

Deze gebeurtenis maakte een diepen indruk op hem. Hij zei veel minder vaak tegen zijn ondergeschikten: „Hoe durft u? Begrijpt u wel, wie voor u staat?" en als hij dit nog zei, dan alleen, wanneer hij gehoord had, waarover de zaak liep.

Maar nog opmerkelijker was, dat van dien tijd af het ambtenaarslijk zich niet meer vertoonde: blijkbaar paste hem de generaalsmantel volkomen; althans men hoorde er niet meer van, dat iemand van zijn mantel beroofd werd. Maar ook toen lieten vele practische en bezorgde menschen zich niet gerust stellen; ze zeiden, dat het lijk zich nog in afgelegen deelen van de stad ver-

toonde. En inderdaad, een diender van een buitenwijk had met eigen oogen gezien, hoe uit een huis een verschijning gekomen was. Maar van nature een beetje zwak zijnde, — zoodat eens een stevig varken, dat uit een particulier huis schoot, hem van de been had geworpen, tot groot vermaak der aanwezige huurkoetsiers, van wie hij voor deze hoon een stuiver tabak den man eischte — dus een beetje zwak zijnde, durfde hij het lijk niet staande houden, en volgde het in de duisternis net zoo lang tot de verschijning zich op eens omkeerde, staan bleef en vroeg: „Wat moet je van me!" en hem een vuist toonde, zooals zelfs levenden die zelden hebben. De diender zei: „Niets!" en maakte dadelijk rechtsomkeerd.

Deze verschijning echter was veel grooter dan Akakiej Akakiejewietsj en droeg groote snorren en haar schreden wendende in de richting van de Oboechofbrug verdween zij voor goed in de nachtelijke duisternis.

DAGBOEK VAN EEN KRANKZINNIGE
[LAPIESKI SOEMASJEDSJAWO]

VERTAALD DOOR
ELSE BUKOWSKA

VANDAAG had ik een vreemd avontuur. Ik stond 's ochtends vrij laat op en toen Mawra mijn gepoetste schoenen binnenbracht, vroeg ik haar hoe laat het was. Toen ik hoorde, dat het al bij tienen was, haastte ik me met aankleeden. Ik moet bekennen, dat ik liefst niet naar het departement was gegaan, omdat ik vooruit weet, wat een zuur gezicht mijn afdeelingschef zou zetten. Hij zegt al een heelen tijd lang tegen me: „Wat is er toch met je, dat je steeds zoo verstrooid bent broedertje? Je haast je soms als een bezetene zoodat zelfs de duivel niet uit je werk kan wijs worden, je schrijft de titels met een kleine letter en zet boven de documenten geen datum en geen nummer."

De idioot is natuurlijk jaloersch omdat ik in het kabinet van den directeur zit en pennen mag snijden voor zijne Excellentie. Zooals ik al zei, zou ik liever niet naar het departement zijn gegaan als ik niet gehoopt had, den betaalmeester

te zullen zien en dien jood een voorschot op mijn salaris te kunnen vragen. Wat een wezen, die betaalmeester. Het laatste oordeel zal eerder komen dan dat hij wat voorschot geeft. Je kunt hem vragen als je in den grootsten nood zit en of je ook verrekt — hij geeft niets, die grijze duivel! En bij hem thuis krijgt hij slaag van de keukenmeid, dat weet iedereen. Ik begrijp het nut van den dienst op het departement niet, je verdient er haast niets. Bij het gouvernement of de Kamer is het heel wat anders: daar zit er bijvoorbeeld een in een hoek en schrijft met een snuit als ik weet niet wat en gekleed als een bedelaar, maar je moet eens zien, wat hij voor een datsja [1]) heeft gehuurd. Porseleinen kopjes met goud versierd hoef je hem niet aan te bieden: „Dat is een cadeau voor een dokter", zal hij zeggen. Een paar mooie paarden kun je hem geven of een rijtuig of een bont van driehonderd roebels. Op het gezicht is hij heel bescheiden en zegt heel netjes: „Zou u mij uw mesje even willen leenen, om mijn pennetje te snijden?" maar als iemand hem een verzoek doet, wordt hij tot het hemd toe uitgekleed. Het is waar, onze dienst is veel fijner; op het bureau is het mooier dan op de bureaux van het gouvernementsbestuur, we hebben stoelen van rood hout en iedereen wordt met „u" aangesproken . . . het is waar, als de dienst niet zoo deftig was, zou ik al lang van het departement afgegaan zijn.

Ik deed mijn oude jas aan en nam mijn parapluie, omdat er een fijne regen viel. Op straat was niemand te zien, alleen oude vrouwtjes met

[1]) Landhuis.

de rokken over het hoofd getrokken, Russische kooplieden onder parapluies en brievenbestellers. Van de fatsoenlijke menschen zag ik alleen een van mijn collega's bij een dwarsweg. Toen ik hem zag, zei ik direct tegen mezelf: Neen, mijn duifje, je gaat niet naar het departement, maar je loopt de juffrouw na, die daar voor je uit gaat en kijkt naar haar voetjes. Wat een rakker, die ambtenaar. Hij doet voor geen enkelen officier onder; nauwelijks ziet hij een aardig gezicht of hij trekt er achteraan. Terwijl ik dit dacht, zag ik een rijtuig naar het magazijn toe komen, waar ik net langs ging. Ik kende het direct, het was het rijtuig van onzen directeur.

Hij zal niet in het magazijn moeten zijn, dacht ik, waarschijnlijk is het zijn dochtertje.

Ik drukte me tegen den muur. De lakei opende het portier van het rijtuig en zij zweefde er uit als een vogeltje. Wat keek zij naar rechts en naar links en wat draaide zij haar oogjes!... Mijn God, mijn God, ik ben verloren... heelemaal verloren! Waarom moest zij ook met zoo'n regen uitgaan. Ze moeten nog beweren, dat de hartstocht van de vrouwen voor allerlei lapjes niet groot is. Zij herkende mij niet; ik deed ook moeite om niet op te vallen, vooral omdat ik een heel oude en bovendien ouderwetsche jas aan had. Ze dragen nu pelerines met lange kragen en ik had een jas met korte pelerines boven elkaar en het laken was ook niet zooals het hoort. Haar hondje, dat niet door de deur van het magazijn naar binnen had kunnen sluipen, bleef op straat. Ik ken dat hondje. Het heet Maggy. Toen ik een oogenblikje daar had gestaan, hoorde ik een fijn stemmetje zeggen:

„Dag, Maggy."

Wat is dat? Wie praat daar? Ik keek rond en zag twee dames met parapluies langs komen; een oude en een jonge. Zij waren al voorbij, toen ik weer die stem hoorde:

„Je moest je schamen, Maggy."

Wel drommels, ik zag, dat Maggy stond te ruiken aan een hondje, dat achter de dames liep.

He, zei ik tegen mezelf, ik ben toch niet dronken? Dat komt anders ook niet veel bij mij voor.

„Neen, Fidel, je vergist je", zei, dat zag ik duidelijk, Maggy, „ik was, woef, woef, ik was, woef, woef, erg ziek."

Wat een hondje. Ik geef toe, dat ik erg verbaasd was, toen ik het met menschelijke stem hoorde praten, maar later, toen ik er goed over had nagedacht, verwonderde ik me niet meer. Er zijn meer van die gevallen voorgekomen. Ik heb gehoord, dat er eens in Engeland een visch aan kwam zwemmen, die twee woorden zei in zoo'n vreemde taal, dat de geleerden al drie jaren bezig zijn, om die woorden te verklaren, wat nog steeds niet gelukt is. Ik heb ook in de courant gelezen, dat twee koeien ergens in een winkel kwamen en een pond thee vroegen. Maar ik was nog meer verwonderd, toen Maggy zei:

„Ik heb je geschreven, Fidel, maar Polkan heeft zeker mijn brief niet overgebracht."

De duivel zal me halen. Ik heb nooit gehoord, dat een hond kon schrijven. Goed schrijven kan alleen een ambtenaar. Koopmansbedienden en lijfeigenen schrijven ook wel, maar dat is mechanisch werk; ze zetten de punten en komma's niet goed en hebben geen stijl.

Ik was zeer verbaasd. Het is waar, dat ik sinds

eenigen tijd dingen hoor en zie, die nooit iemand heeft gezien of gehoord.

Laat ik dat hondje eens volgen, zei ik tegen mezelf, om te zien wat het voor een hondje is en wat het alzoo denkt. Ik stak mijn parapluie op en volgde de twee dames. Zij gingen de Gorochowajastraat, toen de Mesjtsjanskaja, daarna de Stoljarnaja: tenslotte kwamen zij aan de Kokoesjkinbrug en stonden stil voor een groot huis.

Dat huis ken ik, zei ik tegen mezelf, dat is het huis van Zwerkof. Wel wel, wat een hoop volk woont er in dat huis: wat een hoop keukenmeiden en vreemdelingen die daar met onze broedersambtenaren als honden op elkaar zitten. Ik heb er ook een vriend wonen, die goed trompet speelt. De dames gingen een deur op de vijfde etage binnen.

Goed, dacht ik, ik zal nu niet naar binnen gaan, maar ik zal de plaats onthouden en de eerste gelegenheid gebruiken, om binnen te komen.

---

4 October.

Vandaag is het Woensdag en daarom was ik in het kabinet van de directie. Ik kwam expres wat vroeger om de pennen te snijden. Onze directeur moet wel een heel geleerd man zijn, want zijn heele kabinet is vol kasten met boeken. Van sommige van die boeken heb ik de titels gelezen; het is allemaal geleerdheid in het Fransch of in het Duitsch. En als je hem in het gezicht kijkt, God wat een waardigheid schittert er in zijn oogen. Ik heb hem nog nooit een overbodig woord hooren

zeggen. Alleen als je hem papieren overhandigt, vraagt hij wel eens: „Wat is het voor weer buiten?" „Vochtig, Uwe Excellentie."

Hij is niet zooals onze chef. Hij is een fijn man!... Ik heb opgemerkt, dat hij bijzonder veel van mij houdt. Als zijn dochter ook eens... och onzin. Niets, niets... stil...

Ik las de Ptsjelka. Wat een dom volk zijn die Franschen toch. Wat willen zij eigenlijk? Als ik iets te zeggen had, zou ik ze allemaal eens flink laten afranselen. Ik heb er ook een mooie beschrijving gelezen van een bal, geschreven door een grondbezitter uit Koersk. De grondbezitters van Koersk schrijven goed. Daarna merkte ik op, dat het al half een was en dat de directeur nog steeds niet was gekomen. Omstreeks half twee gebeurde er iets, dat geen pen kan beschrijven. De deur ging open; ik dacht, dat het de directeur was en vloog op van mijn stoel, maar zij was het... zij zelf. Alle Heiligen, wat was zij prachtig gekleed! Een japon, zoo wit als een zwaan... o, zoo mooi. En wat keek zij... als een zon. Zij knikte even en zei:

„Is Papa hier nog niet?"

O, o, o, wat een stemmetje. Als een kanarie, als een echte kanarie!

Uwe Excellentie, had ik willen zeggen, veroordeel mij niet ter dood en als u me al ter dood wilt veroordeelen, wil me dan met uw eigen handjes terechtstellen, maar de duivel zal me halen; mijn tong wilde niet en ik zei enkel maar:

„Neen, hij is niet hier."

Zij keek even naar mij en naar de boeken en liet haar zakdoek vallen. Ik bukte onmiddellijk, maar gleed op dien vervloekten parketvloer uit

en was haast op mijn neus gevallen, maar ik kon dat nog voorkomen en pakte het doekje. Alle heiligen, wat een doekje... heel dun batist en geparfumeerd met amber. Zij bedankte mij en glimlachte heel eventjes, zoodat haar zoete lipjes nauwelijks open gingen. Toen verliet zij de kamer. Ik bleef er nog een uur zitten, totdat een lakei me kwam zeggen:

„Gaat u maar naar huis, Awksentji Iwanowitsj, mijnheer is al weggegaan."

Ik kan die lakeien niet uitstaan. Zij hangen maar steeds in de vestibule en een hoofdknikje is voor hen al te veel moeite. En dat is nog niet alles; op een keer kreeg een van die beesten het in zijn hersens me tabak aan te bieden. Weet je dan niet, stomme vlerk, dat ik ambtenaar en van goede familie ben?

Ik nam mijn hoed, trok zelf mijn jas aan — die heeren helpen je nooit — en ging heen. Thuis lag ik een heelen tijd op bed. Daarna schreef ik heel mooie verzen:

„Ik had mijn lief al een uur niet gezien
Maar dacht, dat het wel een jaar was,
Ach ik haatte mijn leven,
Zei: zoo kan ik niet bestaan."

Het lijken wel verzen van Poesjkien. 's Avonds trok ik mijn jas aan en ging naar het huis van Zijne Excellentie om te wachten of zij er misschien uit zou komen om in het rijtuig te stappen. Ik wou haar zoo graag nog een keertje zien, maar zij verscheen niet.

6 November.

De afdeelingschef is razend. Toen ik op het departement kwam, riep hij mij bij zich en zei:

„Zeg eens, wat doe je eigenlijk?"

„Ik? Ik doe niets."

„Denk eens goed na. Je bent nu veertig jaar, dan wordt het waarachtig tijd voor je om verstandig te worden. Wat verbeeld je je eigenlijk? Dacht je, dat ik niet al je pogingen ken? Je maakt de dochter van den directeur het hof! Kijk toch asjeblieft eens naar je zelf en denk eens na, wie je bent! Je bent immers een nul, anders niet. Je hebt geen cent in de wereld. En kijk eens in den spiegel naar je gezicht... hoe kom je toch aan zulke gedachten?"

De duivel zal me halen; omdat hij een gezicht heeft als een medicijnflesch en op zijn hoofd een vlokje haar, dat hij met vet in smeert, om het recht overeind te laten staan, verbeeldt hij zich zeker, dat hij alles kan. Ik begrijp wel, waarom hij zoo woedend op me is. Hij is jaloersch, omdat Zijne Excellentie mij teekenen van zijn gunst heeft gegeven. Hij kan me de bout hachelen. Het is me nogal een gewichtige persoonlijkheid. Hij heeft een gouden ketting aan zijn horloge en draagt laarzen van dertig roebels... de duivel mag hem halen. Ben ik soms een kleermakers- of een onderofficierskind? Ik ben van adel. En ik kan me nog verdienstelijk maken. Ik heb nog twee en veertig jaar voor me, de dienst begint pas voor mij. Wacht maar, vriend, ik word nog wel kolonel of als God wil, nog wat meer ook. Ik zal ook een mooi huis huren, misschien nog mooier dan het jouwe. Heb je soms in je hoofd gehaald, dat

er behalve jou geen behoorlijk mensch meer existeert? Geef me maar eens een kostuum en een das, zooals jij ze draagt, dan kan je niet in mijn schaduw staan. Maar ik heb geen geld... dat is mijn ongeluk.

---

8 November.

Ik was in den schouwburg. Ze speelden een stuk van dien Russischen idioot Filatka. Ik heb veel gelachen. Daarna gaven ze nog een vaudeville met vroolijke spotverzen op advokaten en vooral op een registrator. De personen waren zoo duidelijk beschreven, dat ik me er over verbaasde, dat ze door de censuur waren doorgelaten. Van de kooplieden werd ronduit gezegd, dat hun zonen een slecht leven leiden en dat zij geadeld worden. Over de journalisten was er ook een vroolijk couplet; er werd gezegd, dat zij altijd wilden schelden en dat de auteur daarom de hulp van het publiek vroeg. Er worden vroolijke stukken geschreven tegenwoordig. Ik ga erg graag naar den schouwburg. Als ik maar een paar centen op zak heb, kan ik het niet uithouden, om weg te blijven. Maar onder mijn collega's ambtenaren zijn er zulke idioten; ze zouden niet naar een schouwburg gaan al kregen ze een vrijkaart. Een van de actrices zong schitterend. Ik dacht ... aan haar... och idiotisme... niets, niets... stil.

---

9 November.

Om acht uur ging ik naar het departement. De afdeelingschef zette een gezicht of hij mijn komst niet had opgemerkt. Ik deed van mijn kant of we niets met elkander hadden uit te staan. Ik keek naar mijn paperassen en begon ze te verifieeren. Om vier uur ging ik heen. Ik ging langs de woning van den directeur, maar zag niemand. Na het eten lag ik den meesten tijd op bed.

---

11 November.

Vandaag zat ik in het kabinet van onzen directeur, sneed voor hem 23 pennen en voor Hare . . . o, . . . o, . . . voor Hare Excellentie vier pennen. Hij vindt het prettig als er veel pennen klaar liggen. Wat een hoofd moet die man hebben. Hij zwijgt steeds, maar er moet heel wat in dat hoofd omgaan. Ik zou wel eens willen weten, waar hij het meest aan denkt, wat er in zijn hoofd omgaat. Ik zou het leven van die heeren wel eens van dichtbij willen zien, al die hofgeschiedenissen weten en wat ze in die kringen zoo al uitvoeren . . . dat zou ik allemaal willen weten. Een paar maal was ik van plan een gesprek met zijne Excellentie te beginnen, maar de duivel zal me halen, mijn tong gehoorzaamde me niet; in zulke gevallen zeg je dan alleen maar of het buiten warm of koud is en anders niets. Ik zou ook wel eens in het salon willen komen, dat ik alleen maar eens heb gezien, toen de deur er naar toe openstond. En dan de kamer daar achter. Wat

een mooie inrichting. Wat een spiegels en porselein. Ik zou wel eens willen zijn in dat gedeelte, waar Hare Excellentie . . . in het boudoir, waar zooveel doosjes, fleschjes en bloemen staan, dat het moeilijk is om te ademen, waar haar japon ligt, die meer lijkt op een wolkje dan op een japon. Ook haar slaapkamer zou ik wel eens willen zien . . . dat zal iets verrukkelijks zijn, een paradijs, zooals het zelfs in den hemel niet bestaat. Ik zou het bankje willen zien, waar zij bij het opstaan haar voetje op zet en ook, hoe zij over dat voetje, wit als sneeuw, haar kousje trekt . . . O, o, o, . . . neen, niets . . . stilte.

Vandaag ging me ineens een licht op. Ik dacht aan het gesprek van de twee hondjes, dat ik op het Newsky-Prospect had gehoord. Uitstekend, dacht ik bij mijzelf, ik zal nu wel alles te weten komen. Ik moet alleen maar die briefjes zien te krijgen, die de hondjes mekaar hebben geschreven. Daar zal ik zeker wel wijzer uit worden. Ik moet bekennen, dat ik Maggy al eens een keertje bij me heb geroepen en tegen haar heb gezegd:

„Luister eens, Maggy, we zijn nu alleen, als je wilt, zal ik ook nog de deur op slot doen om te maken, dat niemand ons ziet, vertel me nu eens alles, wat je van je meesteres weet. Ik zweer je, dat ik er tegen niemand over zal praten."

Maar het huichelachtige hondje trok zijn staart tusschen de pooten, maakte zich heel klein en ging zachtjes de deur uit, net of het niets had gehoord. Ik denk al lang, dat de hond eigenlijk veel wijzer is dan de mensch, ik ben zelfs overtuigd, dat hij kan praten, maar dat een soort koppigheid hem daarvan terughoudt. Hij is erg politiek en merkt iederen stap van ons menschen op.

Maar hoe het ook zij, morgen ga ik naar het huis Zwerkof, roep Fidel en neem, als het lukt, alle brieven mee, die Maggy aan haar heeft geschreven.

---

12 November.

Om twee uur 's middags ging ik uit om Fidel te zien en haar te ondervragen. Ik hou niet van die koollucht, die altijd uit de kleine winkeltjes aan de Mesjtsjanskaja komt; de luchtjes uit de sousterrains zijn ook al niet verkwikkelijk. Ik liep daarom maar flink door met opgetrokken neus. Uit de werkplaatsen komt zooveel rook en walm, dat een beschaafd mensch eigenlijk niet in die buurt kan loopen. Toen ik aan de bewuste deur op de zesde verdieping belde, werd er opengedaan door een meisje, dat er niet leelijk uitzag, alleen had zij erg veel zomersproeten. Ik kende haar direct, zij was dezelfde, die met de oude dame had geloopen. Zij bloosde een beetje en ik dacht bij mijzelf — mijn duifje, jij zou graag een man willen hebben.

„Wat wenscht u", vroeg zij.

„Ik wou uw hondje even spreken."

Het meisje was erg dom, dat had ik direct gezien. Het hondje kwam op hetzelfde oogenblik aanloopen en jankte; ik wou het opnemen maar het scheelde niet veel, of het had mij in den neus gebeten. Ik had echter zijn mandje al gezien, dat in een hoek stond. Dat moest ik juist hebben. Ik ging er naar toe, woelde in het stroo en vond tot mijn groote genoegen een klein pakje papieren.

Toen het hondje dat zag, beet het me eerst in de kuit en toen het merkte, dat ik de papieren wou meenemen, begon het verschrikkelijk te janken en te kermen. Maar ik zei:

„Neen, mijn duifje, vaarwel."

en ging heen. Ik geloof, dat het meisje dacht, dat ik gek was; zij was ten minste verschrikkelijk geschrokken. Toen ik thuiskwam, had ik direct de briefjes willen inzien, omdat ik bij kaarslicht zoo slecht zie, maar Mawra had het in haar hersens gekregen om den vloer te boenen. Die Finsche vrouwen zijn altijd op het verkeerde oogenblik zindelijk. Ik ging toen over deze gebeurtenis nadenken. Nu zie ik de geheele zaak helder en duidelijk en zal eindelijk alles ontdekken door deze brieven. De honden zijn heel verstandig, zij zijn van alles op de hoogte en daarom zal ik in die brieven wel alles vinden: het portret en alle bijzonderheden omtrent den aanstaande. Er zal ook wel iets instaan over haar, die . . . neen niets, stil. Tegen den avond ging ik naar huis en lag den meesten tijd op bed.

---

13 November.

Kijk, kijk. De brief ziet er vrij goed uit, alleen het schrift is wel een beetje hondachtig. Laat ik eens gaan lezen.

„Lieve Fidel. Ik kan nog maar steeds niet aan dien burgelijken naam wennen. Hadden ze je geen beteren kunnen geven? Fidel en Rosa —

wat klinkt dat allemaal leelijk! Maar laten we het daar niet verder over hebben. Ik ben er heel blij om, dat we er toe besloten zijn, om elkaar te schrijven."

De brief is heel goed geschreven. Zelfs de teekens zijn goed geplaatst. De chef van onze afdeeling schrijft nog niet eens zoo keurig, hoewel hij beweert, dat hij op een universiteit geweest is. Laten we verder zien.

„Ik vind, dat de uitwisseling van gedachten, gevoelens en indrukken met een ander een van de hoogste zaligheden op aarde is."

Hm, die gedachte is uit een werkje, dat uit het Duitsch vertaald is. Hoe het heet, weet ik op het oogenblik niet.

„Ik zeg dit uit ondervinding, hoewel ik nooit van mijn leven verder heb geloopen dan tot de poort van ons huis. Heb ik niet een heerlijk leven? Mijn meesteres, die door haar vader Sophie wordt genoemd, heeft een blinde liefde voor mij."

O, . . . o, . . . neen niets, stil.

„Papa liefkoost me ook vaak. Ik drink thee en koffie met room. Ach, ma chère, ik moet je zeggen, dat ik heelemaal geen pleizier heb in die groote botten, die onze Polkan in de keuken afknaagt. Ik hou alleen maar van de beentjes van wild, die nog niet door iemand uitgezogen zijn. Ze zijn heel lekker met saus er over heen, maar zonder kappertjes en zonder groente. De raarste gewoonte vind ik, om honden balletjes brood te geven. De een of andere mijnheer, die aan tafel zit en ik weet niet wat in zijn handen heeft gehad, gaat maar balletjes brood draaien en roept je en steekt je zoo iets in je bek. Uit beleefdheid

mag je het niet laten vallen en daarom eet je het maar op, met tegenzin, maar je eet het toch maar op . . ."

De duivel mag weten, wat dat is. Wat een onzin. Alsof er geen beter onderwerp te vinden is om over te schrijven. Laat ik eens wat verder kijken, of daar soms iets interessants staat.

„Ik zal je heel gaarne inlichten over alles, wat er bij ons gebeurt. Ik heb je al eens iets verteld over de hoofdpersoon hier, die door Sophie Papa wordt genoemd. Dat is een heel vreemd mensch" . . .

Zoo, eindelijk eens iets. Ik wist wel, dat honden een helderen kijk op alles hebben. Laat ik eens verder kijken, wat Maggy over Papa zegt.

„Een heel vreemd mensch. Meestal zwijgt hij en spreekt maar heel zelden. Een week geleden echter zat hij maar steeds in zichzelf te mompelen. „Zal ik het krijgen of zal ik het niet krijgen?" In eene hand nam hij een papiertje, de andere legde hij leeg neer en zei: „Zal ik het krijgen of zal ik het niet krijgen?" Een keer vroeg hij mij: „Wat denk jij er van, Maggy? Zal ik het krijgen of zal ik het niet krijgen?" Ik begreep er niets van, rook aan zijn laarzen en ging heen. Toen een week later, ma chère, kwam Papa vol vreugde binnen. Den heelen ochtend kwamen er heeren in uniform bij hem en feliciteerden hem met iets. Aan tafel was hij zoo vroolijk, als ik hem nog nooit had gezien en vertelde maar steeds anecdotes. Na het diner tilde hij mij op, wees op zijn hals en zei: „Kijk eens Maggy, wat dat is." Ik keek en zag een lintje. Ik rook er aan, maar kon er geen reuk aan ontdekken, tenslotte likte

ik er even aan; het smaakte een beetje zout."

Hm, dat hondje is toch wel een beetje te . . . ik begrijp niet, dat ze het niet eens een pak ransel geven. Zoo, dus hij is eerzuchtig! Dat zal ik onthouden.

„Adieu, ma chère. Ik ga weg enzoovoort . . . enzoovoort . . . Dezen brief zal ik morgen wel afmaken . . . Goeden dag, ik ben er weer. Vandaag was mijn meesteres Sophie . . ."

Laten we eens kijken, wat er met Sophie aan de hand was. Ach onzin . . . niets . . . ik ga verder.

„Mijn meesteres Sophie buitengewoon blij. Zij ging naar een bal en ik was er blij om; in haar afwezigheid kan ik aan jou schrijven. Mijn Sophie is altijd erg blij als zij naar een bal gaat, maar bij het kleeden maakt zij zich haast altijd kwaad. Ik begrijp niet, waarvoor de menschen kleeren aantrekken. Waarom gaan zij niet zooals wij bijvoorbeeld? Het is aardig en rustig. Het pleizier, dat er in steekt, om naar een bal te gaan begrijp ik niet, ma chère. Sophie komt er altijd om een uur of zes 's ochtends van daan en als ik zie, hoe bleek en mager ze er dan uitziet, moet ik altijd denken, dat ze het arme kind daar niets te eten hebben gegeven. Ik moet bekennen, dat ik nooit zoo zou kunnen leven. Als ze mij geen saus met snip zouden geven of een gebraden kippevleugeltje . . . ik zou niet weten, wat er van me terecht zou komen. Pap met saus is ook lekker; maar wortels of knollen of artisjokken kan ik niet uitstaan."

Verschrikkelijk verward. Je kunt toch dirct merken, dat geen mensch het heeft geschreven, het begint goed, maar het eindigt op zijn hondsch. Laat ik nog eens een ander briefje inzien. Dat is

nog al lang. Hm. Een datum staat er maar liefst niet boven.

„Ach, lieve, wat is het begin van de lente toch heerlijk. Mijn hart klopt alsof het iets verwacht. Mijn ooren zijn vol gesuis, zoodat ik telkens stil sta, een poot oplicht en aan de deur luister. Ik heb een heele hoop aanbidders. Vaak zit ik aan het raam naar hen te kijken. Als je eens wist, wat een mispunten er bij zijn. Er is er een, een hofhond, verschrikkelijk dom; de domheid staat op zijn gezicht geschreven. Hij gaat altijd met een vreeselijk gewichtig gezicht op straat en denkt, omdat hij zichzelf zoo belangrijk vindt, dat iedereen dat ook zal vinden. Stel je voor! Ik let niet eens op hem — ik doe net of ik hem niet zie. Er is ook een verschrikkelijke dog voor mijn raam blijven staan. Als die op zijn achterste pooten zou gaan staan — ik wed, dat die lomperd dat niet eens kan — zou hij nog een hoofd grooter zijn dan de Papa van mijn Sophie, die toch vrij lang is en flink dik. Die stommerik is vast nog brutaal bovendien. Ik bromde tegen hem, maar dat scheen hem niet te hinderen, hij stak zijn tong uit, zette zijn groote ooren op en keek het raam in — zoo'n boer. Maar je zult toch niet denken, ma chère, dat mijn hart heelemaal ongevoelig is? Ach . . . neen . . . Als je dien eenen cavalier had gezien, die door de haag van het huis naast ons kwam kruipen. Hij heet Trésor . . . Ach, ma chère, wat heeft die een bekje . . ."

Wel drommels. Wat een gedaas. Hoe is het mogelijk om daar een heelen brief mee te vullen. Neen, dan is een mensch toch wat anders. Ik wil een mensch zien, ik wil geestelijk voedsel — waar mijn ziel van zou kunnen genieten en inplaats

daarvan krijg ik zoo iets . . . Ik zal het blad eens omdraaien, misschien wordt het aan den anderen kant iets beter.

„Sophie zat bij het tafeltje te naaien. Ik zat aan het raam en keek naar buiten, omdat ik er van houd, de menschen te zien voorbijgaan. Ineens kwam de lakei binnen en diende aan: „Mijnheer Tjeplof". „Laat hem maar binnen", riep Sophie en sprong op om mij te liefkoozen. „O, Maggy, Maggy. Als je eens wist, wie dat is; hij is kamerjonker en hij heeft oogen. Zoo zwart als agaat."

Zij liep naar haar kamer. Een oogenblik later kwam er een jonge kamerjonker binnen met zwarte bakkebaarden. Hij keek in den spiegel, streek zijn haren glad en nam de kamer eens op. Ik draaide mij om en ging op mijn plaats zitten. Sophie kwam spoedig terug en begroette hem vol vreugde. Ik keek verder het raam uit alsof ik niets merkte, maar draaide mijn kop toch een klein beetje op zij, om te hooren, waar zij het over hadden. Ach, ma chère, wat een onzin zaten ze te kletsen; ze hadden het er over, dat een dame bij het dansen één figuur had gedanst inplaats van een ander, dat zij had moeten doen, dat een zekere Bobof erg veel weg had van een ooievaar en haast was gevallen, dat een zekere Lidina zich verbeeldde, dat zij blauwe oogen had, terwijl haar oogen in werkelijkheid groen waren en nog meer van dat fraais. Wat een verschil, dacht ik, tusschen dien kamerjonker en Tresor. God, god, wat een verschil! Ten eerste heeft die kamerjonker een heel glad gezicht en daaromheen bakkebaarden als zwarte lappen, terwijl Tresor een fijn bekje heeft en op het voorhoofd een witte vlek. Ook het figuur van den kamer-

jonker en dat van Tresor zijn niet te vergelijken. En zijn oogen en manieren zijn heel anders. Wat een verschil! Ik begrijp niet, ma chère, wat mijn meesteres aan dien Tjeplof vindt. Waarom is zij zoo gecharmeerd op hem?"

Het lijkt mij ook, of dat heel vreemd is, dat die Tjeplof haar zoo imponeert. Laten we verder zien:

„Ik vindt, dat als die kamerjonker haar zoo goed bevalt, zij evengoed verrukt zou kunnen zijn over dien ambtenaar, die bij Papa in het kabinet zit. Ach, ma chère, als je eens wist, wat dat voor een monster is. Net een schildpad . . ."

Wie zou die ambtenaar kunnen zijn?

„Hij heeft een heel vreemden naam en zit altijd pennen te snijden. Het haar op zijn hoofd lijkt wel hooi. Papa stuurt hem soms inplaats van een bediende . . ."

Ik geloof, dat dat vervloekte hondje mij bedoelt. Maar hoe komt het er bij, om mijn haren met hooi te vergelijen?

„Sophie kan nauwelijks haar lachen houden als zij naar hem kijkt."

Dat lieg je, ellendig hondje! Wat een leugenachtig geklets! Je denkt zeker, dat ik niet weet, dat het allemaal afgunst is en aan wie ik dat allemaal te danken heb. Dat zijn natuurlijk aardigheidjes van den afdeelingschef. Die man heeft een doodelijken haat tegen mij en probeert maar steeds om me te schaden. Laat ik nog eens een brief inkijken. Misschien blijkt daaruit alles heel duidelijk.

„Ma chère Fidel, vergeef me, dat ik je zoo lang niet heb geschreven. Ik leefde in een roes. Een dichter heeft gezegd, dat de liefde een tweede

leven is en hij heeft gelijk. In ons huis zijn groote veranderingen gekomen. De kamerjonker is tegenwoordig iederen dag bij ons. Sophie is zinneloos verliefd op hem. Papa is erg goed gehumeurd. Ik hoorde van onzen Grigorij, die den vloer doet en altijd in zichzelf praat, dat er gauw bruiloft zal zijn, omdat Papa Sophie graag gauw getrouwd wil zien met een generaal, een kamerjonker of een kolonel . . ."

De duivel zal het halen. Ik kan niet verder lezen . . . Dat kletst maar steeds over een kamerjonker, of een generaal. Als je een klein fortuin hebt verworven en denkt met haar te kunnen trouwen . . . komt er zoo'n kamerjonker of generaal . . . Drommels, ik zou zin krijgen om zelf generaal te worden; niet om met haar te trouwen, maar alleen om te zien, hoe ze tegenover mij al die attenties zouden hebben en hun dan te zeggen, dat ik op hen spuw. Ik heb er genoeg van. Ik verscheurde de brieven van dat stomme hondje.

---

3 December.

Het kan niet waar zijn. Het zijn allemaal leugens. Dat huwelijk zal niet plaats vinden. Wat beteekent dat nog, dat hij kamerjonker is? Het is immers niets dan een eeretitel, niets tastbaars, dat je in je hand kan nemen. Doordat hij kamerjonker is, heeft hij toch niet op zijn voorhoofd een derde oog? Zijn neus is daarom toch niet van goud gemaakt maar precies gelijk aan de mijne en aan die van iedereen; hij ruikt er mee en gebruikt hem niet om te eten; hij niest er mee en

heeft er nog nooit mee gehoest. Ik wou het al lang eens over al die verschillen hebben. Hoezoo ben ik titulair-raad en met welke reden ben ik het? Misschien ben ik wel heelemaal geen titulair-raad. Misschien ben ik wel een graaf of een generaal en lijk alleen titulair-raad. Misschien weet ik zelf wel niet, wie ik ben. Er zijn genoeg dergelijke voorbeelden in de geschiedenis. Bijvoorbeeld, dat de een of andere eenvoudige man, nog niet eens een ambtenaar, maar een ambachtsman of een boer zich plotseling ontpopte als een magnaat of een baron of iets dergelijks . . . Als er zoo iets in een boer kan steken, wat kun je dan wel van een ambtenaar verwachten! Als ik bijvoorbeeld eens in een generaalsuniform met epauletten op beide schouders en een lintje op de borst bij mijn directeur kwam? Wat zou mijn schoone dan wel zeggen? En haar papa, onze directeur? Wat een eerzuchtige! Hij is — maçon, daar valt niet aan te twijfelen, hoewel hij zich voordoet als dit en dat. Ik heb direct gemerkt, dat hij maçon is, want als hij iemand een hand geeft, steekt hij alleen maar twee vingers uit. Waarom zou ik niet direct bevorderd kunnen worden tot generaal, gouverneur, intendant of iets anders? Ik zou wel eens willen weten, waarom ik titulair-raad ben. Nu net precies titulair-raad.

---

5 December.

Vanochtend heb ik maar steeds kranten gelezen. In Spanje gebeuren er vreemde dingen. Ik

begrijp het nog niet goed. In de kranten staat, dat de Spaansche troon ledig is en dat de regeering niet weet, waar een opvolger vandaan gehaald moet worden. Er dreigt opstand. Het lijkt mij heel vreemd. Hoe kan een troon ledig zijn? Ze zeggen, dat de een of andere Donna den troon moet bestijgen. Maar dat gaat immers absoluut niet. Een koning moet op den troon zitten. Maar er is geen koning, wordt er gezegd. Dat kan toch niet bestaan. Een koninkrijk kan er toch niet zijn zonder koning. Er is natuurlijk wel een koning, maar hij is ergens verborgen. Hij bevindt zich hier of daar ergens, maar familie-omstandigheden of angst voor de aangrenzende staten, zooals Frankrijk bijvoorbeeld, noodzaken hem om zich te verbergen of misschien wel eenige andere reden.

---

8 December.

Ik was vast van plan om naar het departement te gaan, maar allerlei overwegingen en redenen hielden me daarvan terug. De Spaansche kwestie geeft me al maar te denken. Hoe kan het bestaan, dat er een Donna koningin wordt? Dat zullen ze niet toestaan en vooral Engeland niet. Dan wordt het een politieke kwestie van heel Europa, de Oostenrijksche keizer, onze heerscher . . . Ik moet bekennen, dat al die overwegingen mij zoo bezig hielden, dat ik den heelen dag niets kon uitvoeren. Mawra zei, dat ik aan tafel erg verstrooid was. Ik scheen twee borden op den grond gegooid te hebben, zoodat ze bra-

ken. Na het eten ging ik een straatje om; ik kon maar steeds geen goede oplossing vinden. Daarna lag ik den meesten tijd op bed en dacht na over de Spaansche kwestie.

In het jaar 2000, 43 April.

Vandaag is een dag van groote vreugde. Spanje heeft een koning! Hij kwam te voorschijn. Die koning — ben ik. Vandaag kwam ik het pas te weten. Ineens werd het me duidelijk. Ik begrijp niet, hoe ik ooit heb kunnen denken, dat ik titulair-raad was. Hoe kwam ik aan die onzinnige, waanzinnige gedachte? Het is goed, dat niemand me in een krankzinnigengesticht heeft laten opsluiten. Nu begrijp ik alles. Vroeger was alles als in een nevel gehuld. Dat komt allemaal, omdat de menschen zich verbeelden, dat de hersens in het hoofd zitten, maar dat is absoluut niet waar; zij komen met den wind van de Kaspische zee aanwaaien. Eerst vertelde ik aan Mawra wie ik was. Toen zij hoorde, dat de Spaansche koning voor haar stond, sloeg zij de handen in elkaar en bestierf het haast van angst; het domme mensch heeft nog nooit een Spaanschen koning gezien. Ik probeerde haar te kalmeeren en haar door vriendelijke woorden te overtuigen van mijn welwillendheid. Ik zei haar, dat ik er heelemaal niet boos over was, dat zij soms mijn schoenen zoo slecht had gepoetst. Over hooge dingen moet je met dat stomme volk nooit praten. Zij was bang, omdat zij denkt, dat alle Spaansche koningen lijken op Filips II. Maar ik vertelde haar, dat er

tusschen mij en Filips II haast geen gelijkenis bestaat en dat ik geen enkelen Capucijnermonnik in mijn dienst heb. Naar het departement ging ik niet. De duivel mag het halen. Neen, vrienden, het lokt me niet meer aan, om jullie onnoozele documenten over te schrijven.

---

86 Martober, tusschen dag en nacht.

Vandaag kwam er een ambtenaar om me te sommeeren op het departement te komen en me er aan te herinneren, dat ik nu al drie weken mijn plichten niet had waargenomen.

De menschen zijn onrechtvaardig; zij berekenen alles naar weken. Dat hebben de joden ingesteld, omdat hun rabbijn zich eens in de week wascht. Ik ging toch naar het departement; voor de grap. De afdeelingschef dacht natuurlijk, dat ik hem zou groeten en me excuseeren, maar ik keek hem onverschillig aan, niet al te vertoornd en niet al te minzaam en ging op mijn plaats zitten, alsof ik niemand zag. Ik keek naar de heele bende op de kanselarij en dacht: Wat zouden jullie voor gezichten zetten als je wist wie ik was? ... Heere God, wat zouden jullie een drukte maken. Zelfs de afdeelingschef zou een diepe buiging voor me maken, net als nu voor den directeur. Zij legden een paar documenten voor me neer om er uittreksels van te maken. Maar ik verroerde geen vin. Ineens ontstond er een algemeene opschudding. De directeur was op komst. Eenige ambtenaren liepen al maar heen en weer om door hem gezien te worden, maar ik verroer-

de mij niet. Toen hij aan onze afdeeling voorbij ging knoopten ze allemaal hun jassen dicht, maar ik deed niets. Wat beteekent zoo'n directeur? Zou ik voor hem opstaan? Dat nooit! Wat is hij voor een directeur? Hij is een kurk en geen directeur. Een doodgewone kurk — anders niet. Een kurk, waar je een flesch mee dichtmaakt. Het vermakelijkste kwam, toen ze documenten voor me neerlegden om te onderteekenen. Zij dachten natuurlijk, dat ik onder aan het papier zou teekenen; bureauchef die en die — stel je voor. Maar ik teekende op de plaats, waar de handteekening van den directeur moet staan: Ferdinand VIII. Het was de moeite waard om op te merken, wat een diepe stilte er ineens heerschte; maar ik wenkte alleen maar met mijn hand, zeggende:

„U hoeft mij geen bewijzen van onderdanigheid te geven" en ging heen, rechtstreeks naar het huis van den directeur. Hij was er niet. De lakei wou mij niet binnenlaten, maar ik zei iets tegen hem, wat ten gevolge had, dat hij mij liet passeeren. Ik ging rechtstreeks naar haar kleedkamer. Zij zat voor haar toilettafel, sprong op bij mijn binnenkomen en week een stap achteruit. Ik zei echter niet tegen haar, dat ik de koning van Spanje was, alleen maar, dat haar een groot geluk stond te wachten, grooter dan zij ooit had kunnen vermoeden en dat wij in weerwil van het stoken der vijanden toch vereenigd zouden zijn. Anders wilde ik niets zeggen en ging heen. O, wat is een vrouw toch een verdorven wezen. Nu weet ik wat een vrouw is. Tot nu toe wist nog nooit iemand op wien zij verliefd was, ik ben de eerste, die het ontdekt heeft. De vrouw is verliefd

op den duivel. Ja, ik meen het, dat is geen gekheid. De natuurkundigen schrijven altijd; de vrouw is zus en de vrouw is zoo — maar zij houdt alleen maar van den duivel. Kijk maar, zij richt haar lorgnet op een loge eerste rang. U denkt, dat zij kijkt naar dien dikkerd met sterren op zijn borst? Dat is absoluut niet het geval; zij kijkt naar den duivel, die achter hem staat; nu verbergt hij zich in den rok van dien heer en wenkt haar van daar. En zij zal met hem gaan trouwen, waarachtig! En daar zijn zij allemaal; de vaders, die aan het hof komen en zeggen, dat ze patriotten zijn en nog veel meer en die toch alleen maar pacht willen ontvangen. Zij zullen hun vader en moeder en God voor geld verkoopen, de eerzuchtigen, de sjacheraars. Dat is allemaal eerzucht en die eerzucht komt van een klein puistje onder de tong, waar een wurmpje in zit. Het wordt allemaal gemaakt door een barbier in de Gorochowaja. Ik kan me niet herinneren, hoe hij heet; maar het is algemeen bekend, dat hij samen met een vroedvrouw het geloof van Mahomet over de wereld wil verspreiden. In Frankrijk heeft een groot gedeelte van het volk tengevolge daarvan reeds het geloof van Mahomet aangenomen.

Geen datum, de dag had geen datum.

Ik ging inkognito op het Newsky-Prospect wandelen. De keizer kwam langs rijden. Iedereen nam zijn hoofdbedekking af en ik eveneens; ook liet ik heelemaal niet merken, dat ik de koning van Spanje ben. Ik vond het niet, zooals het hoort

om me hier voor iedereen bekend te maken, voordat ik aan het hof ben gepresenteerd. Het hindert me geducht, dat ik tot nu toe nog steeds geen Spaansch nationaal kostuum heb. Ik moet een mantille zien te krijgen. Ik zou zoo iets wel bij een kleermaker kunnen bestellen, maar dat zijn allemaal zulke vervloekte ezels; bovendien verwaarloozen zij ook hun werk en gaan meestal de straten plaveien. Ik besloot om de mantille zelf te maken uit mijn nieuwe vice-uniform, die ik in het geheel maar twee keer had aangehad. Maar om te verhinderen, dat die ellendelingen ontdekken, dat ik zelf naai, sloot ik de deur af. Ik knipte het uniform heelemaal aan stukken, omdat de snit heel anders moet zijn.

De datum weet ik niet meer. Een maand was er ook niet. De duivel mag weten, wat er was.

De mantille is heelemaal afgenaaid. Mawra stootte een gil uit, toen ik haar aantrok. Ik ben toch nog niet besloten mij aan het hof voor te stellen, omdat er nog steeds geen deputatie uit Spanje is gekomen. Zonder deputatie kan ik niet verschijnen, dat zou te veel aan mijn waardigheid afdoen. Ik verwacht de deputatie ieder oogenblik.

De eerste.

Ik ben er hoogst verbaasd over, dat de depu-

tatie er nog steeds niet is. Wat zou de reden van die vertraging zijn? Frankrijk misschien? Dat is de minst welwillende staat. Ik ben op de post gaan vragen of de Spaansche gedeputeerden nog niet waren gekomen, maar de postmeester is verschrikkelijk dom, hij weet nergens van af.

„Neen", zei hij, „hier zijn absoluut geen Spaansche gedeputeerden. Maar als u soms een brief wilt schrijven, zullen we dien tegen het vaststaande tarief verzenden."

Idiotisme, wat geeft mij een brief? Een brief is onzin. Apothekers schrijven brieven en voor zij gaan schrijven maken zij hun tong nat met azijn, omdat zij anders in hun heele gezicht uitslag zouden krijgen.

Madrid, 30 Fewiari.

Ik ben dus in Spanje en het is allemaal zoo gauw gegaan, dat ik het nauwelijks kan beseffen. Vanochtend kwam de Spaansche deputatie bij mij en ik ging samen met haar in een rijtuig zitten. De snelheid, waarmede wij op de plaats van bestemming aankwamen, verbaasde mij. Wij reden zoo gauw, dat we binnen een half uur aan de Spaansche grens waren. Er zijn nu in heel Europa gietijzeren wegen en de stoombooten gaan buitengewoon gauw. Een vreemd land, dat Spanje. Toen wij de eerste kamer binnen kwamen, zag ik daar een heele hoop menschen met geschoren hoofden. Ik vermoedde, dat dit Grandes of soldaten waren, omdat die hun hoofden scheren. Het gedrag van den Rijkskanselier leek mij heel

vreemd. Hij leidde mij bij de hand naar een klein kamertje, duwde me daar in en zei:

„Ga hier zitten en als je nog eens weer je koning Ferdinand noemt, dan zal ik je de lust daartoe wel uitranselen."

Maar ik begreep wel dat dit een proef was en antwoordde ontkennend, waarna hij me met een stok twee keer zoo hard op mijn rug sloeg, dat ik haast had geschreeuwd. Maar ik herinnerde mij nog bijtijds, dat zoo iets een ridder-gewoonte is, wanneer iemand een hooge plaats zal innemen en dat in Spanje die gebruiken nog steeds in zwang zijn. Toen ik alleen was gebleven, besloot ik mij met de regeeringszaken te gaan bezighouden. Ik ontdekte, dat China en Spanje eigenlijk precies hetzelfde land is en dat er alleen uit onwetendheid wordt verondersteld, dat het twee rijken zijn. Ik raad iedereen aan, om eens op papier te schrijven: Spanje, er zal altijd China van terechtkomen. Ik had erg veel verdriet over een gebeurtenis, die morgen zal plaatsvinden. Morgen om zeven uur zal er iets vreemds gebeuren: de aarde zal op de maan gaan zitten. De bekende Engelsche chemicus Wellington heeft daar ook al over geschreven. Ik beken, dat ik verschrikkelijk ongerust was, als ik me de buitengewone teerheid en fragiliteit van de maan voorstelde. De maan wordt gewoonlijk in Hamburg gemaakt en heel slecht. Ik ben verbaasd, dat Engeland daar niet meer aandacht aan schenkt. Een lamme kuiper heeft de maan gemaakt en het blijkt duidelijk, dat de stommerik er geen idee van heeft, hoe een maan moet zijn. Hij heeft er pikdraad voor genomen en boomolie; daardoor is er zoo'n verschrikkelijke stank op de geheele

aarde dat je je neus moet dichthouden. Daardoor is de maan ook zoo'n teere bol, dat daar geen menschen kunnen leven, maar alleen neuzen. En dat wij onze eigen neus niet kunnen zien, komt, omdat die zich op de maan bevindt. Toen ik me voorstelde, hoe zwaar de aarde is en dat het wel eens zou kunnen gebeuren, dat zij onze neuzen tot pap zou drukken, maakte ik me zoo ongerust, dat ik kousen en schoenen aantrok en mij haastte naar de zaal van den Rijksraad, om aan de politie orders te geven, de aarde te verbieden om op de maan te gaan zitten. De geschoren Grandes, die ik in grooten getale daar aantrof, waren heel verstandige menschen. Toen ik zei:

„Mijne Heeren, laten wij de maan redden, omdat de aarde er op wil gaan zitten."

haastten zij zich, mijn koninklijken wensch direct na te komen en velen klommen tegen den muur op, om de maan te grijpen, toen plotseling de kanselier binnenkwam. Toen zij hem zagen, liepen zij allemaal weg. Ik, de koning, bleef alleen. Maar de kanselier sloeg mij tot mijn groote verwondering met zijn stok en joeg mij naar mijn kamer. Zoo machtig zijn in Spanje nog de volksgebruiken.

Januari van hetzelfde jaar,
die na Fewiari komt.

Ik kan nog maar steeds niet begrijpen, wat Spanje eigenlijk voor een land is. De volksgebruiken en de etikette aan het hof zijn absoluut on-

gewoon. Ik begrijp het niet, neen, ik begrijp er heusch niets van. Vandaag hebben zij mijn hoofd geschoren, hoewel ik steeds maar riep, dat ik geen monnik wou worden. Ik kan me niet meer goed herinneren, wat er met me gebeurde, toen zij koud water op mijn hoofd lieten loopen. Zoo iets verschrikkelijks heb ik nooit gevoeld. Ik kreeg lust om te gaan razen en tieren en had groote moeite om me te beheerschen. Ik kan de beteekenis van dat vreemde gebruik maar niet begrijpen. Het is een idioot, zinneloos gebruik. Ik begrijp niet, hoe het mogelijk is, dat de koningen daar tot nu toe nog geen eind aan hebben gemaakt. Naar allen schijn te oordeelen, lijkt het mij of ik in de handen der inquisitie ben gevallen en of de man, die ik voor den kanselier heb aangezien, in werkelijkheid de Groot-Inquisiteur is. Ik begrijp alleen niet, waarom een koning zich moet onderwerpen aan de inquisitie. Maar misschien zit Frankrijk daar wel achter en vooral Polignac. O, dat beest Polignac. Hij heeft gezworen, mij dood te ergeren. En nu stookt hij maar steeds, maar ik weet, vriend, dat Engeland jou beheerscht. De Engelschman is een groot politicus. Hij weet vooral te behagen. De heele wereld weet reeds, dat als Engeland tabak snuift, Frankrijk niest.

---

de 25ste.

Vandaag kwam de Groot-Inquisiteur weer bij me, maar ik had zijn stap al uit de verte gehoord en kroop onder een stoel weg. Toen hij mij niet

zag, begon hij te roepen: Eerst: „Poprisjtsjin". Ik gaf geen kik. Toen: „Awksentji Iwanow. Titulairraad. Edelman." Ik bleef zwijgen. „Ferdinand VIII. Koning van Spanje." Ik wou al met mijn hoofd onder den stoel uitkomen, maar dacht nog bijtijds: Neen broeder, dat zal niet lukken. We kennen u. U zou natuurlijk weer koud water over mijn hoofd laten loopen.

Maar hij zag me toch en ranselde me met zijn stok van onder den stoel vandaan. Die vervloekte stok slaat drommelsch hard. Maar de ontdekking, die ik vandaag deed, troostte mij over dit alles: ik merkte op, dat iedere haan een Spanje heeft, het zit onder zijn veeren, niet ver van zijn staart af. De Hoofd-Inquisiteur ging woedend van mij weg en dreigde me met de een of andere straf. Maar ik veracht zijn machtelooze woede; ik weet, dat hij handelt als een machine, als een werktuig van Engeland.

---

24 M. Jaar Februari 349.

Neen, ik heb geen kracht meer om te lijden! God, god, wat doen ze toch met me? Ze gooien koud water over mijn hoofd! Ze zien me niet en hooren me niet! Wat heb ik hun gedaan? Waarom martelen ze me zoo? Wat willen zij van een arm man, zooals ik ben? Wat kan ik hun geven? Ik heb immers niets! Ik kan al die martelingen niet verdragen, mijn hoofd gloeit en alles draait om me heen. Red me! Breng me weg! Geef me een Troika, zoo vlug als een wervelwind! Ga zitten, mijn koetsier, bel mijn klokje, draaft, paar-

den en breng mij weg van deze wereld! Verder, steeds verder, zoodat ik niets meer zie. De hemel vlucht voor mij weg; een sterretje blinkt in de verte. Het bosch met de donkere boomen en de maan vliegen voorbij; een grijze nevel rijst op; snarenspel klinkt uit den nevel; aan den eenen kant is de zee, aan den anderen kant Italië; ginds zijn ook Russische isba's[1]) te zien. Is dat niet mijn huis, daar in de verte? Zit niet mijn moeder aan het raam? Moedertje, red uw ongelukkigen zoon! Pleng een traan op zijn gloeiend hoofd! Zie, hoe hij gemarteld wordt! Druk de arme wees aan je borst! Er is geen plaats voor hem op de wereld. Overal wordt hij opgejaagd. — Moedertje heb medelijden met je zieke kindje! . . . Maar weet u ook, dat de Bey van Algiers net onder zijn neus een sparappel heeft zitten?

[1]) Boerenhutten.

VERSCHRIKKELIJKE WRAAK
[S T R A S J N A J A M E S T J]

VERTAALD DOOR
ELSE BUKOWSKA

EERSTE HOOFDSTUK

ER is feestgedruisch in Kieff. De jessaoel[1]) Gorobetz viert de bruiloft van zijn zoon en vele gasten waren gekomen. In den ouden tijd hielden de menschen er van, goed te eten, nog beter te drinken en vooral zich te vermaken. Op een bruin paard was de Saporoger kozak Mikitka komen aanrijden, rechtstreeks van het dolle drinkgelag te Peresljaja-Polja, waar hij de koninklijke sljachtietsen (Poolsche adellijken) zeven dagen en zeven nachten op rooden wijn had onthaald. Ook was er de pleegbroer van den jessaoel, Danilo Boeroelbasj, van den overkant van de Dnjepr, waar tusschen twee bergen zijn woning stond. Hij was gekomen met zijn jonge vrouw Katharina en hun eenjarig zoontje. De gasten waren verbaasd over het witte gezicht van Pani Katharina, over haar wenkbrauwen, zwart als Duitsch fluweel, over het fijne laken van haar kleed en over haar hemelsblauwe onderkleed, over haar laarzen met zilverbeslag,

[1]) Kozakken-kapitein.

maar het meest waren zij verbaasd daarover, dat haar vader niet meegekomen was. Hij was pas sinds een jaar in deze streek, een en twintig jaar had hij in den vreemde gezworven en was pas bij zijn dochter gekomen, toen zij al getrouwd was en een zoon had gebaard. Hij had zeker heel wat te vertellen; hij was immers zoo lang in den vreemde geweest, waar alles anders is; de menschen zijn er niet als hier en christelijke kerken zijn er niet... Maar hij was niet gekomen.

Er werd vruchtensap met rozijnen rondgediend en daarbij gebak. De muzikanten ontvingen ook hun deel, waar hun loon bij gelegd was en zij hielden een tijdlang op met spelen; cymbalen, violen en trommels rustten naast hen.

Ondertusschen traden de jonge mannen en meisjes weer naar voren, wenkende met geborduurde doeken, en andere paren stonden al klaar om hun tegemoet te komen — toen de oude jessaoel twee iconen [1]) te voorschijn haalde, om de jongelui te zegenen. Deze iconen had hij van den eerwaarden monnik, vader Bartholomeus. Zij waren niet kostbaar bewerkt, zij schitterden niet van zilver of goud, maar geen onreine geest durfde in het huis van hem, die ze bezat, te komen. Terwijl hij de beelden in de hoogte hield, wilde de oude jessaoel juist beginnen een kort gebed te zeggen, toen plotseling de kinderen, die op den grond zaten te spelen, begonnen te schreeuwen en weg te kruipen en ook de volwassenen op zij gingen. Allen wezen vol angst naar een kozak, die tusschen hen in stond. Niemand wist, wie hij was. Maar hij had al gedanst en al het volk om

[1]) Heiligenbeelden.

zich heen vermaakt. Toen de jessaoel de iconen in de hoogte hield, was ineens het gezicht van den kozak veranderd; de neus groeide en boog naar één kant, inplaats van bruine, kreeg hij plotseling groene oogen, de lippen werden blauw, de kin beefde en werd spits als een speer, een groote slagtand kwam uit zijn mond, uit zijn hoofd groeide een bult en de kozak werd plotseling een oude man.

„Hij is het! Hij is het!" riep de menigte en allen drongen tegen elkander aan.

„De toovenaar is er weer", kreten de moeders en namen hun kinderen bij de hand.

Trotsch en waardig trad de jessaoel naar voren en zei met luide stem, terwijl hij de iconen voor zich uit hield:

„Verdwijn, beeld van Satan! Hier is geen plaats voor u!"

Huilend en tandeknarsend als een wolf verdween de vreemde oude.

Als de golven der zee bij storm golfden door de menigte de gesprekken.

„Wat is dat voor een toovenaar? vroegen de jonge menschen, die niet in de streek bekend waren.

„Er zal een ramp komen", zeiden de ouden en schudden het hoofd. En vooral in den grooten hof van den jessaoel vormden zich groepen om te luisteren naar het verhaal van den vreemden toovenaar. Maar allen zeiden iets anders en iets bepaalds kon niemand vertellen.

Ondertusschen kwamen de bedienden met bekers mede en emmers Griekschen wijn en alles werd opnieuw vroolijk. De muzikanten krasten — de jonge meisjes en de jonge mannen in lichte

sjoepans [1]) vlogen weg. Negentig- en honderdjarige grijsaards keken toe en herinnerden zich hun vervlogen, maar genoten jeugd. Zij vierden feest tot laat in den nacht en zooals de menschen nu niet meer weten feest te vieren. Eindelijk scheidden zij, maar slechts weinigen gingen naar hun eigen woonstee terug; velen bleven slapen bij den jessaoel op de groote hofstee, en nog meer, die niet gevraagd waren, gingen op den grond liggen naast hun paard, dicht bij den stal: waar een kozakkenhoofd dronken wordt, daar gaat hij ook liggen snurken, dat is het gebruik in heel de streek van Kieff.

TWEEDE HOOFDSTUK

Stilte heerscht over heel de aarde en de maan gaat op boven de bergen. Als met een kleed van damast, kostbaar en sneeuwwit, bedekt zij den heuvelachtigen oever van de Dnjepr en de schaduwen wijken naar de dennen toe. In het midden van de Dnjepr drijft een boot. Voorin zitten twee jonge kerels; de zwarte kozakkenmutsen staan schuin op hun hoofd, onder hun riemen ruischt het water en druppels spatten naar alle kanten.

Waarom zingen de kozakken niet? Waarom spreken zij niet daarover, dat er reeds roomsch-katholieke geestelijken door de Oekrajiene trekken om de kozakken tot katholieken te doopen; niet daarover, dat er reeds twee dagen werd ge-

[1]) Kaftans.

vochten bij de Zoutzee? Hoe zouden zij kunnen zingen of praten over allerlei dingen? Hun Pan Danilo zit te peinzen en de mouw van zijn karmozijnen sjoepan hangt buiten de boot en raakt het water; Pani Katharina wiegt het kind en wendt haar oogen er niet van af, water spat op haar kleed dat niet bedekt is.

Heerlijk is het te kijken van het midden van de Dnjepr naar de hooge bergen, de wijde weilanden en de groene bosschen. Die bergen zijn geen bergen, zij hebben geen voet en zijn van onderen als van boven, steile hoogten met onder en boven hen den wijden hemel. De bosschen, die groeien op de heuvels, zijn geen bosschen maar haren, gegroeid op het warhoofd van den ouden boschgeest. Zijn baard hangt in het water en boven zijn hoofd is de wijde hemel. Die weilanden zijn geen weilanden maar een groene ceintuur, die den hemel omspant en boven en beneden die ceintuur wandelt de maan.

Pan Danilo ziet niet opzij, hij kijkt zijn jonge vrouw aan.

„Wat is er mijn jonge vrouw, mijn gouden Katharina, waarom ben je bedroefd?"

„Ik ben niet bedroefd, mijn Pan Danilo. Ik schrok alleen over de vreemde verhalen van den toovenaar. Zij zeggen, dat hij zoo verschrikkelijk werd geboren . . . en geen kind wou ooit met hem spelen. Luister, Pan Danilo, wat een vreeselijke dingen zij vertellen; het leek hem altijd of iedereen over hem lachte. Hij kwam bijvoorbeeld op een donkeren avond iemand tegen en dadelijk leek het hem weer of de man hem uitlachte. Den volgenden dag vonden zij den man dood. Ik had zoo'n vreemd, angstig gevoel, toen ik het hoorde",

zeide Katharina, terwijl zij met haar zakdoek het gezicht van het kind, dat in haar armen sliep, afveegde. Op het doekje had zij met roode zij takken en bessen geborduurd.

Pan Danilo zei geen woord en keek naar den duisteren kant, waar verweg achter de bosschen een aarden wal oprees en daarachter een oud kasteel. Boven zijn wenkbrauwen teekenden zich drie rimpels af; met de linkerhand streek hij over zijn snor.

„Het is niet alleen verschrikkelijk, dat hij een toovenaar is", zei hij eindelijk, „maar hij is ook een slecht voorteeken. Waarvoor kwam hij daar eigenlijk? Ik heb gehoord, dat de Polen een vesting willen bouwen, om ons den weg tot de Saporoger kozakken af te snijden. Laat het waar zijn... Ik zal het duivelsnest uithalen, zoodra ik te weten kom, dat hij de een of andere spelonk bewoont. Den ouden toovenaar zal ik zoo schoon verbranden, dat er zelfs voor de raven niets overblijft. Hij zal ook wel wat goud en kostbaarheden bezitten. Kijk, daar woont die duivel! Als hij toch goud heeft... Dadelijk zullen wij langs kruisen komen, dat is het kerkhof, waar zijn onreine voorvaders verrotten. Zij zeggen, dat die zich voor geld met lichaam en ziel aan Satan verkochten. Als hij goud heeft, valt er nu niet meer te aarzelen; wij kunnen niet altijd door oorlog voeren..."

„Ik weet niet, wat je van plan bent, maar ik heb een voorgevoel of er niets goeds zal voortkomen uit een ontmoeting tusschen jullie. Je ademt zoo zwaar, je kijkt zoo stuursch, je wenkbrauwen zijn zoo donker samengetrokken boven je oogen..."

„Zwijg, vrouw" zei Danilo vertoornd, „wie zich met jullie bemoeit, wordt zelf een vrouw. Knaap, geef me vuur voor mijn pijp!" wendde hij zich tot een der roeiers, die uit zijn pijp wat vuur nam en daarmee die van zijn Pan aanstak. „Zij maakt me bang met den toovenaar", ging Pan Danilo voort, „de kozak is goddank niet bang, noch voor duivels, noch voor zendelingen. Als we luisterden naar de vrouwen hadden we veel te doen. Is het zoo niet, jongens? Onze vrouw — dat is de pijp of de scherpe sabel!"

Katharina zweeg en keek in het slapende water; maar plotseling rimpelde de wind de oppervlakte en de heele Dnjepr blonk met zilveren glans als een wolfsvacht bij nacht. De boot draaide naar den oever toe. Daar was een kerkhof: een menigte half verrotte kruisen stond er dicht bij elkaar. Geen bloem en geen grashalm groeide daar tusschen in, alleen de maan koesterde ze vanuit de hooge hemelen.

„Jongens, hooren jullie die kreten? Daar roept iemand om hulp", zei Pan Danilo tegen de roeiers.

„Wij hooren ook kreten. Het is of zij van dien kant komen", zeiden de roeiers en wezen naar het kerkhof.

Maar het was al weer stil geworden. De boot draaide om een vooruitstekend stuk land heen. Plotseling lieten de kozakken de riemen los en staarden onbewegelijk in de verte. Ook Pan Danilo keek: angst en kille schrik had de kozakkenzielen bevangen.

Op een der graven bewoog het kruis en uit de aarde rees een uitgeteerde doode op. De baard reikte tot de ceintuur, de nagels aan de vingers

waren langer dan de vingers zelf. Het gezicht was verwrongen als door een verschrikkelijke pijn.

„Ik heb het benauwd, benauwd!" steunde hij met woeste stem, die niets menschelijks meer had. Die stem sneed als een scherp mes door de ziel van den hoorder. Dadelijk daarop verdween het lijk weer onder de aarde en een ander kruis bewoog, een andere doode verscheen, grooter nog dan de vorige en nog verschrikkelijker, met een baard tot aan zijn knieën en nog veel langer nagels. Nog wilder dan de ander kreet hij:

„Ik heb het benauwd" en verdween weer onder de aarde. En een derde kruis bewoog, een derde doode verrees uit het graf. Het was of het alleen beenderen waren, die zich zoo hoog boven de aarde verhieven. De baard van dezen doode reikte tot aan zijn hielen, zijn nagels tot op den grond. Wanhopig hief hij zijn handen in de hoogte alsof hij de maan wilde grijpen en kreet alsof er iemand zijn gele beenderen zaagde . . .

Het kind, dat sliep in de armen van Katharina, schreeuwde en werd wakker, de roeiers lieten hun mutsen in de Dnjepr vallen, zelfs de Pan rilde.

Alles verdween weer, alsof het er nooit was geweest, maar nog langen tijd daarna grepen de kozakken de riemen niet weer. Bezorgd keek Boeroelbasj naar zijn jonge vrouw, die angstig het schreeuwende kind in haar armen knelde, aan haar borst drukte en op het voorhoofd kuste.

„Wees niet bang, Katharina. Kijk maar; er is niets", zei hij en wees naar de oevers. „De toovenaar wil de menschen verschrikken om te maken, dat niemand naar zijn onreine nest toe

komt. Maar daar maakt hij alleen maar de vrouwen mee bang! Geef me mijn zoon!"

Bij de laatste woorden tilde Pan Danilo zijn zoon naar zijn lippen op.

„Wel Iwan, ben je niet bang voor de toovenaars? Zeg maar, neen vader, ik ben een kozak. Nu is het goed, hou nu maar op met huilen; we gaan naar huis. We gaan naar huis en moeder zal je pap voeren en je dan in de wieg leggen en zingen:

„Slaap, slaap, slaap,
Slaap, zoontje, slaap,
„Groei op, groei op tot vreugde
Tot eer van het kozakkendom
Tot straf van toovenaars."

Luister eens, Katharina. Het lijkt me net of jouw vader niet in vrede met ons wenscht te leven. Hij kwam al dadelijk grommig en slecht gehumeurd aan, net of hij kwaad was . . . Als hij niet tevreden is, waarom is hij dan gekomen? Hij wou niet met me drinken op het kozakkenleven. Hij heeft het kind niet in zijn armen gewiegd. Eerst had ik hem alles willen zeggen, wat ik op het hart had, maar de woorden blijven me in de keel steken. Neen, hij heeft geen kozakkenhart! Als kozakkenharten elkaar ontmoeten, springen zij haast uit de borst om tot elkaar te komen. Wel beste jongens, zijn wij er haast? Ik zal jullie wel nieuwe mutsen geven. Jij, Stjetsko, krijgt er een van fluweel met goud versierd, die heb ik samen met het hoofd een tartaar afgenomen; zijn heele uitrusting nam ik ook, alleen zijn ziel heb ik laten schieten . . . Leg hier maar aan. Kijk eens,

Iwan, nu zijn wij er al en jij schreeuwt nog steeds. Neem jij hem, Katharina!"

Allen stapten uit. Achter een berg was een strooien dak zichtbaar; dat was van het stamhuis van Pan Danilo. Achter het huis was nog een berg, maar dan kwam het vlakke veld, waar men op honderd werst afstand geen kozak meer vindt.

DERDE HOOFDSTUK

De hofstede van Pan Danilo ligt tusschen twee heuvels aan den weg, die leidt naar de Dnjepr. De gebouwen zijn niet hoog; het woonhuis ziet er uit als dat van een gewonen kozak en bestaat slechts uit één kamer; maar daarin is plaats voor hemzelf, zijn vrouw, de oude dienstbode en tien jonge kozakken. Langs den muur zijn eiken planken, waarop schotels en pannen staan. Zilveren kruiken en bekers met goud versierd, geschenken en buit uit den oorlog. Lager hangen kostbare geweren, sabels en speren; vrijwillig en onvrijwillig afgestaan door Tartaren, velen waren beschadigd in het gevecht. Als Pan Danilo er naar keek, kon hij er zijn gevechten naar berekenen. In de laagte zijn gladgeschaafde eiken banken en bij de bank aan de kachel hangt de wieg aan touwen, die aan de zoldering zijn vastgemaakt. In het heele vertrek is de grond gladgemaakt en met leem bedekt. Op de banken slaapt Pan Danilo met zijn vrouw; op de bank aan de kachel de oude dienstboden; in de wieg ligt het kleine kind; de knapen slapen op den grond. Maar de kozak houdt er meer van om buiten op den grond onder den blooten hemel te

rusten, kussens en veeren bedden heeft hij niet noodig; met een beetje hooi onder zijn hoofd strekt hij zich gaarne uit op het gras. Hij vindt het prettig, wanneer hij 's nachts als hij wakker wordt, den hemel, bezaaid met sterren boven zijn hoofd kan zien en rillen van de nachtelijke kou, die de kozakkenbeenderen verfrischt; terwijl hij zich uitrekt en nog half in zijn slaap bromt, steekt hij zijn pijp op en hult zich steviger in zijn vacht.

Na het feest van den vorigen avond werd Boeroelbasj laat wakker, ging in den hoek op de bank zitten om een Turkschen sabel, dien hij tegen een ander voorwerp had ingeruild te slijpen; Pani Katharina borduurde met gouddraad op een zijden doek.

Opeens kwam Katharina's vader binnen met een knorrig gezicht. Tusschen de tanden hield hij een buitenlandsche pijp. Hij ging naar zijn dochter toe en vroeg haar op strengen toon, waarom zij den vorigen avond zoo laat was thuisgekomen.

„In dergelijke zaken moet u niet haar, maar mij vragen. Niet de vrouw, maar de man antwoordt. Dat is bij ons zoo de gewoonte. Ik hoop, dat u daar niet boos over bent", zei Pan Danilo, zonder zijn werk te verlaten, „misschien is het in de landen der ongeloovigen niet zoo, dat weet ik niet."

Een blos verspreidde zich over het gezicht van den oude en zijn oogen blonken kwaad.

„Wie anders dan de vader moet zich om de dochter bekommeren?" bromde hij. „Maar nu vraag ik jou; waar zijn jullie zoo laat geweest?"

„Zoo, is dat de zaak, waarde schoonvader! Nu, ik kan je daarop antwoorden, dat ik sinds lang niet meer behoor tot degenen, die door de vrou-

wen luiers worden aangedaan. Ik weet, hoe je te paard moet zitten; ik kan een scherpen sabel hanteeren en weet nog wel eenige dingen. Ik kan ook weigeren uitleg te geven van wat ik doe!"

„Ik zie, Danilo, ik weet, dat je twist wilt. Wie in het verborgen handelt, doet zeker kwade dingen."

„Denk, wat je wilt", zei Danilo, „ik zal het mijne wel denken! Goddank heb ik me nog nooit met oneerlijke dingen bezig gehouden; ik stond steeds klaar tot een eerlijken strijd, niet zooals anderen, die God weet waar rondzwierven, toen de rechtgeloovigen een strijd op leven en dood voerden en daarna terugkwamen om te oogsten, wat zij niet gezaaid hadden. Protestanten bleken zij ook niet, want zij keken nooit in een kerk. Zulke menschen zou je eerder moeten vragen waar zij uithangen!"

„Ho, kozak, weet wat je zegt... Ik schiet slecht: op honderd pas afstand raakt mijn kogel het hart; ik kan ook den sabel niet goed hanteeren: de stukjes, die er van mijn tegenstander overblijven, zijn kleiner dan de kruimels, waar pap van gekookt wordt."

„Ik ben bereid", zei Pan Danilo, terwijl hij den sabel door de lucht liet suizen. Het was, alsof hij had geweten, waarvoor hij hem sleep.

„Danilo", kreet Katharina, terwijl zij aan zijn arm ging hangen, „bedenk toch zinnelooze, kijk toch, tegen wie je je hand opheft. Vader, je haren zijn wit als sneeuw en je windt je op als een dwaze jongen!"

„Vrouw", riep Pan Danilo dreigend, „„je weet, dat ik daar niet van houd, bemoei je met je vrouwezaken!"

De sabels sloegen tegen elkaar, ijzer raakte ijzer en vonken omgaven als een wolk de vechtende kozakken. Weenend vluchtte Katharina in een afzonderlijk kamertje, wierp zich op het bed en bedekte haar ooren om niets van het gevecht te hooren. Maar de slagen der kozakken waren niet zoo zacht, dat het mogelijk was, hun geluid te dempen. Het was of haar hart in stukken scheurde; haar heele lichaam hoorde en voelde de slagen. Neen . . . zij hield het niet uit, zij kon het niet uithouden . . . Misschien stroomde het roode bloed reeds uit het blanke lichaam; misschien, dacht zij, is mijn liefste reeds uitgeput — en ik lig hier.

En doodsbleek, nauw ademend ging zij weer naar het hoofdgebouw.

Handig en krachtig vochten de kozakken; noch de een noch de ander overwon. Nu valt de vader van Katharina uit — Pan Danilo wijkt terug; dan doet Danilo een uitval en Katharina's vader wijkt terug. De kansen staan weer gelijk. Razend zijn de vechtenden. Nu gaan zij allebei slaan — o, — de sabels zwiepen door de lucht — — — en beide klingen breken af.

„O, god ik dank u", zei Katharina, maar zij gilde weer, toen zij zag, dat de kozakken naar de musket grepen. Zij laadden, duwden de prop er op. Pan Danilo schoot, maar raakte niet. De vader mikte . . . Hij is oud en ziet niet meer zoo scherp als een jonge man, maar zijn hand beeft niet . . . Het schot weerklinkt . . . Pan Danilo wankelt; bloed kleurt de linkermouw van den kozakkensjoepan.

„Neen", riep hij, „zoo goedkoop geef ik mij niet gewonnen!" Niet de linkerhand, maar de

rechter is het opperhoofd! Aan den muur hangt mijn Turksche pistool; zij heeft me nog nooit in den steek gelaten. Kameraden, klim even op de bank en geef me de pistool aan. Bewijs je vriend een dienst."

Danilo strekte zijn arm uit.

„Danilo", kreet Katharina en greep hem bij den arm, terwijl zij voor hem neerknielde, „ik smeek niet voor mij. Ik zie maar één weg voor me: ik zou een onwaardige echtgenoote zijn, wanneer ik langer leefde dan mijn man. De Dnjepr, de koude Dnjepr zal mijn graf zijn... Maar kijk naar je zoon, Danilo, kijk naar je zoon. Wie zal het arme kind koesteren? Wie zal het liefkoozen? Wie zal het leeren paardrijden en vechten voor recht en geloof, wie zal het leeren drinken en feest vieren als een echt kozak? Sterf mijn zoon, sterf! Je vader wil je niet kennen! Kijk, hoe hij zijn gelaat afwendt. O, nu ken ik je; je bent een wild dier, geen mensch! Je hebt een wolfshart en de hersens van een reptiel! Ik dacht, dat er een druppel medelijden in je was, dat in je steenen lichaam een menschelijk hart klopte. Ik ben bedrogen en jij verheugt je over mijn ongeluk. Je beenderen zullen in het graf van pleizier dansen, wanneer zij vernemen, dat de onreine Polen je zoon in de vlammen hebben geworpen, als je zoon schreeuwt onder hun messen. O, nu ken ik je! Je zou met pleizier uit het graf opstaan en met je muts de vlammen aanwakkeren, die hem zullen verslinden!"

„Houd op, Katharina! Kom, mijn kleine Iwan, ik zal je kussen. Neen, mijn kind, niemand zal een haar op je hoofd krenken. Je zal opgroeien tot eer van den stam; als een wervelwind zal je

voor de kozakken uitrijden met de fluweelen muts op het hoofd en den scherpen sabel in de hand. Geef me je hand, vader! Laten we vergeten, wat er tusschen ons geweest is. Voor wat ik deed, vraag ik u excuus! Wat, geef je me geen hand?"

Zoo sprak Danilo tegen Katharina's vader, die steeds op dezelfde plaats stond en wiens gezicht niets uitdrukte, geen toorn en geen vergevensgezindheid.

„Vader", riep Katharina, terwijl zij hem omhelsde en kuste, „wees niet haatdragend, vergeef Danilo, hij zal je niet verder beleedigen!"

„Alleen terwille van jou, mijn dochter, zal ik hem vergiffenis schenken", antwoordde hij en kuste haar. Zijn oogen blonken vreemd.

Katharina beefde even; die kus en de glans in de oogen van haar vader hadden haar bang gemaakt. Zij ging met de ellebogen leunen op de tafel, waar Pan Danilo bezig was, zijn gewonden arm te verbinden. De kozak was in gepeinzen verzonken: hij dacht er over na, dat hij niet als een echte kozak had gehandeld door vergiffenis te vragen, waar hij niet de minste schuld had.

VIERDE HOOFDSTUK

Het werd dag, maar geen zonnige dag; de hemel was donker en een fijne regen viel neer op de velden en bosschen en de breede Dnjepr. Pani Katharina ontwaakte, maar niet vroolijk; haar oogen waren behuild en zij was verward en onrustig.

„Lieve man, ik heb zoo'n vreemden droom gehad!"

„Wat voor een droom, mijn lieve Pani Katharina?"

„Ik droomde, het is vreemd, maar waar, zoo duidelijk alsof ik klaar wakker was, dat mijn vader die toovenaar was, dien wij bij den jessaoel zagen. Maar geloof asjeblieft niet in dien droom, je kunt zulke gekke dingen droomen. Het was alsof ik voor hem stond, bevend en bang en uit ieder woord kreunde mijn ziel. Als je gehoord had, wat hij zei. . ."

„Wat heeft hij gezegd, mijn gouden Katharina?"

„Hij zei: „Kijk me aan, Katharina, ik ben mooi. De menschen zeggen, dat ik leelijk ben, maar dat is niet waar. Ik zal een uitstekend echtgenoot voor je zijn. Kijk, hoe mijn oogen schitteren." Daarbij keek hij me met gloeiende oogen aan; ik gilde en werd wakker."

„Toch zeggen de droomen vaak de waarheid. Weet je ook al, dat het achter de bergen niet heelemaal rustig is? Misschien zijn het de Polen weer. Gorobetz heeft me gewaarschuwd om op mijn hoede te zijn, maar dat was niet noodig, ik was het toch al. Mijn jongens hebben vannacht twaalf stokken afgesneden. Wij zullen de sjlachtietsen laten dansen van de ransel."

„Weet mijn vader er al van?"

„Jouw vader zit me tot hier! Ik kan hem nog maar steeds niet begrijpen. Hij zal in den vreemde veel gezondigd hebben. Wat is dat voor een manier: hij is al een maand ongeveer bij ons en nog geen enkele keer is hij werkelijk vroolijk geweest als een echte kozak. Van de mede wou hij niet drinken. Let wel, Katharina, hij wou niet

drinken van de mede, die ik de joden uit Brest heb afgenomen! He, jongen!" riep Pan Danilo, „ga eens in den kelder en breng me van de joodsche mede. Hij drinkt zelfs geen brandewijn. Wat een kerel! Zou hij wel in Christus gelooven, Pani Katharina? Wat denk jij er van?"

„God weet, wat je daar allemaal zegt, Pan Danilo!"

„Het is vreemd, Pani", ging Danilo voort, terwijl hij de kruik van den kozak overnam", de onreine katholieken zijn zelfs dol op wodka, alleen Turken drinken niet. Wel, Stjetsko, heb je flink wat gedronken van de mede?"

„Ik heb alleen maar geproefd, Pan."

„Je liegt, zoon van een hond. Kijk eens, hoe de vliegen op je snor afkomen. Ik kan zoo wel zien, dat je aardig wat hebt genomen. Och, och, die kozakken! Wat een ondeugend volk! Zij willen alles wel aan hun kameraad afstaan, maar waar zij zich mee dronken kunnen drinken, dat houden zij liefst zelf. Het is al lang geleden, Pani Katharina, dat ik dronken ben geweest, is het niet?"

„Lang? Neen, wacht eens, verleden . . ."

„Wees maar niet bang, ik zal niet meer dan één kruikje drinken. O, daar komt de Turksche hoofdman de deur in!" bromde hij tusschen zijn tanden, toen hij zijn schoonvader zag, die bukte, om onder de deurpost door te komen.

„Wat is dat, mijn dochter?" zei de vader, terwijl hij zijn muts afnam en zijn ceintuur, waar een sabel, versierd met vreemde steenen aan hing, recht schoof. „De zon staat al hoog en het eten is nog niet klaar."

„Het is klaar, vader, we zullen direct opdoen.

Neem de galoesjki[1]) van het vuur", zei Pani Katharina, tegen de oude dienstbode, die bezig was, houten schotels neer te zetten. „Of neen, ik zal het zelf wel doen, roep jij dan de jongens!"

Allen gingen in een kring op den grond zitten: tegenover het vuur de oude Pan, aan zijn linkerhand Pan Danilo, aan zijn rechter Pani Katharina en verder tien flinke kozakken in blauwe en gele sjoepans.

„Ik houd niet van die galoesjki", zei de vader, nadat hij een hap had gegeten en legde zijn lepel neer, „er is absoluut geen smaak aan."

Ik weet wel, dat je meer van joodsch eten houdt, dacht Pan Danilo, maar hardop zei hij:

„Hoe kom je er bij, schoonvader, om te beweren, dat de galoesjki niet smaken? Zijn ze soms niet goed klaargemaakt? Mijn Katharina maakt de galoesjki zoo goed, dat zelfs de hetman ze maar zelden zoo krijgt. Je moet er niet op schelden, want het is een goed christen-eten. Alle heiligen en rechtvaardigen voor den heer aten galoesjki."

De vader antwoordde niet en Pan Danilo zweeg.

Daarna kwam er gebraden wilde zwijnenvleesch met kool en pruimen.

„Ik houd niet van zwijnenvleesch", zei Katharina's vader en nam een lepel vol kool.

„Hoe kan je daar nou niet van houden", zei Danilo, „alleen Turken en Joden eten geen zwijnevleesch."

Het gezicht van den vader betrok steeds meer. Hij at alleen nog van een melkschotel en dronk

[1]) Knoedels.

bij het eten inplaats van wodka een of ander zwart brouwsel uit een flesch, die hij aan zijn borst in den kaftan had geborgen.

Na het eten sliep Danilo en werd pas tegen den avond wakker, Hij ging zitten schrijven aan de kozakken; Pani Katharina zat op de kachelbank en bewoog met haar voet de wieg. Pan Danilo zit met zijn linkeroog te kijken naar het schrijfwerk, met zijn rechter blikt hij het raam uit. Door het raam ziet hij van verre de bergen en de blinkende Dnjepr; achter de Dnjepr blauwen de bosschen, daarboven is de lichte hemel. Maar niet naar den verren hemel en de blauwe bosschen kijkt Danilo; zijn blik is gevestigd op den vooruitspringenden oever, waarop het oude kasteel staat. Het lijkt hem of er in dat oude kasteel een raam verlicht is. Maar alles is stil, het leek zeker alleen maar zoo. Het ruischen van de Dnjepr is het eenige geluid; de golven zijn voor een oogenblik ontwaakt en slaan tegen de oevers. Maar de Dnjepr is niet opstandig; als een grijsaard bromt en gromt hij; alles liep hem tegen, alles is om hem heen veranderd; hij is vijandig gezind jegens de bergen aan den oever, de bosschen en weilanden en draagt zijn klacht naar de Zwarte Zee.

Nu is er een boot te zien op den breeden stroom en weer is het of er in het kasteel licht komt. Zachtjes fluit Danilo en zijn trouwe knaap komt.

„Stjetsko, neem gauw een scherpen sabel en een geweer en volg me."

„Ga je weg?" vroeg Pani Katharina.

„Ja vrouw, ik ga. Ik moet eens rondkijken, of overal alles in orde is."

„Ik ben zoo bang om alleen te blijven. Mijn droom hindert me nog steeds. Als ik eens weer zoo iets droomde. Ik ben niet eens overtuigd, dat het een droom was, zoozeer leek het werkelijkheid."

„De oude dienstbode blijft bij je en in het hooi en buiten op den hof slapen kozakken."

„De oude vrouw slaapt al en de kozakken zijn ook geen goede hulp. Luister, Pan Danilo, sluit me op in de kamer en neem den sleutel mee. Dan ben ik niet zoo bang en laten de kozakken dan voor de deur gaan liggen."

„Goed", zei Pan Danilo, veegde het geweer af en laadde het.

De trouwe Stjetsko was al heelemaal in kozakkenuniform gekleed. Danilo zette zijn muts op, sloot het raampje, grendelde en sloot de deur en ging door de rijen van zijn slapende kozakken heen den hof uit naar de bergen toe.

De hemel was nu bijna onbewolkt. Een koele wind woei zachtjes van den kant van de Dnjepr. Alleen de kreet der meeuwen brak van tijd tot tijd de stilte. Maar ineens weerklonk het geluid van stappen. Boeroelbasj en zijn trouwe dienaar verborgen zich achter een struik. Iemand in een rooden sjoepan met twee pistolen en een sabel op zij daalde den berg af.

„Dat is mijn schoonvader", mompelde Pan Danilo, toen hij hem door de takken van den struik heen had bekeken. „Waarom gaat hij op dit uur uit en waarheen? Stjetsko, suf niet, maar kijk met beide oogen, waar de oude naar toe gaat."

De man in den rooden sjoepan ging langs den oever naar het vooruitstekende land.

„Zoo, dus dien kant gaat hij uit", zei Pan Danilo. „Zeg Stjetsko, zou hij soms den toovenaar in zijn hol gaan opzoeken?"

„Ja, hij gaat naar geen andere plaats toe, Pan Danilo. Anders hadden wij hem aan den anderen kant gezien, maar hij verdween bij het kasteel."

„Stil we zullen ook afdalen en hem volgen. Daar is iets niet in orde. Katharina, ik heb je wel gezegd, dat je vader geen goed mensch is; hij deed nooit als een rechtgeloovige."

Pan Danilo en zijn trouwe dienaar waren reeds op den vooruitstekenden oever. Nu waren zij niet meer te zien, het bosch om het kasteel heen verborg hen reeds. Het raam hoog in den muur werd verlicht. De kozakken stonden beneden en dachten er over na, hoe ze naar boven moesten klimmen. Deur noch poort was er aan het kasteel te zien; er was natuurlijk wel de een of andere ingang, maar hoe dien te vinden? Van verre is het geluid van knarsende kettingen en het loopen van honden te hooren.

„Waarom denk ik zoo lang na?" zei Pan Danilo, toen hij voor het raam een hooge eik zag, „blijf hier staan, knaap! Ik zal in den boom klimmen vandaar kan ik door het raam kijken."

Hij deed zijn riem af, lei den sabel op den grond, om zich niet door een geluid te verraden, greep een tak en klom in den boom. Het raampje was nog steeds verlicht. Hij hield zich vast aan een tak dicht bij het raam en keek: in de kamer brandden geen kaarsen, maar toch was het er licht. Op de muren stonden vreemde teekens; aan de muren hingen geweren, maar het waren vreemde geweren, zooals noch de Turken, noch de menschen in de Krim, noch Polen of Zweden

dragen. Vleermuizen fladderden heen en weer en hun schaduwen schoten over muren, deuren en grond. Zonder geluid was de deur opengegaan; iemand, gekleed in een rooden sjoepan, was binnengekomen en rechtstreeks naar de met een wit laken bedekte tafel toegegaan.

„Dat is hij, dat is mijn schoonvader."

Pan Danilo dook een beetje lager en hield zich stevig vast.

Maar de oude let er niet op, of er iemand door het raam kijkt. Hij komt ontstemd binnen, slecht gehumeurd, neemt het laken van de tafel — en plotseling verspreidt zich een doorschijnend blauwig licht in de kamer, maar de niet-verdwijnende golven van het vorige bleek-gouden licht vervloeien, het is of zij zwemmen in een blauwe zee en eindelijk blijven er aderen van terug als op marmer. Nu zet de oude een pan op tafel en doet er kruiden in.

Pan Danilo bleef hem aankijken en merkte op, dat hij niet meer zijn rooden sjoepan droeg, maar een wijde broek, zooals de Turken; in zijn ceintuur staken pistolen en op het hoofd had hij een vreemde muts, zooals Polen of Russen niet dragen. Hij keek naar zijn gezicht, — maar zelfs het gezicht was veranderd; de neus was lang en hing over den mond, de mond reikte tot aan de ooren, een tand stak naar voren en voor Pan Danilo stond de oude toovenaar, dien hij op het feest bij den jessaoel had gezien.

„Je droom was waar, Katharina", dacht Boeroelbasj.

De toovenaar was bezig om de tafel heen te gaan, de teekens op de muren veranderden telkens en de vleermuizen vlogen steeds haastiger

op en neer, heen en weer in de kamer. Het blauwe licht werd steeds minder en tenslotte leek het of het heelemaal verdween. Nu kwam er een rose schijnsel in de kamer. Het was of het met een licht geluid uit de hoeken de kamer in kwam. Plotseling verdween het en de kamer werd donker. Alleen een licht geluid was er nu in de kamer als van den wind op het water in den avond. En het leek Pan Danilo of in de kamer de maan scheen en de sterren op een donkerblauwen nachthemel. Hij voelde de nachtelijke koelte. En ook scheen het hem toe (hij greep naar zijn snor om te voelen of hij niet sliep) of hij zijn eigen kamer zag daar binnen. Aan den muur hangen zijn Tartaarsche en Turksche sabels, er zijn planken met keukengerei, op de tafel staat brood en zout, de wieg hangt aan touwen van de zoldering af... maar inplaats van de platen kijken verschrikkelijke gezichten de kamer in; op de kachelbank... een dikke nevel verborg opeens alles en weer werd het donker. Weer kwam met zacht geluid het rose licht de kamer vullen en weer stond de toovenaar onbewegelijk in zijn vreemde kleeren. Het geluid werd sterker; het rose licht heller en iets wits, als een wolk, stond er middenin. Maar het leek Pan Danilo of het geen wolk was, maar een vrouw. Alleen begreep hij niet, wat het voor een vrouw was; zou zij van lucht zijn? Waarom staat zij en raakt toch de aarde niet, waarom leunt zij nergens tegen aan, waarom gaat het rose licht door haar heen en waarom wisselen steeds de teekens op de muur? Nu is het of zij haar doorschijnende hoofd beweegt; haar bleek-blauwe oogen glansen zacht, de haren vallen golvend op haar schouders als

een lichtgrijze nevel, de lippen zijn bleekrood als aan den lichten ochtendhemel een zachte glimp van het morgenrood, de wenkbrauwen teekenen zich zwakjes af... O, God, het is Katharina. Danilo voelde, dat zijn ledematen van schrik verstijfden, hij wilde iets zeggen, maar zijn lippen bewogen zonder geluid.

De toovenaar stond onbewegelijk op dezelfde plaats.

„Waar was je?" vroeg hij en de gestalte, die voor hem stond, beefde.

„Waarom heb je me geroepen? steunde zij zachtjes. „Ik voelde me zoo prettig. Ik was op de plaats, waar ik geboren ben en vijftien jaar woonde. Wat was het daar heerlijk! Wat is de wei, waar ik in mijn kinderjaren speelde, groen en geurend. Ik heb de bloemen weergezien en ons huis en de heele streek daaromheen. Mijn lieve moeder heeft me zoo liefdevol omhelsd. Wat een liefde was er in haar oogen. Zij heeft me gestreeld, op lippen en wangen, gekust en met een fijnen kam mijn rossige haren gekamd... Vader!" Zij vestigde haar bleek-blauwe oogen op den toovenaar, „waarom heb je mijn moeder vermoord?"

De toovenaar dreigde met den vinger.

„Heb ik je gevraagd, daarover te spreken?"

De luchtige schoone beefde.

„Waar is nu je Pani?"

„Mijn Pani Katharina is in slaap gevallen, ik was er blij om, maakte me vrij en vloog weg. Ik wou al sinds zoo lang mijn moeder weerzien. Ik was ineens weer vijftien jaar en voelde me zoo licht als een vogel. Waarom heb je me geroepen?"

„Weet je alles nog, wat ik je gisteren heb gezegd?" vroeg de toovenaar zoo zachtjes, dat het nauwelijks te hooren was.

„Ik weet het, ik weet het; maar ik zou er veel voor over hebben, als ik het kon vergeten. Arme Katharina, zij weet veel niet van wat haar ziel weet."

Dat is dus Katharina's ziel, dacht Pan Danilo, maar durfde nog steeds niet te bewegen.

„Doe boete, vader! Is het niet vrschrikkelijk, dat na iederen moord, dien je pleegt, de dooden uit hun graf opstaan?"

„Je begint weer als van ouds", viel de oude haar dreigend in de rede. „Ik sta op wat ik gezegd heb, ik wil, dat je zal doen, wat mij lust. Katharina houdt van me!"

„Je bent een monster, maar niet mijn vader", kreunde zij. „Neen, je zin zal niet gedaan worden. Door onreine machten heb je de kracht om een ziel op te roepen en te pijnigen, maar God alleen kan haar dwingen om zijn wil te doen. Neen, nooit, zoolang ik haar lichaam bewoon, zal Katharina zich leenen om tegen Gods wil te handelen. Vader, de dag van het oordeel is nabij! Zelfs, wanneer je niet mijn vader was, zou ik mijn geliefden, trouwen echtgenoot niet bedriegen. En zelfs als ik niet hield van mijn man en hij mij niet trouw was, zou ik hem niet bedriegen, omdat God niet houdt van meineedige en ontrouwe zielen."

Bij de laatste woorden vestigde zij haar bleeke oogen op het raampje, waarachter Pan Danilo zat en bleef onbewegelijk staren . . .

„Waar kijk je heen? Wien zie je daar?" schreeuwde de toovenaar.

De doorschijnende Katharina beefde. Maar Pan Danilo was al op den grond en ging met den trouwen Stjetsko naar zijn bergen toe.

„Vreeselijk, vreeselijk", zei hij in zichzelf en voelde een lichte angst zijn kozakkenhart bekruipen... Weldra had hij zijn woning bereikt, waar de kozakken nog even rustig als voorheen lagen te slapen, behalve één hunner, die op wacht was en een pijp rookte.

VIJFDE HOOFDSTUK

„Daar heb je goed aan gedaan, dat je me wakker maakte", zei Katharina en veegde met haar geborduurde mouw over haar oogen, terwijl zij Danilo, die voor haar stond, van het hoofd tot de voeten opnam. „Ik heb zoo'n vreeselijken droom gedroomd. Mijn borst ademde zoo zwaar. O, het was of ik dood ging..."

„Wat voor een droom was het? Was hij soms zoo?"

En Boeroelbasj vertelde zijn vrouw alles, wat hij had gezien.

„Hoe ben je dat te weten gekomen?" vroeg Katharina verwonderd. „Maar toch is er ook veel van wat je vertelde, mij niet bekend. Ik heb niet gedroomd, dat vader mijn moeder vermoordde en van de dooden weet ik ook niets af. Neen, Danilo, je vertelt het toch niet precies. Wat is mijn vader toch een verschrikkelijk mensch!"

„Het is heelemaal niet vreemd, dat je heel veel niet weet. Je beseft niet het tiende gedeelte van wat je ziel bekend is. Weet je wel, dat je vader een antichrist is? Verleden jaar, toen ik samen

met de Polen vocht tegen het Krimvolk (ik werkte toen nog samen met die ontrouwe Polen) zei de abt van het mannenklooster (hij is een heilig man) dat de antichrist de ziel van ieder mensch kan oproepen; de ziel is vrij, wanneer de mensch slaapt en vliegt samen met de aartsengelen naar Gods woning . . . Het gezicht van je vader beviel me al niet, toen ik hem voor het eerst zag. Als ik had geweten, dat je zoo'n vader had, was ik nooit met je getrouwd; ik had liever van je afgezien, dan me te verbinden met het geslacht van den antichrist."

„Danilo!" kreet Katharina en bedekte snikkend het gezicht met de handen, „heb ik iets tegenover je misdaan? Heb ik je soms bedrogen, mijn lieve man? Waardoor heb ik je toorn verdiend? Heb ik ooit een afkeurend woord gezegd, als je vroolijk feestvierde? Heb ik je niet een zoon met zwarte wenkbrauwen geschonken?. . ."

„Ween niet, Katharina, ik ken je nu en zal je nooit in den steek laten. Je vader draagt alle schuld."

„Noem hem niet mijn vader! Hij is geen vader voor mij. God is mijn getuige, dat ik mij van hem losmaak, dat ik mijn vader verloochen! Hij is een antichrist, een goddelooze! Als hij aan het verdrinken is . . . ik zal geen hand uitsteken, om hem te redden; als hij vergaat van den dorst . . . ik zal hem geen water te drinken geven. Jij bent nu mijn vader!

ZESDE HOOFDSTUK

In het donkere keldergewelf bij Pan Danilo, achter drie sloten, met ijzeren kettingen geboeid,

zit de toovenaar; in de verte, boven de Dnjepr brandt zijn duivelsch kasteel en de golven, rood als bloed, murmelen en kabbelen rondom de oude muren. Maar niet om zijn toovenarij en zijn goddelooze handelingen zit hij gevangen; die moet hij voor God verantwoorden. Hij zit gevangen, omdat hij in geheime verstandhouding was met de vijanden van het rechtgeloovige Rusland — hij wilde het volk der Oekrajiene verkoopen aan de katholieken en de christelijke kerken laten verbranden.

De toovenaar is slecht gehumeurd, de gedachten in zijn hoofd zijn zwart als de nacht, want hij heeft nog maar een dag te leven; morgen moet hij afscheid nemen van de wereld, morgen wacht hem de straf en die zal niet gering zijn. Als hij levend gekookt wordt of gevild, kan hij nog van geluk spreken. Hij is ontstemd en laat het hoofd hangen. Zijn doodsuur is nabij, maar zijn zonden zijn niet van dien aard, dat God hem nog vergiffenis zal schenken.

Voor hem, hoog in den muur, is een smal, raam, getralied met ijzeren staven. Zijn ketenen rammelen, hij hijscht zich op naar het raam om te zien of zijn dochter soms voorbij komt. Zij is vriendelijk en niet haatdragend, zacht als een duif; zou zij geen medelijden hebben met haar vader? . . . Maar er is niemand te zien. Beneden is een weg, maar niemand is op dien weg te zien. In de diepte vloeit de Dnjepr en bekommert zich om niets; hij ruischt maar aldoor en het eentonige geluid stemt den hoorder droevig.

Nu is er iemand op den weg te zien — een kozak. De gevangene zucht diep . . . Nu is alles weer eenzaam. Daar komt weer iets aan . . . daar

wappert een groen gewaad... op het hoofd blinkt een gouden sieraad... Dat is zij!

Hij drukt zich tegen het raam aan. Nu is zij dichtbij.

„Katharina! Mijn dochter! Heb medelijden, schenk me een aalmoes!"

Zij is stom en doof en wendt zelfs haar blik niet naar de gevangenis; nu is zij voorbij en niet meer te zien. De wereld is leeg en verlaten, treurig ruischt de Dnjepr en maakt het hart droef; maar kent de toovenaar deze droefheid?

De dag gaat ten einde. De zon zinkt, nu is zij heelemaal verdwenen en het is avond. De lucht wordt koeler, in de verte loeit een os, de menschen komen daar zeker thuis van hun werk en zijn blij... op de Dnjepr glijdt een boot... Wie heeft met den gevangene iets te maken? De zilveren maansikkel glanst aan de lucht. Komt daar niet iemand van den anderen kant van den weg? Het is moeilijk om in het donker te onderscheiden, wie het is. Nu kan hij haar zien; het is Katharina.

„Mijn dochter, om Christus wil, zelfs de wilde wolfsjongen sparen hun moeder nog. Katharina, kijk toch eens naar je schuldigen vader!"

Zij luistert niet en gaat verder.

„Dochter, terwille van je ongelukkige moeder..."

Nu staat zij stil.

„Hoor mijn laatste woord!"

„Waarom roep je mij, goddelooze? Noem mij niet dochter. Tusschen ons bestaat er geen bloedverwantschap. Waarom noem je den naam van mijn ongelukkige moeder?"

„Katharina, mijn einde is nabij; ik weet, dat

je man mij aan den staart van een paard wil vastbinden en over het veld laten slepen; of misschien heeft hij nog een wreder straf uitgevonden..."

„Er is geen straf op de wereld, die groot genoeg is voor je misdaden. Wacht die straf maar af; niemand zal om genade voor je smeken!"

„Katharina, het is niet de straf, waar ik bang voor ben, maar de pijnen, die ik hiernamaals zal moeten verduren... Jij bent onschuldig, Katharina, jouw ziel zal tot God opgaan in het paradijs, maar de ziel van je goddeloozen vader zal eeuwig branden in het vuur, steeds feller en wreeder zal het branden en geen dauwdruppel zal mij verfrisschen, geen wind mij koelte brengen..."

„Die straf kan ik niet verzachten", zei Katharina en wilde heengaan.

„Katharina, wacht nog een oogenblikje: je kunt mijn ziel redden. Je weet nog niet, hoe goed en barmhartig God is. Ik heb gehoord van den apostel Paulus, die ook een zondig mensch was, maar die zich bekeerde en een heilige werd."

„Wat kan ik doen, om je ziel te redden?" vroeg Katharina. „Ik ben maar een zwakke vrouw!"

„Als ik hier vandaan kon komen, zou ik mijn leven beteren. Ik zou mij bekeeren, in een hol gaan wonen, een grove pij gaan dragen en dag en nacht bidden. Ik zou niet alleen geen vleesch, maar ook geen visch eten en niet op een opgemaakt bed slapen. En steeds zal ik bidden, steeds maar bidden. En als Gods barmhartigheid niet mijn zware zonden vergeeft, zal ik mij tot den hals in den grond laten graven of in een steenen

muur metselen; al mijn bezittingen zal ik aan de monniken geven om veertig dagen en veertig nachten doodenmissen voor me te laten lezen."

Katharina dacht even na.

„Als ik de deur opendoe, ben je immers toch nog geboeid?"

„Ik ben niet bang voor boeien", antwoordde de oude, „je denkt, dat mijn handen en voeten geketend zijn? Neen, kind, ik heb een nevel voor hun oogen getooverd en inplaats van mijn handen heb ik hun een stuk hout toegestoken. Kijk maar, ik ben met geen enkele keten geboeid!"

Hij ging naar het midden van het gewelf toe.

„Ook de muren zouden mij niet vasthouden; als het gewone muren waren zou ik er wel doorheen kunnen. Je man weet ook niet, wat voor muren dit zijn: een heilige monnik heeft ze gebouwd en geen onreine macht kan den gevangene uit deze cel bevrijden, alleen de sleutel, waarmede de monnik zijn cel sloot, kan de deur openen. Als ik vrij ben, zal ik ook zoo'n cel bouwen."

„Luister, ik zal je loslaten, maar wie staat me er voor in, dat je me niet bedriegt?" zei Katharina, voor de deur staande. „Als je nu eens, inplaats van je te bekeeren, weer je duivelsche werken begon?"

„Neen, Katharina, ook zonder de straf zal ik niet meer lang leven; mijn einde is nabij. Denk je, dat ik mijzelf zal overleveren aan de eeuwige pijn?"

Het slot knarste.

„Vaarwel, God de Barmhartige moge je beschermen, mijn kind", zei de toovenaar en kuste haar.

„Raak me niet aan, zondaar, ga heen", kreet Katharina, maar hij was al verdwenen.

„Ik heb hem bevrijd", zei ze angstig en bekeek met verwilderden blik de muren. „Wat zal ik mijn man nu antwoorden? Ik ben verloren en heb verdiend, levend begraven te worden."

Snikkend viel zij neer op het blok hout, waar de gevangene op had gezeten. Maar dadelijk daarop fluisterde zij:

„Ik heb een ziel gered; ik heb een Gode welgevallig werk gedaan; maar mijn man . . . voor het eerst van mijn leven heb ik hem bedrogen. Wat zal het vreeselijk voor mij zijn, om onwaarheid tegen hem te spreken . . . Daar komt iemand aan . . . Dat is hij. Mijn man!" gilde zij wanhopig en viel bewusteloos neer.

ZEVENDE HOOFDSTUK

„Ik ben het, mijn dochtertje, mijn hartje", hoorde Katharina zeggen, toen zij bijkwam en zij zag het gezicht van de oude dienstbode, die over haar heen boog. De oude vrouw mompelde iets, strekte haar uitgedroogde hand uit en besprenkelde Katharina met koud water.

„Waar ben ik?" vroeg Katharina, terwijl zij overeind ging zitten en rondkeek. „Voor mij ruischt de Dnjepr, achter mij zijn de bergen. Waar heb je me gebracht, oude?"

„Ik heb je in mijn armen uit het benauwde gewelf gedragen en de deur met den sleutel gesloten om te zorgen, dat je niets te vreezen hebt van Pan Danilo."

„Waar is de sleutel?" vroeg Katharina en keek naar haar ceintuur. „Ik zie hem niet."

„Je man heeft hem meegenomen om te gaan kijken naar den toovenaar, mijn kind."

„Gaat hij kijken? Dan ben ik verloren", kreet Katharina.

„God zal ons de zonde vergeven, mijn kind. Zwijg alleen maar, mijn lieve meesteres, niemand zal het weten."

„Hij is gevlucht, de vervloekte antichrist! Hoor je dat, Katharina? Hij is gevlucht!" zei Pan Danilo en kwam naar zijn vrouw toe. Zijn oogen schoten vuur, zijn sabel rinkelde.

De vrouw bestierf het bijna van angst.

„Heeft iemand hem losgelaten, lieve man?" vroeg zij bevend.

„Ja, iemand heeft hem zeker vrijgemaakt, maar het moet de duivel geweest zijn. Kijk eens, in zijn plaats was een balk in de boeien. God heeft gemaakt, dat de duivel voor kozakken niet bang is. Als een van mijn kozakken hem geholpen heeft — ik zal dat wel te weten komen — dan zou ik niet weten, welke straf ik voor hem zou moeten bedenken."

„En als ik het eens was geweest?" kon Katharina niet nalaten te vragen.

„Als je dàt had gedaan, zou je mijn vrouw niet meer zijn. Ik zou je in een zak laten naaien en in het midden van de Dnjepr gooien . . ."

Katharina kreeg het benauwd; zij had een gevoel of heur haren te berge rezen.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Aan den grensweg in de kroeg, waren Polen bij elkaar gekomen en vierden reeds twee dagen feest. Er waren er heel wat. Zij kwamen

blijkbaar met een bepaald doel bij elkaar; enkelen hadden musketten en kletterden met sporen en sabels. De Pans waren vroolijk en vertelden ongeloofelijke dingen, lachten over de rechtgeloovigen, zeiden dat de bewoners van de Oekrajiene hun knechten waren, streken plechtig over hun snorren en verdeelden zich met trotsch opgericht hoofd over de banken. Er waren ook priesters bij hun, maar die priesters leken in niets op goed-christelijke priesters; zij dronken met de anderen en voerden met hun goddelooze tongen schandelijke gesprekken. Ook de bedienden waren niets waard; zij stroopten de mouwen van hun versleten sjoepans op en deden of zij heel wat waren. De heeren kaartten, sloegen elkander met de kaarten op den neus, namen andermans vrouwen mee en als iemand kikte, werd er gevochten . . .

De Pans maken lawaai en halen allerlei streken uit: zij grijpen een jood bij den baard en schilderen op zijn onrein voorhoofd een kruis; zij schieten met los kruit op de vrouwen en dansen de krakowjak [1]) met hun goddelooze priesters. Zoo iets was op Russischen grond nooit gebeurd, zelfs de Tartaren gedroegen zich zoo niet; het was duidelijk zichtbaar, dat God Rusland voor zijn zonden strafte door deze schande.

Door het geraas heen was te hooren, dat er gesproken werd over de hofstede van Pan Danilo aan den overkant van de Dnjepr en over de schoone echtgenoote van den Pan . . . Het was geen goede zaak, waarvoor deze vergadering bijeengekomen was.

[1]) Poolsche dans.

NEGENDE HOOFDSTUK

Pan Danilo zit in zijn kamer met de ellebogen op tafel en peinst. Op de kachelbank zit Pani Katharina en zingt een liedje.

„Ik voel me zoo droevig, vrouw", zegt Pan Danilo. „Mijn hoofd en mijn hart doen pijn. Ik voel iets mij neerdrukken. Ik geloof, dat mijn dood nabij is."

Ach, mijn lieve, mooie man. Leun je hoofd tegen mijn schouder. Waarom koester je toch zulke sombere gedachten? dacht Katharina, maar zij durfde het niet zeggen. Bitter was het voor haar met de schuld in het hart de liefkoozingen van haar echtgenoot te ontvangen.

„Luister, lieve", zei Danilo, „als ik er niet meer ben, verlaat dan onzen zoon niet. God zal je geen geluk geven, noch in deze noch in gene wereld, als je hem alleen laat. Moeilijk zal het mijn beenderen vallen om in de aarde te vergaan, maar moeilijker zal mijn ziel het hebben."

„Wat zeg je daar toch allemaal, man. Ben jij dezelfde, die altijd spotte over de zwakke vrouwen? En nu praat je zelf als een zwakke vrouw... Je zal vast nog heel lang leven."

„Neen, Katharina, mijn ziel voelt den dood al aankomen. Het zal slecht worden op de aarde; er komen zware tijden. Ach ik denk nog aan de jaren, die nooit meer zullen terugkomen. Toen leefde hij nog, de eer en roem van het kozakkenvolk, de oude Konasjewitsj. Het is me, of ik de kozakkenregimenten weer voorbij zie trekken. Dat was een gulden tijd, Katharina! De oude hetman zat op een zwart paard; in zijn hand blonk het zwaard en om hem heen was de roode zee

van Saporogerkozakken. Toen begon de hetman te spreken en alles stond doodstil. De oudgedienden weenden, toen hij gevechten van vroeger herdacht. O, Katharina, als je wist, hoe we toen met de Turken hebben gevochten! Ik heb er nu nog litteekens van op het hoofd. Vier kogels zijn op verschillende plaatsen door mij heen gegaan, en geen enkele van die wonden is heelemaal genezen. Wat hebben we toen een goud buit gemaakt! En kostbare steenen van de mutsen! En paarden, Katharina, je had eens moeten zien, wat een paarden we hebben meegebracht... Zoo zullen we nooit meer vechten! Ik ben nog niet oud en mijn lichaam is sterk; maar het kozakkenzwaard valt uit mijn handen, ik leef zonder werk, ik weet zelf niet, waarvoor ik leef. Er is geen orde in de Oekrajiene; de hoofdlieden en jessaoels vechten onderling als honden; er is geen eerwaardig hoofd boven allen. Onze adel veranderde heelemaal naar Poolsch voorbeeld en gaat listen gebruiken... zij verkochten hun zielen, toen zij geunieerd werden. De joden zuigen het volk uit. O, tijd, wat ben je veranderd! Waar zijn jullie gebleven, voorbije jaren van mijn leven? Jongen, ga eens naar den kelder en breng mij een kruik mede. Ik zal drinken op het verdriet van nu en op de vroolijke, voorbije jaren.

„Van den kant der weilanden komen Polen aan, Pan. Waarmee zullen we die gasten ontvangen?" zei Stjetsko, die de kamer in kwam.

„Ik weet, waarvoor zij komen", zei Danilo en stond op. „Zadelt de paarden, mijn trouwe dienaren. Trekt de sabels. Vergeet ook het kruit niet; de gasten moeten met eere ontvangen worden."

Maar de kozakken hadden nog geen tijd gehad, om hun paarden te bestijgen, en de musketten te laden, toen reeds de Polen, als bladen die de wind had neergewaaid, den heelen berg hadden bezet.

„Nu valt er te vechten", zei Danilo en keek naar de dikke Pans, die gewichtig op hun goudgezadelde paarden zaten. „We kunnen nog eens roem behalen, schijnt het. Voorwaarts, kozakkenziel, voor de laatste maal! Kom jongens, vandaag is ons feest gekomen!"

Op de bergen ging het nu lustig toe, daar vierden zij feest; de zwaarden blonken, de kogels vlogen, de paarden steigerden. De hoofden werden dol van de kreten, de oogen verblind door den rook. Alles golfde door elkaar, maar de kozak weet, waar vriend is en waar vijand; een kogel fluit en een grijsaard stort van het paard; een sabel blinkt — en op den grond rolt een hoofd, waarvan de tong nog verwarde woorden mompelt.

Tusschen de menigte was steeds de roode muts van Pan Danilo te zien en zijn gouden ceintuur op den blauwen sjoepan; als een wervelwind stuift zijn zwart paard vooruit. Als een vogel vliegt hij heen en weer, schreeuwt en zwaait zijn Damasceener-kling rechts en links. Sla, kozak, vlieg voorwaarts, kozak! Verspil je jonge kracht, maar kijk niet naar de gouden zadels en sjoepans, treed goud en steenen onder den voet, maar kijk ook eens om; de goddelooze Polen hebben je stallen in brand gestoken en het vee er uit gejaagd . . . Als een wervelwind keert Pan Danilo om; de roode muts is nu bij de stallen en de menigte vermindert daar al.

Van beide kanten zijn er velen gesneuveld, maar Pan Danilo vecht nog steeds, vanaf zijn paard steekt hij met de lange lans en laat het paard over het voetvolk heenrijden. De hof wordt al ledig, de Polen gaan vluchten, de kozakken trekken de dooden de gouden sjoepans uit en gespen van de paarden de rijke zadels af. Pan Danilo wil hen reeds achterna en kijkt om naar zijn jongens, om ze te roepen . . . Plotseling verschijnt Katharina's vader. Hij staat op den berg en mikt op Danilo. De jonge kozak drijft zijn paard naar hem toe . . . Pas op, kozak, je gaat je verderf tegemoet! . . . De musket knalt — en de toovenaar verdwijnt achter den berg . . . Alleen de trouwe Stjetsko ziet nog den rooden sjoepan en de vreemd muts verdwijnen. De kozak valt ter aarde; de trouwe Stjetsko snelt naar zijn Pan; maar die ligt op den grond, zijn heldere oogen zijn gesloten, het roode bloed vloeit uit zijn borst. Maar hij schijnt te voelen, dat zijn trouwe dienaar kwam; zijn oogleden ontsluiten zich, zijn oogen schitteren.

„Vaarwel, Stjetsko. Zeg aan Katharina, dat zij ons kind niet moet verlaten. Verlaten jullie hem ook niet, mijn trouwe dienaren."

Hij zwijgt. De kozakkenziel verlaat het edele lichaam; de lippen worden blauw; de kozak slaapt om nooit weer te ontwaken.

De trouwe dienaar snikte en wenkte Katharina.

„Kom hier, Pani, kom hier; je Pan is heengegaan, dronken ligt hij op de vochtige aarde en zal nimmermeer nuchter worden."

Katharina sloeg de handen in elkaar en viel als een afgemaaide halm op het doode lichaam neer.

„Man, man, waarom lig je daar met gesloten

oogen? Sta op, mijn schoone valk, geef me je hand en verhef je. Kijk toch eens een enkele keer naar je Katharina, beweeg je lippen, zeg een enkel woord... Waarom zwijg je, mijn hooge heer? Je bent blauw geworden als de Zwarte Zee. Je hart klopt niet meer. Waarom ben je zoo koud, mijn Pan? Mijn tranen schijnen niet gloeiend te zijn, want ze verwarmen je niet. Mijn weeklagen schijnt niet luid te zijn, want het maakt je niet wakker. Wie zal nu je regiment aanvoeren? Wie zal op je zwarte paard voor de kozakken uitrijden en den sabel zwaaien? O, kozakken, kozakken, waar is jullie eer en roem?... Jullie eer en roem ligt op de vochtige aarde met gesloten oogen. Begraaf mij nu ook maar, begraaf mij met hem. Bedek mijn oogen met aarde. Leg planken op mijn blanke borst. Waarvoor heb ik mijn schoonheid nog noodig?"

Zoo klaagt Katharina in diepe smart.

In de verte stijgt een wolk op; daar nadert de oude jessaoel Gorobetz om te helpen.

TIENDE HOOFDSTUK

Heerlijk is de Dnjepr bij stil weer als zijn rijke wateren zacht kabbelen tusschen boomen en bergen. Hij ruischt en bruist niet. Wanneer je kijkt, kun je niet zien of hij verder gaat of stil staat; zijn breede vlakte is als uit glas geblazen, als een hemelsblauwe, glazen weg, zonder grens in de breedte, zonder einde in de lengte ligt hij in de groene wereld. De warme zon vindt het prettig om uit de hoogte op hem neer te zien en haar stralen te verfrisschen in het koude water; de bosschen aan den oever spiegelen zich met wel-

lust in den blauwen spiegel. Groen zijn hun lokken; zij dringen samen met de bloemen des velds naar het water toe en buigen er over heen, kijken er in, maar bekijken niet zichzelf en hun lichten weerschijn; zij wenken alleen met de takken. Zij durven niet te kijken naar het midden van de Dnjepr; niemand dan de zon en de blauwe hemel kijkt in het midden van de rivier; een enkele vogel vliegt er soms naar toe. Heerlijk is de Dnjepr en geen rivier ter wereld is hem gelijk. Ook in de warme zomernachten is hij wondermooi: alles slaapt, mensch en dier en vogel; God de Heer ziet naar hemel en aarde en schudt zijn misgewaad. Uit het misgewaad rollen de sterren; die gaan schitteren boven de aarde en spiegelen in de Dnjepr. Hij heeft hen allen in zijn donker vlak en geen enkele zal hem ontsnappen of zij moest aan den hemel zijn uitgedoofd. De donkere bosschen, waar de kraaien slapen, de bergen dicht bij den oever willen de Dnjepr bedekken. Breed is hun schaduw, maar de Dnjepr kunnen zij niet bedekken, niets in de wereld kan de Dnjepr verbergen.

Met zacht geruisch gaat de blauwe stroom door den nacht evenals door den dag en zoover als het menschelijk oog reikt is hij te zien. Hij vleit zich tegen de oevers om zich te beschermen tegen de nachtelijke kou; een zilveren voor komt in het water, blinkend als de kling van een Damascener sabel. Nu is de stroom weer glad en blauw en hij slaapt. Ook dan is de Dnjepr heerlijk en geen stroom ter wereld is hem gelijk.

Wanneer groote, blauwe wolken als bergen den hemel bedekken, als de zwarte bosschen dreunen en de eiken sidderen; als bliksemschichten plot-

seling de heele wereld verlichten — dan is de Dnjepr verschrikkelijk . . . De hooge golven brullen en slaan tegen de bergen en kreunend trekken zij weer terug en weenen en vervloeien. Zoo klaagt een oude kozakkenmoeder, wanneer haar zoon in den oorlog trekt; trotsch en rechtop zit hij op zijn zwarte paard en zwaait in jeugdigen overmoed zijn muts; de moeder loopt weenend achter hem aan, grijpt zijn stijgbeugel en het gebit van zijn paard en wringt weenend haar handen.

De steenen aan den kant blinken telkens als de golven terugwijken. Een boot drijft op het water, dan eens hoog op een golf dan weer in de diepte. Welke kozak durft op de Dnjepr te varen, wanneer de oude stroom zoo vertoornd is? Zonder te weten verslindt hij menschen als vliegen.

De boot legt aan en de toovenaar stapt er uit. Hij is niet goed gehumeurd; het lijkfeest, dat de kozakken voor hun dooden Pan hadden gehouden beviel hem heelemaal niet. De Polen hadden er duur voor moeten betalen: vier en veertig Pans met volledige uitrusting en sjoepans en drie en dertig knechten waren in stukken gescheurd, de rest was gevangen samen met hun paarden en zou aan de Tartaren worden verkocht.

Hij daalde de steenen treden tusschen verbrande boomstompen af naar een leemen hut, die in den grond was gebouwd. Zachtjes trad hij binnen, zonder dat de deur knarste. Op de tafel, die met een laken was bedekt, zette hij een pan neer en wierp er met zijn lange vingers een paar kruiden in. Hij nam een kruik, gesneden van vreemd hout, schepte water en gooide het uit, terwijl hij onverstaanbare woorden mompelde. Een rose

licht vulde de kamer en zijn gezicht veranderde op een verschrikkelijke manier, het werd bloedrood en de rimpels waren als zwarte voren, de oogen als vuur. De onreine zondaar! Zijn baard is reeds sinds lang grijs, zijn gezicht gerimpeld; hij is uitgeteerd en toch doet hij nog steeds goddelooze dingen. In het midden van de hut verscheen een witte wolk en iets als blijdschap kwam op het gezicht van den toovenaar; maar waarom staat hij ineens onbewegelijk met open mond, waarom durft hij niet te verroeren en rijzen zijn haren te berge? In de wolk voor hem verscheen een onbekend gezicht. Ongevraagd en ongeroepen kwam het tot hem; het werd steeds grooter en vestigde de oogen onafgewend op hem. De trekken, wenkbrauwen, oogen en lippen — alles was hem onbekend; hij had het nooit gezien. Er was niets vreeselijks in dat gezicht, maar toch rilde de toovenaar van angst. En steeds keken hem uit het onbekende, vreemde hoofd in de wolk onafgewend de oogen aan. Nu verdween de wolk, maar de onbekende trekken teekenden zich nog scherper af en de heldere oogen bleven op hem gevestigd. De toovenaar was wit als een doek; met vreemde stem schreeuwde hij en gooide de pan omver . . . Alles verdween.

EIFDE HOOFDSTUK

„Kalmte, lieve zuster", zegt de oude jessaoel Gorobetz, „droomen zeggen maar zelden de waarheid."

„Ga liggen, zuster", zegt zijn jonge schoondochter, „ik zal de oude bij je roepen, tegenover

haar kan geen onreine macht bestaan, zij zal je onrust wel verdrijven."

„Vrees niets", zei de jonge zoon van den jessaoel, en greep naar zijn sabel, „niemand zal je krenken!"

Droevig, met doffe oogen, keek Katharina allen aan en vond geen woorden. Het is mijn eigen schuld, dacht zij, ik heb hem vrijgelaten.

Eindelijk zei zij:

„Hij laat me geen rust. Nu ben ik al tien dagen bij jullie in Kieff maar mijn smart is nog geen druppel verminderd. Ik had gedacht, mijn zoon in eenzaamheid tot wraak op te voeden... Maar hij verscheen mij in den droom, het was verschrikkelijk. God behoede u er voor, hem zoo te zien. Ik zal je kind vermoorden, Katharina, schreeuwde hij, als je niet met mij trouwt..."

En snikkend vloog zij naar de wieg. Het verschrikte kind strekte de armpjes uit en begon te huilen.

De zoon van den jessaoel kookte van woede, toen hij dit hoorde. De oude jessaoel trad nader.

„Laat hij het maar probeeren, de vuile antichrist, om hier te komen, hij zal ondervinden, dat er in de handen van den ouden kozak nog kracht is. God is mijn getuige, dat ik onmiddellijk mijn broeder Danilo te hulp kwam. Maar hij lag al in het koude bed, waar zooveel kozakken rusten. Maar was het lijkfeest niet schitterend? Hebben we één Pool laten leven? Stil mijn kind. Niemand zal het wagen, je te beleedigen, zoolang ik en mijn zoon er nog zijn."

Onder de laatste woorden was de jessaoel naar de wieg toegekomen en het kind, dat zijn roode pijp, die aan de ceintuur hing en het blinkende

vuursteentje had opgemerkt, lachte en strekte er zijn handjes naar uit.

„Hij lijkt op zijn vader", zei de oude jessaoel, maakte de pijp los en gaf ze den kleine, „hij ligt nog in de wieg en wil al een pijp gaan rooken."

Katharina zuchtte en bewoog zachtjes de wieg. Zij zeiden het avondgebed en weldra sliepen allen, ook Katharina.

Op den hof en in het huis was het stil, alleen de kozakken sliepen niet, zij waakten. Plotseling gilde Katharina en werd wakker en alle anderen ontwaakten door haar gil.

„Hij is dood, hij is vermoord", kreet zij en vloog naar de wieg.

Allen stonden om de wieg heen en versteenden van schrik, toen zij zagen, dat het kind dood was. Niemand zei een woord en niemand wist, wat hij moest denken van deze vreeselijke, geheimzinnige misdaad.

TWAALFDE HOOFDSTUK

Ver van de Oekrajiene, langs Polen en de bevolkte stad Lemberg is een rij hooge bergen. Als steenen ketttingen omgeven zij rechts en links de aarde en beschermen haar tegen de zee. De steenen kettingen gaan door Walachije en de provincie Sedmigradsk en staan als een reusachtige grens tusschen de Galicische en Hongaarche volken. Het oog durft niet naar die bergen te kijken en op den top van sommigen hunner kwam nooit een menschelijke voet. Zij zien er vreemd uit: is het niet een zee, die uit haar oevers is getreden en waarvan de hooge golven zijn versteend? Zijn het wolken, die zich van den hemel hebben los-

gemaakt? Van de wolken hebben zij de grijze kleur en hun witte toppen blinken in de zon. Tot aan de Karpathen hoort men nog Russisch spreken en ook aan den anderen kant der Karpathen klinkt nog wel eens een bekend woord, maar het geloof is er niet meer hetzelfde en ook de taal niet. Daar leeft het talrijke volk der Hongaren. Zij zitten goed te paard en vechten en drinken niet slechter dan de kozakken, maar zij geven niets om mooie tuigen en dure kaftans.

Tusschen de bergen zijn groote meren, onbewegelijk als glas, die de kale toppen en de begroeide voeten der bergen spiegelen.

Wie is het, die in den nacht — bij het licht der sterren en in het duister — daar rijdt op een groot zwart paard? Wat is het voor een ridder van bovenmenschelijke grootte, die daar over meren en bergen rijdt? Hij en zijn paard spiegelen in de onbewegelijke wateren en zijn eindelooze schaduw ligt over de bergen. Zijn wapenrusting schittert, op de schouder glanst de speer, de sabel rinkelt. Donker is de snor en de oogen gesloten — hij slaapt en houdt slapende de teugels vast. Achter hem op het paard zit een jonge page, die ook slaapt en slapende zich aan den ridder vasthoudt. Wie is hij, waar rijdt hij heen en waarom? Wie kent Hem? Reeds eenige dagen rijdt hij zoo.

Als de dag komt en de zon opgaat is hij niet te zien, maar de bergbewoners merken soms op, dat een groote schaduw op de bergen ligt terwijl de hemel helder en onbewolkt is. Als nacht en duisternis terugkomen is hij weer zichtbaar en rijdt over de meren heen; zijn lange schaduw beeft achter hem. Veel bergen is hij reeds voorbij-

gereden en nu heeft hij den Kriwan bereikt, den hoogsten berg in de Karpathen, die zich als een czaar boven de anderen verheft. Op den top van dien berg staan paard en ruiter stil; de ridder valt in dieper slaap nog dan voorheen en groote wolken verbergen hem.

DERTIENDE HOOFDSTUK

„Sst, stil oude! Maak niet zoo'n lawaai, mijn kind slaapt! Hij heeft lang gehuild, maar nu is hij ingeslapen. Ik ga naar het bosch, oude. Waarom kijk je me zoo aan? Je bent vreeselijk, uit je oogen komen ijzeren tangen, o, zulke lange en zij gloeien als vuur! Je bent zeker een heks! O, als je een heks bent, maak dan, dat je weg komt! Je zou mijn zoon kunnen stelen. Wat een dwaas is die jessaoel; hij denkt zeker, dat het prettig voor me is, om in Kieff te wonen; neen, hier is mijn man en mijn kind, wie zal er anders het huis in orde houden? Ik ben zoo stilletjes weggegaan, dat geen kat of hond het heeft gehoord. Wil je jong worden, oude? Dat is heelemaal niet moeilijk, je moet alleen maar dansen, net zooals ik dans, kijk maar . . ."

En onder haar verwarde gesprekken door, zette Katharina de handen in haar zij, terwijl zij met verdwaasde oogen rondkeek. Zij floot en stampte met de voeten; zonder maat klonken de zilveren hakjes. De zwarte vlechten dansten op haar blanken hals. Zonder ophouden vloog zij heen en weer als een vogel, zwaaide met de armen en schudde het hoofd en het was of zij in de aarde wilde verzinken of van den grond opvliegen.

Droevig stond de oude njanja [1]) en tranen bevochtigden haar gerimpeld gelaat. Als een steen lag de droefheid op het hart der trouwe knechten als zij naar hun Pani keken.

Nu werd zij moe en bewoog haar voeten langzaam op de zelfde plek.

„Ik heb een halsketting en sieraden" zei zij tenslotte, stilstaande, „en u niet. Waar is mijn man?" kreet zij plotseling en haalde uit haar ceintuur een Turkschen dolk. „Neen, dit is niet het mes, dat ik noodig heb."

Bij de laatste woorden werd haar gezicht droevig en tranen vloeiden over haar wangen.

„Het hart van mijn vader is ver weg; het mes kan het niet bereiken. Hij heeft een hart van ijzer gesmeed; een heks heeft het in het vuur voor hem gesmeed. Waarom komt mijn vader niet? Weet hij niet, dat het tijd wordt, hem dood te steken? Het schijnt, dat ik naar hem toe moet komen!" . . . Zij lachte vreemd.

„Een grappige historie schiet me te binnen. Ik denk er aan, hoe ze mijn man hebben begraven. Maar ze hebben hem levend begraven! . . . Ik moet zoo lachen! . . . . Luister, luister . . ." En inplaats van te spreken begon zij te zingen, regels van allerlei liederen door elkaar.

Reeds twee dagen is zij nu weer terug in haar eigen huis, zij wil van Kieff niets hooren, zij bidt niet en ontloopt de menschen. Van den vroegen ochtend tot den laten avond dwaalt zij door de dichte eikenbosschen. Scherpe takken wonden haar blank gelaat en haar schouders; de wind maakt haar vlechten los, dorre bladen ritselen

[1]) Kindermeid.

onder haar voet — maar zij ziet niets. Als het avondrood verbleekt en de sterren nog niet schijnen, wordt het griezelig in de bosschen; ongedoopte kinderen hangen in de boomen, snikken en giechelen; zij zitten bij hoopen op de paden en in de netels. Uit de golven van de Dnjepr komen meisjes, die hun ziel hebben verloren; van het groene hoofd hangen de haren neer op de schouders; het water sijpelt uit de lange haren neer op den grond. De meisjes zijn door het water heen te zien als door een glazen hemd; de lippen glimlachen liefelijk, de wangen gloeien, de oogen bekoren ieder, die hen ziet... hij denkt, dat hij warm zal worden door de liefde, dat de waternimf hem zal kussen... Vlucht christen! Haar lippen zijn ijs, haar bed is het koude water; zij lokt je aan en trekt je in de rivier...

Katharina ziet niets, de zinnelooze vreest de waternimfen niet; zij gaat met het mes in haar hand en zoekt haar vader.

Des morgens vroeg was bij haar thuis een gast gekomen, een statig man in een rooden sjoepan, die Pan Danilo wou opzoeken. Hij hoort het heele verhaal en veegt met zijn zakdoek zijn betraande oogen af. Hij had vroeger samen met Boeroelbasj gevochten tegen de Krimbewoners en de Turken; hij had altijd verwacht, dat Pan Danilo in het gevecht zou sterven. De gast vertelt nog allerlei dingen en wil Pani Katharina zien...

In het begin luisterde Katharina niet naar hem, maar langzamerhand begon zij wat levendiger te worden en hoorde aandachtig toe. Hij sprak over den tijd, dat PanDanilo en hij met elkander leefden als broeders, hij vertelde, hoe zij zich eens voor de Krimbewoners hadden verborgen....

Katharina luisterde en wendde haar oogen niet van hem af.

Zij wordt weer goed, dachten de knechten, terwijl zij naar haar keken. Die gast zal haar genezen. Zij luistert al als een verstandig mensch.

Nu vertelde de gast, dat PanDanilo eens in een vertrouwelijk gesprek tegen hem had gezegd:

„Kijk eens broeder Koepriaan: als God mij afroept van deze wereld, neem jij dan mijn vrouw bij je en laat zij jouw vrouw worden."

Met een vreeselijken blik vestigde Katharina haar oogen op hem. „O", kreet zij toen, „hij is het, het is mijn vader", en stortte zich op hem met het mes in de hand.

Langen tijd vocht hij met haar om het mes uit haar handen te rukken. Eindelijk lukte het hem; hij hief zijn hand op en er gebeurde iets verschrikkelijks: de vader vermoordde zijn waanzinnige dochter.

De kozakken wilden zich op hem werpen, maar hij had zijn paard al bestegen en verdween weldra uit het gezicht.

VEERTIENDE HOOFDSTUK

Achter Kieff was iets vreemds te zien. Alle Pans en Hetmannen stonden te kijken; ineens was de heele wereld aan alle kanten zichtbaar. In de verte blauwde de Liman [1]) en daarachter de Zwarte Zee. De ontwikkelde menschen onderscheidden de Krim, een berg, die uit zee opkwam en het moeras Silvasj. Aan den linkerkant was het geheele land van Galicië te zien.

[1]) Een boezemvaart.

„Maar wat is dat?" vroeg het verzamelde volk aan de oude menschen en wees naar de verre grijze en witte toppen, die als wolken in de lucht stonden.

„Dat zijn de Karpathen", zeiden de oude menschen, „daar zijn bergen bij, waar al eeuwenlang de sneeuw niet is gesmolten; de wolken staan daar stil en slapen."

Nu vertoonde zich weer iets nieuws; van den hoogsten berg verdwenen de wolken, die er hadden gehangen en op den top verscheen een ridder te paard in volledige wapenrusting. Zijn oogen waren gesloten; hij was zoo duidelijk te zien alsof hij heel dichtbij stond.

Plotseling sprong een man uit het verschrikt starende volk op zijn paard, keek schuw rond om te zien, of niemand hem achterna reed en stoof weg. Dat was de toovenaar. Wat had hem zoo doen schrikken?

Toen hij naar het gezicht van den vreemden ruiter keek, herkende hij daarin het gezicht, dat hem ongevraagd was verschenen in zijn tooverhut. Hij wist niet, waarom het zien van den ridder hem zoo opwond. Angstig om zich heen kijkend reed hij maar steeds door tot de avond viel en de sterren verschenen. Toen nam hij den weg naar huis, misschien zou een van zijn machten hem kunnen zeggen, wat het vreemde verschijnsel beteekende.

Hij wilde een klein riviertje oversteken, toen plotseling zijn paard stilstond, den kop naar hem toedraaide en — lachte. Twee rijen blanke tanden schitterden in het donker. De haren op het hoofd van den toovenaar rezen te berge. Hij stootte een rauwen kreet uit, huilde als een waan-

zinnige en sloeg den weg naar Kieff in. Het leek hem, of alles om hem heen hem wilde vastgrijpen: de boomen in het donkere bosch waren als levend, schudden hun zwarte baarden en strekten hun takken uit om hem te wurgen; de sterren gingen voor hem uit en wezen op den zondaar; de weg vervolgde hem.

De verschrikte toovenaar reed naar Kieff naar de heilige plaatsen.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK

Een kluizenaar zat alleen in zijn hol en wendde zijn oogen niet van de heilige schrift. Vele jaren woonde hij daar reeds en had zijn doodkist al getimmerd. In die doodkist sliep hij 's nachts inplaats van in een bed. Nu sloot de heilige grijsaard zijn bijbel en ging bidden... Plotseling kwam een man binnen, die er vreemd en verschrikkelijk uitzag. Voor het eerst van zijn leven schrok de kluizenaar en week terug, toen hij dezen man zag. De vreemdeling beefde als een blad in den herfst, wild rolden zijn oogen, waar een vreeselijk vuur in glansde; zijn gezicht deed den kluizenaar rillen.

„Bid, vader, bid", schreeuwde hij wanhopig, „bid voor een verloren ziel!" en wierp zich op den grond.

De kluizenaar bekruisigde zich, nam het heilige boek op, opende het, maar liet het vol ontzetting weer vallen en week achteruit.

„Neen, vreeselijke zondaar! Neen, voor jou is er geen genade! Ga weg van hier! Voor jou kan ik niet bidden!"

„Neen?" kreet de zondaar, buiten zichzelf.

„Kijk, de heilige letters in het boek zijn met bloed beloopen! . . . Nimmer was er zoo'n groot zondaar."

„Vader, je lacht over me!"

„Ga heen, vervloekte zondaar! Ik lach niet over je. Angst overvalt me. Het is niet goed voor een mensch, om in jouw gezelschap te zijn."

„Neen, neen, je lacht, zeg ik! . . . Ik zie, hoe je je mond open doet, ik zie je oude tanden blinken! . . ."

En als bezeten vloog hij naar den kluizenaar toe en doodde hem.

Een gekreun werd hoorbaar in bosschen en velden. Uit de bosschen kwamen lange magere handen met lange nagels te voorschijn — — — en verdwenen weer.

Nu voelde hij niets meer, zelfs geen angst, alleen een groote onrust; in zijn hoofd en in zijn ooren was een suizen alsof hij dronken was en alles, wat niet vlak voor zijn oogen zich bevond, leek bedekt door spinrag. Hij besteeg zijn paard om naar Kanef te rijden en zich vandaar door Tsjerkassië rechtstreeks naar de Tartaren in de Krim te begeven, met welk doel wist hij zelf niet. Hij reed al twee dagen, maar nog steeds was Kanef niet te zien . . . In de verte blonken kerkkoepels, echter niet die van Kanef, maar van Sjoemsk. De toovenaar schrok, toen hij merkte, dat hij juist den verkeerden kant uit had gereden. Hij dreef zijn paard terug naar Kieff en na een dag rijden zag hij een stad; het was echter niet Kieff, maar Galitsj, een stad, die nog verder weg was van Kieff, dan Sjoemsk en reeds dicht bij het land der Hongaren. Nu wist hij niet meer,

wat te doen; weer wilde hij zijn paard terug laten gaan, maar hij voelde, dat het in tegenovergestelde richting steeds maar vooruit ging. Niemand kan zeggen, wat er omging in de ziel van den toovenaar; maar als iemand het had kunnen ontdekken, dan zou hij nooit meer een nacht hebben kunnen slapen en had hij voor altijd het lachen verleerd. Het was noch boosheid, noch angst, noch ergernis. Er is geen woord in de wereld, dat uitdrukt, wat hij voelde. Hij gloeide van binnen en had de heele wereld wel willen vertrappen onder de hoeven van zijn ros; hij had de aarde van Kieff tot Galitsj wel willen opnemen en met menschen en al en in de Zwarte Zee gooien. Maar hij wilde het niet uit kwaadheid doen, hij wist zelf niet waarom hij het wenschte. Hij beefde over zijn heele lichaam, toen hij in de Karpathen kwam. Voor hem lag de hooge Kriwan; de top was bedekt door een grijze wolk. Het paard van den toovenaar begon reeds den berg te beklimmen, toen plotseling de wolk optrok en in reusachtige grootte de ridder zichtbaar werd... De toovenaar wilde zijn paard tot staan brengen en trok aan de teugels, maar het paard hinnikte en draafde naar den ridder toe. Nu scheen het den toovenaar, of alles in hem versteende. De vreemde ruiter bewoog, opende zijn oogen, keek den toovenaar, die naar hem toe kwam aan, en lachte. De wilde lach klonk als donderen door de bergen en weerklonk in het hart van den toovenaar. Het leek hem, of een vreemde macht zijn lichaam binnendrong en met hamers op zijn hart klopte... zoo verschrikkelijk was die lach.

Met ijzeren hand greep de ruiter den toovenaar en hief hem hoog op in de lucht. De toove-

naar stierf en na zijn dood opende hij de oogen; maar hij was een doode en zijn blik was die van een doode. Zoo verschrikkelijk kijkt geen levend mensch en geen, die uit de dooden is opgestaan. Hij keek met doode oogen naar alle kanten en overal, in Kieff, in Galicië en in de Karpathen, zag hij lijken oprijzen met gezichten, die als twee druppels water leken op het zijne.

Bleek, doodsbleek, de een steeds grooter dan de ander en magerder stonden zij rondom den ruiter, die in de hand zijn verschrikkelijke buit hield. Nog eens lachte de ridder en gooide toen den toovenaar in den afgrond. En alle dooden sprongen in den afgrond, grepen het lijk van den toovenaar en zetten hun tanden erin. Dan was er nog een, verschrikkelijker en grooter dan de anderen. Hij wilde ook uit de aarde opstaan, maar hij kon niet — — — reuzengroot was hij naar alle kanten in de aarde vastgegroeid. Als hij was opgestaan, zou hij de aarde van de Karpathen en Sedmigradsk en Turkije hebben omgewoeld.

Hij bewoog slechts — en er ontstond een groote aardbeving, die veel huizen deed instorten en veel menschen het leven kostte.

Vaak is in de Karpathen een gesis te hooren of duizenden molenraderen in het water draaien; dan knagen de dooden in den diepen afgrond, waar nooit iemand den bodem van heeft gezien, aan het lijk van den toovenaar. Het gebeurde vaak, dat de aarde van het eene einde tot het andere beefde; ontwikkelde menschen zeiden dan, dat dit kwam, omdat er dicht bij de zee een berg was, waar vuur en gloeiende stroomen uit kwamen. Maar de oude menschen in Hongarije en Galicië weten wel beter en zeggen, dat het de

groote doode is, die wil opstaan uit de aarde en het niet kan.

ZESTIENDE HOOFDSTUK

In de stad Gloechof stond het volk te hoop om een ouden bandoera-speler [1]) en luisterde urenlang naar het spel van den blinde. Nooit was er een bandoeraspeler geweest, die zulke schoone liederen wist en zoo mooi zong. Eerst zong hij van de oude hetmans Sagaidatsjny en Chmelnitsky. Dan kwam er een andere tijd; de kozakken leefden in roem en eer en overwonnen hun vijanden en niemand durfde hen bespotten. De oude man zong ook vroolijke liedjes en zijn oogen keken de menschen aan, of zij konden zien. Zijn vingers met de plektrons vlogen als muggen over de snaren en het was alsof de snaren van zelf klonken. De oude menschen bogen het hoofd, de jongen keken naar den blinde en niemand durfde een woord te zeggen.

„Wacht", zei de grijsaard, „ik zal jullie iets zingen, dat lang geleden is gebeurd."

Het volk drong nog dichter bij elkaar en de oude begon te zingen:

„Bij Pan Stjepan, den vorst van Sedmigradsk (hij was ook koning van Polen) leefden twee kozakken: Iwan en Petro, als broeders met elkaar.

„Luister, Iwan, wij zullen alles samen deelen; als de een vreugde heeft — laat ook de ander blij zijn; als de een verdriet heeft — laat ook de ander treuren; als de een iets buit maakt — zal

[1]) De bandoera is een soort luit.

hij de buit deelen; raakt de één gevangen, dan zal de ander alles verkoopen om hem vrij te koopen of anders zelf zich in gevangenschap begeven."

En zoo geschiedde het: alles wat de kozakken wonnen, deelden zij samen; als zij vee of paarden buit gemaakt hadden, kreeg ieder de helft.

Koning Stjepan voerde oorlog met de Turken. Drie weken reeds vocht hij en kon ze niet verslaan. Onder hen was een pasja ,die met tien janitsjaren een heel regiment kon vernietigen. Koning Stjepan maakte bekend, dat, wie den pasja bracht, dood of levend, alleen zooveel loon zou krijgen als het heele leger bij elkaar ontving.

„Kom, broeder, laten wij den pasja vangen", zei Iwan tegen Petro en de kozakken vertrokken in tegenovergestelde richting.

Petro zou hem misschien wel hebben gevangen, maar Iwan was hem toevallig voor en bracht den pasja gevangen, met een touw om zijn hals, bij den koning.

„Bravo, jonge man", zei koning Stjepan en gaf bevel, om hem zooveel loon te geven als anders het heele leger ontving. Ook schonk hij hem grond waar de kozak wenschte te wonen en vee, zooveel als hij wilde hebben. Toen Iwan zijn loon van den koning had ontvangen, deelde hij het nog denzelfden dag met Petro. Die nam de helft van het loon, maar kon het niet verkroppen, dat Iwan door den koning zooveel eer was bewezen en diep in zijn ziel groeide de lust naar wraak.

Beide ridders vertrokken naar het land, dat de koning Iwan had gegeven achter de Karpathen. De kozak Iwan had zijn zoon achter zich op zijn

paard gezet en hem met touwen aan zijn eigen lichaam vastgebonden. De schemering viel, maar zij reden steeds door. De jongen was ingeslapen en Iwan dommelde. Sluimer niet, kozak, in de bergen zijn de wegen gevaarlijk! . . . Maar de kozak had een paard, dat zelf den weg wist en geen verkeerden stap deed

Tusschen de bergen in is een kloof, waarvan nooit iemand den grond heeft gezien; als de afstand tusschen hemel en aarde, zoo diep is de kloof. Boven den afgrond is een pad — twee menschen kunnen daarop nog naast elkaar rijden, maar voor een derde is er geen plaats meer. Het paard van den sluimerenden kozak ging voorzichtig voort. Daarnaast reed Petro en beefde van vreugde. Hij keek even rond en stootte zijn pleegbroeder in de kloof . . .

Het paard met den kozak en het kind vloog naar de diepte, maar de kozak greep een tak en hield zich daaraan vast; alleen het paard verdween in den afgrond. Met zijn zoon op zijn rug klauterde hij naar omhoog, nu was hij er bijna, hief zijn oogen op en zag Petro, die met zijn speer klaarstond om hem weer in de diepte te stooten.

„Mijn God, het ware beter geweest, dat ik niet had gekeken, dan te zien, dat mijn broeder zijn speer opheft om me in de diepte te stooten! . . . Lieve broer, als het al zoo moet zijn, stoot mij dan maar in den afgrond, maar red mijn zoon, wat heeft het onschuldige kind je gedaan, om zoo'n wreeden dood te sterven?"

Petro lachte en stootte hem weg met zijn speer; de kozak en het kind verdwenen in de diepte . . .

Petro nam al het geld en leefde als een pasja.

Niemand had zulke mooie en groote kudden als hij . . . Eindelijk stierf Petro.

Na zijn dood riep God de zielen der beide broeders Petro en Iwan voor zijn rechterstoel.

„Voorwaar, deze man is een groot zondaar", zei God. „Iwan, ik weet niet, welke straf ik hem zal opleggen, bedenk jij zelf een straf voor hem."

Lang dacht Iwan na, om een straf te bedenken. Eindelijk zei hij:

„Deze man heeft mij een verschrikkelijk kwaad gedaan: hij heeft zijn broeder verraden als Judas en mij beroofd van mijn nakomelingschap op aarde. En een mensch zonder nakomelingschap is als een graankorrel, gezaaid in den grond en zonder te kiemen, vergaan. Geen halm komt boven de aarde en niemand zal ooit weten, dat de korrel gezaaid werd.

Maak, o God, dat zijn nakomelingschap op aarde geen geluk heeft; dat de laatste uit zijn geslacht een slechtaard is, als er nimmer bestond en dat zijn voorvaderen bij iedere misdaad, die hij begaat, vreeselijke martelingen verduren en uit hun graven opstaan. Maar de Judas Petro moet geen kracht hebben om op te staan en nog veel erger pijn verduren en aarde eten als een bezetene en zich wringen onder den grond.

En als de maat van dien slechtaard vol is, laat mij dan uit den afgrond omhoog komen en te paard hem wachten op den hoogsten berg. Laat hem tot mij komen, opdat ik hem in den diepsten afgrond kan gooien; laat al zijn voorvaderen, waar zij zich ook tijdens hun leven bevonden, opstaan uit hun graven en hem dezelfde smarten doen ondergaan, die hij hun deed lijden. Laat hen eeuwig aan zijn lichaam knagen tot vreugde voor

mij, die er naar kijkt. Maar de Judas Petro moet niet kunnen opstaan uit het graf om mee te knagen, hij moet zich in zijn eigen lichaam vastbijten en steeds grooter worden onder de aarde, om meer nog te lijden. Dat zal de vreeselijkste straf voor hem zijn, want er is geen grootere smart voor den mensch, dan zich willen wreken en het niet kunnen."

„Verschrikkelijk, o mensch, is de straf, die je hebt bedacht", zei God. „Alles zal geschieden, zooals je gezegd hebt, maar jij zal eeuwig daar blijven zitten op je paard en het koninkrijk der Hemelen niet binnengaan; versteend zal je zitten op je paard."

En alles geschiedde, zooals gezegd was en tot nu toe staat op de Karpathen het paard met den vreemden ridder, die kijkt in den diepen afgrond, waarin de dooden knagen aan den doode en voelt hoe de doode onder de aarde steeds grooter wordt en kronkelt in helsche pijnen en de aarde doet schudden . . ."

De blinde zanger had reeds lang geëindigd en tokkelde over de snaren en zong vroolijke liedjes . . . maar oud en jong stond nog peinzend, met gebogen hoofd en dacht na over het vreeselijke verhaal uit den ouden tijd.